

Περίοδος Β'
Τεύχος 438
Παρασκευή
18 Μαΐου 1990
Δρχ. 200

Η ΝΔ στο δρόμο του ΠΑΣΟΚ
Το ΠΑΣΟΚ στο μονόδρομο του
Ανδρέα

Η Αριστερά στο σταυροδρόμι
ΕΥΡΩΠΗ: Δεξιά και Αριστερά
Νεοναζισμός και Λεπέν

Ρουμανικές εκλογές

Η πρόκληση του Ισλάμ

Ασιατική αδράνεια στην ΕΣΣΔ

*Στον καιρό
της ακρίδας
γίνεται
κι η ακρίβεια*

εκδόσεις κέδρος

Γ. Γενναδίου 3 – τηλ. 36.02.007

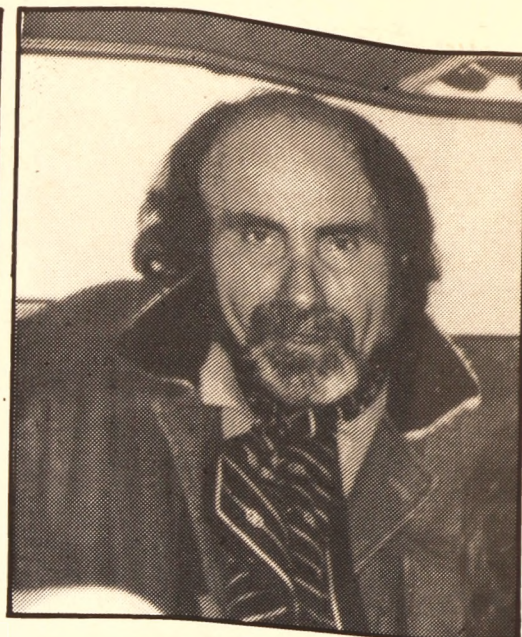
κυκλοφορούν

ΠΕΤΡΟΣ ΑΜΠΑΤΖΟΓΛΟΥ

Παύλος και Ελένη

Ένα σύγχρονο ερωτικό μυθιστόρημα με ερωτήματα για τη ζήλια, την αποκλειστικότητα στον ερωτικό σύντροφο, τη φθορά στην καθημερινότητα και το όνειρο για φυγή και την ανυποχώρητη ελευθερία που ίσως μας οδηγεί στη μοναξιά.

Το δεύτερο βιβλίο του συγγραφέα, μετά το «Τι θέλει η κυρία Φρίμαν» της τριλογίας «Ανθρώπινες Σχέσεις».

ΓΙΩΡΓΟΣ Ν. ΜΑΝΙΩΤΗΣ

Η φοβερά προστασία

Είναι η ιστορία μιας μητέρας που προσπαθεί να νικήσει την εποχή μας και να διασώσει τα δύο αγόρια της. Κάθε ώρα και στιγμή που περνά αγωνίζεται, με κομμένη την ανάσα, να ελέγξει την τύχη και το μέλλον και να καταστήσει τα δύο αγόρια της ικανά να κατακτήσουν την επιτυχία, την ευτυχία και τη μακροζωία. Θα τα καταφέρει; Θα καταφέρει να νικήσει τη μοίρα και να μην αφήσει τη «φλόγα της ζωής» να σβήσει; Την απάντηση θα τη μάθουν μόνον όσοι διαβάσουν το βιβλίο. Το βιβλίο αυτό όμως, εν πάση περιπτώσει, αφιερώνεται σ' όλες τις γυναικείες οργανώσεις της χώρας.

ΚΩΣΤΟΥΛΑ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

Στη μικρή πλατεία εκείνος χόρευε

Ένας άντρας πρωτόγονος, ζώο αρσενικό και μιλάει μια γλώσσα άλλη, και μια γυναίκα παράταιρη με το χώρο της καθημερινής ζωής μοιράζονται το καταστροφικό πάθος τους που είναι η παράλογη ιστορία τους και μοιάζει με ταινία για ιδανικούς αυτόχειρες. Η μικρή πλατεία είναι ο χώρος του έρωτά τους, της πρώτης και της τελευταίας τους συνάντησης. Τα πρόσωπά τους μπλέκονται με μνήμες και επιθυμίες αρχέγονες από μια άγρια ιστορία παράνομη, σχέση αιμομικτική δύο αδελφιών που πέθαναν δολοφονημένα τη στιγμή του πολλαπλού οργασμού τους. Ταυτίζει η γυναίκα τα δικά τους πρόσωπα με κείνα των δύο αδελφιών που ζούσαν χρόνια κλεισμένα σ' ένα σπίτι γεμάτο ήχους και παλιά κάντρα.

Θα το ήθελε πολύ να έχουν τον ίδιο θάνατο και εκείνοι και αγωνίζεται γι' αυτό, ενώ ο άντρας αρνιέται με φρίκη την εικόνα αυτή.

Η ΕΚΠΟΙΗΣΗ

ΕΛΑΧΙΣΤΟΙ αμφέβαλαν ότι ο κ. Μητσοτάκης θα προχωρούσε σε μια, έστω «προσαρμοσμένη», εφαρμογή των όσων μέτρων είχε αναγγείλει κατά την προεκλογική του εκστρατεία. Τα περιθώρια μη εφαρμογής των νεοφιλελεύθερων συνταγών ήταν τόσο μάλλον στενότερα όσο εντονώτερη είναι η αλληλεξάρτηση της ελληνικής από την δυτικοευρωπαϊκή οικονομία. Και δεν χρειαζόταν η επιθεώρηση Κριστόφερσεν για να διαπιστωθεί η δημοσιονομική-τεχνοκρατική λογική που διακατέχει τις υποδείξεις της ΕΟΚ προς τους ασθενείς και «αποκλίνοντες» εταίρους της. Ούτε χρειαζόταν, επίσης, η θερμή υποδοχή των Κολγκένσερ στον κ. Μητσοτάκη, για να επιβεβαιωθεί ότι ο σημερινός πρωθυπουργός έχει τέτοιες στενές σχέσεις με την ισχυρότερη ευρωπαϊκή δύναμη που θυμίζουν κάπου παλαιότερους «γίεσμέν».

ΤΑ ΟΣΑ μέτρα εξαγγέλθηκαν και τα μέλλοντα να αποφασιστούν μπορεί να έχουν μια αφετηρία νομιμοποίησης στην οικτρή κατάσταση της οικονομίας, όμως η διαπίστωση αυτή δεν μπορεί να είναι ουδέτερη ή α-πολιτική: άρα, δεν μπορεί να είναι ουδέτερη τόσο η υποδεικνυόμενη θεραπεία, όσο και οι εγγυήσεις αποτελεσματικότητάς της.

Ο κ. ΜΗΤΣΟΤΑΚΗΣ έχει υπέρ αυτού το επιχείρημα ότι «ομίλησε ευθέως» πριν τις εκλογές για το τι πρόκειται να πράξει αν σχηματίσει κυβέρνηση: ιδιωτικοποιήσεις - αποκρατικοποίηση της οικονομίας και περιορισμός του δημόσιου τομέα ήταν οι κεντρικοί σπόνδυλοι που στήριζαν όλη την αντίληψή του για τη διαχείριση της κρίσεως σε «νεοφιλελεύθερα» πλαίσια. Και ο κ. Σουφλιάς, π.χ., αυτό ακριβώς επικαλέσθηκε, όταν η μόνη απάντηση που επέλεξε στις κινητοποιήσεις για το μέλλον των

προβληματικών ήταν «το 47% που μας ψήφισε ήξερε τι ψήφιζε».

Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ του κ. Μητσοτάκη είναι ειλικρινείς όταν υπενθυμίζει πως αυτά που η ΝΔ εξήγγειλε προεκλογικά τα εφαρμόζει και ως κάτοχος της εξουσίας, τώρα. Και αυτή ακριβώς η ειλικρίνεια είναι η αχίλλειος πτέρνα της· διότι, προεκλογικά, ο αρχηγός της ΝΔ εξήγγειλε «100.000 θέσεις εργασίας»: αν δεν κάνουμε λάθος αυτό προϋποθέτει και σημαίνει ανάπτυξη, δηλαδή προγράμματα επενδύσεων, ρυθμίσεις κεφαλαιαγοράς, αναδιάρθρωση πιστωτικής πολιτικής κ.ο.κ. Ασφαλώς, δε, η αντιστοιχία προεκλογικών λόγων και κυβερνητικών έργων δεν μπορεί να περιορίζεται στην ταμειακή λογική του εισπράκτορα που σφραγίζει όλες τις μέχρι τώρα κυβερνητικές αποφάσεις της ΝΔ. Ούτε μπορεί η ανάπτυξη να επαφίεται στους δυτικούς «μάγους» που «θα φέρουν χρήμα», εκτός και αν κάποιοι θέλουν να επιστρέψουν στην παλιά εποχή της «ψωροκώστανας», ή της «μικράς αλλ' εντίμου Ελλάδος» — δηλαδή στην εποχή των λογής-λογής χρυσοκάνθαρων και αεριτζήδων.

Ο κ. ΜΗΤΣΟΤΑΚΗΣ δεν θα θελήσει μάλλον να προσδώσει αναδρομικό λόγο ύπαρξης στο ρηθέν γι' αυτόν υπό του κ. Παπανδρέου τον Μάιο του 1985, κατά την προεκλογική του ομιλία στις Σέρρες (: «Πωλείται η Ελλάς»). Διότι η ταμειακή λογική στη διαχείριση μιας υπερχρεωμένης και αποδιαρθρωμένης οικονομίας οδηγεί απ' ευθείας στη δημοπράτηση των πάντων έναντι πινακίου φακής, και με μηδενικά ταμειακά αποτελέσματα.

ΟΥΤΕ ΜΠΟΡΕΙ να αποτελεί σύμβουλο κυβερνητικής πολιτικής η καιροσκοπική λογική της εφαρμογής μέτρων «τώρα που η ανοχή υπάρχει» επειδή οι άλλοι είναι «εσωστρεφείς» ή διαλυμένοι. Διότι ακόμα και αν η αντιπολίτευση υπνώττει επί μακρόν, υπάρχει το ενδεχόμενο μιας κοινωνικής σύγκρουσης απογυμνωμένης από τη δεοντολογία των κανόνων του παιχνιδιού.

ΠΕΡΙ
ΕΧΟ
ΙΕΝΑ

• Περίοδος Β'

• Χρόνος 17ος

• Τεύχος 438

Παρασκευή 18 Μαΐου 1990

δρχ. 200

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Δημοχάρους 60 • 115 21 ΑΘΗΝΑ

Τηλ: 72.32.713 - 72.49.300
72.32.819 - 72.48.240

FAX: 72.26.107 - TELEX: 214179 ANTI

ΡΕΠΟΡΤΕΡ	
Τερίτσια με την κάθαρση	13
Κ. ΔΕΔΕΣ	
Ο καλπασμός των τιμών	14
Β. ΖΗΣΗΣ	
Η κυβέρνηση οδεύει στα χνάρια του ΠΑΣΟΚ	16
Γ. ΦΛΩΡΟΣ	
Στο μονόδρομο του Αντρέα	18
Μ. ΣΠΟΥΡΔΑΛΑΚΗΣ	
Όπως στρώνει ο Αντρέας, έτσι και θα κοιμηθούν	20
Κ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ	
Χρονικοί ορίζοντες της Αριστεράς	23
Σ. ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ	
Έχει μέλλον ο Συνασπισμός;	24
Μ. ΧΙΟΣ	
Ο Σωκράτης και τα ταμειακά μηχανεύματα	26
ΡΕΠΟΡΤΕΡ	
Σε κενό αέρος ο κ. Σταθιάς	29
ΜΠΟΣΤ	
Απίστευτα και όμως αληθινά	30

Τ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ	
Οι Ρουμάνοι μπροστά στις κάλπες	32
Π. ΜΟΥΤΟΥΛΑΣ	
ΕΥΡΩΠΗ: Μπροστά στις προκλήσεις	34
Γ. ΣΙΑΚΑΝΤΑΡΗΣ	
ΑΝ. ΕΥΡΩΠΗ: Ισχύει το «Αριστερά - Δεξιά»;	36
ΣΤ. ΚΟΥΛΟΓΛΟΥ	
Ένας Γκορμπατσώφ δεν φέρνει την άνοιξη	38
Γ. ΚΟΥΡΟΝ	
Δεν υπάρχει άλλη λύση	40
Ι. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ	
Η σκιά του Λεπέν πάνω στη Γαλλία	42
ΑΝ. ΖΗΚΑΣ	
ΤΟΥΡΚΙΑ: Η διελκυστίνδα του παντουρανισμού	44
Π. ΜΑΡΤΙΝΙΔΗΣ	
Προάστια και προ-αστοί (ΣΥΝΕΧΕΙΑ)	54

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ	
ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ	
ΑΝΤΙΛΟΓΟΣ	
Μήπως χάσαμε την πρωτοβουλία;	4
ΗΜΕΡΟΔΗΚΤΗΣ	6
ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ	
Δ. ΧΑΝΤΖΟΠΟΥΛΟΣ	9
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ	10
ΑΝΤΙΛΑΛΟΙ	12
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	48
ΘΕΤΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ	52
ΒΙΒΛΙΟ	58
ΔΙΑΛΟΓΟΣ	60
ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ	65

αντι

ΠΟΛΙΤΙΚΟ 15ήμερο

Μήπως χάσαμε την πρωτοβουλία;

ΕΙΣΗΛΘΑΜΕ σε περίοδο παρατεταμένης σκιαμαχίας γύρω από τα πραγματικά προβλήματα της χώρας και το ρόλο της αντιπολίτευσης, σε μια εποχή κατά την οποία κυβέρνηση και «Νέα Δημοκρατία» προωθούν τις μονοκομματικές τους επιλογές, ξηλώνουν το «κοινωνικό κράτος» και τις κατακτήσεις των εργαζομένων και προωθούν ένα σκληρό πρόγραμμα λιτότητας και φιλελευθερισμού. Δεν πρόκειται για ακραιφνή νεοφιλελευθερισμό, καθώς παράλληλα με τις μονεταριστικές επιλογές, υπάρχει έντονο το τίμημα του κρατισμού, της μικροκομματικής αντίληψης και οι σχετικές μεθοδεύσεις τους. Αυτή η φάση της παρατεταμένης σκιαμαχίας φαίνεται ότι θα διαρκέσει για πολύ αν λάβει κανείς υπόψη την κοινωνική παραλυσία (παρά τις «απεργίες τιμής») τις τρίμηνες καλοκαιρινές διακοπές, τα έντονα φαινόμενα αυταρχισμού στο ΠΑΣΟΚ και την πλήρη έλλειψη όχι μόνο στρατηγικής αλλά και τακτικής αντίληψης της Αριστεράς αν εξακολουθεί να μην πιστεύει στον εαυτό της και το ρόλο της. Υπερβολές; Όχι.

Αδέσποτες μυθοπλασίες

ΑΣ ΔΟΥΜΕ τα «προβλήματα» τα οποία κυριάρχησαν τις τελευταίες ημέρες στα πρωτοσέλιδα των εφημερίδων, τις πολιτικές αναλύσεις και τις δηλώσεις επωνύμων στο κάθε κόμμα. Οι οποίες αποτελούν τελικά «διαπλοκή του πλουραλι-

σμού», καθώς μέσα στη γενική σύγχυση που δημιουργεί ο όγκος των πληροφοριών, δεν υπάρχουν επεξεργασίες, γενικά αποδεκτές στάσεις και σταθερά δεδομένα.

- Πρώτον, υπάρχουν τα σκάνδαλα και η φημολογία ότι αυτά θα αποτελέσουν αντικείμενο ειδικών ρυθμίσεων ανάμεσα στον κ. Καραμανλή στην κυβέρνηση και το ΠΑΣΟΚ, ή τον κ. Ανδρέα Παπανδρέου προσωπικά.

- Δεύτερον, οι «πληροφορίες» και εκτιμήσεις για πρόωπη κατάρτιση και ψήφιση του εκλογικού νόμου, που φανερώνουν πλήρη έλλειψη ενημέρωσης για τη στρατηγική της κυβέρνησης, του κ. Μητσοτάκη, και τη ΝΔ. Για παράδειγμα πολλοί προεξοφλούσαν ότι θα λειτουργήσει η Βουλή ως Ολομέλεια και το καλοκαίρι χωρίς να έχουν πληροφορηθεί τη μεθοδευση της περασμένης Τρίτης για την αιφνιδιαστική ψήφιση της σύνθεσης των Επιτροπών, που επιθυμούσε και επέβαλε

ο κ. Α. Τσαλδάρης. Ορισμένοι άλλοι ανέμεναν ότι θα δεχθεί τελικά ο κ. Κ. Στεφανόπουλος ή έστω ο κ. Αθ. Κατοίκης να ψηφίσουν υπέρ της ενισχυμένης αναλογικής.

Χωρίς να γνωρίζουν ότι ο νόμος περνάει και με 150 ψήφους ή αγνοώντας την (από εβδομάδος και μέσω του κ. Μιλ. Έμπερτ) προσέγγιση του κ. Σαδίκ με τον κ. Μητσοτάκη.

- Τρίτον, τη συνάντηση Καραμανλή - Παπανδρέου και όλη τη σχετική μυθολογία, γύρω από το θέμα, την οποία προωθεί το ΠΑΣΟΚ τον τελευταίο καιρό θα διαψευσθεί και πάλι γιατί οι επιλογές του «πατριάρχη της Δεξιάς» ήταν και είναι στο πνεύμα των θεσμών. Κάποτε μάλιστα θα πρέπει να γραφτεί όλη η μυθολογία, που έχει αναπτυχθεί από το ΠΑΣΟΚ —και της οποίας πρώτο «θύμα» συνεχίζει να είναι ο Συνασπισμός και η «Πρώτη» γύρω από τα θέματα αυτά της λεγόμενης δικομματικής συναίνεσης. (Δη-

Γραφτείτε συνδρομητές στο ΑΝΤΙ

μιουργία κόμματος από Κ. Καραμανλή, παραγραφή αδικημάτων και σκανδάλων μετά το σχηματισμό της Οικουμενικής, ανάδειξη Καραμανλή στην Προεδρία της ΝΔ και ΠΑΣΟΚ, κρυφή συμφωνία Μητσοτάκη και Παπανδρέου τον περασμένο Ιανουάριο για κατανομή των αξιωμάτων του Προέδρου της Δημοκρατίας και του πρωθυπουργού, αποχή του ΠΑΣΟΚ από την ψηφοφορία για τον πρόεδρο της Δημοκρατίας συνάντηση Παπανδρέου με νέο πρόεδρο της Δημοκρατίας την περασμένη εβδομάδα αμέσως μετά τη συνάντηση με τον πρωθυπουργό και χωρίς αίτημα του προέδρου του ΠΑΣΟΚ, το οποίο αναγκάστηκε τελικά να υποβάλλει κτλ.). Οι ίδιοι μύθοι επαναλαμβάνονται και τώρα.

ΣΤΟ ΜΕΤΑΞΥ μέσα σ' αυτό τον κύκλο της παραπληροφόρησης, της ουτοπίας για την πολιτική αντίληψη, της «σεναριολογίας» για τα πραγματικά προβλήματα του τόπου η κυβέρνηση του κ. Κων. Μητσοτάκη συνεχίζει να οικοδομεί το κομματικό της κράτος στις Ένοπλες Δυνάμεις, στις νομαρχίες, στις διοικήσεις των Δημόσιων Οργανισμών και Επιχειρήσεων και να προωθεί (μέσα σε κλίμα ελάχιστης σοβαρότητας των υπουργών της, αποσπασματικότητας, ελλείψεως μιας συνολικής έστω δεξιάς πολιτικής) τα ταμειακά της μέτρα. Η αντιπολίτευση αδυνατεί να αντιπαρατεθεί σε θέματα γενικής πολιτικής και αρχών και ενώ δημόσια ομιλεί για εξεγέρσεις εργαζομένων και υιοθετεί κάθε είδους λαϊκισμό (παράδειγμα η στάση της στο θέμα των νέων εισοδηματικών ενισχύσεων των καθηγητών) ιδιαιτέρως τα στελέχη της διαβεβαιώνουν ότι «θα βαδίσουμε με τη Δεξιά στην εξουσία τα επόμενα χρόνια» και δεν κρύβουν ότι ο κ. Μητσοτάκης όλο και περισσότερο ενισχύει τα περιορισμένα ερείσματά του, που προέκυψαν από τις εκλογές.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ του ΠΑΣΟΚ —όπως είχε προβλέψει το ΑΝΤΙ— κατήγαγε μια άλλη προσωπική νίκη και επιβεβαίωση με την πρόσφατη σύνοδο της Κεντρικής Επιτροπής, καθώς οι κάθε είδους επώνυμοι προτιμούν να επιδίδονται σε αιχμές μόνο σε συνεντεύξεις και δηλώσεις και να σιωπούν στις κομματικές συνόδους και συσκέψεις του Εκτελεστικού. Οι περιφερειακές συνδιασκέψεις της περασμένης Κυριακής στην Τρίπολη, στο Ηράκλειο, τη Λαμία, τη Λάρισα και την Πάτρα απέδειξαν ότι το αίσθημα της ήττας και της «κάθαρσης του Κινήματος» είναι έντονο σε μεγάλη μερίδα της οργανωμένης βάσης του ΠΑΣΟΚ και δεν διασκεδάζεται με τις «αλλαγές φρουράς» τις οποίες έκανε ο κ. Α. Παπανδρέου, με τα σχήματα για «κλιώδη κυβέρνηση» (η οποία σήμερα θα πραγματοποιήσει το πρώτο Υπουργικό Συμβούλιο) και δεν παρηγορείται με τη «γενική πολεμική» την οποία είχε κηρύξει το ΠΑΣΟΚ απέναντι στην κυβέρνηση. Η ΗΓΕΣΙΑ του ΠΑΣΟΚ πέφτει θύμα της ι-

διας της στρατηγικής της, καθώς ενώ από τη μια πλευρά διαλαλεί την έντονη αντιπαράθεση με την κυβέρνηση, από την άλλη δημιουργεί σύγχυση στον κόσμο της με τις φήμες για «συμφωνίες» Καραμανλή - Παπανδρέου (που δεν πρόκειται να γίνουν), με προβληματισμούς της κυβέρνησης (που δεν υπάρχουν, είναι βέβαιο) να τερματισθούν οι υποθέσεις των σκανδάλων και για παραγραφή των αδικημάτων για τον ίδιο τον κ. Α. Παπανδρέου.

Σύγχυση και συσκότιση

ΜΕΣΑ ΣΤΗ ΣΥΓΧΙΣΗ αυτή, η κυβέρνηση προωθεί την υπογραφή της νέας συμφωνίας για τις αμερικανικές βάσεις για οκτώ χρόνια (αντί για πέντε που ζητούσε το ΠΑΣΟΚ) σύμφωνα με την αντίστοιχη που έχει υπογράψει ο Φ. Γκονζάλες. Η υπογραφή αυτή σύμφωνα με πληροφορίες του ΑΝΤΙ θα γίνει μέχρι τα τέλη Μαΐου.

ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΓΧΙΣΗ αυτή, ο «Συνασπισμός» έχει και τις δικές του ευθύνες. Από τη μια πλευρά προωθεί όλη τη μυθολογία για κεντροδεξιό σενάρια με επίκεντρο τον κ. Καραμανλή (όπως έκανε ανεπιτυχώς μετά το 1985 σε τόσες και τόσες περιπτώσεις, όπως λ.χ. εκείνες των κ. Στεφανόπουλου και Γ. Ράλλη) προκειμένου να πλήξει την αξιοπιστία του ΠΑΣΟΚ. Και από την άλλη πλευρά εμφανίζεται —και μάλιστα αυτόκλητος, με επικεφαλής τον κ. Λ. Κύρκο— να επιδιώκει μεθόδους προσέγγισης και συνεργασίας με το σημερινό ΠΑΣΟΚ στις δημοτικές εκλογές, χωρίς την παραμικρή ανταπόκριση —σε επίπεδο ηγεσίας— του ΠΑΣΟΚ.

ΑΡΚΕΙ και μόνο να σημειωθεί ότι το ΠΑΣΟΚ ενέκρινε την υποψηφιότητα για την Αθήνα της κ. Μελίνας Μερκούρη, μετά από θερμή επιθυμία της ίδιας και εισήγηση των κ. Γ. Γεννηματά, Θ. Πάγκαλου και Κ. Λαλιώτη και κατά συνέπεια να καλεί τον «Συνασπισμό» σε συνεργασία, που δεν είναι παρά σύμβαση παραχωρήσεως. Οι όροι μιας τέτοιας συνεργασίας όπως επιβάλλεται αλλά και η επιλογή του συγκεκριμένου προσώπου δεν δικαιολογεί βέβαια το στοιχείο της «Προόδου» για το Συνασπισμό της Αριστεράς.

ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ συμπέρασμα και ο απολογισμός των τελευταίων 15 ημερών, πέρα από μυθολογίες, ανυπόστατα σενάρια και καθημερινή ειδησεογραφία επιβεβαιώνει τις παραπάνω γενικές αντιλήψεις, τις παραπάνω γενικές κατευθύνσεις της πολιτικής μας ζωής. Μιας ζωής, η οποία έχει συνδεθεί με την κάθε είδους, έστω και εκσυγχρονιστική παλιννόστηση των συντηρητικών δυνάμεων, δομών και αντιλήψεων την οποία όχι μόνο αδυνατεί να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά αλλά και αδυνατεί να κατανοήσει η αντιπολίτευση. Ετεροπροσδιορίζεται και παρακολουθεί απλώς.

ΑΝΤΙ-ΛΟΓΟΣ

MAYROMIXALH 7

Books and comics
from USA
at very cheap prices

Fiction
and non-fiction
books

We have thousand titles of books: Novels, scientific books (computer, economy, psychology, biology, history, geography etc.).

Movie classics, rare art books and magazines for collectors

Rare Comics (Marvel, DC etc.).

ΣΤΕΛΙΟΣ ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΣ
ΦΙΛΟΛΑΟΥ 151,
ΤΗΛ. 7015292

Τέρμα Τρόλεϋ
ΑΓ. ΑΡΤΕΜΙΟΥ No 4

Θέσεις

ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ - ΚΡΙΤΙΚΗ
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΑΛΗΣ ΤΩΝ ΤΑΞΕΩΝ
Σοσιαλισμός και Ανατ. Ευρώπη (I)

Της Σύνταξης: Οικουμενική διαχείριση των κοινωνικών αντιθέσεων και εκλογές

Χρήστος Βαλλιάνος: Αποστράτευση των... αμάχων;

Χρήστος Τυροβούζης: Μέσα μαζικής επικοινωνίας: Οικουμενικές απαντήσεις σε ταξικά προβλήματα

Της Σύνταξης: Πέντε θέσεις για το σοσιαλισμό

Αννίκα Χαραλαμπίδου: Υπήρχε «εναλλακτική λύση» Μπουχάριν για την οικοδόμηση του Σοσιαλισμού;

Γιάννης Μηλιός: Η Ανατολική Ευρώπη ενσωματώνεται οικονομικά στη Δύση;

Ετιέν Μπαλιμπάρ: Για την κρίση του μαρξισμού

Γ. Μηλιός και Τ. Κυπριανίδης: Το Κυπριακό μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο: Η ελληνική και η ελληνοκυπριακή στρατηγική. (Μέρος Ε', 1977-1989)

Χρήστος Χαλαζιάς: Επισκόπηση των γεγονότων του τριμήνου

ΑΠΡΙΛΙΟΣ-ΙΟΥΝΙΟΣ 1990

ημερο δνηκτής

ΤΕΤΑΡΤΗ 2.5.90 · ΤΡΙΤΗ 15.5.90

ΤΕΤΑΡΤΗ, 2.5.90

Χθες ήταν Πρωτομαγιά, ε-
όρτασαν οι φιλανθεις, η εργα-
τική τάξη και γενικώς όλοι ό-
σοι δεν εργάστηκαν. Προ-
χθές έγινε απόπειρα να εκλε-
γεί Πρόεδρος Δημοκρατίας -
ανεπιτυχώς. Ο κ. Μητσotάκης
επέστρεψε από το Δουβλίνο
με πολλές υποσχέσεις αλλά
χωρίς ούτε ένα Εκιού. Ήτοι,
δεν χρημάτων και Προέδρου.
Απ' όλα τ' άλλα έχουμε.

Τζουμάκας στη θέση του
Τζουμάκα θέλει να γίνει ο κ.
Παπαϊωάννου και προσέφυγε
στο Ανώτατο Ειδικό Δικαστή-
ριο, διότι λέει πήρε περισσό-
τερους σταυρούς από τον
σύντροφο και ομότιμο του
στην Κ.Ε. του ΠΑΣΟΚ.

Από τα συντροφικά μαχαι-
ρώματα στις συντροφικές εν-
στάσεις — προοδεύει το ΠΑ-
ΣΟΚ.

Τα πάνω-κάτω έχουν έρθει
στην Αριστερά: πολυκομματι-
κό θέλει τον Συνασπισμό το
ΚΚΕ, μονοκομματικό τον θέ-
λει η ΕΑΡ.

Είναι τόσο βέβαιος για τη
χρηστή διοίκηση της ΝΔ ώ-
στε θέλει να καθιερώσει μόνι-
μη Επιτροπή Σκανδάλων ο
υπΔικ κ. Κανελλόπουλος.

Προς απεργίαν των καθη-

γητών κατά τη διάρκεια των ε-
ξετάσεων· προσανατολίζεται
η ΟΛΜΕ. Λυπούμεθα, αλλά για
λόγους προσωπικούς φέτος
μάλλον δεν θα σας υποστηρί-
ξουμε.

Αντί να τα καταθέσει στα
δικαστήρια δεν τα δίνει σε μέ-
να τα 150 εκατ. της εγγύησης
ο κ. Χιόνης να πάω στη θέση
του φυλακή;

ΠΕΜΠΤΗ, 3.5.90

Ευλογημένες βροχές και
χιόνια καθ' άπασαν την Επι-
κράτειαν. Η εποχή που ισχυ-
ρίζονταν ότι «στον καταραμέ-
νο τόπο Μάη μήνα βρέχει»
παρήλθεν ανεπιστρεπτή.

Τη συγκρότηση σκιώδους
κυβερνήσεως ανακοίνωσε ο
κ. Παπανδρέου και αναζητεί-
ται σκιώδης Αρχιεπίσκοπος
για να την ορκίσει.

Υπέρ της «κεντροαριστε-
ράς λύσεως» ετάχθη το ΕΓ
της ΕΑΡ. Και πού θα βρεθούν
Αριστεροί την σήμεραν ημέ-
ραν;

Βουλευτές-κατηγορούς για
τα σκάνδαλα επρόκειτο σήμε-
ρα να εκλέξει η Βουλή - άλλαι
μεν βουλαί ανθρώπων, άλλα
δε Θεός κελεύει κι έτσι η ψη-
φοφορία αναβλήθηκε για τη
Δευτέρα.

Αν δεν ξέρετε τι να κάνετε
τα λεφτά σας ετοιμαστείτε:
εκποιούνται εντός ολίγου, η
ΕΚΟ, τα Διϋλιστήρια, η ΣΕΚΟ-
ΒΕ, η Ολύμπικ Κάτεριν. Με τα
ρέστα, θα μπορείτε να αγορά-
σετε λεωφορεία του ΟΣΕ.

Το 25% των συνταξιούχων
έχουν συντάξεις αναπηρίας,
ανακοίνωσε η υπΥγΠροΚοιν
Ασφ κ. Κούτσικου. Όχι μόνον
ανάδελφον αλλά και ανάπη-
ρον Έθνος.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ, 4.5.90

Η εκκρεμότης του Προέ-
δρου τακτοποιήθηκε και με
153 ψήφους ο κ. Καραμανλής
επανερχεται. Λεφτά όμως δεν
βλέπω πουθενά.

Αν απορείτε γιατί οι «Μου-
σουλμάνοι Έλληνες» εψήφι-
σαν υπέρ του Κ. Καραμανλή,
είναι διότι ξεχνάτε ότι εγεν-
νήθη «Χριστιανός Τούρκος»:
το 1907 που εγεννήθη ο σημε-
ρινός Πρόεδρος η Πρώτη των
Σερρών ονομαζόταν Κιούπ-
κιοϊ και ανήκε εις την Οθωμα-
νικήν Αυτοκρατορίαν...

Έναντι 150 εκατ. ελεύθε-
ρος και ο κ. Χρ. Αρφάνης που
είχε προφυλακισθεί για την υ-
πόθεση της «Κτηματικής».
Υπ' όψιν παντός υποδίκου ή
καταδικασμένου ότι τον αντι-
καθιστώ ακόμη και με 100 ε-
κατ.

Με έξι παραιτήσεις μελών
της άρχισε τις εργασίες της η
Κ.Ε. της ΕΑΡ, που προετοιμά-
ζει το Συνέδριο του κόμματος
για τον Ιούνιο.

Σε ηλικία 78 ετών έφυγε ο
ηθοποιός Στ. Βόκοβιτς.

ΣΑΒΒΑΤΟ, 5.5.90

Τρέχοντας πήγα κι ήρθα
στη λαϊκή της Καλλιδρομίου
για να προλάβω τις μεγάλες
τελετές της ορκωμοσίας, της
κατάθεσης, της παράδοσης.
Μόλις που πρόλαβα να αγο-
ράσω από τους Πόντιους ένα
ξύλινο πτυσσόμενο σκαμνάκι
που μου θύμιζε τη γιαγιά μου
και στήθηκα μπρος στην τηλε-
όραση.

Τα είδα όλα: τον κ. Τσαλδά-
ρη που έκανε περίεργα νοή-
ματα, τον Φρούραρχο της
Βουλής που εξηγούσε στον
Πρόεδρο ότι η τελετή δεν τε-
λείωσε, τον κ. Σαρτζετάκη
που εκφώνησε μακρύ επική-
δειο για την Προεδρία διανθι-
σμένο με πλήθος εγκώμια.

Με θύμωνε η άνεση όλων
αυτών των δεξιών που κατα-
κυριεύσαν ξαφνικά τις οθό-
νες μας. Φέρονται σα να τους
ανήκουν οι θέσεις που κατέ-
χουν σαν κάποιοι αλλόδοξοι
να τις υπέκλεψαν για κάποιο
διάστημα, και τώρα επανήλ-
θαν στους γνήσιους ιδιοκτή-
τες. Αν έκρινες από τη συμπε-

ριφορά τους, όλη η οκταετία
του ΠΑΣΟΚ ήταν μια απλή πα-
ρένθεση.

Μ' έπιασε θυμός με όλα αυ-
τά και διαλόστελνα το Καστρί
και την Εκάλη, που κατάφε-
ραν να παλινорθώσουν θρια-
μβευτικά όλο το συντηρητικό
κατεστημένο, όλους αυτούς
που δεκαετίες τώρα κυβερ-
νούσαν, όλα τα παιδιά του Κ.
Καραμανλή.

Μετά όμως σκέφθηκα πως
θα μπορούσε π.χ. στη θέση
του κ. Τσαλδάρη να είναι ο Μ.
Κουρής και ηρέμησα. Πήρα
και το βράδυ μια γερή δόση
Κουρή-Γαργαλάκου-Γερονι-
κολού από την οθόνη και σκέ-
φθηκα πως ίσως να υπάρχουν
και χειρότερα.

Το βέβαιο είναι πως υπάρ-
χουν και καλύτερα. Φαίνεται
όμως πως αυτά δεν είναι για
μας. Ή μήπως πρέπει να ελπί-
ζουμε;

Έφαγε και ο κ. Τσοβόλας
κάτι ψιλές εξωδίκως και ε-
κτός τελετής αλλ' αυτές η Τι-
Βι δεν τις έδειξε.

ΚΥΡΙΑΚΗ, 6.5.90

Άρχισε τις εργασίες της
και η Κ.Ε. του ΠΑΣΟΚ σε αί-
θουσα του Ολυμπιακού Στα-
δίου αλλά εδώ παραιτήθηκε
μόνο ένας. Όλοι οι υπόλοιποι
ελπίζουν πως «πάλι με χρό-
νια με καιρούς πάλι δικός
μας θα 'ναι» — ο «Αστέρας»
της Πλ. Συντάγματος και άλ-
λα πολυτελή ξενοδοχεία.

Εκεί κατάντησα: να συμφω-
νώ με τον κ. Φαράκο που κα-
λεί τους καθηγητές να σκε-
φθούν δυο φορές πριν απο-
φασίσουν ν' απεργήσουν κα-
τά τις εξετάσεις.

Τέλος τα αυθαίρετα, όλη η
Ελλάς μπαίνει στο σχέδιο Πό-
λεως, ανακοίνωσε ο κ. Μά-
νος. Τόσο απλή λύση και ου-
δείς την είχε σκεφθεί μέχρι
τώρα.

ΔΕΥΤΕΡΑ, 7.5.90

Έμπορος όπλων, λέει, ο νέ-
ος αρχηγός του ΓΕΑ. Οι προη-
γούμενοι ήσαν απλοί χρη-
στες.

Ο υπό των Ισραηλινών πο-
λιορκούμενος πατριάρχης
Διόδωρος ήρθε να ζητήσει ε-
νισχύσεις. Να δώσουμε, να
δώσουμε.

Από κριτική και αυτοκριτι-
κή άλλο τίποτα στην Κ.Ε. του
ΠΑΣΟΚ. Η φτώχεια φέρνει
γκρίνια.

Ενώ στον Συνασπισμό και
τοι διαρκούν για το αν θα με-
τεξελιχθεί ή όχι σε ενιαίο
κόμμα, «συμφωνούν απολύ-
τως» για τη διαδικασία.

Πολλοί οι ενδιαφερόμενοι,
λίγες οι θέσεις κι έτσι το Υ

Η κ. Ναστάζια Κίνσκι προσυπογράφει, επί θραυσμάτων του Τείχους, την άποψη
του κ. Φαράκου περί αναγεννήσεως του κομμουνισμού.

πουργικό Συμβούλιο ανέβα-
λε το διορισμό **Νομαρχών** και
Περιφερειάρχων.

Πολύ **όζον** σήμερα στην Α-
θήνα. Όλοι έβαλαν λίγο στο
ψυγείο τους για να έχουν σε
περίπτωση που λήψει.

Η Βουλή εξέλεξε τους **βου-
λευτές - κατηγορούς** για τα
σκάνδαλα, του ΠΑΣΟΚ- απέ-
χοντος. Καλή δουλειά και κα-
λά ξεμπερδέματα.

ΤΡΙΤΗ, 8.5.90

Μας άφησε με τους εξ εφέ-
δρων ανακληθέντες Πρόεδρο
Δημοκρατίας και Αρχηγό Αε-
ροπορίας κι έφυγε αναζητών-
τας **μάρκα** στη Βόννη ο κ. **Μη-
τσοτάκης**.

Ορισμένοι βεβαίως ισχυρι-
ζονται πως έφυγε για να απο-
φύγει τον Επίτροπο **Κριστό-**

της «**πλήρους σεξουαλικής ε-
λευθερίας**» που έχει τάξει η
οργάνωσή τους. Οι εγχώριοι
ανέραστοι και αιματοβαμμέ-
νοι τρομοκράτες ας παρα-
δειγματιστούν.

24ωρη γενική **απεργία** απο-
φάσισε η ΓΣΕΕ για τις 22
Μαΐου. Εμπρός, να σηκώσου-
με ξανά ψηλά τις περήφανες
κόκκινες σημαίες τις εργα-
τιάς οι οποίες τόσο καιρό υ-
ποκλίνονταν στις διάφορες
κυβερνήσεις.

Ελλείψει χρημάτων δεν θ'
ανεβάσει «**Ναμπούκο**» η **Λυρι-
κή** στο **Ηρώδειο**. Περιοριστεί-
τε λοιπόν οι οπερομανείς
στον **Χοσέ Καρέρας** —τα εισι-
τήρια για την παράσταση του
προπωλούνται ήδη στις ευτε-
λείς τιμές των 10.000, 6.000
και 4.000 δρχ.

ιδρύεται στο **Πάντειο Πανεπι-
στήμιο**. Μπορούμε να ελπί-
ζουμε λοιπόν σε βελτίωση
του ήθους και του ύφους των
μελλόντων να δημοσιογρα-
φήσουν.

ΠΕΜΠΤΗ, 10.5.90

Όχι μόνο συνήλθε ο κ. **Κα-
ραμανλής** αλλά και άντεξε να
συνεργαστεί επί 1.30 ώρα με
τον κ. **Μητσοτάκη**. Κακοήθης
υγεία αμφοτέρων —πώς αν-
τέχουν ο ένας τον άλλο τόση
ώρα;

Σωρηδόν υπέρ της **απερ-
γίας** ψηφίζουν οι **καθηγητές**
αλλά εμείς **απτόητοι** ολοκλη-
ρώσαμε την **επανάληψη** του
κεφαλαίου περί **αλδευδών** και
κετονών.

Πολλοί οι **άτυχοι** σ' αυτόν
τον κόσμο αλλά σαν τον τσαγ-

Κουροσάβα. Τα δικά μας ό-
νειρα δεν θα γίνουν ούτε καν
ταινίες...

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ, 11.5.90

Δεν φτάνει που έχουν **α-
παρτχάντ** στη χώρα του, ήρ-
θε και με **άδεια** τα χέρια ο κ.
ντε **Κλερκ**. Πώς να μην του ρί-
ξεις **Μολότωφ**;

Ολόκληρη **Τράπεζα** διοι-
κούσε και δεν έχει **10 εκατ.**,
να τα δώσει για **εγγύηση** ώ-
στε να αποφυλακιστεί ο κ. **Α-
νωμερίτης**. Αυτό ξεπερνά τα
όρια της **τιμιότητας** κι εγγίζει
τα όρια της **βλακειας**.

Αφού αποκτήσαμε **πρωθυ-
πουργό, υπουργούς, Πρόε-
δρο Δημοκρατίας, Αρχηγό Αε-
ροπορίας** —έχουμε επιτέ-
λους **νομάρχες** και **περιφε-
ρειάρχες**. Η **Παλινόρθωσις** εί-
ναι πλήρης, ουδεμία ρωγμή υ-
πάρχει στην πυραμίδα της
κρατικής εξουσίας.

Σε ηλικία 55 ετών απήλθε
και ο τραγουδιστής **Στράτος**
Διονυσίου. Ζωή σε λόγου σας
και για το καλοκαίρι αρκαστεί-
τε στον **Καρέρας**.

Φωτιά κατέστρεψε τη νύχτα τα
παλιατζίδικα της **Πλατείας**
Αβησσυνίας στο **Μοναστηράκι**.
Απτόητος ο κ. **Φαράκος** δηλώνει
στη **Θεσσαλονίκη** ότι ο
κομμουνισμός «**όχι μόνο δεν**
χρεωκόπησε αλλά μέσα από τις
σημερινές συνθήκες
αναγεννιέται και παίρνει
καινούργια δύναμη».

Τα 9 λουτρά της βίλας του
κ. **Σαρτζετάκη** καταγγέλλει
πρωτοσέλιδα ο «**Ελ. Τύπος**».
Από την εποχή των αντιστοι-
χων 7 του κ. **Μητσοτάκη** που
είχε «**αποκαλύψει**» το «**Ποντί-
κι**» έχουμε σαφώς **προοδεύ-
σει**.

ΣΑΒΒΑΤΟ, 12.5.90

Σήμερα δεν πήγα στη **λαϊκή**.
Παρουσιάστηκαν κάτι
προβλήματα με τα
αντιδραστήρια **Γκρινιάρ** και την
αντίδραση **Κανιτάρο** και η
κατάσταση απαιτούσε **εντατικές**
επαναλήψεις. Την **αλοφορμική**
αντίδραση όμως μάλλον την
έχουμε **εμπεδώσει** έστω κι αν το
χλωροφόρμιο έχει πέσει σ'
αχρηστία σήμερα ως
αναισθητικό. Η ύλη της **Α'**
Δέσμης απαιτεί να το
αποστηθίσουμε.

Εις την Ουάσιγκτον για **επί-
σημη επίσκεψη** προσεκλήθη
ο κ. **Μητσοτάκης** για τις 3 **Ιου-
νίου**. Αν δεν φέρει **δολάρια**,
καλύτερα να μην γυρίσει.

ΚΥΡΙΑΚΗ, 13.5.90

Περίεργος ο κ. **Καραμαν-
λής**: με την **Πανσέληνο** λιπο-
θυμά, στις 13 παίζει γκολφ α-
κμαίος. Έτσι θα γίνουμε όλοι
στα 85 μας ή μόνο οι **πολιτικοί**
το παθαίνουν;

Το φεστιβάλ **Καννών**

Στάχτη έγινε το Γουσουρούμ και απειλείται να ξεφυτρώσει κυριλέ νεοδημοκρατική πλατεία.

φερσεν που ήλθε να ελέγξει
τα οικονομικά μας. Πρόκειται
για γνωστούς **ανθέλληνες**.

Για όσους δεν πρόλαβαν να
γεμίσουν την **κατάψυξη** και
σήμερα βρίθει **όζοντος** και
διοξειδίου του αζώτου η Αθή-
να.

Εφόσον τα **κόμματα** διέθε-
σαν κατά τον Απρίλιο 324 ε-
κατ. και δύο νέα **σαμπουάν**
μόλις 80 εκατ., δεν θα πρέπει
να απορούμε γιατί τα **σαμ-
πουάν** έχασαν τις εκλογές.

Δεν θα **φορολογηθούν** οι **α-
γρότες** και θα συνεχιστεί κα-
νονικά η καταβολή των **πρόω-
ρων συντάξεών** τους; **εκλο-
γές** μου μυρίζουν.

Έπεσαν **Χριστιανοδημο-
κράτες** και **Κομμουνιστές**, α-
νέβηκαν οι **Σοσιαλιστές** και οι
Τοπικιστές κατά τις **δημοτι-
κές εκλογές** στην **Ιταλία**. Με-
γάλος όμως **κερδισμένος** η
Μαφία που εκτέλεσε 10 του-
λάχιστον **αντιπάλους** της.

Έξι **ένοπλες αντάρτισσες**
απαλλοτρίωσαν **προφυλακτι-
κά** και **αντισυλληπτικά** από
φαρμακείο του **Σαντιάγο** της
Χιλής, υπηρετώντας το στόχο

ΤΕΤΑΡΤΗ, 9.5.90

Πανσέληνος σήμερα και υ-
ποθέτω ότι όλοι την **τιμήσατε**
δεόντως —ειδάλλως θα φω-
νάξω τις **ένοπλες αντάρτισ-
σες** από τη Χιλή.

Η επήρεια του **δορυφόρου**
μας δεν ήταν καλή για τον κ.
Καραμανλή αλλά **στην ηλικία**
του δεν δέχονται όποια ημέ-
ρα να 'ναι **συγχαρητήρια**
—και μάλιστα από **κατσικοπό-
δαρους**.

Την ίδρυση «**Κινήματος Γει-
τονιάς**» για τη **σωτηρία** της Α-
θήνας ανακοίνωσε ο κ. **Τρί-
τσης**, ο οποίος ως γνωστόν
προσφάτως **απεχώρησεν** από
το **κίνημα** του κ. **Παπανδρέου**.
Τόση **κινητικότητα** —μήπως ο-
φείλεται σε **Πάρκινσον**.

Ιστορική πρωτοβουλία για
να λειτουργούν οι υπηρεσίες
του ΟΤΕ και τα **Σαββατοκύρια-
κα** ανέλαβε ο υπουργός Πρό-
εδρίας κ. **Έβερετ**. Για να λει-
τουργούν και τις **καθημερινές**
ποιος θα ενδιαφερθεί;

Τμήμα **Επικοινωνίας** και
Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης
με επικεφαλής τον **Γ. Βέλτσο**

κάρη της **Καρδίτσας** που εν-
τός λίγων λεπτών **απανθρα-
κώθηκαν μητέρα, σύζυγος**
και **οικονομίες** 15 εκατ. Τέ-
τοιοι λίγοι υπάρχουν.

Ενιαίο κόμμα θέλει τον **Συ-
νασπισμό** ο κ. **Κύρκος**, διά-
σπαση φοβάται —αν επιχει-
ρηθεί κάτι τέτοιο— ο κ. **Φαρά-
κος**. **Διαλεκτική** αντίθεση ή α-
διάλλακτη **φαγωμάρα**;

Τα **Ελληνόπουλα**, είναι τα
πλέον **παχύσαρκα** παιδιά της
Ευρώπης, **ανεκοινώθη** στο
**Πανελλήνιο Ιατρικό Συνέ-
δριο**. Ευτυχώς —διότι κάτι θα
βρει να **γράψει** και γία μας ο
μέλλων **ιστορικός** της **σημερι-
νής Ευρώπης**.

Πήγε ν' ανάψει **λαμπάδες**
σαν το μπόι του δικού της η κ.
Μαρίκα γιατί το είχε **τάμα** αν
κέρδιζε, και ο **Πατριάρχης**
την **παρασημοφόρησε** για την
προσφορά της «**προς τον ιε-
ρώτατον θεσμόν της οικογε-
νειακής εστίας**». **Παράσημο**
καλής συζύγου δηλαδή —όχι
σαν τις άλλες, τις **Μαργαρί-
τες** και τις **Δήμητρες**...

Στις **Κάννες** άρχισε το 43ο
Φεστιβάλ με τα «**Όνειρα**» του

συνεχίζεται με την Ελλάδα απύσχα — αυτό έλειπε να πηγαίνουμε να δείχνουμε στους πρώτους τυχόντες και άσχετους τα αριστουργήματά μας. Να τα κρατήσουν και να την πάθουμε όπως με τα ελγίνεια.

Βεβαίως είναι η ημέρα της μητέρας σήμερα. Εγώ όμως είμαι ένας απλός πατέρας.

ΔΕΥΤΕΡΑ, 14.5.90

Από σήμερα κιόλας **θερινό ωρARIO** στα μαγαζιά, διότι οι έμποροι **κουράζονται** πολύ και δεν αντέχουν. Σε λίγο θα το κλείνουν εντελώς και θα ζητάνε και μισθό από πάνω.

Μπέρδεψαν την εκκλησία με σκυλάδικο και το νεκροταφείο με την παραλία οι θαυμαστές του Στρατού Διονυσίου.

Ξύπνησαν πρωί πρωί οι συνδικαλιστές, έτρεξαν να πουν στον κόσμο να μην πληρώνει πρωινό εισιτήριο και διαπίστωσαν πως όλοι είχαν μηνιαίες κάρτες απεριορίστων διαδρομών. Και γύρισαν με τ' αυτοκίνητά τους σπίτι τους να ξανακοιμηθούν βλαστημώντας.

Ακριβαίνουν κρέατα, γάλα, τυριά, μύρες. Πώς λοιπόν να μη φθάσει τα 3 δις ο τζόγος στο Χρηματιστήριο;

ΤΡΙΤΗ, 15.5.90

Μην αργείτε! Τρέξτε ν' αγοράσετε τα νέα **ομόλογα Ε-κιού** — γιατί θα μείνουν απλήρωτοι αύριο οι δημόσιοι υπάλληλοι. Ίσως μάλιστα να βοηθήσετε να μην απολυθούν όλοι οι εργαζόμενοι στις προβληματικές που διαδηλώνουν σήμερα. Υπό τον όρο ότι δεν θα ζητήσετε πίσω τα λεφτά των ομολόγων σας.

Στάνταρ θεωρείται η κ. **Μερκούρη υποψήφια Δήμαρχος των Αθηνών**. Για να μας θυμίζει το ένδοξο παρελθόν και την ηλικία της πρωτεύουσας.

Με μεγάλη πλειοψηφία οι **καθηγητές** ψηφίζουν υπέρ της απεργίας κατά τις εξετάσεις — αλλ' όχι με συντριπτική, όπως το '88. Εμείς πάντως έχουμε φθάσει στα καρβονικά οξέα και εντρυφούμε στις διαφορές μεταξύ ακυλίων και αλκυλίων, καρβονυλίων και καρβοξυλίων. Είναι μια συναρπαστική περιπέτεια αυτή η **Οργανική Χημεία!**

Την 25η Μαρτίου του 1991 θα εγκαινιάσει το Μέγαρο Μουσικής με συναυλία της ΚΟΑ ανακοίνωσε ο πρόεδρος του Οργανισμού Μεγάρου Μουσικής κ. **Χρ. Λαμπράκης**. Τους ευχαριστώ που θυμήθηκαν ότι εκείνη την ημέρα γίνομαι 4 ετών αλλά δεν χρειαζόταν τόσο μεγαλοπρεπής εορτασμός...

Μεσούντος του Μαΐου, επερατώθη και τούτο το χειρόγραφο. Οψόμεθα εντός δεκαπενθημέρου.

**Ο ΜΕΛΕΤΗΡΟΣ
ΗΜΕΡΟΔΗΚΤΗΣ**

ΛΟΓΟΥ ΧΑΡΙΝ

ΜΕΓΕΘΥΝΤΙΚΟΣ ΚΑΘΡΕΠΤΗΣ

Όλοι βαθειά πληγωθήκαμε μόλις μάθαμε πως ο κ. Ντιροζέλ, της Γαλλικής Ακαδημίας έγραψε κοιναγορίτικη ιστορία της Ευρώπης, στην οποία ελαχίστη μνεία γινόταν στο ημέτερο ένδοξο έθνος. Ξεσηκωθήκαμε όλοι: πολιτικοί, επιστήμονες, καλλιτέχνες, δημοσιογράφοι, κοινοί θνητοί άρχισαν να κατακεραυνώνουν γραπτώς και προφορικώς τον κουτόφραγκο ιστορικό που, από φθόνο προσπαθούσε να καταχωνιάσει το ανυπέρβλητο μεγαλείο μας. Εστάλησαν γράμματα στον κ. Ντελέρ, στο Ευρωκοινοβούλιο, επιτιμήθηκε η κ. Παπανδρέου που δεν προστάτευσε επαρκώς τα εθνικά μας συμφέροντα — γι' αυτό δεν την πληρώνουμε; Ως γνήσιοι νεοέλληνες απαιτούσαμε από την Κοινότητα να φερθεί όπως ο Ευρωπαίωμοραίτης κ. Κούβελας — ο οποίος ως γνωστόν πολτοποίησε την Ιστορία της Θεσσαλονίκης που δεν του άρεσε.

Όλα αυτά ήσαν πολύ ευρωπαϊκά, πολύ δημοκρατικά και προωθούσαν στο έπακρο τις αρχές της ελευθερίας στην επιστημονική έρευνα. Θα καταδικαζόταν αναπολόγητος και αμετακλήτως ως μισέλληνας και όργανο των Τούρκων ο Ζ. Μπ. Ντιροζέλ, αν δεν βρισκόταν η κ. Ήρα Φελουκατζή, ανταποκρίτης της «Ελευθεροτυπίας» στο Παρίσι, να του ζητήσει να πει κι αυτός δυο κουβέντες, που δημοσιεύθηκαν στην εφημερίδα στις 9.5.90.

Και έμαθαν οι νεοέλληνες ότι κάποιοι κουτόφραγκοι δηλώνουν ότι, όσα γράφουν, δεν τα θέτουν υπό την κρίση της πολιτικής εξουσίας, επειδή τους έδωσε 15.000 Εκιού. Έμαθαν ότι δεν υπήρξε «συνωμοσία» να μη βγει στα ελληνικά η ιστορία — απλώς ο εκδοτικός οίκος Μπέρτελσμαν θεωρεί πολύ μικρή την ελληνική αγορά και δεν τον ενδιαφέρει. Έμαθαν ότι «το ρόλο της Ελλάδας από το 1500 ως το 1974 στην ανάπτυξη της Ευρώπης, πρέπει κανείς να πάρει **μεγεθυντικό φακό** για να τον βρει». Πληροφορήθηκαν πως η «Ευρωπαϊκή Κοινότητα δεν ιδρύθηκε από την Ελλάδα το '50», πως «δεν είναι αυτή που έκανε την βιομηχανική επανάσταση, την πρόοδο των επιστημών, τη διακήρυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου».

Και οι Έλληνες εσιώπησαν. Ψέλλισαν διάφορα περί «νίκης» διότι η «Κοινότητα απέσυρε την υποστήριξη» της, ισχυρίστηκαν ότι δεν υπήρξε εθνικισμός στην υπόθεση αλλά υποστήριξη της «ελληνικότητας» κατ' αντιδιαστολήν προς την «βαρβαρότητα» και μετά άκρα του τάφου σιωπή. Για την ταμπακιέρα, για την αξιολόγηση του ρόλου της **υπαρκτής Ελλάδος** από τον κ. Ντιροζέλ, κανείς δεν είπε λέξη. Αφού αναγνώρισε την αξία του Αριστοτέλη και του Πλάτωνος, το θέμα για μας εθεωρήθη λήξαν.

Και όσο πιο γρήγορα ξεχαστεί, τόσο το καλύτερο. Νοιώθω μια φαγούρα στην πλάτη όταν σκέπτομαι πως κάποιοι με κοιτάζουν με **μεγεθυντικό φακό**. Προτιμώ να συνεχίσω να πιστεύω πως με κοιτούν με τηλεσκόπιο, καθισμένο στις κολώνες του Παρθενώνα, ή στο

καμπαναριό του Αη Γιώργη του Λυκαβηττού. Αρνούμαι να δεχθώ πως οι τσοπαναρέοι παπούδες μου και οι έμποροι θείοι μου δεν έκαναν τίποτα για την βιομηχανική επανάσταση, τον διαφωτισμό, τις μεγάλες ανακαλύψεις. Δεν υπάρχουν τόσα στοιχεία που δείχνουν πως ο Ναπολέων ήτο Μανιάτης και ο Κολόμβος Χιώτης; Δεν γνώριζε άραγε ελληνικά ο Νεύτων — έστω και με ερασμιακή προφορά; Γιατί σπέρνει τη σύγχυση ο κ. Ντιροζέλ;

Δεν φτιάξαμε, λέει, εμείς την Κοινότητα το '50. Μα εμείς είχαμε στον νου μας πως να μακελευτούμε τότε, έσφαζαν οι ρωσόφιλοι τους αμερικανόφιλους — με την Ευρώπη θα έπρεπε να ασχοληθούμε; Δεν της στείλαμε εν συνεχεία τους εργάτες μας να μεταλαμπαδεύσουν τα ελληνικά φώτα; Δεν είναι αυτό συμμετοχή; Είμαστε λέει «μικρή αγορά»; Ναι, αλλά έχουμε μεγάλο κράτος, που υποχρεούται να μας τρέφει όλους και να μοιράσει δωρεάν την ιστορία του κ. Ντιροζέλ — αν την προσαρμόσει στα γούστα του κ. Κούβελα ή του διορισθησομένου υπουργού Ιστορίας.

Πρέπει γρήγορα να ξεχάσουμε όσα είπε ο κ. Ντιροζέλ διότι υπάρχει κίνδυνος να νομίσουμε πως δεν είμαστε ο ομφαλός της γης, το κέντρο της Ευρώπης. Υπάρχει φόβος να πιστέψουμε ότι δεν είμαστε ο Περιούσιος Λαός που έδωσε και δίνει στους κουτόφραγκους τα φώτα. Μπορεί να φανταστούμε πως τάχα είμαστε σε μια γωνιά μόνοι μας, ανάδελφοι, άγνωστοι στους άλλους και γνωστοί μόνο σε μας — μια χούφτα άνθρωποι, δέκα εκατομμύρια όλοι κι όλοι που γνωρίζουμε ο ένας τον άλλον σαν κάλπικη δεκάρα. Και μόλις κάποιος νομίζει πως είναι γνήσια δεκάρα, φαπ, μια καρπαζιά, για να καταλάβει πως είναι κάλπικος, να μην ξεφύγει από την κοινή μοίρα.

Εσιώπησε λοιπόν η πολιτική και πνευματική ηγεσία και οι λεονταρισμοί έληξαν μόλις **εμίλησε** ο κ. Ντιροζέλ. Γιατί αυτήν **πληττουν** ευθέως τα βέλη του, αυτή απουσίασε κι απουσιάζει από όσα διαδραματίζονται στην Ευρώπη, την καθ' ημάς και την άλλη, την ευρύτερη πολιτιστικά Ευρώπη. Γνωρίζει πως έτσι είναι τα πράγματα, γνωρίζει πως είναι παρακατιανή, γιατί αυτή υφίσταται την συμπεριφορά των ξένων όταν εξέρχεται των συνόρων. Πώς να το ομολογήσει όμως — να φανεί γυμνή στους ιθαγενείς της Ελλάδος; Της αρκεί, της ηγεσίας μας, που είναι πρώτη στο χωριό της κι αδιαφορεί τι συμβαίνει στη Ρώμη. Για την ακρίβεια προσπαθεί να πείσει τους χωριάτες ότι το χωριό τους είναι η Ρώμη. Το δυστύχημα είναι ότι τα καταφέρνει.

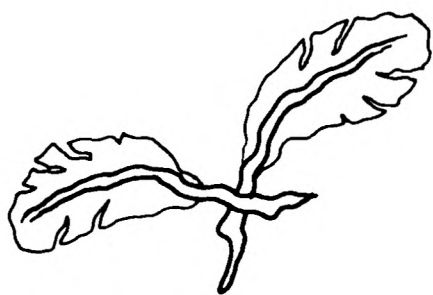
Αν ο κ. Ντιροζέλ χρειάστηκε **μεγεθυντικό φακό**, εμείς χρειαζόμαστε **μεγεθυντικόν κατόπτρων**. Για να γνωρίσουμε ποιοί είμαστε και, αν μπορούμε, να μας υπερβούμε.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ

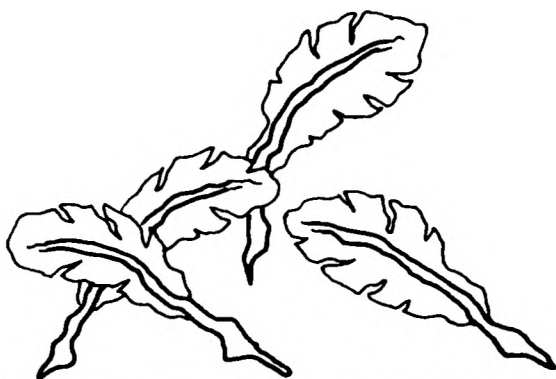

Όνειρα

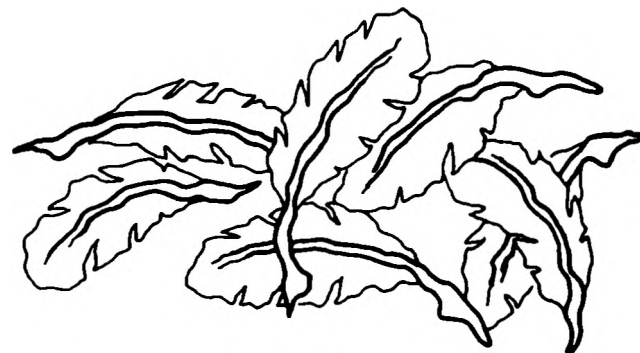
του Δημήτρη Χαντζόπουλου

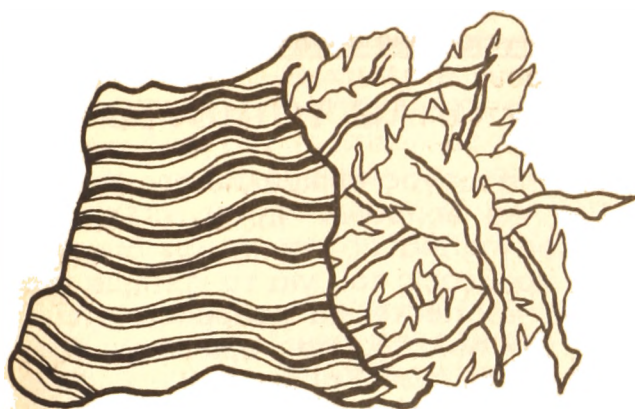
ΜΙΑ ΦΟΡΑ ΚΙ ΕΝΑΝ ΚΑΙΡΟ Σ' ΕΝΑ ΧΩΡΙΟ ΖΟΥΣΕ ΕΝΑΣ ΨΟΦΙΟΣ.

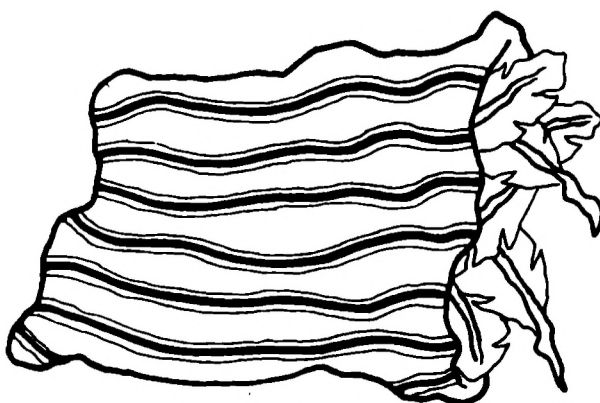
ΚΑΠΟΙΟ ΒΡΑΔΥ Ο ΑΡΧΟΝΤΑΣ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΖΗΤΗΣΕ ΝΑ ΔΕΙ ΤΟΝ ΨΟΦΙΟ.

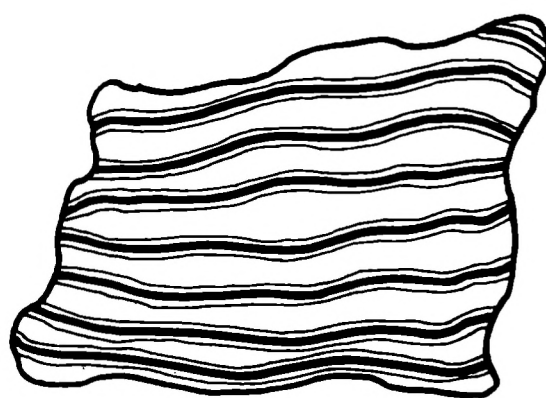
Ο ΨΟΦΙΟΣ ΠΗΓΕ ΚΙ Ο ΑΡΧΟΝΤΑΣ ΤΟΥ ΖΗΤΗΣΕ ΘΥΣΙΕΣ ΚΑΙ ΛΙΤΟΤΗΤΑ.

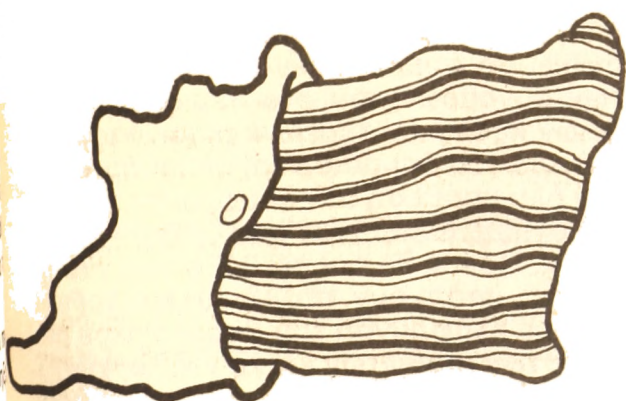
Ο ΨΟΦΙΟΣ ΤΑ ΑΚΟΥΓΕ ΟΛΑ ΑΠΑΘΗΣ. ΚΑΙ ΣΤΟ ΤΕΛΟΣ ΑΠΟΚΟΙΜΗΘΗΚΕ.

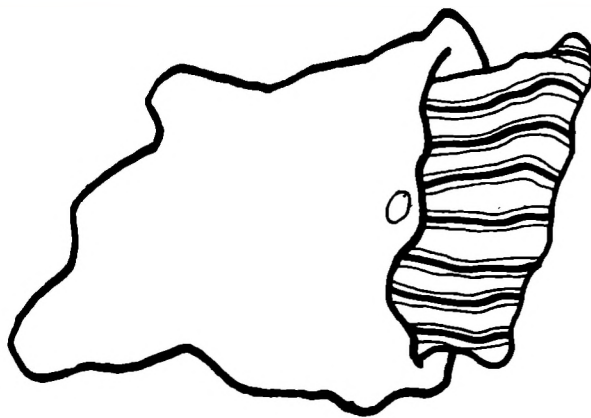
Ο ΑΡΧΟΝΤΑΣ ΤΑ ΎΧΑΣΕ ΚΑΙ ΤΟΝ ΚΟΙΤΟΥΣΕ ΑΜΗΧΑΝΟΣ.

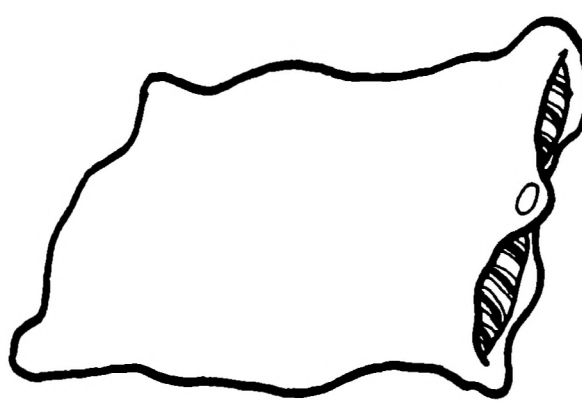
ΤΕΛΟΣ ΒΑΡΕΘΗΚΕ ΝΑ ΤΟΝ ΚΟΙΤΑ ΚΙ ΑΠΟΚΟΙΜΗΘΗΚΕ ΚΙ ΑΥΤΟΣ.

ΟΤΑΝ ΕΥΠΝΗΣΑΝ ΕΙΠΑΝ Ο ΕΝΑΣ ΣΤΟΝ ΑΛΛΟ ΤΑ ΟΝΕΙΡΑ ΤΟΥ.

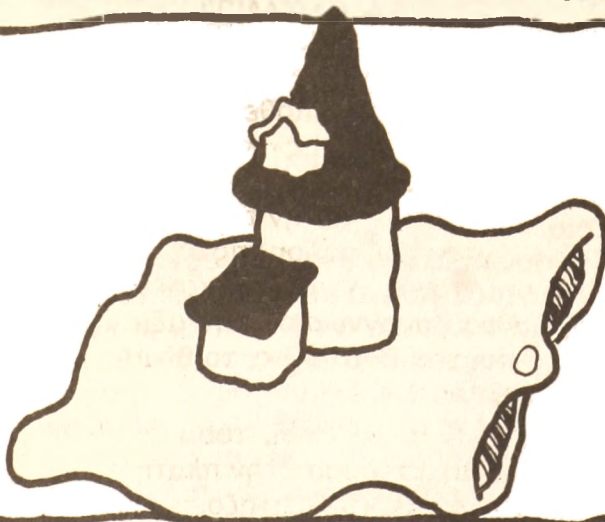
ΔΙΑΦΩΝΗΣΑΝ ΓΙΑ ΤΟ ΠΟΙΟ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΚΑΛΥΤΕΡΟ ΟΝΕΙΡΟ ΓΙΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ.

ΤΕΛΟΣ ΑΠΟΦΑΣΙΣΑΝ ΝΑ ΚΟΙΜΗΘΟΥΝ ΠΑΛΙ ΜΗΠΩΣ ΚΑΙ ΣΥΜΦΩΝΗΣΟΥΝ.

ΚΟΙΜΟΝΤΟΥΣΑΝ, ΕΥΠΝΟΥΣΑΝ ΚΑΙ ΛΕΓΑΝ ΟΝΕΙΡΑ ΣΥΝΕΧΩΣ. ΜΕΧΡΙ...

...ΠΟΥ ΑΡΧΙΣΕ ΝΑ ΤΟΥΣ ΑΡΕΣΕΙ ΓΙΑΤΙ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΜΗΝ...

...ΥΛΟΠΟΙΟΥΣΑΝ ΚΑΝΕΝΑ ΟΝΕΙΡΟ ΕΙΧΑΝ ΟΜΩΣ ΜΑΘΕΙ ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗ.

Οι κρίσεις

Συνέχεια και αποθέωση της αντίληψης του κομματισμού σε βασικούς τομείς της Διοίκησης και ιδιαίτερα ευαίσθητους όπως οι Ένοπλες Δυνάμεις και η Αστυνομία ήταν η διαδικασία των κρίσεων. Όπως και το ΠΑΣΟΚ έτσι και η ΝΔ με διαφορετικές μεθόδους αλλά ίδια αντίληψη και πρακτική εφάρμοσαν τον κανόνα: Ο έλεγχος αυτών των τομέων ανήκει στο κόμμα. Και γι' αυτό είτε αποστρατεύουμε σωρηδόν αξιωματικούς για να αποκτήσουν τα ιεραρχικά και τυπικά δικαιώματα οι δικοί μας και να βρίσκονται στην ηγεσία και στις θέσεις κλειδιά όπως έκανε το ΠΑΣΟΚ, είτε δεν διστάζουμε να επαναφέρουμε αποστράτους —ακόμα και αν έχουν αναμειχθεί με το εμπόριο όπλων— όπως έκανε η ΝΔ. Σημασία δεν έχει η μέθοδος, αλλά το αποτέλεσμα, η επίτευξη του σκοπού που δεν είναι άλλος από το στενό κομματικό εναγκαλισμό κρίσιμων μηχανισμών από το κυβερνών κάθε φορά κόμμα. Όταν στη συνέχεια έλθουν οι άλλοι το σκηνικό θα επαναληφθεί και οι προηγούμενοι θα φωνάζουν περί «σφαγών», «διώξεων» κλπ.

Κανένας κανόνας αξιοκρατίας, δημοκρατικής λειτουργίας, και συνέχειας δεν τηρείται. Το αντίθετο. Στο όνομα των υπαρχόντων τυπικών κανονισμών παραβιάζονται οι ουσιαστικοί κανόνες. Και στο όνομα των όσων οι προηγούμενοι έπραξαν οι τωρινοί πράττουν χειρότερα. Αποτέλεσμα να διατηρούνται τα στεγανά, να υπονομεύονται οι θεσμοί, να οργιάζει ο κομματισμός, να παραβιάζεται η αξιοκρατία από την κορυφή του κράτους.

Στα ίδια βήματα κινείται και η Διοίκηση σε άλλους τομείς όπως π.χ. οι τοποθετήσεις νομαρχών, περιφερειάρχων, κλπ. αλλά και σε τομείς μη θεωρούμενους κρίσιμους, όπου η μπάλλα γίνεται χιονοστιβάδα. Οι υπουργοί βρίσκουν δικαιολογίες για τις κρίσεις είτε προβάλλοντας ευπρεπώς την πρακτική των προηγούμενων όπως ο κ. Βαρβιτσιώτης —για να μην αναφερθούμε στο «Σκασμός» της Απογευματινής συνέχειας του «Σκασμός» του Σάββα Κωνσταντόπουλου και του «δεν δικαιούσθε δια να ομιλείτε» του Μένιου— είτε το «ήπιον» των κρίσεων όπως ο κ. Βασιλειάδης («οι κρίσεις στην ΕΛΑΣ ήταν οι πιο ήπιες της τελευταίας δεκαετίας»). Όμως αν η πρακτική αυτή υιοθετηθεί και σε άλλους τομείς και κυρίως στη Δικαιοσύνη, όπου και εκεί αναμένονται μεταβολές, πολύ φοβούμεστε ότι η κυβέρνηση δεν θα αντιμετωπίσει απλώς τη δικαιολογημένη κριτική αλλά τη γενική κατακραυγή.

Ένα δάσος ακόμα

Στη νότια Κέρκυρα, το δάσος του Αρκουδίλα θυσιάζεται στο βωμό της τουριστικής ανάπτυξης. Αυτής της γνωστής μας ανάπτυξης που κατέφαγε δάση, ακτές, λόφους. Ενώστε και σεις τη φωνή της διαμαρτυρίας σας με τους «Φίλους του Δάσους» (Ζησίμου Δαλιάνη 1, 49100 Κέρκυρα).

• ΤΟ ΔΑΣΟΣ ΤΟΥ ΑΡΚΟΥΔΙΛΑ - ΣΤΗ ΝΟΤΙΑ ΚΕΡΚΥΡΑ - ΚΑΤΑΣΤΡΕΦΕΤΑΙ ΣΤΟ ΒΩΜΟ ΜΙΑΣ ΑΜΦΙΒΟΛΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΠΟΥ ΑΚΟΥΕΙ ΣΤΟ ΟΝΟΜΑ «ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ»!)

- ΤΟ ΔΑΣΟΣ ΕΙΝΑΙ ΠΗΓΗ ΖΩΗΣ
- Η ΔΙΑΣΩΣΗ ΤΟΥ ΑΦΟΡΑ ΟΛΟΥΣ ΜΑΣ

Καθηγητές και Υπ. Παιδείας

Μέσα από τη διαδικασία των γενικών συνελεύσεων των Τοπικών Ενώσεων (ΕΛΜΕ) οι καθηγητές αποφάσισαν να προχωρήσουν σε απεργία στη διάρκεια των προαγωγικών και απολυτηρίων εξετάσεων. Η απεργία όταν το ΑΝΤΙ πήγαινε στο τυπογραφείο εθεωρείτο δεδομένη.

Η απόφαση των καθηγητών πάρθηκε με μεγάλη πλειοψηφία και παρά την αντίθεση των γονέων, αλλά και των κομμάτων οι ΕΛΜΕ τάχθηκαν υπέρ. Η ρήξη συνεπώς με την κυβέρνηση η οποία αρνείται κατηγορηματικά την ικανοποίηση των αιτημάτων των καθηγητών —αν και δεν διαφωνεί με το δικίο τους— φαίνεται να παίρνει τις διαστάσεις μιας σύγκρουσης τις συνέπειες της οποίας θα πληρώσουν υποχρεωτικά οι μαθητές. Και αυτό είναι το μεγάλο αρνητικό όχι μόνο επειδή οι μαθητές θα είναι μετέωροι στις εξετάσεις αλλά και γιατί αποδιοργανώνεται μια διαδικασία που αν είναι κακή —και είναι— θα πρέπει να χτυπηθεί σαν τέτοια.

Τις συνέπειες λοιπόν της σύγκρουσης θα υποστούν τελικά μόνο οι μαθητές ενώ αυτά για τα οποία αγωνίζονται οι καθηγητές —οικονομικά και θεσμικά— θα μείνουν σταθερά ως έχουν, αφού προς το παρόν κανένα στοιχείο δεν οδηγεί σε αντίθετο συμπέρασμα. Λύση βέβαια στο αδιέξοδο όσο και αν φαίνεται αδύνατη μπορεί να βρεθεί έστω και την ύστατη στιγμή. Ο δρόμος των άκρων δεν προσφέρεται πάντως για την αντιμετώπιση της κατάστασης. Και αυτό οφείλουν και

οι καθηγητές και το υπουργείο Παιδείας να το συνυπολογίσουν στις από δω και πέρα κινήσεις τους. Μπορούν να συζητήσουν και μέσα από το διάλογο να καταλήξουν σε κοινά σημεία για να μην επαναληφθεί και πάλι η αδιέξοδη ρήξη που είχε γίνει επί ΠΑΣΟΚ, όταν μετά από μια απεργία ημερών άλλαξε ο υπουργός και υπήρξε μια συνεννόηση, αλλά εκ των υστέρων.

Το ζήτημα είναι ο διάλογος να γίνει εγκαίρως και πριν γίνει η ζημιά. Πριν δηλαδή μαθητές και οικογένειές τους οδηγηθούν σε μια μεγάλη ταλαιπωρία με αρνητικές συνέπειες κυρίως για τους νέους. Ας τα αναλογισθούν αυτά καθηγητές και υπουργείο. Και ας κρατήσουν τα θετικά του παρελθόντος και του παρόντος. Ίσως μέσα από μια τέτοια διαδικασία προσφέρουν περισσότερα για το μέλλον και τα μεγάλα και υπαρκτά προβλήματα της εκπαίδευσης και ακόμη τα ειδικά αλλά και δίκαια αιτήματα που θέτουν οι καθηγητές.

Όχι άλλο τσιμέντο

Ο υπουργός περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων (ΠΕΧΩΔΕ) κ. Στέφανος Μάνος αποκάλυψε δημοσίως τις προθέσεις του για τα κριτήρια τα οποία προτίθεται να εφαρμόσει σχετικά με την πολεοδόμηση ορισμένων δημοσίων εκτάσεων. Και δεν έχει σημασία αν με τις δηλώσεις του περί πωλήσεως μικρών αλλά ακριβών μη δασικών εκτάσεων του δημοσίου καταρρίφθηκαν αυτοστιγμή οι θριαμβολογίες του φιλικού προς τη Νέα Δημοκρατία Τύπου περί «φτηνών οικοπέδων» για το λαό.

Ο κ. Μάνος είναι υποταγμένος στη λογική του κράτους-εισπράκτορα και επιδιώκει να συμβάλει κι αυτός στο μέτρο των δυνάμεών του στο γέμισμα των άδειων κρατικών ταμείων εκποιώντας περιουσία του δημοσίου και πλάσσοντας την όλη υπόθεση σαν ελάφρυνση της φορολογικής θέσης των μισθωτών.

Ο κ. Μάνος θα πρέπει βέβαια να γνωρίζει ότι υπάρχουν πολλοί άλλοι τρόποι για την ελάφρυνση του φορολογικού βάρους των μισθωτών και συνταξιούχων.

Αλλά εμάς μας αφήνει παγερά αδιάφορους η εκπονητική λογική του κ. Μάνου, όχι γιατί έχουμε κάτι εναντίον της ιδιωτικής πρωτοβουλίας αλλά γιατί η Αθήνα και η Αττική δεν αντέχουν άλλους οικισμούς, δεν αντέχουν άλλη οικοδόμηση. Αδιαφορούμε για τα κτηματικά ομόλογα και για τις τρίτες ή τέταρτες οικίες -βίλες των αρκούντως εύπορων που θα αντέξουν τις τιμές των οικοπέδων του κ. Μάνου.

Σε καμιά περίπτωση δεν μπορεί το κράτος να ενθαρρύνει το ίδιο την οικοπεδοποίηση εκτάσεων που θα συμπαρασύρουν αναπόφευκτα και τις δασικές, συντελώντας έτσι επίσημα στην καταστροφή του ελεύθερου από οικισμούς περιβάλλοντος που έχει απομείνει στην έρημη και δυστυχή Αθήνα, την καιόμενη Αττική.

Αντί οι εκτάσεις να πρασινίζουν οικοπεδοποιούνται. Αντί δένδρων τσιμέντο. Αντί αναβάθμιση του περιβάλλοντος υποβάθμιση. Αντί της περιβαλλοντικής α-

νάρρωσης η χαριστική βολή. Φτάνει πια. Όχι άλλο τσιμέντο.

Θρησκευτικός χουλιγκανισμός

Συγκρούσεις με την αστυνομία, λιποθυμίες, τραυματισμοί, πέτρες και αυγά, κέρματα, κουτιά αναψυκτικών, εκρηκτικοί μηχανισμοί. Όχι, δεν πρόκειται για συμπλοκή αναρχικών με την αστυνομία στα Εξάρχεια, ούτε για σύγκρουση οπαδών ποδοσφαιρικών ομάδων. Πρόκειται για επεισόδια που δημιούργησαν «αντιφρονούντες» εναντίον του νέου Μητροπολίτη Λάρισας κ. Δημητρίου Μπεκιάρη κατά τη διάρκεια του εορτασμού του πολιούχου Αγίου της πόλης Αχιλλείου.

Ωθούμενοι προφανώς από τη ρήση «και ο Άγιος φοβέρα θέλει» οι χουλιγκάνοι των παραθρησκευτικών οργανώσεων έδρασαν «δυναμικά». Ο θρησκευτικός φανατισμός σε όλο το μεγαλείο του. Οι οπαδοί των θρησκευτικών παρατάξεων δεν υπολείπονται σε τίποτα από τους οπαδούς των πολιτικών παρατάξεων, των ποδοσφαιρικών σωματείων, των λαϊκών τραγουδιστών και άλλων σύγχρονων «ηρώων» της ελληνικής κοινωνίας.

Ίσως μάλιστα να είναι και οι πρώτοι διδάξαντες. Πριν λίγες μέρες είχαμε τις ασχήμιες και τα επεισόδια στο Α' νεκροταφείο των Αθηνών, κατά τη διάρκεια της κηδείας του Στράτου Διονυσίου. Καταπατήθηκε και εκεί κάθε έννοια πολιτισμένης συμπεριφοράς και σεβασμού στις θρησκευτικές τελετές.

Αυτός ο «λαϊκιστικός φανατισμός» των διαφόρων οπαδών αποκαλύπτει το αποκρουστικό του πρόσωπο σε όλο και πιο πολλές εκδηλώσεις της δημόσιας ζωής και υποδαυλίζεται σκόπιμα από όλους όσους έχουν ανάγκη οπαδών. Πότε θα γίνουμε πολίτες;

Το ρουσφέτι ανθίσταται

Αρκετά κατηγορηματικός και αποφασισμένος να μην δεχθεί καμιά πρόσληψη στον ευρύτερο Δημόσιο τομέα εμφανίστηκε την Τετάρτη ο υπουργός προεδρίας κ. Μ. Έβερετ. Μέχρι και υπηρεσιακό σήμα που απέστειλε στους αρμοδίους και με το οποίο τους επέσειε την απειλή για παραπομπή τους στον εισαγγελέα εάν παραβούν τις κυβερνητικές αποφάσεις για το πάγωμα των προσλήψεων επέδειξε στους δημοσιογράφους.

Ωστόσο, δείγματα περί του αντιθέτου έχουν έλθει ήδη στο φως της δημοσιότητας. Όπως επίσης δεν φαίνεται να μειώνεται και ο όγκος των οπαδών και στελεχών που συνωστιζονται καθημερινώς στα γραφεία της ΝΔ στη Βουλή με ανάλογα αιτήματα.

Είμαστε περίεργοι να δούμε πόση απόσταση υπάρχει για τον κ. Έβερετ ανάμεσα στα λόγια και τα έργα μέσω των διογκούμενων πιέσεων για αποκατάσταση των «ημετέρων».

ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΦΛΑΜΠΟΥΡΑΣ

Το περασμένο Σάββατο, ύστερα από μακριά και βασανιστική αρρώστια, έφυγε ο Διονύσης Φλάμπουρας.

Ο Διονύσης (Ντένης) Φλάμπουρας γεννήθηκε το 1919 στο Μπελούσι (τώρα Κυψέλη) της Ζακύνθου. «Μετλήθηκε πολλά επαγγέλματα», όπως έλεγε λακωνικά ο ίδιος, έζησε όλες τις περιπέτειες της γενιάς της Αντίστασης και ήταν «έννας παλαβός συλλέκτης». Παλιά και σπάνια βιβλία, μονόφυλλα, εφημερίδες και άλλο έντυπο υλικό μαζεύε όλη του τη ζωή με θυσίες και κόπους. Τακτικά, με γνώση και φροντίδα το ταξινομούσε. Με βάση το υλικό αυτό έγραψε πολλά άρθρα και μελέτες. Όπως και άλλα αντικείμενα, ωραία και παλαιά τράβηξαν το ενδιαφέρον του — η συλλογή του για τον Καραγκιόζη λ.χ. είναι πολύ σημαντική. Αλλά το υλικό που είναι μοναδικό στις συλλογές Φλάμπουρα και το οποίο συνέλεξε και διέσωσε με χίλιους κινδύνους είναι από τα χρόνια της Κατοχής και της Αντίστασης: παράνομος Τύπος, αφίσες, σημειώματα-πολύτιμες και μοναδικές μαρτυρίες. Από τον πρώτο χρόνο της επανέκδοσης του ANTI, ο Ντένης έθετε στη διάθεσή μας με προθυμία και

γενναιοδωρία ό,τι υλικό είχε και μας χρειαζόταν. Και βοηθούσε πάντοτε με τις γνώσεις, τις μαρτυρίες του και την πολυμάθειά του. Τακτικός συνεργάτης για μια πενταετία, ο Διονύσης Φλάμπουρας έχει καταθέσει τη δική του συμβολή στο ANTI με άρθρα και έρευνες για την Κατοχή, την Αντίσταση, τον Εμφύλιο και την ιστορία του εργατικού κινήματος που αποτελούν απαραίτητα βοηθήματα σε μια συστηματική έρευνα.

Τα ενδιαφέροντα και η πολυμάθειά του ήταν πολύ πλατειά. Έτσι εκτός από το ANTI είχε δημοσιεύσει άρθρα και σε ειδικά περιοδικά όπως ο Ζυγός — για θέματα εικαστικά.

Χάσαμε έναν καλό φίλο και έναν πολύτιμο συνεργάτη. Ο μοναχικός φίλος μας, φεύγοντας στερήθηκε τη συντροφιά των αγαπημένων του βιβλίων και μεις τη μοναδικότητα της παρέας του που ήταν το παράξενο κράμα της πνευματικότητας και της σαρκαστικής αντιπαράθεσης. Στην άξια συντροφισιά του, την Μαρία Κυνηγού, στέλνουμε κι από δω τα θερμά συλλυπητήριά μας.

Ντένη, γειά σου...

Η απήχηση του Συμποσίου

● Το Συμπόσιο για τις εξελίξεις στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης είχε τον θετικό απόηχό του και στο εξωτερικό. Στα... γνώριμά σας τσέχικα θα βρείτε τις αναφορές του Αλεξάντερ Ορτ στον Τύπο της Πράγας.

Dr. ALEXANDR ORT uží v disidentských počátcích Sdružení za evropský dům. Plánární schůze Sdružení ho pak nedávno pověřila, aby řídil jeho činnost.
Jaká je naše představa?
Když jsem se v Ústavu pro mezinárodní politiku a ekonomii zabýval problematikou evropské bezpečnosti. Tehdy nás napadlo založit komisi pro evropskou bezpečnost, v jejímž rámci jsme spolupracovali s Polskem, NDR a Sovětským svazem. Problémy, které se týkaly Evropy, jsme rozvíjeli na přátelské základě, to znamená velmi otevřeně.

a jejich oficiální představitelé na různých úrovních mohou přinášet cenné náměty pro mírové spojení.
Byl jste pozván do Řecka
Politicky orientovaným časopisem ANTI, který společně s alépskou univerzitou připravil besedu o problémech, jež zajímají i nás...
Je to vzájemné. Mnozí Řekové v Československu, v Sovětském svazu a jinde prožili část svého života a pak se vrátili do vlasti. Proto je zajímavé všechno, co se v našich zemích děje. Konečně takto vlastně patří do východní Evropy. Někdy jsou bráni jako chudí přibuzní Evropského společenství a myslí si, alespoň některé politické směry, že spolupráce zemí východu a jihu Evropy by mohla posílit jejich pozici vůči bohatším partnerům.
Dalším zajímavým námětem ve společných vztazích je myšlenka řecké levicové koalice vytvořit na Balkáně něco, čemu novíně už dnes říkájí „miserabistiny“: dva státy Severoatlantického paktu, tedy Řecko

Αλλά και στη Σόφια υπήρξε ανάλογος σχολιασμός. Ακολουθεί ένα σύντομο σημείωμα που μας έστειλε ο Καλίν Εφτίμωβ:

Η εβδομαδιαία εφημερίδα «DEN» (Ημέρα), όργανο της φράξιας ΑΣΟ (Εναλλακτική Σοσιαλιστική Ένωση) του Βουλγαρικού Σοσιαλιστικού Κόμματος (πρώην κομμουνιστικού) στο φύλλο της της 4ης Μαΐου ε.ε. δημοσιεύει το άρθρο «Αθηναϊκό Φόρουμ της Δημοκρατίας». Ο αρθρογράφος καθηγητής Ιβάν Σλάβωφ εκθέτει τις εντυπώσεις του από τη συμμετοχή του στο συμπόσιο του ANTI με θέμα «Οι εξελίξεις στην Ανατολική Ευρώπη. Προβλήματα και προοπτικές».

Ο καθηγητής Σλάβωφ σημειώνει πως εκείνο που συνόδεψε όλες τις ομιλίες και συζητήσεις ήταν το θέμα της δημοκρατίας και του ανθρωπισμού, και υπογραμμίζει το τεράστιο ενδιαφέρον που αποτελούν τα υλικά του Συμποσίου για τη Βουλγαρία, που βαδίζει σήμερα στο δύσκολο δρόμο της ανανέωσης της κοινωνίας.

Ο αρθρογράφος εξαιρεί την ομοφωνία των ομιλητών ότι η επιστροφή προς τα πίσω είναι αδύνατη, αλλά και ότι είναι προβληματικό αν η ανεπιφύλακτη αποδοχή του νεοκαπιταλισμού, είναι ο πιο σωστός δρόμος για την Ανατολική Ευρώπη.

Τονίζει τον άμεσο, τρόπο κι το εποικοδομητικό πνεύμα στο οποίο έγιναν οι συζητήσεις καθώς και την επιθυμία για συνεργασία και φιλία που έδειξαν όλοι οι συμμετέχοντες. Ο αρθρογράφος αναφέρεται ειδικά «στην άριστη και διακριτική οργάνωση του συμποσίου, που κατευθυνόταν από τους συνεργάτες του ANTI», καθώς και στην «άμεση και δραστήρια συμμετοχή του κοινού».

ΑΝΑΠΑΛΑΙΩΣΕΙΣ Ι. Κάνουν λάθος όσοι νομίζουν ότι η ημερομηνία των εκλογών θα εξαρτηθεί από την απόδοση και την... «απήχηση» των οικονομικών μέτρων. Ο Κ. Μητσοτάκης θα αποφασίσει το χρόνο των εκλογών με κύριο γνώμονα την κατάσταση όχι της οικονομίας αλλά του... ΠΑΣΟΚ. Από αυτή την άποψη ως προσφορότερη κρίνεται η μετά το Συνέδριο του Κινήματος ημερομηνία. Όταν δηλαδή είτε θα επικρατεί κατάσταση διάλυσης, είτε η «νέα» ηγεσία δεν θα έχει προλάβει να συγκροτηθεί.

ΑΝΑΠΑΛΑΙΩΣΕΙΣ ΙΙ. Λάθος κάνουν και όσοι πιστεύουν ότι ο νέος εκλογικός νόμος θα είναι η ενισχυμένη αναλογική. Για τον απλούστατο λόγο ότι η «ενισχυμένη» θα ευνοήσει τις συσπειρωτικές τάσεις στο ΠΑΣΟΚ ενώ η «απλή» θα επιταχύνει τη διάσπαση —έτσι κρίνουν οι νεοδημοκράτες επιτελείς. Οι αλλαγές στον εκλογικό νόμο θα αφορούν κατά πάσα πιθανότητα μόνον την κατανομή των εδρών —σημείο άλλωστε που αποτελεί την «ουσία» του «κουτσονόμου» και ίσως να προστεθεί τελικά και ένα «2%» όρος για την είσοδο στη δεύτερη κατανομή.

ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΕΙΣ. Ποιος θα διαδεχθεί τον κ. Γρίβα στη θέση του προέδρου του Αρείου Πάγου και του Ειδικού Δικαστηρίου, μετά την αποχώρησή του λόγω ορίου ηλικίας τον ερχόμενο μήνα; Την απάντηση βρίσκει όποιος γνωρίζει και τις πραγματικές προθέσεις της κυβέρνησης Μητσοτάκη για την κάθαρση. Λέγεται πάντως ότι με τον κ. Κόκκινο πρόεδρο του Ειδικού Δικαστηρίου «δεν χωρεί παραγραφή». Δεν γνωρίζουμε αν αυτό αποτελεί πλεονέκτημα υπέρ του κ. Κόκκινου, στα «υπέρ» του όμως καταγράφονται οι ήδη καλές σχέσεις του με το οικογενειακό περιβάλλον του πρωθυπουργού.

ΣΥΜΠΤΩΣΕΙΣ; Στο Αιγαίο το «Πιρί-Ρέις» ψάχνει πάλι την υφαλοκρηπίδα, με την ευκαι-

ρία μιας τουρκικής άσκησης, λέει η Άγκυρα. Στα βόρεια σύνορα της Ελλάδας τα Σκόπια αναγκάζουν το Βελιγράδι να μειώσει τις άδειες διέλευσης φορτηγών αυτοκινήτων, υποβιβάζοντας τις ελληνογιοσγκοσλαβικές σχέσεις στο χαμηλότερο για τα τελευταία χρόνια, σημείο. Η εικόνα θύμιζε τον παλαιό «άξονα» Άγκυρας - Βελιγραδίου...

ΕΚΚΕΝΩΣΕΙΣ. «Τους... άδεια-σε και τους δυο», λένε στους διαδρόμους της Βουλής για την τοποθέτηση του κ. Ανδριανόπουλου στο υπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας και του κ. Κεφαλογιάννη στο υπουργείο Τουρισμού. Δεν καταλάβαμε γιατί, αλλά μάλλον ο κ. Ανδριανόπουλος είναι ο κερδισμένος. Ευνοούμενος του Κοσκωτά και να αναδεικνύεται υπουργός, είναι λίγο;

ΥΠΕΡΒΟΛΕΣ. Οι κρίσεις και οι αποστρατείες δεν έγιναν βέβαια αυτοδίκαια. Όλοι το γνωρίζουν. Υπήρξαν όμως ανάμεσα στους αποστρατευθέντες και μερικοί που είχαν πολλαπλώς εκτεθεί. Μεταξύ των άλλων, για παράδειγμα και ο σμήναρχος κ. Καντάς γνωστός από το γραφείο αντισταθμιστικών οφελών —το σκάνδαλο των σκανδάλων— και οι κ. Πετρουλάκης και Παπαδάκης, φίλοι και «μαθητές» του κ. Στάππα και υπερασπιστές εφ' όρου ζωής, με διαρκή «λούμπινγκ», του Ανδρέα Παπανδρέου. Θα θυμήσουμε ότι ο κ. Πετρουλάκης, υπασπιστής τότε του Ανδρέα, έκρυψε στα βάθη της ψυχής του όσα γνώριζε για τον Λούβαρη «για να μην εκθέσει τον πρόεδρο» ενώ ο κ. Παπαδάκης έσπευσε να καλύψει την έρευνα για τον Παυλή στη Μυτιλήνη.

ΣΥΓΚΑΛΥΨΕΙΣ. Μετά την αποστρατεία του αντιπτεράρχου Κολώνη σύντροφοί του —εν όπλοις και μη— έσπευσαν να μας καταγγείλουν τις «ατασθαλίες» και «αυθαιρέσιες» του κ. Στάππα, αρχηγού τότε της ΠΑ και «σφαγέα», κατὰ τους ίδιους, των «δημοκρα-

τικών αξιωματικών». Τώρα που ο κ. Στάππας έχει αναλάβει την ενορχήστρωση των επιθέσεων εναντίον του κ. Σταθιά —δικαιολογημένα κατά τα άλλα— τα πρώην «θύματά» του έγιναν πάλι «σύντροφοί» του. Άλλωστε, στις ίδιες εφημερίδες γράφουν.

ΑΣΕΒΕΙΕΣ. Δεν μπορούμε να μην επισημάνουμε το γεγονός ότι ο κ. Σταθιά ότι «επί των ημερών του η αεροπορία δεν ίπτατο, αλλά έπιπτε», τη στιγμή που επί των ημερών του κ. Στάππα, είχε καταρριφθεί κάθε προηγούμενο «ρεκόρ» ατυχημάτων στην Π.Α. Δεν νομίζει ο κ. Στάππας ότι οι νεκροί πιλότοι δεν πρέπει, έτσι απερίσκεπτα να γίνονται και θύματα κομματικής διαμάχης;

ΜΑΧΑΙΡΩΜΑΤΑ. Μετά τα «συντροφικά μαχαιρώματα» του ΠΑΣΟΚ θα ζήσουμε τα «κλαδικά μαχαιρώματα» της ΝΔ. Μένει να πνέουν οι διάφορες «κλαδικές» του κόμματος για την «ενοιοκρατία» που επικρατεί στις τοποθετήσεις συμβούλων κτλ., από τους διάφορους υπουργούς. Πίστεψαν ότι έγιναν «οργανωμένο κόμμα», αλλά αποδεικνύεται ότι είναι πάντα ένα μεγάλο φέουδο με πολλούς «βαρωνέτους».

ΑΜΗΧΑΝΙΕΣ. «Ακρίβησαν οι ντομάτες κ. υπουργέ;» ήταν η ερώτηση δημοσιογράφων προς τον υπουργό Εμπορίου κ. Ξαρχά. «Υπήρξε κάποια αύξηση» ήταν η «κλασική» απάντηση του κ. υπουργού. Την ίδια στιγμή οι ντομάτες είχαν πάει 50% επάνω και όποιος αγοραστής τις «έπιανε» έκαιγε τα χέρια του.

ΦΙΛΟΔΟΞΙΕΣ. Αμέσως μετά τις εκλογές, ο βουλευτής και συνάδελφος κ. Γεώργιος Λιάνης έσπευσε να συνταχθεί με το στρατόπεδο των «Αυριανιστών» διαμαρτυρόμενος για την υποτονική αντιπολίτευση που ασκεί ο Ανδρέας Παπανδρέου. Του «έγραψαν» ότι στην πραγματικότητα βρισκόταν «σε διατεταγμένη αποστολή» για να πληροφορεί τον πρόεδρο και ξάδερφό του για τις κινήσεις των υπονομευτών του. Μετά θέλησε να αναλάβει κάποιο ρόλο εκπροσώπου Τύπου. Και του «απάντησαν» ότι «ο πρόεδρος τον θεωρεί πολύ μικρό ακόμα». Αλλά αυτός επιμένει: «κάποτε θα μεγαλώσει και τότε θα δουν». Περιμένουμε ενηλικίωση.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ. Για τη Σοσιαλιστική Διεθνή πορεύεται ο κ. Α. Παπανδρέου (τη ακολουθία Μελίνας, Πάγκαλου, Τηλέμα-

χου και συντροφίας), προς το Κάιρο. Η κ. Δήμητρα Παπανδρέου θα χάσει αυτό που η προκάτοχός της κ. Μαργαρίτα Παπανδρέου είχε απολαύσει κατά την προηγούμενη επίσκεψη του Ανδρέα στην Αίγυπτο (τότε που έγινε η εξέγερση στη χώρα και αναχώρησε άρον-άρον η ελληνική αντιπροσωπεία). Είχε, τότε, λοιπόν, γίνει δεξίωση στο σπίτι Έλληνα διπλωματικού και ο Ανδρέας, βαθύτατα συγκινημένος, συνόδεψε στο χορό της κοιλιάς την ειδικώς μετακληθείσα Αιγυπτία χορεύτρια. Η Μαργαρίτα χτυπούσε παλαμάκια και ο Μιχάλης Ζιάγκας απέπεμψε σκαιώς έναν βέβηλο που θέλησε και αυτός να συνοδέψει τον πρόεδρο του Κινήματος στο χορό της κοιλιάς. Η φωτογραφία υπάρχει, εμείς τη λεζάντα σας διατυπώσαμε. «Ω! τι ευτυχισμένες μέρες!» (Μπέκετ, Τομ. IV, σελ. 31, σημ. 2).

ΔΙΑΖΥΓΙΑ. «Η Τόμσον φταίει για τα άχρηστα ραντάρ των Μιράζ» δηλώνει τώρα ο πρόεδρος της «Ντασώ», παίρνοντας κι αυτός κι η γαλλική αεροναυπηγική βιομηχανία, οριστικά διαζύγιο από την αξιοπιστία. Παράλληλα, το Παρίσι κοινοποίησε στον Ανδρέα Παπανδρέου τη διακοπή του πολύχρονου ειδυλλίου τους, αφήνοντάς τον έκθετο στον Μητσοτάκη. Τώρα βεβαίως που επήλθε η παραγραφή του σκανδάλου της «αγοράς του αιώνα». Η συνέχεια στην προσηχή συνάντηση Μιττεράν - Μητσοτάκη.

ΜΕΤΑΛΛΑΞΕΙΣ. Μετά τους Γάλλους και οι Αμερικανοί παίρνουν τις αποστάσεις τους από τον Ανδρέα. Τον ηττημένο δεν τον θέλει κανείς. Το Κογκρέσο διεξάγει ανακρίσεις για την αγορά των F-16 και η «Τζένεραλ Νταϊνάμικς» δηλώνει ότι: «εμείς είχαμε προτείνει στην Ελλάδα να αγοράσει τα αεροσκάφη με διακρατική συμφωνία και όχι με εμπορική, γιατί έτσι θα πετύχαινε καλύτερες τιμές». Αλλά τότε, πώς θα έβγαιναν οι μίζες;

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΙ. Ενώ στις τηλεοπτικές συχνότητες γίνεται «το σώσε», το αρμόδιο τηλεοπτικό συμβούλιο προγραμματίζει την κατάργηση του TV-PLUS. Ο λόγος; Μα φυσικά γιατί στερεί με τις ταινίες του ποσοστό θεαματικότητας από τους «μεγάλους» ανταγωνιστές. Και μείωση της θεαματικότητας σημαίνει και πτώση των εισπράξεων από διαφημίσεις. Αχ, αυτή η ελεύθερη οικονομία...

ΤΕΡΤΙΠΙΑ ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΘΑΡΣΗ

του Ρεπόρτερ

Δεν θα πρωτοτυπούσαμε αν για μια ακόμα φορά εκφράζαμε τις έντονες αμφιβολίες μας για το τελικό αποτέλεσμα της κάθαρσης, ή ό,τι έχει απομείνει από αυτήν. Ένα μήνα και λίγες ημέρες μετά τις εκλογές της 8ης Απριλίου και δέκα μόνο ημέρες πριν από την έναρξη της πρώτης μεγάλης δίκης, αυτής για το «σκάνδαλο του καλαμποκιού», το κλίμα που διαμορφώνεται γύρω από την κάθαρση αρχίζει και μας πείθει ότι «μεγαλόσχρημοι κλέφτες δεν πάνε ποτέ φυλακή, αλλά μόνο στο σπίτι τους».

Και όμως! Παρά τη διάχυτη εντύπωση ότι τα σκάνδαλα θα «κουκουλωθούν», παρά τις διαδόσεις ότι «ο Κων. Καραμανλής δεν θα αφήσει τον Ανδρέα να δικαστεί», παρά την προφανή εγκατάλειψη της κάθαρσης από τον κ. Μητσοτάκη και την ενασχόλησή του με πιο κοινότοπα και επείγοντα ζητήματα (όπως η ανάκαμψη της οικονομίας) και παρά τα δημοσιεύματα φιλοκυβερνητικών εφημερίδων που καλλιεργούν σταθερά ένα κλίμα αν όχι υπέρ της «παραγραφής», τουλάχιστον υπέρ της επ' αόριστον «αναβολής» (των δικών εννοείται) έχουμε την εντύπωση ότι ο κ. Ανδρέας Παπανδρέου δεν πρόκειται να αποφύγει και τόσο εύκολα το εδώλιο του κατηγορουμένου.

Η εντύπωση αυτή δεν στηρίζεται μόνο σε κάποιες πληροφορίες ή εκτιμήσεις πολιτικού περιεχομένου. Προέρχεται κυρίως από συζητήσεις με κορυφαίους δικαστικούς λειτουργούς και από πληροφορίες για τον τρόπο με τον οποίο προτίθεται να ενεργήσει η λεγόμενη «τρίτη εξουσία», αν όχι στο σύνολό της, τουλάχιστον κατά ένα τμήμα της.

Σύμφωνα λοιπόν με αυτή την πληροφορία «η δικαστική εξουσία δεν είναι καθόλου διατεθειμένη να αφήσει να χαθεί η μοναδική ευκαιρία που της έχει δοθεί για να δικάσει την εκτελεστική εξουσία, στο πρόσωπο μάλιστα ενός πρωθυπουργού».

Ως παράδειγμα και απόδειξη των προθέσεων της δικαστικής εξουσίας προβάλλεται η προφυλάκιση του κ. Ανωμερίτη. Σε δικαστικούς κύκλους είναι διάχυτη η εντύπωση ότι ο ανακριτής που λίγες ώρες πριν την ανάγνωση των προγραμματικών δηλώσεων της κυβέρνησης διέταξε την προφυλάκιση του κ. Ανωμερίτη και των άλλων κατηγορουμένων στελεχών της Κτηματικής Τράπεζας δεν ενήργησε «καθ' υπόδειξη» της κυβέρνησης, όπως ισχυρίστηκε η «Αυριανή» αλλά «ιδια πρωτοβουλία», εκμεταλλευόμενος την πολιτική συγκυρία εκείνων των ημερών.

Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με άλλα ανάλογα περιστατικά, υποδηλώνει ότι η κάθαρση έχει «αυτονομηθεί» πλέον από την πολιτική εξουσία και τους συσχε-

τισμούς δύναμης που καθορίζουν την άσκηση της. Αυτό δεν σημαίνει βέβαια ότι η δικαιοσύνη έχει πλέον τον αποκλειστικό λόγο, όπως ισχυρίζεται ο κ. Μητσοτάκης. Σημαίνει όμως ότι η δικαιοσύνη έχει αποφασιστικό λόγο για την έκβαση της κάθαρσης.

Γεγονός που σημαίνει ότι η κυβέρνηση και ο πρόεδρος της Δημοκρατίας έχουν πλέον τη δυνατότητα να παρέμβουν μόνο «συμβουλευτικά» —με υποδείξεις δηλαδή στο αυτί των δικαστών— ή «αποτρεπτικά» —ελέγχοντας τη σύνθεση του Άρειου Πάγου με την ευκαιρία π.χ. της αποχώρησης τον επόμενο μήνα λόγω ηλικίας, του σημερινού προέδρου του κ. Γρίβα, ο οποίος είναι και πρόεδρος του Ειδικού Δικαστηρίου.

Δια του λόγου του αληθές ας εξετάσουμε τις πραγματικές και όχι υποθετικές δυνατότητες που έχει ο κ. Κων. Καραμανλής για να παρέμβει υπέρ του Ανδρέα Παπανδρέου. Πώς θα ενεργήσει άραγε ο νέος πρόεδρος της Δημοκρατίας;

Παρεμβαίνοντας στη δικαστική εξουσία υπέρ της παραγραφής; Αλλά τότε θα εκθέσει ανεπανόρθωτα και τη ΝΔ και το ΣΥΝ οι οποίοι συγκρότησαν την κυβέρνηση Τζαννετάκη για να μην επέλθει η παραγραφή και τη διέλυσαν όταν επείσθηκαν ότι η παραγραφή είχε ανασταλεί οριστικά.

Με «διάγγελμα», όπως ισχυρίζονταν μερικοί; Και πώς άραγε θα διατυπώσει αυτό το διάγγελμα, χωρίς να κατηγορηθεί ότι συγκαλύπτει τα σκάνδαλα και απαλλάσσει τους απατεώνες, μια κατηγορία που θα πλήξει την τόσο πολύτιμη για τον ίδιο υστεροφημία του; Σημειώνουμε ότι ο κ. Κων. Καραμανλής δεν θα αποκόμιζε κανένα προσωπικό όφελος στην περίπτωση αυτή, δεδομένου ότι έχει ήδη εκλεγεί στο ύπατο αξίωμα της χώρας και δεν χρειάζεται τις ψήφους του ΠΑΣΟΚ.

Σε ό,τι αφορά τις πραγματικές δυνατότητες του κ. Καραμανλή σημειώνουμε ακόμα ότι ο κ. Κων. Μητσοτάκης «καραδοκεί» να του χρεώσει τη μη κάθαρση. Εκτίμηση που φαίνεται να επιβεβαιώνεται από προχθεσινή δήλωση της κυβέρνησης, η οποία χαρακτήρισε «ανάξια λόγου» τα σενάρια περί ματαιώσης της κάθαρσης.

Από την άλλη μεριά βέβαια προβάλλονται οι ισχυρισμοί ότι το ΠΑΣΟΚ και ο κ. Α. Παπανδρέου διαθέτουν ακόμα το 39% του εκλογικού σώματος και ότι η εκδίκαση των σκανδάλων θα είχε ως μοναδικό αποτέλεσμα το διχασμό του έθνους σε μία περίοδο που η συναίνεση αποτελεί επιτακτική ανάγκη. Μια συναίνεση την οποία ως γνωστόν έσπευσε να προσφέρει ο κ. Παπανδρέου στον κ. Μητσοτάκη από την πρώτη στιγμή, προκαλώντας μια μικρή ανταρσία στο κόμμα του και επισύροντας κατηγορίες του τύπου «θα αφήσει να πάνε εμάς φυλακή προκειμένου να απαλλαγεί ο ίδιος».

Να σημειωθεί ότι η κυβέρνηση της ΝΔ αξιοποίησε όσο μπορούσε την υποτονική στάση του κ. Α. Παπανδρέου και την αντιπαράθεσή του με τους άλλους υπόδικους διοχετεύοντας δημοσιεύματα σύμφωνα με τα οποία «δεν αποκλείεται να βρεθεί λύση, αλλά μόνο για τον πρόεδρο του ΠΑΣΟΚ, οι άλλοι θα καθίσουν στο скаμνί» (βλ. «Κυριακάτικη Απογευματινή» της 6/5). Αποτέλεσμα αυτής της τακτικής ήταν η συσπείρωση εναντίον του κ. Παπανδρέου των υπολοίπων υπόδικων και να υπάρξουν δηλώσεις του τύπου «εγώ δεν θα αφήσω να με δικάσουν, θα μιλήσω»...

Κατά τα άλλα οι απόψεις που έχουν διατυπωθεί δημοσίως για τις διεξόδους που προσφέρονται προκειμένου να μην γίνουν τελικά οι δίκες είναι οι εξής:

Πρώτον, να αντικατασταθεί ο ισχύον νόμος 802/71 περί ευθύνης υπουργών με έναν άλλο πιο επιεική και με αναδρομική ισχύ, οπότε θα επέλθει γενική παραγραφή. Εκτιμάται, όμως, ότι η ψήφιση ενός παρόμοιου νόμου (η οποία θα συνδυασθεί φυσικά με την καλλιέργεια του ανάλογου κλίματος «εθνικής ενότητας» και «λήθης του παρελθόντος») θα προσκρούσει στο κοινό περί δικαιοσύνης αίσθημα και θα επιδεινώσει την υφιστάμενη ήδη κρίση εμπιστοσύνης του εκλογικού σώματος προς το πολιτικό σύστημα —εκτός του ότι θα είναι και αντισυνταγματικός.

Δεύτερον, να εφαρμοστεί η παράγραφος 2 του άρθρου 86 του Συντάγματος η οποία προβλέπει ότι «μόνον η Βουλή μπορεί να αναστέλλει την ποινική δίωξη». Και για να γίνει πιο «εύπεπτη» η λύση αυτή θα συνδυασθεί, όπως έγραψε και ο κ. Α. Δ. Παπαγιαννίδης στον «Οικονομικό Ταχυδρόμο» με μια δήλωση των κατηγορουμένων ότι ζητούν τη σύσταση της ειδικής επιτροπής που προβλέπει η παράγραφος 3 του ίδιου άρθρου για να επανεξετασθεί το βάσιμο των κατηγοριών. Οι ίδιοι δηλαδή οι κατηγορούμενοι να ζητήσουν να μην θεωρηθεί τερματισθείσα η υπόθεσή τους, αλλά να ζητήσουν την πλήρη διαλεύκανσή της —από τη Βουλή φυσικά και εκ του ασφαλούς— και όχι από το Δικαστήριο. Με άλλα λόγια η λύση αυτή προβλέπει την επιστροφή «από την ποινική στην πολιτική ευθύνη». Προσκρούει όμως κι αυτή στο κοινό περί δικαιοσύνης αίσθημα και η τυχόν εφαρμογή της θα ενισχύσει την «εντύπωση κοροϊδίας» που διακατέχει ήδη σημαντικό τμήμα του εκλογικού σώματος.

Τι θα γίνει κατά τη γνώμη μας; Έχουμε την εντύπωση ότι η κυβέρνηση θα επιλέξει τελικά τις γνωστές καλές δες και θα παρατείνει την τελική κρίση των υποθέσεων και μόνο για το λόγο ότι θα κρατά έτσι υποχείριο τον πρόεδρο του ΠΑΣΟΚ.

□

Ο ΚΑΛΠΑΣΜΟΣ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ

του Κώστα Δέδε

Καλπάζουν οι τιμές στην αγορά και ύστερα και από τις αυξήσεις στα τιμολόγια των Δημοσίων Επιχειρήσεων και Οργανισμών οι εκτιμήσεις είναι ότι η επίπτωση στον πληθωρισμό θα είναι μεγαλύτερη από 4 με 5% που έχει υπολογίσει η κυβέρνηση. Και αν λάβουμε υπόψη ότι ο πληθωρισμός «τρέχει» με 17,8%, πιστεύεται ότι στο τέλος του έτους ο τιμάρυθμος θα ξεπεράσει το 20%. Με πληθωρισμό όχι μικρότερο από 20% και με τη σημερινή εισοδηματική πολιτική εκτιμάται ότι θα υπάρξει μείωση του πραγματικού εισοδήματος των εργαζομένων, παρά τις κυβερνητικές εξαγγελίες, ότι θα υπάρχει εξασφάλιση, του εισοδήματος φέτος.

Ο «χορός των ανατιμήσεων» στα καταναλωτικά αγαθά και σε όλα τα άλλα είδη (ηλεκτρικά κλπ.) καθώς και στα φάρμακα πυροδοτήθηκε από την απότομη αύξηση των συντελεστών του Φόρου Προστιθέμενης Αξίας (ΦΠΑ) κατά δυο ποσοστιαίες μονάδες. Και η μετακύληση της αύξησης αυτής στην αγορά έγινε χωρίς καθυστέρηση και «ετεροχρονισμούς».

Με βάση την αύξηση αυτή των συντελεστών του ΦΠΑ (δηλαδή του χαμηλού συντελεστή από 6% σε 8%, στον οποίο υπάγονται όλα τα βασικά καταναλωτικά αγαθά και του κανονικού από 16% σε 18% στον οποίο υπάγονται όλα τα βιομηχανικά είδη καθώς και τα εισαγόμενα προϊόντα) έγινε η αναπροσαρμογή τιμών στην αγορά. Το

υπουργείο Εμπορίου έδωσε μεν συγκεκριμένα στοιχεία για την ακριβή επιβάρυνση των αγαθών από τις αυξήσεις αυτές του συντελεστού του ΦΠΑ αλλά είναι γεγονός ότι οι τιμές στην αγορά διαμορφώνονται σε υψηλότερα επίπεδα, βοηθούσης και της κερδοσκοπίας, η οποία αποτελεί μόνιμο σύνδρομο της ελληνικής αγοράς.

Όπως υποστηρίζεται γενικά η αναπροσαρμογή των συντελεστών του ΦΠΑ λειτουργεί αυξητικά προς κάθε κατεύθυνση και διαμορφώνει ανοδικά τις τιμές όλων των αγαθών και υπηρεσιών. Και δεν ήταν τυχαία η αναπροσαρμογή τους, διότι έχει μεγάλη απόδοση σε φορολογικά έσοδα, μολονότι αμφισβητείται κατά πόσο αυτά θα εισρεύσουν στα δημόσια ταμεία και δεν θα τα καρπωθούν οι φοροφυγάδες. Η φοροδιαφυγή στον τομέα αυτό είναι εκτεταμένη και αποτελεί πλάνη, ότι με την υποχρεωτική χρησιμοποίηση των ταμειακών μηχανών στις λιανικές πωλήσεις θα χτυπηθεί το κακό όπως σημειώνεται σε αναλυτικό ρεπορτάζ στο τεύχος αυτό. Η επιβάρυνση όμως στον τιμάρυθμο και τον καταναλωτή είναι δεδομένη.

Οι τιμές των βιομηχανικών προϊόντων αναμένεται να αυξηθούν και άλλο στο προσεχές μέλλον. Και αυτό γιατί η αναπροσαρμογή του τιμολογίου της ΔΕΗ και συγκεκριμένα της τιμής του ρεύματος που χρησιμοποιεί η βιομηχανία θα επιρριφθεί στο κόστος παραγωγής. Στο κόστος παραγωγής και στο κόστος μεταφοράς εμπορευμάτων

θα επιρριφθούν οι αυξήσεις στα υγρά καύσιμα και ιδιαίτερα του ντίζελ που χρησιμοποιείται από τη βιομηχανία. Ο «χορός των ανατιμήσεων» θα συνεχισθεί στην αγορά και φυσικά ζημιωμένοι θα βγουν οι εργαζόμενοι και οι συνταξιούχοι. Το ερώτημα, συνεπώς, που τίθεται είναι αν και κατά πόσον οι θυσίες αυτές μπορούν να συνοδευθούν από ελπίδα για ανάκαμψη και ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας. Κατά πόσον δηλαδή, μπορεί η αύξηση στους φόρους, στα τσιγάρα, ποτά, η έκτακτη εισφορά στις επιχειρήσεις, η αύξηση των συντελεστών του ΦΠΑ και των τιμολογίων των Δημοσίων Επιχειρήσεων και Οργανισμών σε συνδυασμό με την αυστηρή, εισοδηματική πολιτική να οδηγήσουν σε επίλυση του προβλήματος της ελλειμματικότητας του δημόσιου τομέα. Φυσικά, ουδείς σκεπτόμενος άνθρωπος θα μπορούσε να ισχυρισθεί ότι με τα μέτρα αυτά (που θα αποδώσουν πρόσθετα έσοδα 356,7 δισ. δρχ.), θα εξυγιανθεί ο δημόσιος τομέας και θα απαλλαχθεί από την κακοδαιμονία του. Κι αυτό γιατί «*με μέτρα-ασπιρίνες δεν καταπολεμάται η οικονομική φυματίωση*». Χρειάζεται η εφαρμογή ενός μεσομακροπρόθεσμου προγράμματος εξυγίανσης του Δημόσιου Τομέα, που θα τον ανακουφίσει από ζημιογόνες δραστηριότητες, που θα τον κάνει ευέλικτο και αποδοτικό στην όλη διαδικασία της οικονομικής μεγέθυνσης, αναλαμβάνοντας

ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ: ΚΤΥΠΑ ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΜΕΤΩΠΑ

Αποκτά έλεγχο πολιτικών εξελίξεων με αλλαγή στους εκλογικούς νόμους

Η κυβέρνηση προσπαθεί να επιταχύνει τις διαδικασίες για τη σύνταξη του αναπτυξιακού νόμου και ζήτησε, μέσω τηλεφώνων και FAX, από παραγωγικές τάξεις να στείλουν εσπευσμένα στο υπουργείο Εθνικής Οικονομίας τις προτάσεις τους, προκειμένου να γίνει η σχετική επεξεργασία στο πλαίσιο του νόμου. Και λειτουργώντας «*υπό το φόβο του Ιουδαίου*», επιχειρεί μικρά βήματα για την ολοκλήρωση της οικονομικής της πολιτικής και, κυρίως, την αλλαγή του θεσμικού πλαισίου της οικονομικής δρα-

στηριότητας (απελευθέρωση αγοράς εργασίας, συναλλάγματος κτλ.). Αλλαγή η οποία, κατά τις απόψεις οικονομικών κύκλων, αποτελεί «εκ των ων ουκ άνευ» για να μπει η χώρα σε αναπτυξιακή πορεία με προωθητικό μηχανισμό την ιδιωτική πρωτοβουλία.

Στην κυβέρνηση έχει γίνει συνείδηση ότι τώρα είναι η ευκαιρία να «περάσει» τα σκληρά της μέτρα και να υλοποιήσει αποφάσεις που θίγουν συμφέροντα και παγιωμένες καταστάσεις. Τώρα, που η αντιπολίτευση δεν έχει συνέλθει από το σοκ των εκλογών και που τα συνδικάτα αντιλαμβάνονται ότι οι σχετικές διαμαρτυρίες της δεν απολαμβάνουν λαϊκής επιδοκimasίας, αφού έχει γίνει κατανοητή η δεινή οικονομική θέση της χώρας και η ποικιλώνυμη και ποικιλόμορφη κρίση που αντιμετωπίζει.

Είναι γεγονός πάντως πως κυβερνητικοί, πολιτικοί και οικονομικοί παράγον-

τες συνδυάζουν άμεσα την πορεία της οικονομίας και ιδιαίτερα την ανάκαμψη και ανάπτυξη, η οποία είναι μία μεσοπρόθεσμη διαδικασία, με το πολιτικό στοιχείο. Και το οποίο, πολιτικό στοιχείο, λόγω της ισχυρής κοινοβουλευτικής πλειοψηφίας, έχει ως ζητούμενο —κατά τη Νέα Δημοκρατία— να διασφαλισθεί το κυβερνών κόμμα από διάφορους κινδύνους απώλειας της εξουσίας.

Το ζητούμενο, συνεπώς, είναι να εξασφαλίσει η ΝΔ «*άνεση παραμονής*» στην εξουσία, ώστε η οικονομική της πολιτική να προλάβει να δώσει καρπούς, που θα της επιτρέψουν να αντιμετωπίσει τις μελλοντικές πολιτικές προκλήσεις. Και για να δώσει καρπούς με αναπτυξιακή πολιτική χρειάζεται να περάσουν μερικά χρόνια, δεδομένου ότι από τη χρονική περίοδο στην οποία θα αποφασισθεί η επένδυση έως ότου αποδώσει το επενδυτικό έργο περνούν δύο, τρία χρόνια.

πρωτοβουλίες εκεί που πρέπει και εκεί που μπορεί. Και εκείνο που θα πρέπει να γίνει συνείδηση είναι τούτο: ότι δεν μπορεί ο Δημόσιος Τομέας να αποτελεί τον απορροφητήρα αυτών που αναζητούν εργασία που, για διάφορους λόγους αρνούνται να ψάξουν ευκαιρίες που παρουσιάζονται στον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας.

Φυσικά, το θέμα της απασχόλησης —και όχι μόνον...— θα εξακολουθήσει να βασανίζει την ελληνική οικονομία. Και είναι γεγονός πως αν δεν γίνουν παραγωγικές επενδύσεις το πρόβλημα αυτό θα γίνει οξύτερο, στο πλαίσιο της κυβερνητικής πολιτικής περιορισμού του δημόσιου τομέα, η οποία καλώς ή κακώς εφαρμόζεται.

Το ζητούμενο, συνεπώς, είναι το πώς θα δημιουργηθούν οι οικονομικές προϋποθέσεις προκειμένου, η ελληνική οικονομία να μπορέσει να καταπολεμήσει τα διαρθρωτικά της προβλήματα ώστε να τιθασσεύσει τις πιο σημαντικές «εκδηλώσεις» των προβλημάτων αυτών, που είναι ο πληθωρισμός (που οφείλεται κυρίως στα τεράστια δημοσιονομικά ελλείμματα) και η ελλειμματικότητα στο εμπορικό ισοζύγιο, η οποία είναι συνάρτηση πολλών παραγόντων.

Ως εκ τούτου, απαιτείται η εφαρμογή μιας συνεπούς αναπτυξιακής πολιτικής, που θα λαμβάνει υπόψη τις ιδιαιτερότητες της ελληνικής οικονομίας και συγχρόνως, τις απαιτήσεις των παραγωγικών της φορέων, δηλαδή όλων μας. Διότι μόνον έτσι μπορεί να εξασφαλισθεί η απαραίτητη συναίνεση για την επιτυχία της.

Δύο νόμοι στο «σφυρί»

Κομβικό σημείο λοιπόν για την παραμονή στην εξουσία αποτελεί ο εκλογικός νόμος, ο οποίος με το σημερινό του περιεχόμενο και με το αναπόφευκτο της κυβερνητικής φθοράς ενέχει τον κίνδυνο να μην μπορέσει η ΝΔ, σε μια εκλογική αναμέτρηση να συγκεντρώσει τις έδρες που χρειάζονται για αυτοδύναμη κυβέρνηση. Αν αλλάξει ο εκλογικός νόμος, προς ένα λιγότερο αναλογικό, σύστημα, τότε, με τα σημερινά δεδομένα, η ΝΔ εξασφαλίζει την παραμονή της στην εξουσία, είτε οι εκλογές γίνουν μέσα στην τετραετία είτε οι τέσσερα χρόνια.

Οι σκέψεις αυτές κυριαρχούν στον προβληματισμό στελεχών της κυβέρνησης και των κυβερνώντος κόμματος. Και εκφράζεται η άποψη, η οποία φαίνεται ότι κερδίζει έδαφος, σύμφωνα με την οποία ο εκλογικός νόμος για τις βουλευτικές εκλογές θα πρέπει να τροποποιηθεί μαζί με τον εκλογικό νόμο που ισχύει για τις εκλογές στην Τοπική Αυτοδιοίκηση. («Μακεδονία» 13/5/90).

Όμως διευκρινίστηκε οι τροποποιή-

σεις των δύο εκλογικών νόμων θα πρέπει να πραγματοποιηθούν «λίγο πριν» από τις δημοτικές εκλογές, που θα γίνουν γύρω τα μέσα Οκτωβρίου 1990. Έτσι, δικαιολογείται και η απάντηση του πρωθυπουργού, σε ερώτηση που του υποβλήθηκε ότι, δηλαδή, η αλλαγή του εκλογικού νόμου δεν είναι από τις πρώτες προτεραιότητες της κυβέρνησης. Πράγμα που σημαίνει ότι μετά την ολοκλήρωση της οικονομικής πολιτικής (δηλαδή μετά την ψήφιση του αναπτυξιακού νόμου), η οποία αποτελεί την πρώτη κυβερνητική προτεραιότητα, η κυβέρνηση μπορεί να ασχοληθεί —και αναμένεται πως θα το κάνει— με την αλλαγή του εκλογικού συστήματος, έτσι ώστε το πρώτο κόμμα με ποσοστό πάνω από περίπου 40% να σχηματίσει αυτοδύναμη κυβέρνηση. Θεωρώντας βέβαιο ότι θα υπάρξει, έστω και οριακή, πλειοψηφία στη Βουλή για ψήφιση του σχετικού νομοσχεδίου.

Σε ό,τι αφορά στον εκλογικό νόμο που προτείνει να ισχύσει στις δημοτικές εκλογές, αξιόπιστες πηγές λένε ότι κύρια επιδίωξη είναι «να αποφευχθεί ο δεύτερος γύρος για ανάδειξη Δημάρχου. Και

αυτό γιατί μπορεί να υπάρξει κομματική συνεργασία ΠΑΣΟΚ και Συνασπισμού και στους τρεις μεγάλους Δήμους της χώρας (Αθήνας, Θεσσαλονίκης, Πειραιά) και να αναδειχθεί Δήμαρχος είτε από το ΠΑΣΟΚ είτε από την Αριστερά». Προκειμένου, συνεπώς, να μην αναδειχθεί Δήμαρχος από τη ΝΔ ή Δήμαρχος που θα υποδειχθεί από αυτή, η κυβέρνηση είναι αποφασισμένη να τροποποιήσει το σχετικό νόμο, ώστε Δήμαρχος να αναδεικνύεται από την πρώτη ψηφοφορία».

Επομένως, η Νέα Δημοκρατία, με κάθε θυσία, θα προσπαθήσει να κρατήσει τους τρεις μεγάλους Δήμους. Και αυτό, γιατί γνωρίζει ότι το εκλογικό αποτέλεσμα στους Δήμους αυτούς επηρεάζει σημαντικά το πολιτικο-ψυχολογικό κλίμα και συμβάλλει αποφασιστικά στη διαμόρφωση των κομματικών προτιμήσεων και επιλογών. Πόσο μάλλον όταν το ΠΑΣΟΚ και ο Συνασπισμός της Αριστεράς και της Προόδου διακήρυξαν επισήμως την περασμένη εβδομάδα, πως θα επιδιώξουν να συνεργασθούν στις δημοτικές εκλογές...

Κώστας Δέδες

Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΟΔΕΥΕΙ ΣΤ

«Δεν μπορώ να κοιμηθώ τα βράδια όταν τον βλέπω και δεν κάνει λάθη» είπε για τον κ.

Κωνσταντίνο Μητσοτάκη ο ηθοποιός Λάκης Λαζόπουλος, λανσάροντας έτσι στα πολιτικά παρασκήνια ένα «σλόγκαν» που μέχρι στιγμής μπορεί να χρησιμεύσει ως απολογισμός του έργου του πρωθυπουργού, αλλά και ως έκφραση της αγωνίας που διακατέχει την αντιπολίτευση. Είναι όμως έτσι τα πράγματα;

Στον ένα μήνα που πέρασε από τις εκλογές της 8ης Απριλίου ο κ. Μητσοτάκης πολιτεύθηκε με έναν «ψυχρό» και «επαγγελματικό» τόνο, χωρίς

να κάνει σοβαρά «λάθη» ο ίδιος, ώστε να δικαιώνει τους φόβους του Ανδρέα Παπανδρέου που τον θεωρούσε τόσα χρόνια ως τον μεγαλύτερο αντίπαλό του.

Επιδεικνύοντας μια ικανότητα προσαρμογής και ελιγμών, που θυμίζει τον «αιώνιο αντίπαλό» του, ο κ. Μητσοτάκης ανάγκασε για παράδειγμα τη ΔΗΑΝΑ του κ. Στεφανόπουλου να στηρίξει κοινοβουλευτικά την κυβέρνησή του (επειδή αν δεν το έκανε θα τον λυντσάρizαν και όχι μόνο πολιτικά οι οπαδοί της ΝΔ). «Τα βρήκε» με τον Κων. Καραμανλή (και τον χρησιμοποιεί τώρα αυτός αντί να του υπαγορεύει Εκείνος, για να εξισορροπήσει με το κύρος της προεδρίας την κοινοβουλευτική αστάθεια του ίδιου και του κόμματός του). Κατέστησε με την απειλή της κάθαρσης υποχείριο του τον Ανδρέα Παπανδρέου (και τον χρησιμοποιεί τώρα για να επιμηκύνει την ανοχή που απολαμβάνει σήμερα η κυβέρνηση της ΝΔ). Αξιοποίησε τις καλές του σχέσεις με το

Συνασπισμό (για να εμβαθύνει αυτή την ανοχή) και πάει λέγοντας...

Δεν είναι και λίγα για έναν πρωθυπουργό «ηλικίας» μόνο ενός μηνός, ο οποίος μάλιστα πριν από λίγα χρόνια ούτε καν την προεδρία της ΝΔ δεν μπορούσε να ονειρευτεί. Αν ο κ. Παπανδρέου ήταν ο άνθρωπος των χαμένων ευκαιριών, ο κ. Μητσοτάκης είναι ο άνθρωπος των συγκυριών — και της μεγάλης ευκαιρίας που του προσέφερε ο Α. Παπανδρέου με την καταρράκωση της αναξιοπιστίας της δημοκρατικής παράταξης.

Το μυστικό της «επιτυχίας»

Ο κ. Μητσοτάκης οφείλει τις πολιτικές «επιτυχίες» του στον «επαγγελματισμό» του ως πολιτικού και στην πλήρη εκμετάλλευση των δυνατοτήτων που του δίνει η πολιτική συγκυρία. Ο μεν «επαγγελματισμός», η «έλλειψη παθών και οραμάτων» θα πουν οι αντίπαλοί του, του δίνει τη δυνατότητα να αποφεύγει τις παγίδες και να μην παρασύρεται. Η πολιτική συγκυρία, η οποία εκφράζεται κυρίως όχι τόσο με την «άνοδο» της ΝΔ, αλλά με την κατάσταση παράλυσης που επικρατεί στο ΠΑΣΟΚ και την περίοδο μακρόχρονων αναζητήσεων στην οποία έχει εισέλθει πλέον η Αριστερά, σε συνδυασμό με την κούραση του εκλογικού σώματος από τις αλλεπάλληλες εκλογικές μάχες, δίνει στον κ. Μητσοτάκη το αποφασιστικό πλεονέκτημα των πρωτοβουλιών.

Είναι πλέον κοινός τόπος — και αν δεν είναι τώρα θα είναι σε λίγο καιρό — ότι η ΝΔ και ο κ. Μητσοτάκης δεν κέρδισαν τις εκλογές επειδή δημιούργησαν ένα μεγάλο λαϊκό ρεύμα υπέρ του προγράμματος και των οραμάτων τους, ούτε επειδή ηττήθηκε ιδεολογικά το ΠΑΣΟΚ. Ο κ. Μητσοτάκης και το κόμμα του κέρδισαν τις εκλογές επειδή ο Ανδρέας Παπανδρέου κατέρρευσε από τα σκάνδαλα και τη διαφθορά και ο κρατικοδίαιτος μηχανισμός του ΠΑΣΟΚ αποσταθεροποιήθηκε στις αλλεπάλληλες εκλογικές μάχες.

Η εκτίμηση αυτή επιβεβαιώνεται από τα μέχρι σήμερα έργα και ημέρες της κυβέρνησης Μητσοτάκη. Γιατί δεν μπορούν να χαρακτηριστούν «πρόγραμμα», οικονομικά μέτρα που θα εφάρμοζε στην ίδια περίπου κλίμακα οποιαδήποτε άλλη κυβέρνηση και που αν δεν τα εφάρμοζε θα τα επέβαλε τελικά το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Όπως δεν μπορεί να χαρακτηριστεί «ιδεολογία» ο μίζερος «φιλελευθερισμός» των ιδιωτικοποιήσεων, από τη στιγμή μάλιστα που τις αποδέχεται

ΙΧΝΗ ΤΟΥ ΠΑΣΟΚ

του Βασίλη Ζήση

σαν αρχή ακόμα και το ΚΚΕ (που διαβλέπει ότι αν συνεχίσει να υπερασπίζεται τις προβληματικές θα καταντήσει πολιτική έκφραση των «απόκληρων» και όχι «της εργατικής τάξης»).

Ένα ακόμα παράδειγμα της έλλειψης προγράμματος και «φιλελεύθερου οράματος» στη σημερινή κυβέρνηση: Ο κ. Μητσοτάκης διακηρύσσει καθ' εκάστην ότι η κυβέρνησή του θα θέσει τέρμα στην ασυδοσία του κράτους και τη διόγκωση του δημόσιου τομέα. Στην πράξη όμως οι οικονομικοί υπουργοί της κυβέρνησής του ανταγωνίζονται μεταξύ τους για το ποιος θα διακριθεί περισσότερο στον «κρατικισμό».

Οι «νέες ιδέες» της ΝΔ ήταν μέχρι στιγμής μόνο «παλιές». Όλα τα μέτρα που πήρε η κυβέρνηση ήταν «κρατικιστικά» και κανένα από αυτά δεν μπορεί να χαρακτηριστεί «νέο», ή «φιλελεύθερο». Οι αυξήσεις, από μόνες τους, δεν μπορούν φυσικά να χαρακτηριστούν «φιλελεύθερα» μέτρα, όπως δεν μπορεί να χαρακτηριστεί «νέα ιδέα», η «αναμόρφωση της νομοθεσίας περί κινήτρων» που ετοιμάζει η κυβέρνηση. Όσο για τη φορολογία και τα φορολογικά κίνητρα αφήνουμε στον κ. Ανδρέα Ανδριανόπουλο να κρίνει αν εντάσσονται κι αυτά στο «φιλελευθερισμό».

Ελάχιστοι αμφισβήτησαν ότι μέτρα σαν κι αυτά ήταν αναγκαία για να αναχαιτιστούν κάπως τα ελλείμματα του δημόσιου τομέα και να πάρει κάποια ανάσα η ελληνική οικονομία. Όμως, κανείς επίσης, δεν μπορεί να αμφισβητήσει ότι οποιαδήποτε κυβέρνηση κι αν τα εφαρμόζε θα αντιμετώπιζε την ίδια ανοχή. Ούτως ή άλλως «ο λαός τα περίμενε τα μέτρα και ήταν έτοιμος για τη λιτότητα».

Το ερώτημα είναι τι θα γίνει στη συνέχεια. Αρκούν τα μέτρα αυτά και τα άλλα παρόμοιας υφής που θα ληφθούν στο μέλλον για να βγει η οικονομία της χώρας από το αδιέξοδό της; Η Ελλάδα χρειάζεται μόνον έναν «ναυαγοσώστη» για να επιβιώσει, ή χρειάζεται κι έναν οραματιστή; Για παράδειγμα ανακοινώθηκε ότι τριπλασιάζεται η τιμή του νερού λόγω της ανομβρίας. Αυτό που δεν μας είπαν είναι τι θα γίνει όταν θα... βρέξει.

Με άλλα λόγια προσπαθούμε να δείξουμε ότι με τα μέτρα που εφαρμόσε μέχρι σήμερα, ο κ. Μητσοτάκης «μας είπε» τι προτίθεται να κάνει για να ανακουφίσει την ελληνική οικονομία και να παρεμποδίσει την κρίση. Αυτό που δεν μας είπε είναι «ποια Ελλάδα» οραματίζεται.

Το ΚΚΕ επαγγέλταν κάποτε τη «δικτατορία του προλεταριάτου» και στα στερνά του τη «δημοκρατία των εργαζομένων». Το ΠΑΣΟΚ ξεκίνησε με τον «τρίτο δρόμο προς το σοσιαλισμό» και κατέληξε εποχούμενο στη «Ρολς Ρόυς» του Σταύρου Κοσκωτά. Ήταν όμως οράματα αυτά, έστω και ψευδεπίγραφα. Η ΝΔ δεν έχει να επιδείξει κανένα όραμα στη θέση τους και υποθέτουμε ότι αν δεν μεσολαβούσαν τα σκάνδαλα ο κ. Α. Παπανδρέου θα κυβερνούσε ακόμα τον τόπο.

Η ικανότητα του κ. Μητσοτάκη να εξισορροπεί τους πάντες και τα πάντα του εξασφάλισε την πρωθυπουργία. Ταυτόχρονα όμως αποτελεί και το σοβαρότερο υπονομευτικό παράγοντα του ίδιου, με την έννοια ότι η «σύνθεση» των διαφορετικών απόψεων και τάσεων, αν δεν ενσωματωθεί και υποταχθεί σε ένα «όραμα εξουσίας» κινδυνεύει ανά πάσα στιγμή να μεταλλαχθεί σε «αποσύνθεση».

Και τα σπέρματα αυτής της «αποσύνθεσης», της «διαφορετικότητας» μέσων και επιδιώξεων, ενυπάρχουν από την πρώτη στιγμή στην κυβέρνηση της ΝΔ. Δεν εκδηλώνονται ακόμα δημοσίως επειδή κυριαρχεί ακόμα η εξισορροπητική ικανότητα του κ. Μητσοτάκη. Σε λίγο καιρό, ο Λάκης Λαζόπουλος θα μπορεί να κοιμάται ήσυχα.

Οι βαρώνοι της εξουσίας

Ο κ. Βαρβιτσιώτης στο υπουργείο Άμυνας αδιαφορεί για την «κάθαρση» και τους «έμπορους όπλων» και προάγει αποκλειστικά και μόνον τους πολιτικούς φίλους του, δικαιολογώντας τη φήμη του ως παλαιοκομματικού «βαρώνου» και «τοποτηρητή» του κ. Καραμανλή. Αλλά ο κ. Μητσοτάκης, παρόλο που γνωρίζει ότι θα συμπεριφερθεί ακριβώς με αυτόν τον τρόπο τον τοποθετεί και πάλι στο υπουργείο Εθνικής Άμυνας, με αποτέλεσμα να χρεωθεί «σε πρώτη δόση» την περίπτωση Σταθιά. Για να την ανταποδώσει στον επόμενο ανασχηματισμό και να μεταθέσει τον κ. Βαρβιτσιώτη σε άλλο υπουργείο.

Ο κ. Έμπερτ, δελφίνος της ΝΔ και «άνθρωπος» κι αυτός του Κων. Καραμανλή αναλαμβάνει το σημαντικότερο για μια «φιλελεύθερη» κυβέρνηση υπουργείο Προεδρίας και επιχειρεί να αναχαιτίσει τη Λερναία Ύδρα της γραφειοκρατίας με την... επαναφορά της «κάρτας» (την οποία σημειωτέον είχε καταργήσει ο κ. Αθ. Κανελλόπουλος), την κατάργηση των υπογραφών (άλλο που δεν ήθελαν οι

γραφειοκράτες αφού δεν θα έχουν καμιά δουλειά να κάνουν) και εγκύκλιους διαταγές του τύπου «η Δευτέρα δεν είναι αργία» (λες και αν δεν πήγαιναν οι δημόσιοι υπάλληλοι στις εργασίες τους δεν θα έβγαινε η «νόρμα»). Με άλλα λόγια ο κ. Έμπερτ δεν εξυπηρετεί κανένα όραμα και κανέναν μακροπρόθεσμο στόχο, αλλά μόνον τις ανάγκες της δικής του ανέλιξης μέχρι τη θέση του πρωθυπουργού. Αλλά, ο κ. Μητσοτάκης έδωσε στον κ. Έμπερτ το υπουργείο Προεδρίας για να έχει την ανοχή του τώρα, και για να του πει «δεν έκανες τίποτα με τη Δημόσια Διοίκηση», αύριο.

Τα άλλα υπουργεία διακρίθηκαν μέχρι τώρα για την αφανή παρουσία τους και δεν έχουμε τίποτα να παρατηρήσουμε για καθένα από αυτά, επειδή τίποτα το αξιόλογο δεν έγινε μέχρι στιγμής. Αποφεύγουμε εξάλλου να αναφερθούμε στα περίφημα «αναπτυξιακά» ή «διαρθρωτικά» μέτρα που αναμένονται επειδή αμφισβάλουμε αν ακόμα και οι οικονομικοί υπουργοί της κυβέρνησης γνωρίζουν ποια θα είναι. Προς το παρόν η μόνη σοβαρή οικονομική πολιτική που εφαρμόζεται είναι η αγωνιώδης αναζήτηση ξένων επενδύσεων, στην οποία έχουν υποταχθεί «τα πάντα» και έχουν εναποτεθεί όλες οι ελπίδες.

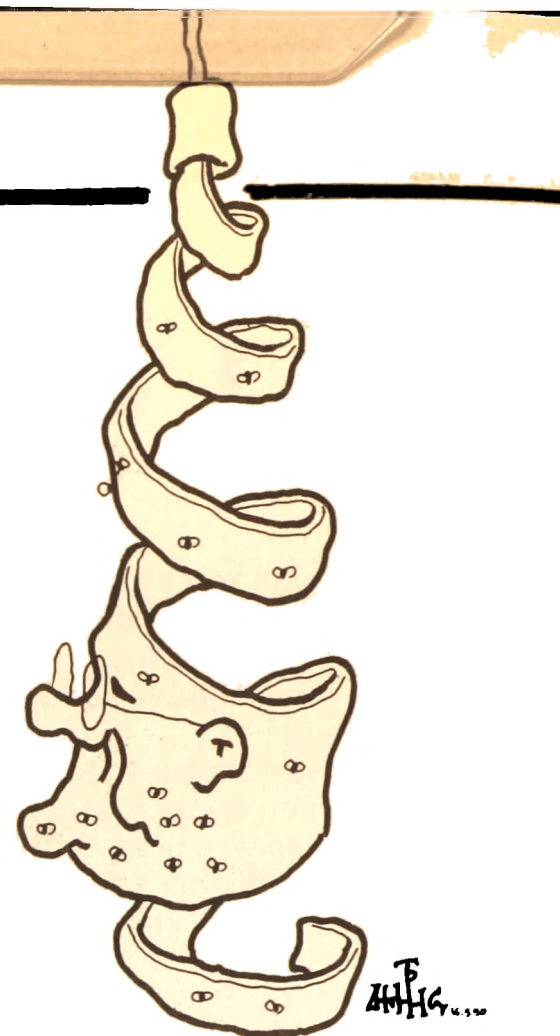
Επιστροφή στη Δύση, αξιοποίηση των καλών προσωπικών σχέσεων του κ. Μητσοτάκη με τους ηγέτες της, εκκλήσεις για επενδύσεις όπου δει και «χαμηλό προφίλ», «πάγωμα» του παιχνιδιού όπως λένε: αυτή είναι μέχρι στιγμής η συνταγή της κυβερνητικής επιτυχίας. Και φυσικά δεν υπάρχει κανένα «λάθος» στη σύστασή της, όλα τα υλικά είναι σωστά και στις κατάλληλες δόσεις αναμειγμένα. Ο καθένας όμως μπορεί να αντιληφθεί ότι η συνταγή είναι άνευ «ουσίας» και δεν έχει «νοστιμιά». Εξάλλου, οι δισταγμοί, η έλλειψη προσανατολισμού, η πολιτική του ψηλαφίσματος έχει ξαναδοκιμαστεί και από τους προκατόχους της ΝΔ.

Οι Έλληνες χρειάζονται πάνω από όλα ένα άλλο «κλίμα» ύστερα από αυτά που έζησαν επί οκτώ χρόνια, χρειάζονται έμπνευση για να ανασκουμπωθούν και να αποδώσουν. Αυτό ο κ. Μητσοτάκης και η κυβέρνησή του δεν το προσφέρουν. Αρκούνται στο ρόλο του καλού διαχειριστή της πολυκατοικίας, ξεχνώντας ότι είναι οι διαχειριστές που αλλάζουν κάθε τόσο και δεν μπορούν να ανακατασκευάσουν το οικοδόμημα. □

Η πρώτη μετά την εκλογική ήττα του ΠΑΣΟΚ εσωκομματική διαδικασία του Κινήματος επιβεβαίωσε ότι τα κλειδιά για την οποιαδήποτε πολιτική και ιδεολογική του μετεξέλιξη βρίσκονται στα χέρια του ιδρυτή του. Η 33η σύνοδος της Κ.Ε. παρά τη σχεδόν ομόθυμη και γενικευμένη κριτική δεν ξεπέρασε τον «ιστορικό εθισμό» αντίστοιχων σωμάτων του ΠΑΣΟΚ.

Η «σκληρή» —όπως χαρακτηρίστηκε— κριτική ήταν επί παντός του επιστητού, γενική και ουδέτερη, γι' αυτό ακίνδυνη για το στάτους κβο του Κινήματος και των διαμορφωμένων εσωκομματικών συσχετισμών. Οι βολές ήταν εναντίον όλων, ουσιαστικά άσφαιρες, στον αέρα. Για την εκλογική ήττα κατηγορήθηκαν οι πάντες, μηδὲ εξαιρουμένου και του Α. Παπανδρέου. Οι κεντροεπίτροποι με διαφορά τόνων και εκφράσεων έσυραν τα εξ αμάξης στην αλαζονεία, το συγκεντρωτισμό και τον κρατισμό, τη μονοπρόσωπη εξουσία, το λαϊκισμό, την καθεστωτική ενσωμάτωση, την κυβερνητική πρακτική και ιδίως αυτή της τελευταίας τριετίας, την αναξιопιστία, την αφερεγγυότητα της εκδοχής για την κυβερνητική λύση, τη γραφειοκρατία, το ήθος και το ύφος, το ρόλο του προέδρου, του Λιβάνη και του περιβάλλοντος του προέδρου κτλ., κτλ.

ΣΤΟ ΜΟΝΟΔΡΟΜΟ ΤΟΥ ΑΝΔΡΕΑ

του Γιάννη Φλώρου

Τις πταίει λοιπόν για την ήττα; Αν πάρουμε κατά γράμμα τους λόγους των μελών της Κ.Ε. και τις εν συνεχεία συνεντεύξεις στελεχών και την αρθρογραφία τους, οι πάντες. Δηλαδή κανένας.

Η ελαστική ανάλυση

«Εμείς χάσαμε τη μάχη. Δεν χάσαμε τον πόλεμο» αποφάσισε η Κ.Ε. Και συνεχίζει: «χάσαμε τη μάχη γιατί η απάντησή μας στο πειστικό ερώτημα των πολιτών: Ποιος μπορεί να εγγυηθεί το σχηματισμό βιώσιμης και αποτελεσματικής κυβέρνησης δεν ήταν πειστική». Αλλά ούτε εδώ πταίει κάποιος από το ΠΑΣΟΚ ή και το ΠΑΣΟΚ. «Η προοδευτική, δημοκρατική, ανανεωτική, εκσυγχρονιστική κυβέρνηση που προτείναμε στην προεκλογική περίοδο δεν έπεισε ένα μέρος των ψηφοφόρων που στις εκλογές αυτές αναζητούσε κυβερνητική λύση. Οι πέραν του ΠΑΣΟΚ δυνάμεις που θα συμμετείχαν στην κυβέρνηση» —αποφαινεται η Κ.Ε.— «έγιναν δυσδιάκριτες —ιδιαίτερα λίγες μέρες πριν τις εκλογές— με την αντιφατική και ανεργμάτιστη ή και σκόπιμη πολιτική της ηγεσίας του ΣΥΝ».

Συνεπώς το ΠΑΣΟΚ μπορεί, αφού μία μάχη έχασε μόνον, εξαιτίας άλλων όμως να συνεχίσει τον πόλεμο αρκεί να γίνει «νέο» μέσα από το συνέδριό του αφήνοντας πίσω το «παλιό» στην περασμένη δεκαετία και όχι σ' αυτή, την κρίσιμη, που έρχεται τώρα. Για τα υπόλοιπα, αλαζονεία, συγκεντρωτισμός, κυβερνητική θητεία κτλ., φταίνε όλοι και δη αναλογικά από τον πρόεδρο, το Ε.Γ., την Κ.Ε. τους υ-

ποψήφιους, τους τέως υπουργούς, τα στελέχη και όσα μέλη ανήκουν στη γραφειοκρατική ή τέως κρατική νομενκλατούρα. Πίσω από αυτό το ερμηνευτικό σχήμα, την «κοινή παραδοχή», υποκρύπτεται ο ουσιαστικός λαϊκισμός του ΠΑΣΟΚ. Αυτό το σχήμα επιτρέπει στον καθένα να μπορεί να λέει ό,τι θέλει από το να «πυροβολεί» τον πρόεδρο, να «κονιορτοποιεί» την αλαζονεία και τα όσα έπραξε το ΠΑΣΟΚ ως κυβέρνηση, και να «θρυμματίζει» την καθοδήγηση, μέχρι και να γίνεται μέγας αντιεξουσιαστής, χωρίς να μεταθέτει ούτε εκατοστό τους ακρογωνιαίους λίθους που είναι δομημένο το Κίνημα.

Μέσα λοιπόν από τέτοιες σχέσεις και «διαδικασίες» αντικατάστασης του «παλιού» από το «νέο» που ορίζει η Κ.Ε. του ΠΑΣΟΚ γιατί να μην καταγγείλει ο κ. **Δροσογιάννης** τον περίγυρο του προέδρου που συμπεριφέρεται σ' αυτόν «ως να είναι αυτοκράτωρ και όχι λαϊκός ηγέτης», γιατί να μην εξοβελίζεται από στελέχη όπως π.χ. ο **Χ. Καστανίδης** ή ο **Στ. Τζουμάκας** ο «μονοκομματισμός», γιατί να μην καταγγέλεται από τον «λευκό» **Γ. Παπανδρέου** ο «συγκεντρωτισμός και ο κρατισμός» ή γιατί ο εκσυγχρονιστής **Κ. Σημίτης** να μην θέτει θέμα διαδικασιών και «συλλογικής ηγεσίας», γιατί τέλος να μην γίνεται «σκληρότατη» κριτική από τους «έντεκα». Μέσα από όλες αυτές τις «βολές» ο καθένας μπορεί να βρει ό,τι θέλει. Αυτό που απουσιάζει είναι η διαδικασία του μετασχηματισμού, της μετεξέλιξης από το λαϊκιστικό στο λαϊκό. Αυτό που δεν θίγεται είναι ο χαρακτήρας του κινήματος, η προγραμματική ανανέωση και όχι ο τακτικισμός στον οποίο η Κ.Ε. αναφέρεται και μάλιστα με πειστικότητα.

Η ισορροπία της αδράνειας

Όλα αυτά δεν οδηγούν βέβαια στο συμπέρασμα ότι η μετεξέλιξη του ΠΑΣΟΚ σε ένα σύγχρονο σοσιαλδημοκρατικό κόμμα —αίτημα που τίθεται ήδη και χαρακτηριστικές γι' αυτό είναι π.χ. οι παρεμβάσεις των «11» (Στ. Μανίκας, Δ. Ρέππας, Χ. Καστανίδης, Γ. Θωμάς, Α. Φούρες, Γ. Παϊδακάκης, Μ. Σταυρακάκης, Θ. Κουρματζής, Χρ. Σμυρλής, Μ. Νεονάκης, Μ. Τρικούκης), οι τοποθετήσεις του Κ. Σημίτη, Κ. Λαλιώτη, Θ. Πάγκαλου, Γ. Γεννηματά και άλλων όπως ο Στ. Τζουμάκας, οι παρεμβάσεις του Γ. Παπανδρέου κτλ., από διαφορετικές οπτικές και αφετηρίες —δεν βρίσκεται στον πυρήνα απόψεων που κυοφορούνται στο ΠΑΣΟΚ.

Μόνο που ο καθοριστικός παράγοντας για την όποια μετεξέλιξη εξακολουθεί να είναι ο Ανδρέας Παπανδρέου. Παρά τη δυσμενή γι' αυτόν συγκυρία —εκλογική ήττα, υπόθεση δικών, πιέσεις από τις διάφορες ομάδες και τον «αυριανισμό»— ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ καθορίζει τις εσωκομματικές εξελίξεις και ρυθμίζει τις διαδικασίες προς το 2ο Συνέδριο που ορίστηκε για τις 13-16 Σεπτεμβρίου.

Η «κάτω» από τον πρόεδρο διαμάχη σ' αυτή τη συγκυρία δεν έχει το χαρακτήρα ούτε της διαμάχης επιγόνων, ούτε της αμφισβήτησής του. Απλώς στη μεταβατική αυτή περίοδο για το ΠΑΣΟΚ ο κ. Παπανδρέου επιτρέπει την έκφραση, όπως άλλωστε πάντα έκανε σε τέτοιες φάσεις, των πλέον ετερόκλητων απόψεων αρκεί να μην ανατρέπουν τα πολιτικά - ιδεολογικά στοιχεία που εξασφαλίζουν τη συνοχή, υπό την ηγεμονία του, του Κινήματος.

Συνεπώς και οι ομάδες θα υπάρχουν

και οι «ομαδάρχες» θα επηρεάζουν συσχετισμούς χωρίς αυτό να σηματοδοτεί αλλαγές, αφού εκείνο που θα κυριαρχεί μέχρι την οριστική εκκαθάριση της υπόθεσης των δικών θα είναι η αδράνεια στο πολιτικό επίπεδο που διευκολύνει τους χειρισμούς κορυφής του κ. Παπανδρέου. Τα θέματα μένουν ανοιχτά μέχρι και το συνέδριο και έτσι επιτρέπεται στον πρόεδρο του ΠΑΣΟΚ να αποκαθιστά ισορροπίες με τους συμβιβασμούς που γίνονται σε εσωκομματικό επίπεδο.

Ωστόσο, τα πράγματα και για τον κ. Παπανδρέου και για τα ηγετικά - ιστορικά στελέχη του ΠΑΣΟΚ σ' αυτήν τη συγκυρία δεν είναι όπως στο παρελθόν. Η περί πλειοψηφικού ρεύματος θεωρία και η συναφής περί «νέου κοινωνικού συμβολαίου» που προεκλογικά λανσάρησε ο πρόεδρος του Κινήματος για να γίνει τώρα με την απόφαση της Κ.Ε. η «διάδοχος» της Ε.Λ.Ε. (Εθνική Λαϊκή Ενότητα) δεν δίνει απαντήσεις στα περί «στρατηγικής των συμμαχιών» ερωτήματα. Οι αντιφάσεις επισημάνθηκαν ήδη και είναι γνωστές. Και η αυτοδυναμία τίθεται ως στόχος και οι κυβερνήσεις συνεργασίας αν η αυτοδυναμία δεν επιτευχθεί. Και αρνούμαστε τα κεντροδεξιά σχήματα και σενάρια και συζητάμε «βιώσιμες προγραμματικές συγκλίσεις» στην περίπτωση αυτοδυναμίας, που δεν αναιρούν τις βασικές προγραμματικές θέσεις της κυβέρνησης. Και εδώ η «κοινή παραδοχή» κυριαρχεί.

Όλοι μπορούν να αναγνωρίσουν την «τάση» τους... Από τον σοσιαλδημοκράτη Κ. Σημίτη και τον οπαδό του «κοινωνικού κέντρου» (;) Κ. Λαλιώτη μέχρι τον κ. Μ. Κουρή της «Αυριανής».

Η ανυπαρξία μιας στοιχειώδους κομματικής λειτουργίας —αποτέλεσμα και των διαμεσολαβήσεων με το κράτος στην περίοδο της οκταετίας— δεν επιτρέπουν έναν «κομματικό αυτοπροσδιορισμό» του ΠΑΣΟΚ και φυσικά μεγαλώνουν την αγωνία στελεχών όπως π.χ. οι «έντεκα» που εκτιμούν —και δεν έχουν άδικο— ότι αν δεν ανοίξουν οι διαδικασίες της μετεξέλιξης προς την κατεύθυνση ενός σύγχρονου σοσιαλδημοκρατικού κόμματος το ΠΑΣΟΚ θα φυλλορροεί χάνοντας κοινωνικά ερείσματα και ανανεωτικές δυνάμεις. Η πρώτη γεύση προς μια τέτοια πορεία υπάρχει και προφανώς είναι σε γνώση του οργανωτικού μηχανισμού από συνεδριάσεις νομαρχιακών επιτροπών και κομματικών οργάνων όπου η «σκληρή» κριτική που ακούσθηκε στην Κ.Ε. ακούγεται και εκεί πολλαπλάσια. Αλλά ο κίνδυνος δεν προέρχεται από την «σκληρότητα» της κριτικής. Προέρχεται από την ανυπαρξία διαδικασιών λειτουργίας που θα δώσουν τη δυνατότητα στην κριτική να εκφραστεί. Και το ΠΑΣΟΚ τέτοιους θεσμούς δεν έχει διαμορφώσει ή

όσους έχει διαμορφώσει αδυνατούν να προσδιοριστούν και να αποκτήσουν πολιτική υπόσταση σ' αυτή την, από όλα τα στελέχη του, χαρακτηριζόμενη ως μεταβατική περίοδο προς το «νέο» ΠΑΣΟΚ.

Ο άνθρωπος - ομπρέλα

Οι εκσυγχρονιστικές συνεπώς τάσεις αντιμετωπίζουν τώρα έναν ογκόλιθο συσσωρευμένων προβλημάτων που εκτός από το αρχηγικό πρόβλημα —το ΠΑΣΟΚ είναι κατ' εξοχήν ένα κίνημα που στηρίζεται στην προσωπολατρεία— συνυπάρχουν οι διαπλοκές με τα συμφέροντα του κράτους, ο «αυριανισμός», η απουσία διαδικασιών συλλογικής έκφρασης και εσωκομματικής λειτουργίας με συνεκτικό ιστό το λαϊκισμό. Όλα αυτά δημιουργούν επιπλέον εμπόδια στο μετασχηματισμό του όσο π.χ. και αν παράγοντες όπως η ένταξη στη Σοσιαλιστική Διεθνή μπορούν να υποβοηθήσουν το άνοιγμα διαδικασιών.

Έτσι, αυτό που φαίνεται ότι ελπίζουν τα ηγετικά - ιστορικά στελέχη του ΠΑΣΟΚ για την ανανέωση και τον εκσυγχρονισμό του είναι η παρουσία, μέσα στις νέες συνθήκες, του Α. Παπανδρέου σε ένα νέο ρόλο για τη διαμόρφωση της φυσιογνωμίας του ΠΑΣΟΚ στη νέα δεκαετία. Ένας τέτοιος ρόλος «ομπρέλας» φαίνεται να είναι ο πλέον επιθυμητός αλλά δεν σημαίνει ότι θα είναι και αποδοτικός. Ακόμη και στην πλέον ευνοϊκή των περιπτώσεων να λήξουν οι χειρισμοί των δικών χωρίς τραυματισμούς για τον πρόεδρο του ΠΑΣΟΚ —που είναι και η ορατή προοπτική— η ικανότητα των «διαδόχων» να συνυπάρξουν στο ΠΑΣΟΚ δεν είναι δεδομένη. Αυτό δεν σημαίνει διασπάσεις, ούτε διαμελισμούς. Το ΠΑΣΟΚ έχει αποκτήσει ισχυρά ενοποιητικά στοιχεία που λειτουργούν και αποδίδουν, όπως έδειξαν και οι τρεις τελευταίες εκλογικές αναμετρήσεις.

Προς το παρόν αρκετά από τα στελέχη του ΠΑΣΟΚ που φιλοδοξούν να έχουν λόγο στις εξελίξεις δοκιμάζονται στο και άχαρο παιχνίδι των εσωκομματικών συσχετισμών αφού δεν υπάρχουν αντικειμενικές διαδικασίες συλλογικής έκφρασης και δημοκρατικής λειτουργίας. Και όσο ο Ανδρέας Παπανδρέου θα κρατά το κλειδί των όποιων μεταβολών, θα διατυπώνουν απόψεις —πολλές και ενδιαφέρουσες όπως π.χ. του Κ. Σημίτη— αλλά χωρίς να ανατρέπουν τη σημερινή λειτουργία του ΠΑΣΟΚ.

Η προσυνεδριακή διαδικασία και το συνέδριο θα δείξουν αν θα υπάρξουν και ρεύματα τέτοια που να μπορούν να λειτουργήσουν ως τάσεις μέσα από κομματικούς θεσμούς ανανεωμένους και συλλογικούς, αλλά και αν ο ρόλος του κ. Παπανδρέου θα εξακολουθήσει να είναι ίδιος με αυτόν του παρελθόντος. □

Σύγχρονη λογοτεχνία για παιδιά και για νέους

ΜΑΝΟΣ ΚΟΝΤΟΛΕΩΝ
Το 33

ΜΑΡΩ ΛΟΪΖΟΥ
Η Ονείρω

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΛΑΤΑΚΗ

ΝΙΚΗΤΑΡΑ 3, 10678 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ. 36.38.362

ΟΠΩΣ ΣΤΡΩΝΕΙ Ο ΑΝΔΡΕΑΣ,

ΠΑΡΑΓΡΑΦΗ	ΣΚΑΝΔΑΛΟΝ
ΑΠΟΓΡΑΦΗ	ΚΕΡΔΟΝ
ΔΙΑΓΡΑΦΗ	ΜΕΝΙΟΥ
ΜΕΤΑΓΡΑΦΗ	ΚΑΤΣΙΚΗ
ΥΠΟΓΡΑΦΗ	ΘΕΟΥ
ΜΟΝΟΓΡΑΦΗ	ΨΗΛΟΥ
ΕΠΙΓΡΑΦΗ	ΕΛΛΑΣ ΤΟ ΤΕΤΟΙΟ ΣΟΥ
ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ	Η ΙΣΤΟΡΙΑ
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	ΑΝΤΡΕΑΣ

ποιεί τη μόνη πηγή δύναμης και εξουσίας, που δεν είναι άλλη από τον αρχηγό του.

Όσο απόλυτη και αν ακούγεται αυτή η παρατήρηση δεν παύει να αποτελεί την σκληρή πραγματικότητα για το ΠΑΣΟΚ. Αρκεί μια σύντομη αναδρομή στην οργανωτική εξέλιξη του κόμματος για να βεβαιώσει του λόγου το αληθές. Τούτο βέβαια δεν σημαίνει πως αποδέχεται κανείς τη μηχανιστική λογική πως το παρελθόν ενός θεσμού καθορίζει πλήρως και το μέλλον του. Όμως όταν πρόκειται για έναν θεσμό όπως είναι τα πολιτικά κόμματα, τα οποία εκτός των άλλων αποτελούν και μηχανισμούς κοινωνικοποίησης και πολιτικής διαπαιδαγώγησης δεν υπάρχει αμφιβολία πως οι οργανωτικές τους συνήθειες θέτουν τα όρια των πρωτοβουλιών και της δυναμικής τους στο μέλλον. Αν κανείς για σειρά ετών προπονείται για αγώνες σφαιροβολίας δεν μπορεί ξαφνικά να τρέξει μααραθώνιο.

Το κακομαθημένο παιδί

Η ιστορία του ΠΑΣΟΚ είναι η ιστορία ενός μηχανισμού που ωρίμασε από τις εσωτερικές του κρίσεις. Κρίσεις που οδήγησαν στη συστηματική συγκέντρωση εξουσίας σε ένα και μόνο πρόσωπο τον Ανδρέα Παπανδρέου. Κρίσεις που επιλύθηκαν με τη συνεχή υποβάθμιση του ρόλου των μελών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Κρίσεις που μονοδρόμησαν και περιόρισαν την πολιτική δραστηριότητα του κόμματος γύρω από το στενά οριζόμενο κοινοβουλευτικό παιχνίδι, που ναι μεν το βοήθησε να ολοκληρώσει σε χρόνο ρεκόρ την πορεία του προς την εξουσία αλλά που ταυτόχρονα το καταδικάζει στο ρόλο του αυταρχικού και αδιαφανή διαχειριστή του διανεμητικού μηχανισμού του κράτους.

Ας αφήσουμε τα γεγονότα να μιλήσουν μόνο τους:

● 1975 Ο Α. Παπανδρέου αναγγέλλει και παρά τις αντιδράσεις, οδηγεί το νεαρό και χωρίς θεσμοθετημένες δομές Κίνημα στο Προσυνέδριο. Το πρόσχημα είναι η «κάθαρση των κεντρικών οργάνων του Κινήματος από στοιχεία ελιτισμού» και η εκλογή νέας Κ.Ε. Στην πραγματικότητα επιχειρείται απομάκρυνση των στελεχών εκείνων που προσέβλεπαν σε ένα ΠΑΣΟΚ οργανωμένο στη βάση συλλογικών συμμετοχικών διαδικασιών ώστε να προβάλλει ως εναλλακτική λύση απέναντι στην παλαιοκομματική πρακτική του «κέντρου» και της «δεξιάς» από την μια και τον συγκεντρωτισμό της «παραδοσιακής» αριστεράς από την άλλη.

Το εγχείρημα αποτυγχάνει καθώς στελέχη αυτής της άποψης εξακολουθούν και έχουν ισχυρή παρουσία στη νεοεκλεγείσα Κ.Ε. Μεθοδεύονται διαγραφές και σε διάστημα 5-6 μηνών δεκάδες στελεχών και ανάμεσά τους 38 από τα 75

ΕΤΣΙ ΚΑΙ ΘΑ ΚΟΙΜΗΘΟΥΝ

Ποτέ στην 16χρονη ιστορία του ΠΑΣΟΚ οι σύνοδοι της Κ.Ε. δεν είχαν ιδιαίτερη σημασία είτε για τη διαμόρφωση της πολιτικής του κόμματος είτε για την ανάδειξη στελεχών είτε ακόμα για την απλή καταγραφή των απόψεων της βάσης. Η τελευταία 33η Σύνοδος δεν αποτελεί εξαίρεση.

Παρά τη δημοσιότητα που της δόθηκε από «εχθρούς» και «φίλους» και τη σεναριολογία που πυροδότησε και αυτή η Σύνοδος, όπως εξάλλου όλες οι συλλογικές διαδικασίες αυτού του κόμματος, παραμένει μια άνευ ουσιαστικού περιεχομένου διαδικασία. Η όποια σημασία της πρέπει να αναζητηθεί στο ότι: α) ήταν η πρώτη σύνοδος που συγκαλείται σε περίοδο συρρίκνωσης του Κινήματος, ενός Κινήματος που είχε συνηθίσει τη συνεχή επέκταση της πολιτικής του επιρροής και ποτέ δεν συνοδεύονταν από ρεαλι-

στικές προσδοκίες νίκης, και β) μας θύμιζε τα προβλήματα που θα αντιμετωπίσει στο άμεσο μέλλον το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης.

Η 33η Σύνοδος της Κ.Ε., λοιπόν ούτε εκπλήξεις έκρυβε ούτε ιδιαίτερες συγκινήσεις προσέφερε. Η απόφαση για την σύγκληση του Β' Συνεδρίου του Κινήματος, η σε διάφορους τόνους αυτοκριτική που ακούστηκε, οι όποιες «κριτικές» φωνές φάνηκαν προς στιγμή να σπάνε τον παπανδρεϊκό μονόλογο, οι «τολμηρές» συνεντεύξεις διαδόχων, συγγενών και «θειών βρεφών» και ακόμη η θεαματικότητα της παραίτησης μέλους του Ε.Γ. δεν είναι ικανά να ανατρέψουν αυτή την εντύπωση. Και τούτο όχι γιατί τα όσα διαδραματίστηκαν δεν είναι σημαντικά αλλά γιατί στο ΠΑΣΟΚ οι εσωκομματικές διαδικασίες είναι το παραπέτασμα καπνού που κρύβει και σπανίως νομιμο-

μέλη της Κ.Ε. διαγράφονται ή «θέτουν ε-αυτόν εκτός Κινήματος». Παρά την έκταση και την ποιότητα αυτής της πρώτης εσωκομματικής κρίσης η πολιτική αποτελεσματικότητα του ΠΑΣΟΚ κάθε άλλο παρά μειώνεται. Ο Α. Παπανδρέου αρχίζει, σχεδόν ανενόχλητος πια, αφού το Κίνημα μένει χωρίς Κ.Ε. για περισσότερο από 2 χρόνια, να σταθεροποιεί τον έλεγχο του πάνω στο κόμμα, να θέτει φιλόδοξους εκλογικούς στόχους, που μόνο η αναβάθμιση της εσωκομματικής θέσης των παλαιοκομματικής προέλευσης στελεχών μπορεί να υλοποιηθεί.

● **1976-1977** Όσο πλησιάζουν οι εκλογές το ζήτημα της εκλογικής αποτελεσματικότητας γίνεται επιτακτικό. Κάποια στελέχη που προέρχονται κυρίως από το ΠΑΚ και τη νεολαία είναι σε θέση, ακόμη και εν δυνάμει, να αμφισβητήσουν τις πολιτικές επιλογές της ηγεσίας. Έτσι διαγράφεται η περίφημη τροτσικιστική τάση του Κινήματος κι αμέσως ξεκινά ένα πογκρόμ που καταλήγει στη μαζικότερη αποχώρηση μελών. Πάνω από 3000 στελέχη εγκαταλείπουν το Κίνημα. Η προοπτική των συλλογικών διαδικασιών έχει ήδη τραυματισθεί θανάσιμα.

Παρά ταύτα τον Ιούλιο του '77 οργανώνεται η Α' Πανελλήνια Συνδιάσκεψη του Κινήματος, όπου με καταστατική πλέον ρύθμιση ο πρόεδρος αναγνωρίζεται ως το ανώτερο όργανο του κόμματος αφού μένει έξω από κάθε καταστατικό έλεγχο. Το 25,33% και οι 93 έδρες που κερδίζει το ΠΑΣΟΚ στις εκλογές του ίδιου έτους καλύπτουν τον οιονδήποτε σκεπτικισμό για την έλλειψη εσωκομματικής δημοκρατίας.

● **1977-1981** Η γλυκειά γεύση της νίκης του '77 και ακόμη περισσότερο η ρεαλιστική προοπτική σχηματισμού κυβέρνησης δεν εξουδετέρωσε πλήρως κάθε εσωκομματική αμφισβήτηση των επιλογών του Α. Παπανδρέου και της παρακάμαρας που τον περιτριγυρίζει. Το καλοκαίρι του 1980 μάλιστα, κάποιες φωνές εσωκομματικής διαμαρτυρίας αναγκάζονται να σιγήσουν βίαια. Διαγράφονται ή «θέτουν εαυτόν εκτός Κινήματος» δεκάδες στελέχη της Θεσσαλονίκης και ανάμεσά του η Νομαρχιακή επιτροπή και το μέλος της Κ.Ε. Α. Τζιόλας. Ενώ παράλληλα πολλά από τα εναπομείναντα ιδρυτικά μέλη του Κινήματος αδρανοποιούνται. Το οργανωτικό κενό που δημιουργεί η αποχώρησή τους σύντομα υπερκαλύπτεται. Ο αέρας της αναμενόμενης νίκης ανοίγει την πόρτα του ΠΑΣΟΚ σε χιλιάδες όψιμους οπαδούς του. Υπολογίζεται πως το 1981 ο αριθμός των κομματικών μελών έφθασε τα 110.000 ενώ κατά του ίδιους υπολογισμούς ήταν 75.000 το 1980, 65.000 το 1979 και μόλις 50.000 λίγο πριν τις εκλογές του 1977.

● **1981-1984** Η νίκη του ΠΑΣΟΚ το 1981 δεν μπορούσε παρά να οδηγήσει στην αποκάλυψη των οργανωτικών αντιφάσεων του. Καθώς το κόμμα μετέφερε στον κρατικό μηχανισμό την οργανωτική του πρακτική, τα προβλήματά του αναπόφευκτα μεγεθύνονται με τον πλέον τραγικό,

για τους δημοκρατικούς θεσμούς, τρόπο.

Ο κομματικός ενθουσιασμός που είχε λειτουργήσει τόσο αποτελεσματικά για τον εκλογικό θρίαμβο του κόμματος δεν ήταν δυνατόν να εξανεμιζόνταν από την μια στιγμή στην άλλη. Καθώς τα υψηλά ιστάμενα κομματικά στελέχη κατελάμβαναν θέσεις στην κρατική μηχανή το κόμμα έμενε ορφανό και χωρίς καθοδήγηση ή έλεγχο στον οργανωτικό και πολιτικό οργανισμό που είχε κληροδοτήσει στο κόμμα η προεκλογική του εκστρατεία. Η προεκλογική ρητορεία για μαζική δημοκρατική συμμετοχή από την μια και οι τεχνικές ανάγκες της διακυβέρνησης της χώρας από την άλλη αποδείχθηκαν πολύ σύντομα η κατεξοχήν δικαιολογία για την είσοδο του κόμματος στην κρατική μηχανή.

Η οργάνωση αρνούμενη να πάει στη γωνία αυτοδιορίζεται θεματοφύλακας της τήρησης του «συμβολαίου με τον λαό» και δεκάδες στελέχη κυρίως των κλαδικών, παρεμβαίνουν στο κυβερνητικό έργο. Η παρέμβαση αυτή ενοχλεί τόσο τους «απολίτικους» τεχνοκράτες της κυβέρνησης, που δεν μπορούν να λειτουργήσουν έχοντας τα πολιτικοποιημένα στελέχη πάνω από το κεφάλι τους, όσο και τους παλαιοκομματικούς, οι οποίοι ποτέ δεν συμβιβάστηκαν με την εξωκοινοβουλευτική οργάνωση του Κινήματος. Μάλιστα οι τριβές που δημιουργούνται οδηγούν μερικούς από αυτούς σε παραίτηση (Πέτσος, Χονδροκούκης, Μπουλούκος, Παναγιούλης).

Ο Α.Π. προσπαθεί να ελέγξει την κατάσταση. Από το Φεβρουάριο μέχρι τον Οκτώβριο του 1982 οργανώνεται σειρά συνδιασκέψεων και σεμιναρίων με αυτόν το στόχο, που παρ' όλο που συνοδεύτηκαν και από τις γνωστές κομματικές μεθόδους καταστολής αποδεικνύονται αναποτελεσματικά. Κυβερνητική και κομματική ηγεσία φαίνεται να αντιλαμβάνεται πως πρέπει να εξουδετερώσει —ενσωματώνοντάς τον— τον πολιτικοποιημένο (αν και στρεβλό) κομματικό μηχανισμό του Κινήματος γιατί αλλιώς θα μπορούσε να γίνει ιδιαίτερα ενοχλητικός απαιτώντας την υλοποίηση των αντιφατικών υποσχέσεων. Έτσι άρχισαν οι μαζικές προσλήψεις του μελών και στελεχών του ΠΑΣΟΚ στον κρατικό μηχανισμό. Οι προσλήψεις, εκτός των άλλων ήταν και η ζωντανή απόδειξη για την αποτελεσματική παρέμβαση της βάσης στην «υπόθεση της Αλλαγής». Κατά συνέπεια και χωρίς μεγάλο ρίσκο θα υποστήριζε κανείς ότι η παραδοσιακή πελατειακή αντίληψη και πρακτική που διακρίνει το ελληνικό κράτος, αφού ανανεώθηκε, αναδείχθηκε σε «εργαλείο» αντιμετώπισης των εσωτερικών προβλημάτων του ΠΑΣΟΚ.

Τα 2-3 πρώτα χρόνια των κυβερνήσεων του ΠΑΣΟΚ έγιναν ίσως οι πλέον μαζικές πελατειακές προσλήψεις στην ιστορία του ελληνικού κράτους. Η ιδιότητα του μέλους, ιδιαίτερα των κλαδικών, έγινε η εγγύηση για την εξασφάλιση εργασίας και το περίφημο «Γραφείο Αλληλεγγύης» του κόμματος μετατράπηκε σε

γραφείο ευρέσεως εργασίας. Η προκλητική αυτή χρησιμοποίηση του κρατικού μηχανισμού εξηγεί και τη γεωμετρική αύξηση των μελών του Κινήματος σε μια εποχή μάλιστα που η οργάνωση είχε περιπέσει σε αδράνεια. Έτσι από τα 110.000 μέλη το 1981, το κόμμα έφθασε να έχει 200.000 μέλη το 1983, τα οποία αυξήθηκαν σε 220.000 το 1984. Αξιοσημείωτο είναι ότι, κατά μια τουλάχιστον πηγή, από αυτά τα μέλη το 70% απέκτησε την κομματική του ιδιότητα μετά το 1981 και από αυτά υπολογίζεται πως το 89% είχε κάποια επαγγελματική σχέση με το Δημόσιο!

● **1984** Έπρεπε να περάσουν σχεδόν δέκα χρόνια από την ίδρυση του (χρόνος ρεκόρ στα παγκόσμια χρονικά) για να κατορθώσει το ΠΑΣΟΚ να οργανώσει συνέδριο. Στις 10-13 Μαΐου 1984 και μετά από αλληπάλληλες αναβολές το Κίνημα συγκαλεί το Α' Συνέδριο του. Παρά τον πλήρη έλεγχο της ηγεσίας στον κομματικό μηχανισμό η οργάνωση του συνεδρίου και από αδιαφάνεια χαρακτηρίστηκε και από ανοικτές παρεμβάσεις στην επιλογή αντιπροσώπων. Μια απλή αναφορά σε μερικά σημεία της διαδικασίας που ακολουθήθηκε δεν θα αποδείξει τον ελάχιστο ρόλο που παίζουν οι συλλογικές διαδικασίες σε αυτό το κόμμα αλλά και θα μας προϊδεάσει για το πολυδιαφημιζόμενο Β' Συνέδριο, όπου και αναμένεται να παρακολουθήσουμε το ίδιο έργο.

Οι τεχνικές και οργανωτικές πλευρές του Συνεδρίου ήταν τουλάχιστον πρόχειρες. Για παράδειγμα έξι βδομάδες πριν το Συνέδριο η προπαρασκευαστική επιτροπή όριζε τον αριθμό των συνέδρων σε 2.000 για να αυξηθεί τελικά, κάτω από μυστηριώδεις συνθήκες, σε 3.000. Οι οργανωτικοί και πολιτικοί στόχοι δεν ήταν επίσης ξεκάθαροι. Υπήρχε βέβαια η υπόσχεση για ψήφιση καταστατικού και εκλογή νέας Κ.Ε. αλλά η προχειρότητα και ο αυτοσχεδιασμός είναι και πάλι στις δόξες τους. Έτσι, ενώ αρχικά προβλεπόνταν 120 μέλη για τη νέα Κ.Ε., ο κυβερνητικός εκπρόσωπος Δ. Μαρούδας δήλωνε λίγο πριν την έναρξη των διαδικασιών ότι η Κ.Ε. θα περιορισθεί στα 100, για να τελειώσει το Συνέδριο με την εκλογή 140μελούς Κ.Ε. (Από τα 140 μέλη 88 προέρχονταν από την 95μελή «λίστα προτίμησης του προέδρου»). Η συμμετοχή των συνέδρων στις διαδικασίες κατάντησε συμβολική αφού μετά 3,5 ώρες εισήγησης του Α. Παπανδρέου απέμεναν μόνο 30 δευτερόλεπτα στον κάθε σύνεδρο για παρεμβάσεις. Αλλά έτσι κι αλλιώς η ομοφωνία των συνέδρων υπήρξε χαρακτηριστική. Από ένα σύνολο 2.381 συνέδρων μόνο 16 ψήφισαν εναντίον και 10 απείχαν από την «Έκθεση Δράσης» της Κ.Ε.

Τέλος, η παντοκρατορία του αρχηγού διαπιστώνεται με τον πλέον χαρακτηριστικό τρόπο. Αγνοώντας την επίσημη εισήγηση του Ε.Γ. ο Α. Παπανδρέου εκπέμπει σε άλλο —«αριστερότερο»— μήκος κύματος χωρίς αντιδράσεις. Ο πρόεδρος του Κινήματος παραμένει για άλλη μια φορά ανεξέλεγκτος. Διατηρεί το δικαίω-

μα να εκπροσωπεί πλήρως το Κίνημα, έχει την ευχέρεια να αποφασίζει για όλα τα θέματα, εάν φυσικά οι συνθήκες δεν επιτρέπουν την πραγματοποίηση σύγκλησης του Ε.Γ., το οποίο όμως είναι ο μόνος αρμόδιος να συγκαλέσει (άρθρο 62). Οι εκτενείς αυτές δραστηριότητες δεν έβαλαν κανέναν στον κόπο να σκηνοθετήσει τουλάχιστον κάποια διαδικασία εκλογής. Μετά την ολοκλήρωση της ύψιστης κομματικής διαδικασίας η εξίσωση ΠΑΣΟΚ = Α. Παπανδρέου δεν αναγνωρίζονταν μόνο σιωπηρά.

● **Μετά το 1985** Με δεδομένη την παραπάνω οργανωτική πρακτική και εξέλιξη του ΠΑΣΟΚ, τα φαινόμενα της κυβερνητικής διαφθοράς, αλαζονείας, ανηθικότητας, συγκεντρωτισμού που με τον πλέον δραματικό τρόπο ξετυλίχθηκαν μπροστά στα μάτια μας τα τελευταία δυο περίπου χρόνια δεν θα πρέπει να ξεγίζονται. Οι κατά καιρούς φολκλορικές διαμαρτυρίες μελών της Κ.Ε. και ακόμη η μαζική διαμαρτυρία - αποχώρηση των συνδικαλιστικών στελεχών της ΠΑΣΚΕ το 1985-6 δεν κατάφεραν να ανατρέψουν ή έστω να αλλοιώσουν την τραγική για την δημοκρατία και τον τόπο πρακτική του ΠΑΣΟΚ. Έτσι γίναμε μάρτυρες της *κυβέρνησης των fax*, μιας κοινοβουλευτικής ομάδας που λέει «ναι σε όλα» και της προκλητικής αναιδίας του «*φίλου του κ. Λούβαρη*».

Αδυναμίες...

Τι μπορεί να σημαίνουν λοιπόν τα παραπάνω για το μέλλον του ΠΑΣΟΚ; Ποιες είναι οι προοπτικές του Κινήματος στη νέα πολιτική συγκυρία; Τι μπορεί να περιμένει κανείς από την τάση ενδοσκόπησης που φάνηκε στην τελευταία Σύνοδο της Κεντρικής του Επιτροπής;

Αν υπάρχει κάποια αλήθεια στην παραπάνω κριτική διαδρομή της μέχρι τώρα πορείας του ΠΑΣΟΚ τότε:

● **δεν μπορεί να περιμένει κανείς** ουσιαστικές εξελίξεις στο πλαίσιο της προσυ-

νεδριακής δουλειάς του Κινήματος. Εσωκομματικές διαδικασίες σημαίνει δραστήρια κομματικά μέλη και κομματικές δομές ισχυρές να απορροφήσουν τους όποιους κραδασμούς της εσωκομματικής αντιπαράθεσης. Τα μέλη του ΠΑΣΟΚ όμως στερούνται την απαιτούμενη κομματική πείρα αφού οι συλλογικές διαδικασίες σπανίως πηγαίνουν πέρα από τη μεταφορά πανώ ή τη στοίχιση χειροκροτητών, ενώ η ηγεσία σπανίως ακούει τη «βάση». Η δημοκρατία δεν είναι θεία εμπνευση. Προϋποθέτει παιδεία και συγκεκριμένη κουλτούρα. Ακριβώς εκείνη την κουλτούρα που συστηματικά αποκλείστηκε από την κομματική ζωή στο ΠΑΣΟΚ.

● **δεν μπορεί να περιμένει κανείς** σημαντικά οργανωτικά ή πολιτικά αποτελέσματα από τις όποιες κινήσεις ή πρωτοβουλίες στελεχών. Τα στελέχη αυτά «όσο ψηλά και αν βρίσκονται» αναπνέουν πολιτικά από τον ομφάλιο λώρο, που τα ενώνει με τον Α. Παπανδρέου. Χωρίς αυτόν δεν θα τους αναγνωρίζει ούτε ο θυρωρός. Και αυτό το γνωρίζουν πολύ καλά. Αυτό είναι το βαθύτερο νόημα της δήλωσης του **Γ. Παπανδρέου** πως *δεν είναι πατροκτόνος* (Κυριακάτικη «Ε» 13/5/90), δήλωσης που επαναλαμβάνει την πριν ένα περίπου χρόνο δήλωση του **Κ. Λαλιώτη** σε Ιταλό δημοσιογράφο (βλ. Corriere della Sera). Τέλος,

● **δεν μπορεί να περιμένει κανείς** θαύματα «λαϊκής βάσης». Η ποιότητα της πλειοψηφίας των μελών του και η ιδιότητα της συμμετοχής τους στο κόμμα δεν μπορεί να αφήνει αυταπάτες για τη δυναμική που μπορεί να κρύβει η βάση του ΠΑΣΟΚ. Βέβαια, προς αποφυγήν παρεξηγήσεων, υπάρχουν εξαιρέσεις αλλά μόνο προς επιβεβαίωση του κανόνα.

...και αμνηχανίες

Με δεδομένη την αδυναμία επανάκαμψης στην εξουσία και τις εγγενείς αδυναμίες του ΣΥΝ ποια είναι ή και ποια μπορεί

να είναι η προοπτική του κόμματος του Α. Παπανδρέου; Είναι φανερό πως κάθε απόπειρα απάντησης σε αυτό το ερώτημα έχει σχέση με το μέλλον του ίδιου του Παπανδρέου.

● **Παραμονή του Α. Παπανδρέου** στην ενεργό πολιτική ζωή παρεμποδίζει τις όποιες εξελίξεις μέσα στο κόμμα.

● **Η φυσική ή εθελοντική απουσία του Α. Παπανδρέου** δεν μπορεί παρά να οδηγήσει στον κατακερματισμό του ΠΑΣΟΚ. Όσο για τη σύνθεση των μελλοντικών ηγετικών πυρήνων, αυτή προβλέπεται να εκπλήξει πολλούς. (Η γκάμα των στελεχών που κατά καιρούς έχει τιμήσει με την παρουσία της το συγκρότημα του Ταύρου είναι αρκετά εύγλωττη).

Το ΠΑΣΟΚ βρίσκεται σε πλήρη αδιέξοδο. Ο **Γ. Καρέλιας**, πολύ εύστοχα επισημαίνει πως ο Ανδρέας Παπανδρέου αποτελεί τον Γόρδιο Δεσμό του κόμματός του, που όμως δεν υπάρχει Μέγας Αλέξανδρος για να τον κόψει (Ελευθεροτυπία 11/5/90). Το ΠΑΣΟΚ με τον Ανδρέα είναι βαλτωμένο. Χωρίς αυτόν αιωρείται στο κενό. «*Μπρος γκρεμός και πίσω ρέμα*» ή καλύτερα «*όπως έστρωσε κανείς, κοιμάται*». Μόνο που ο ύπνος δεν προβλέπεται ήρεμος.

Υ.Γ. Το παραπάνω κείμενο ίσως δίνει την εντύπωση πως για «όλα» αυτά φταίει αποκλειστικά η διαστροφή του Α. Παπανδρέου και των περί αυτόν. Όπως όμως έχει φανεί αυτό απέχει πολύ από το να αποτελεί άποψη του υπογράφοντος αυτό το άρθρο όπως έχει δείξει αλλού (βλ. ΠΑΣΟΚ, ΔΟΜΗ, Εσωκομματικές Κρίσεις και Συγκέντρωση Εξουσίας, Αθήνα, Εξάντας 1988). Στην τραγική αυτή πορεία του ΠΑΣΟΚ, σημαντικό βαθμό ευθύνης φέρει και η Αριστερά καθώς και κάποιες ιδιοτροπίες του ελληνικού κοινωνικού σχηματισμού. Για αυτά όμως με άλλη ευκαιρία...

Μιχάλης Σπουρδαλάκης
Αθήνα, 15/4/90

MAIPH PENΩ

**Η ΜΑΣΚΑ
ΤΟΥ
ΑΠΟΛΛΩΝΑ**

*Οι Μοίρες, με δάκρυα επλέξαν
το υφάδι της ζωής της Εκάβης και των άλλων γυναικών απ' το Ήλιο,
την ώρα που γεννιόταν.
Για σένα όμως Δίων, τρανές ελπίδες τρέφαμε
για έργα μεγάλα και θριάμβους.
Μα οι θεοί τα γκρέμισαν όλα.
Και τώρα, της πατρίδας σου το χρώμα σε σκεπάζει,
τιμημένον απ' όλους.
Ω, πόσο σ' αγάπησα, Δίων!*

ΠΛΑΤΩΝ

**Εκδόσεις
ΚΑΛΕΝΤΗ**

Μαυρομιχάλη 5 (Α' όροφος)
Τηλ. 36.23.553
106 79 ΑΘΗΝΑ

ΧΡΟΝΙΚΟΙ ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ

του Κ. Βασιλείου

«Σε κάθε περίπτωση και πολύ πρακτικά να δει κανείς το ζήτημα, τα μέλη του ΚΚΕ κάθε άλλο παρά διάθεση να διαλύσουν το κόμμα τους έχουν. Δεν είναι θέμα υποκειμενικής εκτίμησης τέτοιας ή αλλιώςτικής, αλλά αυτή είναι η σημερινή πραγματικότητα. Και πιστεύω βαθιά ότι αυτή η πραγματικότητα είναι καλή και για το ΚΚΕ και για τον Συνασπισμό».

Γρηγόρης Φαράκος
(«Πρώτη» 7.5.90)

Ό,τι είναι καλό για το ΚΚΕ είναι καλό για τον Συνασπισμό; Και τι είναι καλό για το ΚΚΕ που μπορεί να είναι καλό για τον Συνασπισμό;

Ο γενικός γραμματέας του ΚΚΕ είναι κατηγορηματικός: καλό για το ΚΚΕ είναι η αυτοτελής ύπαρξη του ως κομμουνιστικό κόμμα, ένα κόμμα λειτουργικά πιο «προχωρημένο», όπως είπε, από τη σύγχρονη ανεπτυγμένη καπιταλιστική επιχείρηση. Κι αυτό είναι καλό για τον Συνασπισμό, ο οποίος πρέπει να παραμείνει για το καλό του, «ισότιμος συνασπισμός πολιτικών δυνάμεων, προσωπικοτήτων, οργανώσεων, ομάδων».

Είναι σαφές ότι το ΚΚΕ δεν έχει απαλλαγεί από τη λογική του μετώπου και μολονότι τονίζει την ισοτιμία εντούτοις στην πράξη αντιμετωπίζει τον Συνασπισμό ως χώρο μαζικής οργάνωσης, όπου «ισότιμα» δρα το «πρωτοποριακό κόμμα». Υπερβολή; Ίσως. Αποτελεί δικαίωμα του ΚΚΕ να θέλει να διατηρήσει τη δική του ιδεολογική ταυτότητα και οργανωτική αυτοτέλεια. Αυτό που δεν αποδεικνύει πειστικά είναι αν αυτό είναι επωφελές για τον Συνασπισμό, για την υπόθεση της ελληνικής Αριστεράς ή όχι.

Είναι προφανώς ότι η πορεία του κόμματος προς το Συνέδριο που θα γίνει μετά τις δημοτικές εκλογές του προσεχούς Οκτωβρίου, θα είναι συντεταγμένη και διατεταγμένη. Τονίζεται από τώρα η γέφυρα με το παρελθόν, όχι η ρήξη. Ρήξεις δεν θα υπάρξουν. Θα υπάρξουν βέβαια επιλογές και προσαρμογές στις προγραμματικές πολιτικές θέσεις του κόμματος, οργανωτικές καταστατικές αλλαγές και πιθανότατα ανακατατάξεις στα ηγετικά του κλιμάκια. Και φυσικά η πραγματοποίηση του Συνεδρίου και οι αποφάσεις του, που δεν θα αναφέρονται βέβαια στη διάλυση του κόμματος, θα είναι και η πιο εμπράγματο απάντηση σ' όσους ονειρεύονται μετεξέλιξη του Συνασπισμού σ' ενιαίο κόμμα.

ΕΑρινά όνειρα

Το ενύπνιον της μετεξέλιξης του ΣΥΝ «σ' ένα ενιαίο μαζικό, πολυφωνικό και δημοκρατικό κόμμα της Αριστεράς, σ' ένα κόμμα προγραμματικής ενότητας» και

—άκουσον, άκουσον— με κατοχυρωμένη τη λειτουργία των τάσεων στο εσωτερικό του, πρόβαλε κατά κόρον τις μέρες αυτές η ΕΑΡ. Άλλωστε, το θέμα παρουσιάζεται ως ιδιόζουσας σημασίας στις θέσεις για το 2ο Συνέδριό της που θα γίνει τον επόμενο μήνα. Η σπουδή βέβαια με την οποία πραγματοποιείται το Συνέδριο της ΕΑΡ είναι εύλογη: πρέπει να δοθεί η εντύπωση ότι ασκείται το μέγιστο της πίεσης στο ΚΚΕ να συγκατανεύσει σε βήματα και κινήσεις που θα τείνουν στην εκπλήρωση του στόχου που θέτει η ΕΑΡ. Κατόπιν εορτής, μετά το Συνέδριο του ΚΚΕ, οι θέσεις της ΕΑΡ θα ήταν άνευ πρακτικής σημασίας.

Μολονότι μέσα στην ΕΑΡ υπάρχουν διαφορετικές απόψεις σχετικά με τη μεθόδευση της πορείας προς το «Ενιαίο Κόμμα» και την εκπλήρωση των αναγκών προϋποθέσεων, εντούτοις ακόμα και εκείνοι που διατείνονται ότι η ΕΑΡ έχασε την προσωπικότητά της μέσα στον ΣΥΝ ελάχιστα αμφισβητούν την αναγκαιότητα του ενιαίου φορέα.

Η ηγεσία της ΕΑΡ και πρωταρχικά ο κ. Λεωνίδας Κύρκος έδειξε αρκετή αυτοσυγκράτηση και επιφυλακτικότητα απέναντι σε απόψεις για «βιασμό της πραγματικότητας». Αλλά υπό την πίεση των σημερινών συνθηκών, δεν ήταν δυνατόν να αποφευχθεί κάποια αόριστη αναφορά ότι ο χρονικός ορίζοντας της προοπτικής του ενιαίου κόμματος του ΣΥΝ δεν μπορεί να είναι ανεξάντλητος.

Με δεδομένους τους σημερινούς συσχετισμούς εντός του ΣΥΝ —και δεν υπάρχει καμιά ένδειξη ότι αυτοί πρόκειται να μεταβληθούν στον εγγύς μέλλον— το μέγιστο που μπορεί να εγγίζει η ΕΑΡ είναι κάποια αόριστη, σιβυλλική και μη δεσμευτική στην ουσία απόφαση του Συνεδρίου του ΚΚΕ περί μετεξέλιξης του ΣΥΝ. Διαφορετικά η ΕΑΡ θα πρέπει σύντομα να προσδιορίσει με μεγαλύτερη ακρίβεια το χρονικό ορίζοντα που θέτει για την πραγμάτωση των ονείρων της και να α-

ποφασίσει περί του πρακτέου.

Ενδέχεται, βέβαια, τα πράγματα να εξελιχθούν προς την εντελώς αντίθετη κατεύθυνση.

Η αποτυχία της περεστρόικα, ενδεχόμενο πολύ πιθανό, σε συνδυασμό με τις εγχώριες αντιδράσεις απέναντι στις επιπτώσεις των οικονομικών μέτρων της κυβέρνησης της Νέας Δημοκρατίας, θα ενισχύσουν μάλλον την «κομμουνιστική ταυτότητα» και θα τείνουν να επαναφέρουν τις διαχωριστικές γραμμές.

Έτσι ενώ άρχισαν οι αψιμαχίες πάνω στο θέμα της μετεξέλιξης του ΣΥΝ που γρήγορα μετεβλήθη σε «πόλεμο θέσεων», η έκβαση της διαμάχης είναι εκ των προτέρων δεδομένη. Για να αποδειχθεί, για μια ακόμα φορά, ότι τα όσα βήματα πραγματοποιεί η Αριστερά στην Ελλάδα για τον εκσυγχρονισμό της και την προσαρμογή της στα νέα δεδομένα, είναι πάντα λίγα και γίνονται με καθυστέρηση... ορισμένων ετών, αν όχι δεκαετιών...

Η συνεχής συρρίκνωση της εκλογικής και ιδεολογικής απήχησης της Αριστεράς δεν μπορεί να αναστραφεί αν δεν αλλάξει ριζικά το ΚΚΕ. Όλες οι άλλες συνιστώσες του ΣΥΝ αποτελούν στην πραγματικότητα ομάδες πίεσης με περιορισμένες δυνατότητες αυτόνομης πολιτικής ανάπτυξης. Έτσι, οι συσχετισμοί εντός του ΣΥΝ παραμένουν αναλλοίωτοι. Και, κατά συνέπεια, το ΚΚΕ είναι σε θέση να υπαγορεύει το βηματισμό, το ρυθμό και την έκταση των οποιωνδήποτε αλλαγών.

Ο ΣΥΝ είναι βέβαια ο μόνος πολιτικός σχηματισμός που διαθέτει σήμερα η ελληνική Αριστερά για να αντιπαραταχθεί απέναντι στη συντηρητική επέλαση και στο ΠΑΣΟΚ. Αλλά ακόμα και πιο θαρραλέες κινήσεις ακυρώνονται και αχρηστεύονται όταν αδυνατούν να συμβαδίσουν με τα μηνύματα της εποχής.

Η κρίση της Αριστεράς συνεχίζεται. □

ΠΡΟΕΚΤΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Διμηνιαίο Περιοδικό

• ΤΟΥΡΚΙΚΕΣ ΕΠΙΡΡΟΕΣ
ΣΤΙΣ ΔΟΜΕΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝ. ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ
ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΝΕΟΚΛΗ ΣΑΡΡΗ

• ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ
CPU - 101 ΤΩΝ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ

• ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ - ΑΦΙΕΡΩΜΑ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΟΥΑΤΖΗΣ
ΙΑΣΩΝ ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ
ΙΩΑΝΝΑ ΠΑΠΑΖΑΦΕΙΡΗ
ΤΑΚΗΣ ΨΑΡΙΔΗΣ

ΠΡΟΣΦΟΡΑ:
ΟΛΑ ΤΑ ΘΕΜΑΤΑ
ΤΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ
1984 - 1989

Κυκλοφορεί
τέλη Ματίου

ΕΧΕΙ ΜΕΛΛΟΝ Ο ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ;

Ο Σωτήρης Σωτηρόπουλος, υποψήφιος βουλευτής του Συνασπισμού στον Πειραιά στις εκλογές του Ιουνίου και του Νοεμβρίου πέρσι, αγωνιά για το μέλλον του Συνασπισμού.

Έτσι όπως διαμορφώθηκαν τα πολιτικά πράγματα τα τελευταία χρόνια, ο «Συνασπισμός της Αριστεράς και της Προόδου» ανεξάρτητα από την εκλογική του δύναμη, είναι η λύδια λίθος για τις γενικότερες πολιτικές εξελίξεις της χώρας: προς το καλύτερο ή προς το χειρότερο.

Προτού όμως δούμε αυτή την «πολιτική δυναμική» που κρύβει μέσα του ο Συνασπισμός, καλό θα είναι τώρα που καταλάγιασαν τα εκλογικά πάθη ν' αναφερθούμε σε δύο κακά όνειρα που ζήσαμε την προηγούμενη εκλογική περίοδο.

Δύο κακά όνειρα

Το πρώτο κακό όνειρο, που συντάραξε τον ύπνο ολόκληρου του ελληνικού λαού, ήταν αυτό της μεγάλης «νύχτας του Αγίου Βαρθολομαίου» που θα ζούσαμε εάν δεν βρισκόταν ο εκ Γλυκών Νερών υπολοίπων Αττικής... «ανανεωτής - εκσυγχρονιστής» κ. Κατσίκης.

Ας αναπέμψουμε λοιπόν θυμίαμα ενώπιόν του, γιατί διαφορετικά θα ζούσαμε αυτή τη ζοφερή νύχτα, όπου ο «πρωθυπουργός της Δευτέρας» ο σύγχρονος πλέον Ελ Σιντ κ. Παπανδρέου επικεφαλής ενός εκστρατευτικού συνονθυλεύματος Κουρήδων, Γαργαλάκων, Τόμπρηδων, Ακριβάκηδων με την ενίσχυση των άμεσα ελευθερουμένων από τις φυλακές «εθνικών ηρώων» Αθανασόπουλων και

λοιπόν εκ των ΔΕΚΟ, ου μην αλλά και των καραδοκούντων Κουτσογιώργηδων, θα έδινε το σύνθημα της μεγάλης εφόδου και στους εξ αριστερών πελταστές που θα τους αποκαλούσε με το προσφιλές σ' αυτόν πολεμικό - χαϊδευτικό τους όνομα «Κυρκο - Φλωράκηδες», για την κατάληψη (επανακατάληψη για τον ίδιο) του Κάστρου της Εξουσίας.

Το δεύτερο κακό όνειρο είναι αυτό που έζησαν όλοι οι δημιουργοί, οπαδοί και φίλοι του Συνασπισμού της Αριστεράς και της Προόδου, —ξυπνητοί όμως— τους προηγούμενους μήνες, μετά τις εκλογές του Νοέμβρη μέχρι τις εκλογές του Απρίλη.

Είδαμε την εθνική - πατριωτική - κοινωνική συνοχή και αλληλεγγύη που επικράτησε στους κόλπους του Συνασπισμού (αυτό το πολιτικό θαύμα σύγκλισης ιδεών και απόψεων που εξακόντισε την πολιτική ιστορία του τόπου πενήντα χρόνια μπροστά το περασμένο καλοκαίρι) να τραυματίζεται σοβαρά με τις Οβιδιακές μεταμορφώσεις των τελευταίων μηνών και ιδιαίτερα με την αψυχολόγητη συγκατοίκηση στην Πασοκική παστάδα (αρχής γενομένης από τη συμφωνία για τις μονοεδρικές που συνοδεύτηκε με φληναφήματα του τύπου: «είναι θέμα των τοπικών κοινωνιών» και άλλες ανοησίες)...

Είδαμε να γίνονται συμπεθερία με προικοσύμφωνο την... «κυβέρνηση προοδευτικής κατεύθυνσης» όπου θα συμβιούσαν εν πλήρη αρμονία και προγραμματική συγκλίσει ζευγάρια όπως λ.χ. ο Νίκος Κωνσταντόπουλος με τον κ. Κουρή, ο Φώτης Κουβέλης με τον κ. Τσοβόλα, η Μαρία Δαμανάκη με την κ. Βούλα Δαμιανάκου, ο Γιώργος Παπαπέτρου με τον κ. Ευ. Γιαννόπουλο, ο Ανδρέας Λεντάκης με τον κ. Κατσάνεβα.

Είδαμε και άλλα ενδιαφέροντα πράγ-

ματα, γραφειοκρατικά, παλαιοκομματικά, κρυπτο-λαϊκίστικα. Όπως π.χ. ν' αγνοείται το ανώτατο καθοδηγητικό όργανο του Συνασπισμού δηλαδή η Πολιτική του Επιτροπή (συνεδρίασε όλες κι όλες δυο φορές από συστάσεως). Ν' ατονεί κάθε διαφορετική φωνή μέσα στα όργανα (ακόμη κι αυτή η θαρραλέα προεκλογική θέση της «Νέας Πορείας» υποβαθμίστηκε). Να περνάει «αβρόχους ποσίν» η άρνηση ή η απροθυμία ηγετικών στελών του Συνασπισμού να είναι υποψήφιοι βουλευτές. Να φιμώνεται με απαράδεκτη λογοκρισία η διαφορετική φωνή αρθρογράφων στο «ΡΙζοσπάστη», στην «Πρώτη» και την «Αυγή»... Αντίθετα είδαμε να θεοποιείται ο Ολυμπιακός, να κανακεύονται οι λαϊκογειτονιές όπου ενδημεί ο «Αυριανισμός», να υποστηρίζονται οι παράνομα επιδοτούμενοι από την ΕΟΚ και εξωφρενικά συνταξιοδοτούμενοι «πρώωρα» «αγρότες»... Είδαμε να προτιμάται το λαίκο - σκυλάδικο του ΛΕ-ΠΑ για τις προεκλογικές εκδηλώσεις του Συνασπισμού και ο ίδιος (ο ΛΕ-ΠΑ) να φιλοξενείται σε ολοσέλιδη συνέντευξη στο «ΡΙζοσπάστη»... κ.ά.

Το πρώτο κακό όνειρο τέλειωσε γρήγορα. Ο λαός εμπιστεύτηκε τη διακυβέρνηση της χώρας στη Νέα Δημοκρατία μολονότι κανείς δεν τρέφει αυταπάτες για τις αντιλαϊκές - αυταρχικές δομές που ενυπάρχουν στο συντηρητικό στρατόπεδο.

Το δεύτερο κακό όνειρο δεν τέλειωσε ακόμη αφού από τη νύχτα των εκλογών η επίσημη ή ημιεπίσημη ηγεσία του Συνασπισμού μέσα σε μια ανεξήγητη ευφορία, θριαμβολόγησε για το εκλογικό αποτέλεσμα.

Μάλιστα, επίσημα δημοσιογραφικά όργανα και ποικιλώνυμα στελέχη μίλησαν και για επανάκαμψη αριστερών ψηφοφόρων. Αλήθεια που τους είδανε;

Εκτός και εάν εννοούν μερικούς ιδιόρρυθμους «Αυριανιστές» που έφυγαν το Νοέμβρη λόγω... του εγκληματικού ανουσιουργήματος της «συγκυβέρνησης» Τζαννετάκη και γύρισαν όταν εκ του ασφαλούς μυρίστηκαν εξουσία. Άλλωστε εγώ δεν θα ισοζυγίσω τον πιθανώς επανاکάμπαντα ιδιόρρυθμο «Αυριανιστή» με έναν Πλωρίτη ή έναν Ρόκο, έναν Μαρωνίτη, έναν Χασαπίδη, έναν Λαζόπουλο, έναν Κατσούλη ή με έναν από τους 56 διανοούμενους και τόσους και τόσους άλλους που προτίμησαν τη φυγή ή το λευκό.

Και οι 30.000 λιγότεροι ψηφοφόροι που δεν ψήφισαν τον Απρίλη; Και οι χιλιάδες που ψήφισαν λευκό ή αποχή; Και τα διδακτικά αποτελέσματα στις μονοεδρικές; Πού είδαν άραγε την επανάκαμψη;

Έλλειψη θάρρους

Αν έχουμε λοιπόν το θάρρος να ομολογήσουμε πως λόγω της πολιτικής που ακολούθησε ο Συνασπισμός από το Νοέμβρη και μετά, χιλιάδες οπαδών του

—το άνθος— τράπηκαν προς το λευκό και την αποχή (δεν κρίνω αν έκαναν καλά ή άσχημα) σαν ένα έσχατο μέσο άμυνας για να σωθεί η Αριστερή - Προοδευτική παράταξη. Αλλά το μεγαλύτερο αμάρτημα είναι ότι ο τακτικισμός αυτός έσπρωξε πολλούς πολίτες και προσωπικότητες της Αριστεράς και της Προόδου στην αγκαλιά της συντηρητικής παράταξης, (προσωπικά τους κατακρίνω και δεν τους δικαιολογώ, είναι όμως μια πραγματικότητα).

Χαμένη ευκαιρία

Ο Συνασπισμός αν αφαιρέσει κανείς το μοναδικό κέρδος που είναι η συγκράτηση του ποσοστού (10,3%) σαν ψυχρό ποσοτικό αριθμητικό δεδομένο όμως και όχι ποιοτικό, έχασε έδαφος που πρέπει να επανακτήσει.

Έχασε την ευκαιρία ν' αναδειχτεί σαν ο μοναδικός πολιτικός σχηματισμός της ηθικής και πολιτιστικής αντίστασης του λαού μας και να βάλει στέρεες βάσεις για το μέλλον του τόπου, πράγμα που ονειρεύονταν και περίμεναν οι αριστεροί - προοδευτικοί πολίτες.

Ζητείται ελπίς

Έχει ακόμη ελπίδες ο κόσμος αυτός να δει τη δημιουργία μιας κοινωνίας πο-

λιτών με ήθος, συνέπεια και εντιμότητα; Πιστεύω πως ναι, αρκεί ο Συνασπισμός:

α) Ν' απαλλαγεί από τη γραφειοκρατική (πριν γίνει γραφική) γεροντοκρατία (και τις προεκτάσεις της) που πάσχει από τη φοβία της συρρίκνωσης και να συνετίσει τους νεοσσούς τακτικιστές που πάσχουν από το σύνδρομο της εξουσιολαγνείας.

Και για να μην είμαι άδικος εξαιρώ από τη γεροντοκρατία την έκπληξη που λέγεται Χαρ. Φλωράκης, με την ευχή ν' αποσυρθεί τιμητικά.

β) Να ξεχάσει για μια πενταετία ή δεκαετία τα σχέδια για «κυβερνήσεις προοδευτικές» με το ΠΑΣΟΚ. Τόσος χρόνος θα χρειαστεί να αποτοξινωθούν από τη διαπότιση και τη διάβρωση που έχουν υποστεί τα καλά στελέχη του ΠΑΣΟΚ, για να μπορούν πλέον να επανενταχτούν πολιτικά και κοινωνικά σ' αυτό που λέμε δημόσιος βίος.

Προς το παρόν είναι αφελές και επικίνδυνο να περιμένει κανείς κάτι τέτοιο και αυτό επιβεβαιώνεται καθημερινά αν παρακολουθήσουμε την πασαρέλα της «Ραδιο-Αυριανής» αθλιότητας και τις σχιζοφρενικές συνόδους της Κ.Ε. του ΠΑΣΟΚ.

γ) Ν' αναβιώσει το συμφιλιωτικό πνεύμα που επιτεύχθηκε με την κυβέρνηση Τζαννετάκη και να ξανααποκτήσει το εθνικό ακροατήριο του καλοκαιριού του 1989 (σ' αυτή του την επιδίωξη θα έχει σίγουρα συμμάχους, τον απλό κόσμο της Δεξιάς που διαβλέπει συμπαιγνία στο θέμα της κάθαρσης μεταξύ ΝΔ - ΠΑΣΟΚ, καθώς και τον απλό κόσμο του ΠΑΣΟΚ που δεν θέλει να επωμιστεί τις αμαρτίες της άθλιας ηγεσίας του).

δ) Να σημάνει συναγερμό σ' όλες τις υγιείς δυνάμεις της Αριστεράς και της Προόδου σ' όποιο κόμμα κι αν βρίσκονται (ή εκτός απ' αυτά), ν' ανασυνταχτούν και να βάλουν καινούργιο θεμέλιο λίθο για την ηθική - πολιτιστική - κοινωνική και οικονομική αναγέννηση του τόπου, μέσα σ' ένα πλαίσιο δημοκρατικό - εκσυγχρονιστικό, με στόχο τα σοσιαλιστικά ιδανικά.

Ιδού η πρόκληση για το Συνασπισμό. Διαφορετικά και κατ' ανάγκην θα πρέπει άλλοι ν' αναλάβουν πρωτοβουλίες για την πραγματοποίηση της χαμένης ελπίδας.

Ας περιμένουμε λοιπόν ακόμα. □

Σωτήρης Σωτηρόπουλος

Κυκλοφορούν Τα νέα βιβλία του ΓΙΩΡΓΟΥ ΣΚΟΥΡΤΗ

Το χειρόγραφο της Ρωξάνης

Ο σπαραχτικός σε ειλικρίνεια μονόλογος μιας νέας γυναίκας που ψάχνει να βάλει σε μια σειρά τα γράμματα του, μέχρι τώρα, χαμένου αλφάβητου της ζωής και της προσωπικότητάς της.

Ιστορίες με πολλά στρας

Ιστορίες τρυφερές και με χιούμορ, οι περισσότερες σκληρές, ωστόσο όλες αληθινές, όπου καταγράφεται η φθορά και το υπαρξιακό αδιέξοδο στις ερωτικές και κοινωνικοπολιτικές σχέσεις.

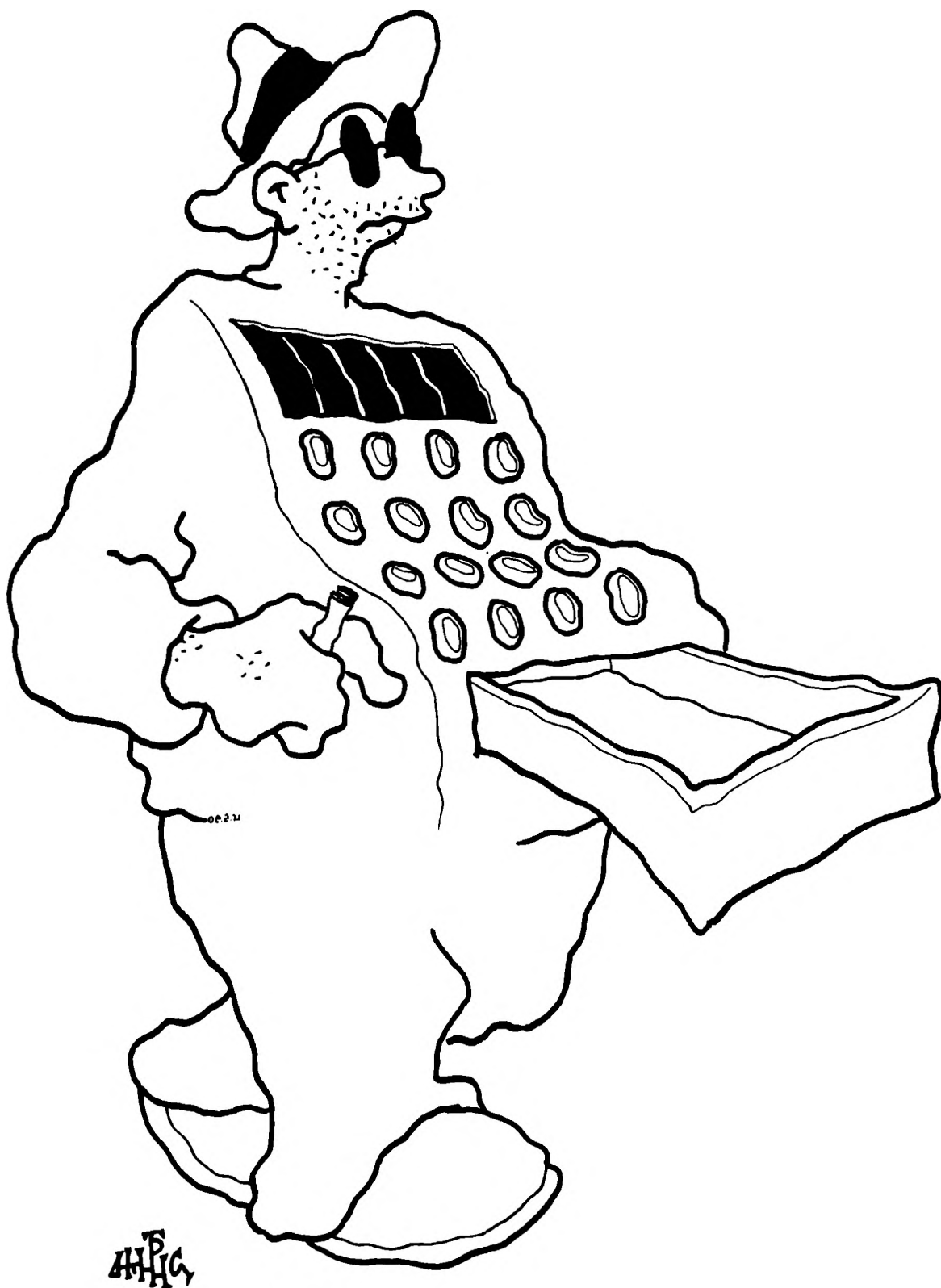
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία στα ελληνικά γράμματα

Ο ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΚΑΙ ΤΑ ΤΑΜΕΙΑ

Πολλά έχουν ακουστεί κατά καιρούς περί χαμένων ευκαιριών, χαμένων τρενών, εκσυγχρονισμού και 1992. Αυτή την εποχή κατηγορίες καταστηματαρχών της πρωτεύουσας και της συμπρωτεύουσας αναζητούν εναγωνίως να προμηθευτούν ταμειακές μηχανές οι οποίες, όπως υποτίθεται, θα βοηθήσουν τόσο το κράτος στην είσπραξη του ΦΠΑ όσο και τους ίδιους στην εύρυθμη λειτουργία των επιχειρήσεών τους. Δηλαδή —όπως και πάλι υποτίθεται— οι επιχειρήσεις θα εκσυγχρονισθούν, θα μειωθεί η γραφειοκρατία, το κράτος θα αυξήσει τα τόσο αναγκαία έσοδά του και θα περιστείλει τη φοροδιαφυγή.

Όμως, τι οδήγησε τον νυν υπουργό Οικονομικών κ. Γ. Παλιαοκρασσά να εφαρμόσει εσπευσμένα το νομοθέτημα του κ. Τσοβόλα που προβλέπει την καθιέρωση συγκεκριμένων τύπων και χαμηλών προδιαγραφών ταμειακών μηχανών και στο οποίο η ΝΔ είχε ασκήσει έντονη κριτική;

Πάνε δύο χρόνια σχεδόν από τότε που η πολιτική ηγεσία του υπουργείου Οικονομικών συνέλαβε τη φαινή ιδέα για να πατάξει μεγάλο μέρος της φοροδιαφυγής. Βρήκε δηλαδή τον τρόπο ώστε να εισπράττει τον ΦΠΑ από όσους δεν τον απέδιδαν στο κράτος. Ο κ. Τσοβόλας, φροντίζοντας παράλληλα τη στήριξη και την ανάπτυξη οικονομικών μονάδων του ελλαδικού χώρου, απεφάνθη: καθιέρωση ταμειακών μηχανών με 35% ελληνική συμμετοχή.

Το θέμα αρχίζει να συζητείται με τον Ε-ΟΜΜΕΧ την ΕΛΙΝΤΑ και την ΙΝΤΡΑΚΟΜ. Πίσω από την τελευταία βρισκόταν η ιταλική ΟΛΙΒΕΤΤΙ, τη μηχανή της οποίας θα συναρμολογούσε η ΙΝΤΡΑΚΟΜ στην Ελλάδα. Πράγματι, ο κ. Τσοβόλας καταρτίζει σχετικό νομοσχέδιο με το οποίο θεσπίζει να παράγεται το 35% της προστιθέμενης αξίας στην Ελλάδα και ορισμένα τεχνικά χαρακτηριστικά που υπερέβαιναν τις δυνατότητες του τύπου της ταμειακής μηχανής που διέθετε η ΟΛΙΒΕΤΤΙ. Για τα επιπλέον απαιτούμενα θα φρόντιζε η ΙΝΤΡΑΚΟΜ. Η εθνική ανάπτυξη σε όλο της το μεγαλείο!

Η ΝΔ ως αξιωματική αντιπολίτευση αντιδρά έντονα στη ρήτρα του 35% και ως γνήσιο φιλελεύθερο κόμμα ζητεί ίση μεταχείριση για όλους. Ζητά, δηλαδή, να λειτουργήσουν οι νόμοι της αγοράς, όπως αυτό απορρέει από την αρχή του ελεύθερου ανταγωνισμού που πρεσβεύει.

Στη συνέχεια, η ΙΝΤΡΑΚΟΜ λόγω σκανδαλώδων προμηθειών προς τον ΟΤΕ αλλά και αποκάλυψης του υφαινομένου σκανδάλου τίθεται προσωρινώς εκτός παιχνιδιού και έτσι το θέμα των ταμειακών μηχανών παγώνει. Εκτός παιχνιδιού όμως παραμένει και η ΟΛΙΒΕΤΤΙ, λόγω του 35% που θεσπίζει το νομοθέτημα του κ. Τσοβόλα, το οποίο στο μεταξύ αποτελεί νόμο του κράτους.

Τριτοκοσμικές απομιμήσεις

Το δεύτερο σημείο τριβής έχει σχέση με τις προδιαγραφές των ταμειακών μηχανών που υποχρεώνονται οι επιτηδεύματιες να εγκαταστήσουν. Ανασκαλεύοντας τη διεθνή εμπειρία οι αρμόδιοι έκριναν πως μας πηγαίνουν καλύτερα οι αντίστοιχες προδιαγραφές που ισχύουν στο μακρινό Μεξικό, στην εξ ανατολών γειτόνα Τουρκία και στην εκδυσμάς γειτόνα Ιταλία. Μόνο, που στην τελευταία η εγκατάσταση αυτού του τύπου των μηχανών δεν είναι υποχρεωτική, εκτός, βέ-

βαία, ότι το 1992 καταργούνται. Είδατε η ΕΟΚ;

Προδιαγραφές άλλων τύπων μηχανών που υπάρχουν σε χώρες της Κοινότητας και οι οποίες μπορούν να συνδεθούν άμεσα με ηλεκτρονικούς υπολογιστές, να δέχονται λειτουργικά προγράμματα ανά κατηγορία επιτηδευματία κ.λπ. αγνοήθηκαν. Και όχι επειδή ελήφθησαν υπόψη οι κανόνες της αγοράς (καταλληλότητα - προσφορά - ζήτηση), αλλά με ρητό νομοθετικό περιορισμό.

Λόγια και έργα

Όταν ο κ. Σαμαράς ανέλαβε, επί κυβερνήσεως Τζαννετάκη, το υπουργείο Οικονομικών, ο φίλα προσκείμενος στη ΝΔ τύπος, αναφερόμενος στο θέμα, παρηγόριζε: τέρμα οι λοβιτούρες, ίση αντιμετώπιση όλων των τύπων ταμειακών μηχανών. Επί Οικουμενικής του κ. Ζολώτα, ανέλαβε το υπουργείο ο κ. Σουφλιάς. Έθεσε σε εφαρμογή το νομοθέτημα του κ. Τσοβόλα στο σημείο που αφορά τις προδιαγραφές και έδωσε το «πράσινο φως» σε τέσσερις εταιρείες που πληρούσαν τις προϋποθέσεις.

Ήλθε το πέρας του βίου της Οικουμενικής, η ΝΔ σχημάτισε κυβέρνηση και ο κ. Γ. Παλαιοκρασσάς ανέλαβε το υπουργείο Οικονομικών. Και ενώ σύμφωνα με τις επίσημες διακηρύξεις του πρόσφατου παρελθόντος, αλλά και κατ'εθισμόν, κανείς δεν περιμένει ότι θα εφαρμοσθεί ο νόμος, τουλάχιστον στην αρχική του μορφή, το φιρμάνι που εκδίδει το υπουργείο ορίζει ρητά:

- Από 1 Μαΐου τα τάδε καταστήματα θα πρέπει να προμηθευθούν ταμειακές μηχανές από 5 συγκεκριμένες εταιρείες (η πέμπτη προκρίθηκε την τελευταία, κυριολεκτικώς, στιγμή).

Δημιουργείται πανικός στην αγορά, αφού οι καταστηματάρχες αναζητούν εναγωνίως να προμηθευτούν τις μηχανές που υποχρεώνονται να εγκαταστήσουν από το νόμο.

Ζήτηση χωρίς προσφορά

Οι εταιρείες που έχουν λάβει την έγκριση όχι μόνο δεν είναι σε θέση να ικανοποιήσουν στοιχειωδώς την ζήτηση που υπάρχει, αλλά δεν διαθέτουν καν ενημερωτικά φυλλάδια. Το υπουργείο ωστόσο επιδεικνύει την πρόπουσα κατανόηση και δέχεται να μην επιβάλλονται κυρώσεις στους επιτηδευματίες που δεν έχουν αποκτήσει ταμειακή μηχανή, εφόσον σε περίπτωση ελέγχου, διαθέτουν

το δελτίο παραγγελίας. Αρκεί, βέβαια, έως την 1η Αυγούστου να έχουν τοποθετήσει την ταμειακή μηχανή, κάτι που όμως δεν εξαρτάται από αυτούς, αλλά από τους προμηθευτές. Έως τον Αύγουστο, «ποιος ζει και ποιος πεθαίνει», κατά πως λέει και η γνωστή λαϊκή ρήση. Θυμάστε την ανάλογη ιστορία με τις ζώνες ασφαλείας στα ΙΧ;

Μέχρι στιγμής οι 5 εταιρείες έχουν λάβει γύρω στις 4.000 παραγγελίες η καθεμιά, που σημαίνει: 4.000 μηχανές επί 35.000 δρχ. προκαταβολή (15% επί της αξίας της μηχανής) ίσον 120 εκατομ. για την κάθε εταιρεία. «Έχω να ταΐσω και τα εγγόνια μου», έλεγε χαρακτηριστικά ιδιοκτήτης μιας από τις εταιρείες σε φίλο επιτηδευματία.

Πληροφορίες του «ΑΝΤΙ» αναφέρουν ότι τα εξαρτήματα —ή ακριβέστερα το σύνολο των μηχανών— δεν έχουν ξεκινήσει ακόμη από την Ιαπωνία με προορισμό το λιμάνι του Πειραιά. Διότι τόσο η ADMA-TE όσο και η ΝΙΚΚΟ, αλλά και η ΟΜΡΟΝ, είναι εταιρείες μικρής δυναμικότητας και συνεπώς είναι αδύνατον να ικανοποιήσουν τις σχετικές παραγγελίες. Αλλά όσο έγκαιρα και να έλθουν στην Ελλάδα οι μηχανές απομένει ελάχιστος χρόνος για τις εταιρείες που έχουν αναλάβει να προσθέσουν το 35% και να τις διαθέσουν στην εγχώρια αγορά έως —το αργότερο— την 1η Αυγούστου.

Σύμφωνα με τους πλέον μετριοπαθείς υπολογισμούς κάθε εταιρεία θα πρέπει να «κατασκευάζει» γύρω στις 160 μηχανές την ημέρα. Και αυτό όταν για κάθε κομμάτι απαιτούνται τουλάχιστον 3 ώρες με την υπάρχουσα παραγωγική βάση που είναι, σαφώς, πολύ κατώτερη των ιαπωνικών. Πάντως η επιτροπή ελέγχου έκρινε ότι οι εταιρείες αυτές είναι σε θέση να κατασκευάζουν 1.000 κομμάτια το μήνα!

Εύλογα προβάλλει το ερώτημα, τι θα γίνει στη διόλου υποθετική περίπτωση, όταν οι 5 εταιρείες δεν θα είναι σε θέση να ικανοποιήσουν τις ήδη υπάρχουσες παραγγελίες, αλλά και αυτές που θα ακολουθήσουν, εφόσον από την 1η Ιουλίου το μέτρο θα επεκταθεί και σε άλλες κατηγορίες επιτηδευματιών;

Μόλις σημειώσαμε «χαμηλή παραγωγική δυνατότητα» θυμηθήκαμε τα δύο υπερσύγχρονα εργοστάσια της INTRACOM στην Παλλήνη και την αίτηση της ίδιας εταιρείας που εκκρεμεί για έγκριση από την αρμόδια επιτροπή του υπουργείου Οικονομικών. Θυμηθήκαμε επίσης τη φι-

λολογία που αναπτύχθηκε γύρω από την πολιτική στροφή της «ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑΣ» του κ. Σωκρ. Κόκκαλη μετά τις πρόσφατες εκλογές. Και τέλος μας σιγοψιθύρισαν στο αυτί ότι ο «Κόκκαλης είναι έτοιμος να τραβήξει το χαλί κάτω από τα πόδια αυτών των αφελών μικρομεσαίων που θέλουν να το παίξουν κατά 35% βιομηχανοί».

Κατά πόσον όλα αυτά «δένουν» και τι οικονομική απόδοση θα έχουν, θα δείξει ο καιρός. Σκεφτείτε πάντως ότι το σύνολο των επιτηδευματιών που θα πρέπει σταδιακά να προμηθευθούν ταμειακές μηχανές ανέρχονται στους 600.000 περίπου.

Από ό,τι πληροφορηθήκαμε δεν εκκρεμεί μόνον η αίτηση της INTRACOM, αλλά και άλλων εταιρειών και το υπουργείο προτίθεται να δώσει τη σχετική έγκριση. Εάν αυτό γίνει, τότε γιατί ο κ. Παλαιοκρασσάς έθεσε εσπευσμένα σε εφαρμογή το νόμο ώστε να υποχρεωθούν αυτοί που ήδη αγόρασαν ταμειακές μηχανές να τις προμηθευθούν από τις πέντε εταιρείες;

Περίεργοι έλεγχοι

Ο έλεγχος για το κατά πόσον οι ταμειακές μηχανές ανταποκρίνονται στις προδιαγραφές και προϋποθέσεις που ορίζει ο σχετικός νόμος περνά από δύο στάδια:

- Από επιτροπή που την αποτελούν τεχνικοί εμπειρογνώμονες και
- από το Πολυτεχνείο.

Στο στάδιο αυτό οι μηχανές υποβάλλονται στο λεγόμενο burning test. Πρόκειται για συνθήκες ακραίων περιπτώσεων (πιθανών όμως) όπου δοκιμάζεται η ηλεκτρική συμπεριφορά τους, η ποιότητα κατασκευής κτλ. Δύο πανομοιότυπες μηχανές (ADMATE και CITIZEN) πέρασαν από αυτά τα τεστ. Η πρώτη επιτυχώς, ενώ η δεύτερη κάηκε δύο φορές. Το πρόγραμμα αυτών των μηχανών έχει επεξεργαστεί ο κ. Αναγνώστου, του οποίου και η τρίτη μηχανή της εταιρείας «Τρίμη» κάηκε και αυτή την προηγούμενη Τρίτη. Μήπως υπάρχει κάτι περίεργο στο οποίο θα πρέπει να εγκύψουν οι αρμόδιοι;

Όπως είναι περίεργη και η έγκριση της προϋπόθεσης για την κατά 35% ελληνική συμμετοχή που θέτει ο νόμος. Μία από τις εταιρείες που προσθέτει το συρτάρι και τη συσκευασία της μηχανής, τα κοστολογεί στο 35% της αξίας της.

Είναι φανερό ότι ο έλεγχος είναι αρκετά ελαστικός.

Εκσυγχρονιστικές δυσλειτουργίες

Χαρακτηριστική περίπτωση των αδυναμιών που παρουσιάζουν οι συγκεκριμένοι τύποι ταμειακών μηχανών αποτελούν τα καταστήματα εμπορίας ανταλλακτικών. Η εφορία ζητεί από τα καταστήματα αυτά τον κωδικό του εργοστασίου, τον κωδικό του ανταλλακτικού, την τιμή και την κατηγορία του ΦΠΑ.

Επειδή όμως οι συγκεκριμένες μηχανές δεν είναι σε θέση να ανταποκριθούν σε αυτές τις απαιτήσεις το κράτος τους υποχρεώνει να κρατούν και το μπλοκ αποδείξεων! Πού είναι όμως ο εκσυγχρονισμός της απλούστευσης;

Τώρα όσον, αφορά τις δυσλειτουργίες που προκαλούν, περιλαμβάνουν π.χ. τα ξενοδοχεία και τα εστιατόρια. Στην περίπτωση των ξενοδοχείων είναι δυνατόν να προκαλέσουν αμοιβαία καχυποψία και τριβές ανάμεσα στον ιδιοκτήτη και το προσωπικό, λόγω της ομαδοποίησης. Προβλήματα θα δημιουργήσουν και στην καθημερινή λειτουργία των εστιατορίων, εφόσον και χαμηλές δυνατότητες έχουν

και δεν μπορούν να συνδεθούν με τους υπολογιστές που λειτουργούν σε πολλά από αυτά τα καταστήματα.

Υπάρχουν πολλοί τρόποι που μπορεί κάποιος να κλέβει μέσω και της ταμειακής μηχανής. Καταρχήν, όταν ο εφοριακός θα επισκεφθεί ένα κατάστημα για έλεγχο θα ελέγξει τα λεγόμενα «σύνολα» και εάν αυτά αντιστοιχούν στα βιβλία που κρατά ο επιτηδευματίας. Όμως το πρόβλημα βρίσκεται στο «τι πατάει» ο συγκεκριμένος επιχειρηματίας στη μηχανή.

Ας γίνουμε πιο σαφείς: Υπάρχουν καταστήματα τα οποία διαθέτουν χιλιάδες προϊόντα με μία, δύο, τρεις ή και τέσσερις κλίμακες του ΦΠΑ. Παράλληλα, υποτίθεται για διευκόλυνση, έχει γίνει ομαδοποίηση των τιμών. Έτσι, π.χ. σε μία κάβα ποτών τα κρασιά και τα αναψυκτικά έχουν 8% ΦΠΑ, η μαυροδάφνη, οι μπίρες και τα κονιάκ 18% και τα οικοπνευματώδη 36%. Τι εμποδίζει τον ιδιοκτήτη να κτυπήσει στη μηχανή το ουίσκι που αγόρασε ο καταναλωτής στην πρώτη κατηγορία του ΦΠΑ. Έχει αμέσως αμέσως αφορολόγητο κέρδος 24% (36%-8%). Βέβαια ο νομοθέτης έχει προβλέψει τις δια-

κριτικές κατηγορίες Α, Β, Γ και Δ. Αλλά πιθανόν ο πελάτης να μην το γνωρίζει αυτό. Και δεν μιλάμε βέβαια για τις περιπτώσεις όπου ο πελάτης για διάφορους λόγους δεν παίρνει την απόδειξη.

Μήπως η πολιτεία θα πρέπει να ορίσει ρητά να αναγράφεται στην απόδειξη που εκδίδει η μηχανή τόσο η περιγραφή και η τιμή του προϊόντος όσο και ο κωδικός του ΦΠΑ; Είναι όμως σε θέση οι συγκεκριμένοι τύποι μηχανών να ανταποκριθούν σε κάτι τέτοιο; Όσο γνωρίζουμε, όχι.

Τι τρέχει, λοιπόν, και στήθηκε όλη αυτή η φασαρία; Εφόσον οι μηχανές αυτές είναι

- χαμηλών προδιαγραφών και προκαλούν προβλήματα στη λειτουργία των καταστημάτων,

- δεν εξαλείφουν το φαινόμενο της μη απόδοσής του ΦΠΑ,

- είναι ευάλωτες σε παρεμβάσεις και αλλοιώσεις της μνήμης και

- το κύκλωμα παραγωγής, διάθεσης και τεχνικής υποστήριξης είναι χαμηλών δυνατοτήτων ώστε να είναι σε θέση να ανταποκριθεί στη ζήτηση.

Ας μην αρχίσουμε, προς το παρόν, να ξαναθυμόμαστε.

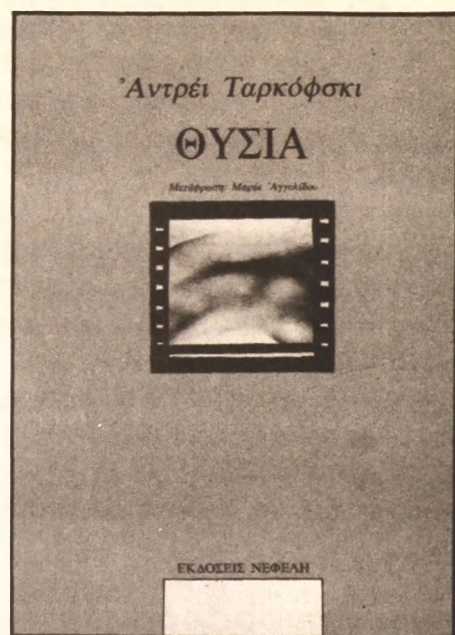
Άντρεί Ταρκόφσκι ΘΥΣΙΑ

Ένα σημαντικό βιβλίο του μεγάλου σκηνοθέτη και στοχαστή. Περιλαμβάνει τις απόψεις του συγγραφέα για τη σκηνοθετική του εργασία, τό σενάριο της γνωστής ταινίας, όπως και τις αναζητήσεις και τις αγωνίες του Ά. Ταρκόφσκι για τό βαθύτερο νόημα της ζωής... «Στήν έρώτηση τί μέ έλκύει τόσο πολύ στήν ιδέα της θυσίας ή της προσφοράς μπορώ νά άπαντήσω άμέσως, χωρίς ύπεκφυγές: σάν θρησκευόμενο άτομο μ' ενδιαφέρει προπαντός εκείνος ό όποιος, είναι ικανός νά προσφέρει τόν έαυτό του θυσία, είτε για χάρη κάποιου άνώτερου ιδανικοῦ είτε για νά έξασφαλίσει τήν προσωπική του σωτηρία είτε καί για τούς δύο λόγους ταυτοχρόνως.

Μέ 123 έγχρωμες φωτογραφίες.

Μετάφραση: Μαρία Άγγελίδου

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

Μυρομιχάλη 9, 106 79 Αθήνα, Τηλ. 360.77.44, FAX 363.99.62

ΣΕ ΚΕΝΟ ΑΕΡΟΣ Ο κ. ΣΤΑΘΙΑΣ

Παρά τις διαψεύσεις του ίδιου του κ. Α. Σταθιά και του πολιτικού προϊσταμένου του κ. Γ. Βαρβιτσιώτη, ο σημερινός αρχηγός του ΓΕΑ ασχολήθηκε κατά τη διάρκεια της αποστρατείας του με το επικερδές και προσφιλές στους απόστρατους, επάγγελμα της εμπορίας οπλικών συστημάτων. (Η μομφή «έμπορος όπλων», όπως και να το κάνουμε, όχι μόνο δεν ακούγεται «κομψά» για έναν αρχηγό επιτελείου —πρώτος διδάξας ο τέως αρχηγός ΓΕΝ κ. Κονοφάος— αλλά δεν αποδίδει πιστά και την πραγματικότητα, επειδή από όσα γνωρίζουμε μέχρι στιγμής ο κ. Σταθιάς ασχολήθηκε κυρίως με την προμήθεια υλικού τεχνικής υποστήριξης).

του Ρεπόρτερ

Στις 29.12.90, τχ. 425 το ΑΝΤΙ δημοσίευσε ένα έγγραφο της εταιρείας εμπορίας οπλικών συστημάτων και μεσολαβήσεων STARION, απευθυνόμενο προς πολεμικές βιομηχανίες του εξωτερικού των οποίων την εκπροσώπηση στην Ελλάδα επεδίωκε να αναλάβει. Στο έγγραφο της STARION ο κ. Α. Σταθιάς αναφερόταν ως ο ένας εκ των τριών διευθυντών της (οι άλλοι δυο ήταν ο αντιναύαρχος ε.α. Δημητριάδης και ο ταξίαρχος ε.α. Αγγελέτος).

Για να πείσει τις ξένες εταιρείες να της αναθέσουν τις αντιπροσωπείες τους στην Ελλάδα, η STARION υποστήριζε στο ίδιο έγγραφο ότι:

- Πρώτον, χάρις στις προσπάθειες των στελεχών της, όπως ο κ. Σταθιάς «έκλεισαν» μερικές από τις μεγαλύτερες συμφωνίες αγοράς οπλικών συστημάτων επί ΠΑΣΟΚ όπως η αγορά των τεσσάρων φρεγατών και των πυραύλων «Μιλάν», οι οποίες ερευνώνται σήμερα από τον εισαγγελέα και

- Δεύτερον, ότι ο κ. Σταθιάς και τα άλλα στελέχη της «διαθέτουν άμεση και αποτελεσματική πρόσβαση σε ορισμένα κέντρα λήψης αποφάσεων, του υψηλότερου επιπέδου».

Αν πάρουμε υπόψιν μας ότι, όπως ισχυρίζεται η ίδια, η STARION άρχισε να λειτουργεί την 1.1.89 πολύ θα θέλαμε να μάθουμε ποια ήταν αυτά τα «κέντρα αποφάσεων» στα οποία διέθετε τότε πρόσβαση ο ευνοούμενος σήμερα της ΝΔ κ. Σταθιάς. Επειδή, τότε στην πολιτική ζωή το μοναδικό «κέντρο αποφάσεων» ήταν ο κ. Α. Παπανδρέου και στην Πολεμική Αεροπορία οι κ. Στάππας και Λούβαρης, δρώντες φυσικά ανεξάρτητα ο ένας από τον άλλο οι τελευταίοι.

Υπενθυμίζουμε ακόμα ότι όπως γράφαμε στο ίδιο τεύχος του ΑΝΤΙ υπήρχαν βάσιμες υπόνοιες ότι η STARION ελεγχόταν στην πραγματικότητα από το γνωστό έμπορο Αλέξ. Τσάτσο, φίλο και πραγματικό αφεντικό του Γ. Λούβαρη και είχε ιδρυθεί επειδή οι αποκαλύψεις για τα σκάνδαλα είχαν «εκθέσει» τις άλλες εταιρείες μέσω των οποίων δρούσαν οι κύριοι αυτοί.

Το παρελθόν ενός αρχηγού

Αυτά λοιπόν έγραφε πέρσι τον Δεκέμβριο το ΑΝΤΙ για τη STARION και τον κ. Σταθιά. Βέβαια, ο τελευταίος ισχυρίζεται —και σωστά— ότι έστειλε στη STARION εξώδικο με το οποίο της ζητούσε να επανορθώσει και να διαψεύσει όσα «συκοφαντικά» γι' αυτόν ανέφερε το έγγραφο που αποκαλύψαμε.

Αλλά η κατηγορία του «μεσάζοντα» για έναν απόστρατο αξιωματικό και μάλιστα ανώτατο είναι πολύ βαρεία για να αντιμετωπιστεί με ένα απλό εξώδικο. Πρόκειται για μια πολύ σοβαρή κατηγορία, όπως υποδηλώνει άλλωστε και η επερώτηση που κατέθεσε αμέσως ο βουλευτής του Συνασπισμού Νίκος Κωνσταντόπουλος. Αν ο κ. Σταθιάς ήθελε να πείσει για την αθωότητά του και να διαλύσει τις αμφιβολίες έπρεπε και τότε —αλλά και τώρα— να υποβάλλει μήνυση για συκοφαντική δυσφήμιση εναντίον του περιόδικου και της εταιρείας και για να αποδειχθεί ποιος είναι εκείνος που τον συκοφαντεί. Δεν το έκανε όμως και εικάζουμε το λόγο. Τα άλλα είναι απλές αιτιάσεις.

Εξώδικο είχε στείλει προηγουμένως και η ίδια η STARION (δημοσιεύτηκε στο τχ. 426) διαψεύδοντας ότι είχε οποιαδήποτε σχέση με τον κ. Σταθιά και τους άλλους αξιωματικούς. Αλλά τότε ποιος συνέταξε και κυκλοφόρησε το περίφημο έγγραφο με τις δραστηριότητες της STARION και τα ονόματα των αξιωματικών; Κάποια αντίπαλη εταιρεία, ή κάποιος αξιωματικός που φθονούσε τον κ. Σταθιά και τους άλλους επτά ανώτατους αξιωματικούς που αναφέρονται ως εταίροι της STARION; Και ο κ. Σταθιάς και η STARION απέφυγαν να απαντήσουν. Η STARION γνωρίζει τους λόγους.

Σημειώνουμε ότι την περασμένη Κυριακή η «Εξόρμηση» δημοσίευσε άρθρο σύμφωνα με το οποίο «δημιουργούνται ερωτηματικά» για τις σχέσεις του αρχηγού ΓΕΑ με την εταιρεία ΑΧΧΟΝ του γνωστού από πολλές προμήθειες των Ενόπλων Δυνάμεων κ. Θ. Λιακουνάκου. Η εφημερίδα του ΠΑΣΟΚ στηρίζει την πληροφορία της στο γεγονός ότι ο κ. Σταθιάς

διατηρεί στενές φιλικές σχέσεις με απόστρατους αξιωματικούς και στελέχη της ΑΧΧΟΝ κ. Αρκουμανέα και Κυριακαράκο.

Βέβαια, οι φιλικές σχέσεις των απόστρατων μεταξύ τους δεν αποτελούν και απόδειξη ανάμιξης σε εμπόριο όπλων. Αν ήταν έτσι τότε όσοι πίνουν τον πρωινό καφέ τους στο «Ζώναρ'ς» είναι έμποροι όπλων. Αλλά στο έγγραφο της STARION που δημοσιεύσαμε στο τχ. 425 αναφέρεται ότι η εταιρεία «εργάστηκε με επιτυχία» για την υπογραφή μιας σύμβασης που αφορούσε την προμήθεια «υλικών για την συντήρηση των αρμάτων μάχης Λέοπαρντ». Όπως γνωρίζουν καλά οι αναγνώστες του ΑΝΤΙ στο σκάνδαλο των Λέοπαρντ πρωταγωνίστησε η ΑΧΧΟΝ κι αυτό ίσως «να λέει κάτι» για τις σχέσεις του κ. Σταθιά.

Τις πταίει;

Η τοποθέτηση του κ. Σταθιά στην ηγεσία της ΠΑ ξεφεύγει από τα όρια του «μεμονωμένου λάθους» και αποκτά ευρύτερη σημασία επειδή αποδεικνύει ότι οι μηχανισμοί που οδήγησαν στην εκτροπή των σκανδάλων και των φαινομένων «τύπου Λούβαρη» συνεχίζουν να δρουν ανενόχλητοι.

Επιπλέον, η κυβέρνηση της ΝΔ δεν μπορεί να ισχυριστεί ότι «δεν γνώριζε» τις ασχολίες του κ. Σταθιά πρώτον επειδή το ΑΝΤΙ τις είχε ήδη αποκαλύψει από το Δεκέμβριο του 1989 και δεύτερον επειδή —σύμφωνα με όσα γνωρίζουμε κατά τη διάρκεια των διαβουλεύσεων που προηγήθηκαν των κρίσεων— ο πρωθυπουργός κ. Μητσοτάκης είχε πληροφορηθεί το παρελθόν του σημερινού αρχηγού ΓΕΑ που δεν ήταν και τόσο «διαφάνες». (Άλλοι συνομιλητές του πρωθυπουργού αντιπρότειναν για την ίδια θέση απόστρατους αξιωματικούς της Αεροπορίας όπως ο κ. Διακουμάκος ή ο κ. Μπαλλές, οι οποίοι είναι μεν ακραιφνείς «νεοδημοκράτες» σαν τον κ. Σταθιά, διαθέτουν όμως, όπως λέγεται, το προσόν του «προτέρου εντίμου βίου»).

Με τη σειρά του ο κ. Μητσοτάκης, υποστηρίζουν οι πληροφορίες μας, έθεσε το θέμα στον κ. Βαρβιτσιώτη αλλά πήρε την διαβεβαίωση ότι το παρελθόν του κ. Σταθιά ήταν «άψογο». Έτσι, ο κ. Σταθιάς έγινε αρχηγός ΓΕΑ και ο κ. Βαρβιτσιώτης χρεώθηκε με την παλαιοκομματικού τύπου νοοτροπία της ΝΔ και κυρίως για το γεγονός ότι με τις κρίσεις έδωσε στο ΠΑΣΟΚ την ευκαιρία να κατηγορεί τη ΝΔ σε ένα χώρο όπου οι δικές του «σφαγές» και τα δικά του σκάνδαλα δεν υπολείπονται.

Θα υπενθυμίσουμε ότι ανάλογη «χρέωση» συνοδεύει τον κ. Βαρβιτσιώτη και από τη θητεία του ως υπουργού Άμυνας επί κυβέρνησης Τζαννετάκη, όταν εξώθησε σε παραίτησή τους τότε αρχηγούς ΓΕΑ και ΓΕΣ, χωρίς μάλιστα να υπάρχει λόγος. Οι άνθρωποι ήταν έτοιμοι να συνεργαστούν.

Θ' αρχίσω σήμερα μέ μίαν δησάρε-
στον είδησιν, ή όποία παρόλον
πού έκ πρώτης όψεως φαίνεται
άπίστεφτος, είνε έντούτης άληθινή. Πρό-
κειται διά μίαν τραγωδείαν πού συνέβη
είς τόν Βόρειον Πόλον μέ ήροΐδα μίαν νε-
αράν Έσκιμών οικολόγον-έναλακτικήν,
πού ήθελε νά δώση 3 διαλέξεις μέ θέμα
τήν «Προστασίαν τής λεφκής άρκτου» κέ
διά ποΐον λόγον δέν πρέπη νά τήν φονέ-
βομαι. Πράγματι ή νέα μετέβη είς τήν Έ-
λάσκαν όπου ήτο καλεσμένη, είσήλθεν
είς τήν έξουσαν, έδήλωσεν «παρούσα»
καί έδωσεν τήν διάλεξιν ένώπιον πυκνού
άκροατηρίου κέ είχεν μεγάλην έπιτυ-
χίαν. Βγένων όμως ή οικολόγος κέ χειρο-
κροτουμένη από τήν έξουσαν διά νά με-
ταβή είς τό έλκηθρόν της, ένα σμήνος
πεινασμένων πολικών άρκτων επέπεσεν
έναντίον της καί κυριολεκτικώς τήν κατα-
σπάραξεν.

Ένέφερα άφτό τό τραγικόν γεγονός
γιά νά άντιληφθούν όλοι πόσον άχαρος
είναι πολλές φορές ό ρόλος τών οικολό-
γων κέ πόσας δυσκολίας άντιμετωπίζει
σήμερα τό Οικολογικόν κίνημα.

Περιτόν νά αναφέρω ότι αί έπόμεναι
δύο διαλέξεις έματαιόθησαν.

★ ★ ★

Έλλ' άς άφήσομεν τό λυπηρόν άφτό
γεγονός κέ άς έλθομεν είς πιό έφχάρι-
στα θέματα. Φημολογεΐται, ότι, εάν τόν
Ίούνιον, Ίούλιον κέ Έβγουστον βρέξη
έπαρκώς, ή ΕΥΔΑΠ θά μάς έπιστρέψη τό
έπί πλέον ποσόν πού μάς κατεκράτησε
τόν Μάϊον από τήν άφξισιν του νερού.
Μακάρι νά γίνη άφτό ώστε μέ τό άντίτι-
μον ν' αγοράσω παπούτσια τά όποία μου
έλυωσαν μέ τās συνεχείς λιτανείας πού
κάνω διατρέχων τά διάφορα μέρη τής
Έλλάδος ως φανατικός δεισιδαίμων πού
είμαι. Είναι τό δέφτερον ζέβγος ύποδη-
μάτων πού χαλώ είς τόσον λίγον διάστη-
μα. Έφτό τό δέφτερον ζέβγος ύποδημά-
των πού χαλώ είς τόσον λίγον διάστημα.
Έφτό τό δέφτερο ζεβγάρι τό χάλασα ψά-
χνοντας νά βρώ σέ ποίο μέρος έχουν
συγκεντρώσει τά πολυτελή 9.000 Κρατι-
κά άφτοκίνητα πού αποσύρθηκαν από
τήν κυκλοφορεία κι έχουν βγή στό σφη-
ρεΐ, διότι ή Μερσεντές πού έχω Μου πα-
ρουσιάζει άνομαλίας κέ θέλω νά τήν αλλά-
ξω μέ μίαν άλλην μεγαλύτερου κυβι-
σμού. Έχω βεβέως ύπ' όψει Μου τήν έ-
παναστατικήν έφέβρεσιν του Ίάπωνος
μηχανικού πού έφέβρε τρόπον νά κι-
νούνται τά άφτοκίνητα μέ νερό, αλλά έ-
κανα τόν λογαριασμόν Μου.

Μέ βενζίνην μου στοιχίζει φθηνότερα.
Γι' άφτό ψάχνω επειγόντως γιά Μερσεν-
τές όσον τό δυνατόν μεγαλητέραν. Πρό
ήμερών είδα μίαν από άφτάς τās τερα-
στίας πολυτελείς καταργημένas μέ πινα-
κίδas πού έγραφαν «ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΠΕΙ-

ΑΠΙΣΤΕΥΤΑ ΚΑ

ΡΑΙΩΣ» κέ έζήλεψα τόν Πρύτανιν πού
τήν είχεν τόσον σύντομα αγοράση. Έ-
φται αί άστραπιαΐαι αγοραπολησίαι δέν
έπρεπε νά λαμβάνουν χώραν μέ τόσην
ταχύτητα, χάριν τής κυκλοφορίας. Συνή-
θως όταν άπεργούν 10.000 ταξί παρατη-
ρεΐται σχετική άποσυμφόρησις. Έπό τήν
ήμεραν όμως πού άπεσύρθηκαν όριστι-
κώς 9.000 κρατικά όχήματα παρατηρεΐται
κυκλοφοριακόν χάος. Νά γιατί είμαι έ-
ναντίον τής άποτόμου μεταβιβάσεως. Έ-
πρεπε νά μεσολαβήση κάποια περίοδος
χάριτος.

★ ★ ★

Τό σατανικόν κέ καταχθόνιον σχέδιον
του Γκορμπατσώφ διά τήν οικονομικήν
καταστροφήν τής Έβρόπης είναι πλέον
όφθαλμοφανές. Δίνει Έλευθερίας στους
Λαούς, ξεσηκώνονται τά δορυφόρα κρά-
τη κέ άκολουθως, όλα όμαδικώς, άφού
τρυπήσουν τās σημαίας των ζητούν δά-
νεια από τήν ΕΟΚ, μέ άποτέλεσμα νά μήν
έρχεται ποτέ ή σειρά μας νά πάρουμε κά-
τι καί έμείς καί νά μάς τά άρνούνται οί
Κέλται, Γότθοι καί Τέφτονες τών Βρυξε-
λών μέ τήν δικεολογίαν ότι κάνομεν σπα-
τάλας κέ τρώμε τά λεφτά τής Λέρου. Έ-
άν όμως πράγματα ή Γκορμπατσώφ θέ-
λει νά γονατίση οικονομικά τήν Έβρό-
πην, πρέπι νά δόση τό ταχύτερον έλε-
φθερίαν κέ είς τά Βαλτικά Κράτη. Πάσα
καθηστέρησις είς τήν παροχήν άνεξαρ-
τησίας καί είς άφτά τά 3 Έθνη, άποβένει
πρός βλάβην τής ρωσίας κέ οικονομικήν
ανακούφισιν τής Δήσεως. Ές δόση λοι-
πόν τό πράσινον φώς καί προς άφτήν τήν
κατέφθυνσιν καθώς καί προς τήν Έλβα-
νίαν, Ούκρανίαν, Έζερμπαϊτζάν, Κάφκα-
σον, Γεωργίαν, Έρμενίαν καί Ουζμπεκι-
σταν, ώστε νά καταστραφή μιά καί καλή
ή Έβρόπη άφού άφτό είναι τό σχέδιόν
του.

★ ★ ★

Τās ήμέρας άφτάς, έσθάνομαι, ζοηράν
τήν έπιθημίαν νά πέξω είς τό Χρηματι-
στήριον. Έχω μίαν άκατανίκητον προ-
αίσθησιν ότι θά κερδίσω μεγάλα ποσά.
Έλλοστε, όλες Μου οί προβλέψεις μέ-
χρι στιγμής έπαληθέφθησαν. Είχα πη ότι
Πρόεδρος Δημοκρατίας θά βγή ό Καρα-
μανλής μέ 153 ψήφους, όπως κέ έγινε.
Είχα προβέψη ότι θά μπουν σκληρά μέ-
τρα, πράγμα πού επίσης συνέβη. Προέ-
βλεψα επίσης ότι τόν καθηγητήν Ζολώ-
ταν καθώς κέ τόν Πατριάρχην Διόδωρον
θά τούς καλέση ή κ. Λιάνα Κανέλη κέ θά

τούς άπευθύνει διά πρώτην φοράν τόν
λόγον είς τόν πληθυντικόν, γεγονός πού
έλαβε χώραν είς τās συνεντέφξεις ά-
φτάς κέ άφησεν άρίστας έντηπόσεις.
Δέν χρειαζόμουν λοιπόν άλλα δήγματα
έπιτυχών διεσθήσεων. Δι' άφτό από ήμέ-
ρας περιφέρομαι είς τήν όδόν Σοφοκλέ-
ους καί μέ φορτικότητα ζητώ από τούς
χρηματιστάς νά μου έξασφαλίσουν είς
ποσότητα Μετοχάς Έμφιαλωμένων Νε-
ρών. Είμαι βέβαιος ότι αί Μετοχαί τών
προνομιούχων άφτών Έταιριών θά δώ-
σουν μεγάλα μερίσματα. Τά έμφιαλωμέ-
να, μετά τόν Όκτώβριον θά έχουν τρομα-
κτικήν ζήτησιν κέ άφτή ή ζήτησις θά ά-
νέλθη είς πολύ ύψηλά επίπεδα τήν στάθ-
μην τής άξίας τών μετοχών πού θά έχω
είς χείρας Μου.

★ ★ ★

Δυτική καί Ένατολική Γερμανεία έπέ-
τυχαν νά ένοποιηθούν μετά από πολλές
συζητήσεις. Πολά παζάρια έγιναν γιά τό
οικονομικόν. Αρχικώς ό κ. Κόλ ήθελε νά
άνταλάξη τά 2 Ένατολικά Μάρκα μέ ένα
Δυτικόν, πράγμα πού οί άλλοι τό έβρι-
σκαν άσύμφορον κέ έπιζήμιον. Τελικώς
έπήλθεν συμβιβασμός κέ ό Κόλ διά νά έ-
πιταχύνει τήν Ένωσιν, έδέχθη νά άντα-
λάσεται τό ένα Δυτικόν μέ ένα Ένατολι-
κόν.

Έμείς μέ τās συνεχείς αγρίας άφξή-
σεις πού κάνομεν, κάνομεν άπλώς μίαν
τρύπαν στό νερό, πράγμα πού είναι έπι-
βλαβές κέ διά τήν λειψυδρίαν. Διά νά όρ-
θοποδησώμαι τελικά οικονομικώς τό τα-
χύτερον δυνατόν όπως διακαώς έπιθυ-
μεί κέ ό κ. Κριστόφερσεν, μία είναι ή σω-
τηρία λύσις. Ν' αρχίσομαι συζητήσεις μέ
τήν Γερμανικήν Κηβέρνησιν κέ νά ένο-
ποιηθούμε κι έμείς μέ τήν Γερμανεία
προτείνοντες είς άφτήν νά άνταλλάσο-
μεν τό χαρτονόμισμα τών 100 δραχμών

ΟΜΩΣ ΑΛΗΘΙΝΑ

Μισός.

μέ 1 μάρκον. 'Αφτό είμαι βέβεος θά τό δεχθῇ ὁ Κόλ, διότι ἤδη τό μάρκον αἰσίως ἔχει 100 δραχμές κέ ἡ Γερμανία δέν πρόκειται νά χάσῃ. Θά μοῦ εἰπῇτε, πού εἶναι τότε τό κέρδος ἀπό ἀφτήν τήν ἰσοτιμίαν; Μή διακόπτετε καί θά ἀπαντήσω. Τό κέρδος θά προέλθῃ ἀπό τήν διολίσθησιν. Μέχρι στιγμῆς ἔχουμε μίαν σταθεράν διολίσθησιν 16%, πράγμα πού ὁ Κόλ δέν τό γνωρίζει. 'Επομένως κέ ἂν πράγματι θέλουμε νά ἐνωθοῦμε μέ τήν Γερμανίαν, ἀκόμη καί 2 κατοστάρικα νά μᾶς ζητήσῃ ὁ Κόλ γιά νά μᾶς δώσῃ 1 μάρκον, ἐμεῖς δέν πρέπει νά κάνουμε τούς δύσκολους, ἀλλά νά δεχθοῦμε τούς ὄρους του γιά νά μή σπρώξωμαι τάς διαπραγματέψεις εἰς ναβάγιον. Βραχυπροθέσμως μπορεῖ νά χάσωμεν, ἀλλά μακροπροθέσμως θά κερδίσωμεν, χάρις εἰς τήν καλπάζοντα διολίσθησιν κέ τόν φρενήρη μας πληθωρισμόν. Κέ προπαντός προσοχή. Καμία συζήτησις διά τάς Γερμανικάς ἐπανορθώσεις πρό τῆς τελικῆς συμφωνίας. 'Αφτά μπορούμε νά τά διεκδικήσουμε ἀργότερα ὅταν θά εἴμεθα πλέον ἕνα ἰσχυρό Γερμανικόν Κρατίδιον εἰς τούς κόλπους τῆς 'Ενομένης Γερμανείας ὡς ἀτίθασοι ΝεοΤεύτονες μέ 'Ελληνικάς ρίζας καί ὡς παραπλήσιος κλάδος τῶν 'Ελλήνων τοῦ Πόντου κέ τῶν 'Ελληνοφόνων τῆς Κάτω Σικελίας.

★ ★ ★

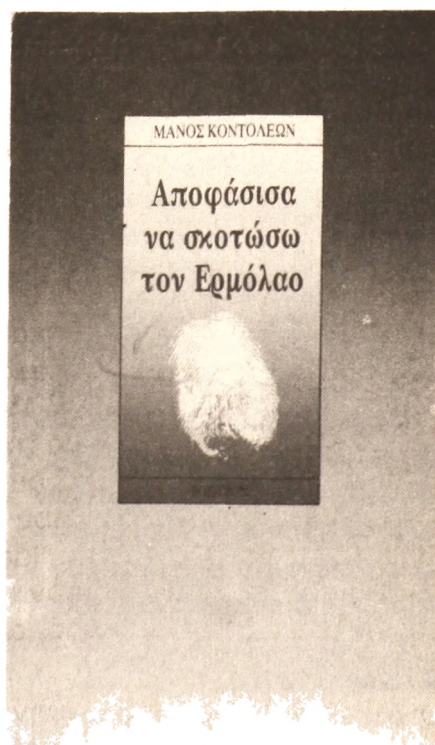
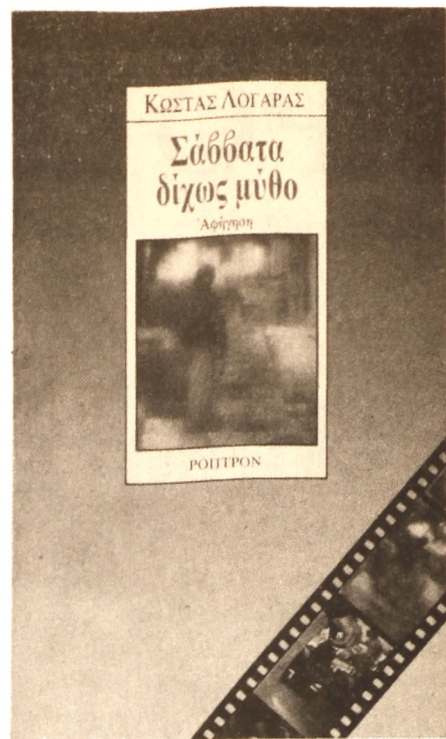
'Η Ρωσία ἐδήλωσεν ὅτι δέν θά δεχθῇ ἡ ἐνοποιημένη Γερμανία νά ἀνήκει εἰς τό ΝΑΤΟ. Καί ἀφτό ἐπροκάλεσεν ὅπως ἦτο φυσικόν μίαν ἐλαφράν ἀνησηχείαν εἰς τήν 'Εβρόπην. Κάποιοι Γερμανός ὑπουργός ὅμως, θέλων νά συμβιβάσῃ τά πράγματα, ἐπρότεινεν νά ἀνήκει ἡ Γερμανία καί εἰς τό ΝΑΤΟ κέ εἰς τό Σύνφονον τῆς Βαρσοβίας κέ ἐπ' ἀφτῆς τῆς προτάσεως γίνονται τώρα διαβουλέψεις. 'Αφτό ὅμως δέν τό καταλαβένω. Δηλαδή σέ περίπτωσι Διεθνούς συράξεως, τί θά γίνη; 'Η Γερμανία ὡς ἀνήκων εἰς δύο συνασπισμούς θά ἀφμιταλαντέβεται ἐπ' ἀπειρον διά νά λάβῃ σαφῆ θέσιν ὑπέρ τῆς μίας ἢ ἄλλης παρατάξεως ἢ οἱ μισοί στρατιόται τοῦ ΝΑΤΟ θά ριχτοῦν εἰς τούς στρατιότας τοῦ Συνφόνου τῆς Βαρσοβίας καί θά ἀλληλοσκοτόνουνται; 'Αλλά κέ ἡ δική μας θέσις ὡς οὐδετέρων θά εἶναι τραγική. Γιά τόν λόγο ἀφτό θά πρέπει νά σκεφθοῦμε πολύ πρὶν ἀλλάξουμε τά χρήματά μας μέ Μάρκα, διότι ἐάν ἡ Γερμανία χάσῃ πάλι τόν προσεχῆ πόλεμο τά μάρκα δέν θά ἔχουν καμμιᾶ ἀξία.

Βρῆκα σέ κάποιο κατάστημα παλεῶν βιβλίων μίαν σπανίαν Γαλικήν ἱστορίαν πού δέν ἀναφέρει τίποτε διά τήν Γαλικήν 'Επανάστασιν καί τόν Ναπολέοντα. Εἶναι ἐκδόσεως 1750. 'Ας μήν διαμαρτυρόμεθα λοιπόν ἐμεῖς πού εἰς πολάς ἐκδόσεις κέ ἐγγχειρίδια δέν μᾶς ἀναφέρουν καθόλου. 'Αλλοῦ γίνονται χειρότερα.

★ ★ ★

'Ανακρινόμενος ἀπό δημοσιογράφους ὁ ἀμετανόητος Γάλος ἱστορικός συγγραφέας κέ ἀκαδημαϊκός κ. Ντιροζέλ προέβῃ εἰς τήν ἐξῆς ἐνδιαφέρουσαν πληροφορίαν. Μετά τό 1500 γιά νά βρῆς τήν 'Ελλάδα θέλῃς μεγεθυντικό φακό. Καί συνέχισεν ἀπτόητος. «'Η 'Εβρόπη ἔμαθε γιά τόν 'Αριστοτέλη μέσω τῶν 'Αράβων».

'Εγώ εἶχα διαβάσῃ πρό ἡμερῶν, ὅτι ἡ ἀποθανών διάσημος ἠθοποιός Γκάρμπω, ἦτο κρυφά ἐροτεβμένη μέ τόν 'Ωνάση. 'Εγνόριζα φησικά ὅτι ὁ ἰδικός μας 'Αριστοτέλης ἔκανε τήν μεγάλην του περιουσίαν μεταφέρων κυρίως 'Αραβικά πετρέλαια ἀπό τήν 'Αραβίαν, ἀλλά τήν εἶδῃσιν ἀφτήν δέν τήν ἔμαθα ἀπό 'Αραβας διότι δέν γνωρίζο 'Αραβικά. Τίς δραστηριότητες ἀφτές τοῦ 'Αριστοτέλη τίς ἔμαθα διαβάζων —ὅπως καί πολλοί 'Εβροπαῖοι— ἐφημερίδας κέ κοσμικά περιοδικά. 'Οσον διά τόν συγγραφέα τῆς «Εβροπαϊκῆς ἱστορίας τῆς 'Εβρόπης» ἀκαδημαϊκόν κ. Ντιροζέλ, ἐβρίσκω φησιολογικόν νά ἔχη μάθῃ διά τόν ἐκλιπόντα 'Αριστοτέλην μέσω τῶν 'Αράβων. Εἰς τήν Γαλίαν κηκλοφοροῦν πολλοί 'Αραβες κέ εἰς κάποιαν Πρεσβίαν θά ἀκουσε ἀπό κάποιον 'Αραβα ὑψηλόν καλεσμένον γιά τόν χαρισματικόν ἀφτόν ἰδικόν μας 'Αριστοτέλην 'Ωνάσην πού δέν ἀφηνε καμίαν γυνέκα ἀσυγκίνητον. 'Αφτό ἴσως ἤθελε νά πῇ ὁ Γάλος ἱστορικός εἰς τήν δημοσιογράφον πού τοῦ ἐπαιρνε τήν συνέντευξιν κι ἐγινε παρεξήγησις. Διότι ἐγώ προσωπικῶς, δέν μπορῶ νά πιστέψω ὅτι πεθαίνων ὁ ἀρχαῖος 'Αριστοτέλης εἶπεν εἰς τούς 'Αραβας πού περιστοιχίζαν τήν νεκρικὴν του κλίνην «Μόλις ἐκπνέψω, πάρτε μου ὅλα μου τά χειρόγραφα κέ πηγένετέ τα εἰς τήν Γαλίαν διά νά μάθουν ὅλοι ποῖος εἶμαι. Τήν Γαλίαν θά τήν βρῇτε ἐφκολα μέ ἕνα μεγεθυντικόν φακόν. (Τήν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ Γαλία δέν εἶχε τήν ἑκτασιν κέ ἀκτινοβολίαν πού ἔχει σήμερον κέ ὁ 'Αριστοτέλης ἤθελε νά τούς διεφκολύνῃ). 'Αφτή εἶναι ἡ ἱστορική ἀλήθεια. □

'Εκδόσεις Ρόπτρον

☎ 86.12.685

ΟΙ ΡΟΥΜΑΝΟΙ ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤ

Διαδήλωση εναντίον του Ίον Ιλιέσκου (26 Απριλίου) στο Βουκουρέστι.

Μετά την Ανατολική Γερμανία και την Ουγγαρία σειρά έχει η Ρουμανία. Μπροστά στις κάλπες οι Ρουμάνοι για πρώτη φορά ύστερα από μισό αιώνα. Την Κυριακή 20 Μαΐου διεξάγονται ταυτόχρονα προεδρικές και βουλευτικές εκλογές.

Τρεις οι υποψήφιοι για το προεδρικό αξίωμα. Ο ισχυρός ανήρ του Μετώπου Εθνικής Σωτηρίας Ίον Ιλιέσκου, ο Ράντου Κιμπεάνου του Εθνικού Φιλελεύθερου Κόμματος και ο Ίον Ράτσιου του Εθνικού Αγροτικού Κόμματος. Όσο για τα πολιτικά σχήματα που συμμετέχουν στις εκλογές, αυτά υπερβαίνουν τα ογδόντα. Εντυπωσιακός αριθμός από κάθε άποψη. Φαίνεται ότι η απόσταση από το μονοκομματισμό του ολοκληρωτισμού στον κομματικό πληθωρισμό είναι, εν τέλει, μικρή.

Η νίκη του Μετώπου Εθνικής Σωτηρίας στις «διπλές» εκλογές της 20ής Μαΐου θεωρείται βέβαια. Η διαίρεση, ο κατακερματισμός καλύτερα, της αντιπολίτευσης σε δεκάδες κομμάτων ασφαλώς τη διευκολύνουν. Το γεγονός, εξάλλου, ότι το Μέτωπο ελέγχει τον κρατικό μηχανισμό και διενεργεί τις εκλογές στις οποίες το ίδιο συμμετέχει, δεν είναι διόλου ευκαταφρόνητο.

Ουσιαστικά ο μόνος υπολογισμός αντίπαλος του Μετώπου είναι το Εθνικό Αγροτικό Κόμμα. Ο πρόεδρός του Κορνέλιου Κοπόσου πέρασε, επί βασιλείας Τσαουσέσκου, δεκαοκτώ χρόνια σε φυλακές κι εξορίες. Το Εθνικό Αγροτικό

Κόμμα μαζί με το Εθνικό Φιλελεύθερο και το Σοσιαλδημοκρατικό αποτελούν την τριάδα των λεγόμενων ιστορικών κομμάτων της Ρουμανίας. Η λειτουργία τους διεκόπη άμα τη εγκαθίδρυση του «σοσιαλισμού» κι η επανίδρυσή τους κατέστη δυνατή, φυσικά, μόνο μετά τον περασμένο Δεκέμβριο.

Όλες οι υπόλοιπες πολιτικές κινήσεις και κόμματα της αντιπολίτευσης δημιουργήθηκαν στο διάστημα των πέντε τελευταίων μηνών και ξεπήδησαν κυριολεκτικά σαν τα μανιτάρια. Ανάμεσά τους υπάρχουν πολλά κόμματα που ο τίτλος τους προσδιορίζεται από τα επίθετα ανεξάρτητο - δημοκρατικό, όμως η φυσιογνωμία τους δεν είναι ακόμη αρκετά σαφής.

Στις εκλογές συμμετέχουν, επίσης, δυο οικολογικά σχήματα, το Οικολογικό Κόμμα Ρουμανίας και το Οικολογικό Κίνημα στο οποίο προϊστάται ο καθηγητής πανεπιστημίου Τίτου Μαγιορέσκου. Ας σημειώσουμε, ότι στο πολιτικό φάσμα της αντιπολίτευσης συμπεριλαμβάνονται, επίσης, η Ουγγρική Δημοκρατική Ένωση (εκπροσωπεί τη μειονότητα της Τρανσυλβανίας) και το Κόμμα των Τσιγγάνων.

Η αντιπολίτευση στους δρόμους

Ωστόσο οι Ρουμάνοι δεν οδηγούνται καθόλου ομαλά σε αυτές τις πρώτες ελεύθερες εκλογές («ελεύθερες» υπό την έννοια ότι συμμετέχουν όλες οι πολιτικές δυνάμεις). Πέντε μήνες μετά το τέ-

λος της τσαουσέσκικης τυραννίας η κατάσταση είναι εξαιρετικά περίπλοκη και συγκεχυμένη. Το Μέτωπο Εθνικής Σωτηρίας έχει απογοητεύσει σημαντική μερίδα του πληθυσμού. Πολλοί αισθάνονται ότι η «Επανάσταση προδόθηκε». Οι άνθρωποι ξεσηκώθηκαν τον Δεκέμβριο, ανέτρεψαν τον Τσαουσέσκου κι όμως, π.χ., βλέπουν γνωστούς συνεργάτες του να παραμένουν σε θέσεις-κλειδιά και να εμφανίζονται μάλιστα ως αρμόδιοι να κατευθύνουν την πορεία της χώρας...

Η απογοήτευση μετατράπηκε σύντομα σε κίνημα διαμαρτυρίας. Έτσι, από τα μέσα Μαρτίου αρκετές χιλιάδες Ρουμάνοι ξαναβγήκαν στους δρόμους, όπως το Δεκέμβριο, κρατώντας αναμμένα κεριά και τις τρίχρωμες σημαίες με την τρύπα στο σημείο που υπήρχε το σφυροδρέπανο. Τότε στόχος τους ήταν ο Νικολάε Τσαουσέσκου και το κομμουνιστικό καθεστώς. Τώρα ο στόχος τους είναι ο Ίον Ιλιέσκου και το «κρυπτοκομμουνιστικό Μέτωπο Εθνικής Σωτηρίας».

Η «Διακήρυξη της Τιμισοάρα» κείμενο που κυκλοφόρησε πρώτα στην πόλη-μάρτυρα και στη συνέχεια σε όλη τη χώρα, ασκεί δριμύτατη κριτική στην κυβέρνηση και καταγγέλλει ότι το «Μέτωπο Εθνικής Σωτηρίας ελέγχεται από στελέχη του προηγούμενου καθεστώτος». Με το κείμενο αυτό συμφώνησε όλος ο χώρος της αντιπολίτευσης, από τα ιστορικά κόμματα έως τη σημαντικότερη «Ομάδα για τον Κοινωνικό Διάλογο».

Η πλατεία Πανεπιστημίου στο Βουκουρέστι έχει μεταβληθεί σε υπαίθριο κέντρο της αντιπολίτευσης. Από το τέλος Απριλίου καθημερινά συγκεντρώνονται εκεί 4.000-5.000 άτομα και ζητούν να παραιτηθεί η κυβέρνηση, να παραιτηθεί ο Ίον Ιλιέσκου, να γίνει ανεξάρτητη η τηλεόραση, να αναβληθούν οι εκλογές και αντί της 20ής Μαΐου να διενεργηθούν το Σεπτέμβριο ώστε να μπορέσουν όλα τα κόμματα να ενημερώσουν τον κόσμο ποια είναι τα προγράμματα και οι αρχές τους.

«Αλήτες, διπλωματούχοι ανώτατων σχολών»...

Όσο πλησιάζει η ημερομηνία των εκλογών η ένταση αυξάνει, η κυβέρνηση χάνει την ψυχραιμία της, αστυνομικοί με γκλομπς επεμβαίνουν και διαλύουν τους συγκεντρωμένους στην πλατεία Πανεπιστημίου (21 Απριλίου), ο δε Ίον Ιλιέσκου

αποκαλεί τους διαδηλωτές «αλήτες»... Γκάφα ολκής. Ο χαρακτηρισμός αυτός παραπέμπει ευθέως στην προσφιλή ορολογία του Νικολάε Τσαουσέσκου. Εκείνος, τις τελευταίες ημέρες της δόξας του, είχε αποκαλέσει τους διαδηλωτές «χούλλιγκαν»...

Οι αντικυβερνητικές καθημερινές διαδηλώσεις επεκτείνονται και σε άλλες πόλεις —στο Κλουτζ, το Μπρασόβ, την Κοστάντζα, την Τιμισοάρα— ενώ στο Βουκουρέστι φοιτητές και διανοούμενοι συγκεντρώνονται, στην πλατεία Πανεπιστημίου, με πλακάτ και πανώ στα οποία μπορεί να διαβάσει κανείς τα εξής: «Αλήτες, διπλωματούχοι ανωτάτων σχολών», «Μέλλοντες πολιτικοί κρατούμενοι», «Είμαστε όλοι αλήτες». Χιούμορ που σπάει κόκκαλα. Ο Ίον Ιλιέσκου δεν ανταπαντά. Ωστόσο ο Σίλβιου Μπρούκαν, η φαιά εξοχότης του Μέντωπου, δηλώνει ότι οι διαδηλώσεις δημιουργούν αισθήματα ανασφάλειας στον κόσμο και τελικά «λειτούργουν υπέρ της κυβέρνησης».

Μια εβδομάδα μόλις πριν από τις «διπλές» εκλογές η ένταση και το γενικό κονφούζιο επιδεινώνονται. Το Εθνικό Αγροτικό και το Εθνικό Φιλελεύθερο Κόμμα προτείνουν να ...αναβληθούν ο προεδρικές εκλογές και να διενεργηθούν αργότερα (τουλάχιστον μετά έξι μήνες) όταν θα έχει εγκριθεί και τεθεί εν ισχύ το νέο σύνταγμα. Για ποιόν λόγο; Για να αναδειχθεί, υποστηρίζουν, ο πρόεδρος της χώρας σε συνθήκες καλύτερες και δικαιότερες για όλους. Τα δυο κόμματα ζητούν να διεξαχθούν στις 20 Μαΐου μόνον οι βουλευτικές εκλογές.

Φυσικά το Μέτωπο Εθνικής Σωτηρίας δεν δέχεται καμιά συζήτηση για αναβολή των προεδρικών εκλογών. Εξάλλου όλα δείχνουν ότι ο Ίον Ιλιέσκου θα επικρατήσει με μεγάλη άνεση, των δυο αντιπάλων του, Ίον Ράτσιου και Ράντου Κιμπεάνου. Επί πλέον η πρόταση των δυο κομμάτων είναι τουλάχιστον παράδοση, αφού κι εκείνα, όπως όλα τα κόμματα της αντιπολίτευσης, ενέκριναν ομόφωνα αφ' ενός τον εκλογικό νόμο αφ' ετέρου δέχθηκαν τη διεξαγωγή «διπλών» εκλογών.

Πού οφείλονται αυτές οι, ούτως ή άλλως, σπασμωδικές κινήσεις της αντιπολίτευσης; Στην απειρία της; Στο ότι κατάλαβε αργά πως το Μέτωπο Εθνικής Σωτηρίας την έχει «παγιδεύσει»; Σχετικό δημοσίευμα της γαλλικής εφημερίδας

«Le Monde» (11-5-90) αναφέρει ότι «Τα κόμματα δεν έχουν κατορθώσει ακόμη να βρουν την πραγματική θέση τους στην πολιτική κοινωνία της χώρας. Το γεγονός επίσης ότι οι δυο υποψήφιοι για την προεδρία (ο Ίον Ράτσιου και ο Ράντου Κιμπεάνου) επέστρεψαν πρόσφατα από το εξωτερικό ήταν μεγάλο σφάλμα. Οι Ρουμάνοι τους αντιμετώπιζουν επιφυλακτικά, ακριβώς, επειδή έφυγαν από τη χώρα».

«Η κυβέρνησή μου κάνει λάθη»

Πέντε μήνες μετά από την επανάσταση κι ελάχιστα εικοσιτετράωρα πριν από τις εκλογές, παραμένουν αναπάντητα ορισμένα τεράστιας σημασίας θέματα. Τι απέγινε η πανίσχυρη και περιβόητη Σεκιουριτάτε; Τι απέγιναν οι στενοί συνεργάτες του Τσαουσέσκου; Τι απέγινε η τεράστια περιουσία του κομμουνιστικού κόμματος; Κανείς δεν γνωρίζει. Καμιά επίσημη απάντηση δεν έχει δοθεί. Το Μέτωπο Εθνικής Σωτηρίας που όφειλε, α-

φού ασκεί την εξουσία, να έχει διαλευκάνει αυτές τις υποθέσεις, τηρεί σιγήν ι-χθύος.

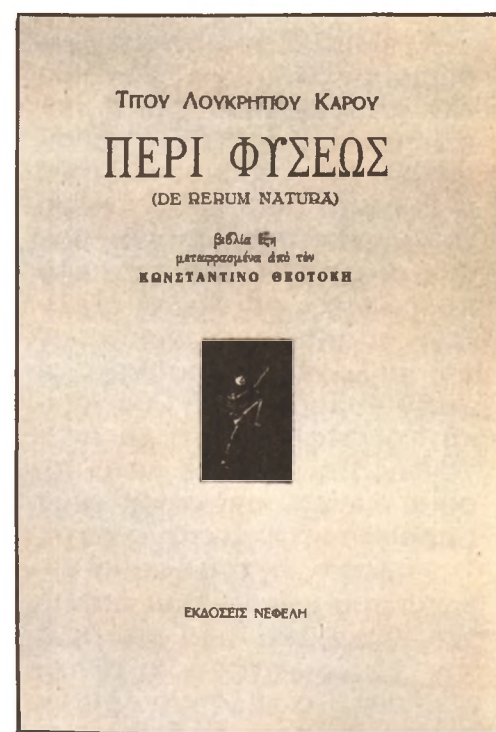
«Η κυβέρνησή μου κάνει λάθη» είπε στον «Nouvel Observateur» ο συγγραφέας και μέλος της «Ομάδας για τον Κοινωνικό Διάλογο» Αλεξάντρου Παλαιολόγκου, ο οποίος πρόσφατα τοποθετήθηκε πρέσβης της Ρουμανίας στη Γαλλία. Κι όταν τον ρώτησαν, εάν το Μέτωπο καλύπτει τη νομενκλατούρα του Τσαουσέσκου και τους εγκληματίες της Σεκιουριτάτε, εκείνος απάντησε χωρίς περιστροφές «Προφανώς. Δεν θέλω να ξέρω το γιατί. Ίσως για να κρατήσουν την εξουσία ίσως για να μη θίξουν μερικά πρόσωπα. Το γεγονός πάντως είναι ότι τους καλύπτουν».

Όταν ένας διπλωμάτης φθάνει στο σημείο να χρησιμοποιεί αυτή την κάθε άλλο παρά διπλωματική γλώσσα, όταν χιλιάδες Ρουμάνοι συνεχίζουν επί τέσσερις εβδομάδες να διαδηλώνουν «ο τύραννος έφυγε, οι κομμουνιστές έμειναν», όταν η Ντόινα Κόρνεα —το σύμβολο της αντίστασης εναντίον του Τσαουσέσκου— κάνει απεργία πείνας για να διαμαρτυρηθεί «για τον ανέντιμο τρόπο με τον οποίο διεξάγεται ο προεκλογικός αγώνας», τότε σημαίνει ότι: πολλά πρέπει να γίνουν για να μπορέσει η Ρουμανία να φθάσει εκεί που βρίσκονται ήδη άλλες χώρες της Ανατολικής Ευρώπης.

ΤΙΤΟΣ ΛΟΥΚΡΗΤΙΟΣ ΚΑΡΟΣ ΠΕΡΙ ΦΥΣΕΩΣ

Ένα κλασικό κείμενο της παγκόσμιας λογοτεχνίας, γραμμένο τον 1ο π.Χ. αιώνα από τον μεγάλο Λατίνο συγγραφέα, που έπηρέασε σημαντικά την εξέλιξη της ευρωπαϊκής σκέψης και λογοτεχνίας. Μέ το έργο του αυτό ο Λουκρήτιος κατόρθωσε να ξεπεράσει το συνηθισμένο επίπεδο του διδακτικού έπους και με παρατηρητικότητα μοναδική, φαντασία άπεριόριστη και περιγραφική δύναμη πλούσια, να μεταβάλλει τό στοχασμό σε ποίηση.

Ένα εξαιρετικά επιμελημένο βιβλίο, σε μετάφραση Κωνσταντίνου Θεοτόκη, πανομοιότυπη έκδοση της αντίστοιχης του «ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΚΕΙΜΕΝΑ».

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

Μαυρομιχάλη 9, 106 79 Αθήνα, Τηλ. 360.77. 44, FAX 363.99.62

ΕΥΡΩΠΗ

Μπροστά στις προκλήσεις

**Σε σταυροδρόμι κρίσιμων αποφάσεων
βρίσκεται η Ευρώπη. Ο Παντελής
Μούτουλας αναλύει τις σχέσεις
ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και ενιαίου
ευρωπαϊκού χώρου και τις επιλογές των
μικρών χωρών.**

Το πιο επίκαιρο θέμα στην Ευρώπη της τελευταίας δεκαετίας του αιώνα μας είναι η οικονομική συνεργασία. Η εποχή του ψυχρού πολέμου πέρασε και ο στόχος της ειρηνικής συνύπαρξης ξεπεράστηκε κι αυτός. Σήμερα δεν πρόκειται πια για προσπάθεια ανοχής του ενός συστήματος από το άλλο, αλλά για ειρηνική συνεργασία χωρίς όρια και είναι ακριβώς οι όροι αυτής της συνεργασίας, που βρίσκονται στην ημερήσια διάταξη. Ποτέ στην ιστορία οι παραγωγικές δυνάμεις σε τόσο ευρεία γεωπολιτική κλίμακα δεν βρέθηκαν μπροστά σε τόσο πλούσιες προοπτικές.

Το κλίμα ευφορίας που έχει δημιουργηθεί, έχει γεννήσει την ψευδαίσθηση ότι η πορεία θα είναι γραμμική και σίγουρη. Στην πραγματικότητα η Ευρώπη προσπαθεί ακόμη να συνειδητοποιήσει πού βρίσκεται ύστερα από τις πολύ πρόσφατες ραγδαίες εξελίξεις, οι οποίες υποχρεώνουν σε αλλαγές προσανατολισμών. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, ως τώρα ασυναγώνιστη δύναμη στη γηραιά ήπειρο, απέκτησε έναν απροσδόκητο ανταγωνιστή. Την προοπτική του ενιαίου ευρωπαϊκού χώρου, που ξεφεύγει σημαντικά από τα όριά της, χωρίς ωστόσο να την αποκλείει. Το ερώτημα λοιπόν είναι: η δεύτερη διαδικασία αναχαιτίζει την πρώτη, τη συμπληρώνει ή μήπως την τροποποιεί;

Δεν πρόκειται για ακαδημαϊκό ερώτημα. Οι συνθήκες είναι κρίσιμες, κυρίως για τις

λιγότερα ισχυρές χώρες οι οποίες, περισσότερο από τις άλλες, είναι υποχρεωμένες να πάρουν ορισμένες αποφάσεις. Πού θέλουν να ανήκουν και με ποιους όρους, με ποια οφέλη και με ποιο τίμημα.

Δυτική Ευρώπη και ΕΟΚ

Η αντίληψη της κοινοτικής Ευρώπης έχει βαθιές ρίζες. Από το 1923 κιόλας, ο κόμης Κουντενχόβεν - Καλέργκι είχε δημιουργήσει «πανευρωπαϊκό κίνημα», ενώ το 1929 ο πρόεδρος του Γαλλικού Συμβουλίου Αριστείδης Μπριάν υπέβαλε στην Κοινωνία των Εθνών σχέδιο ευρωπαϊκής ένωσης.

Μετά το β' παγκόσμιο πόλεμο η ανάγκη της συνεργασίας παρουσιάστηκε επιτακτικότερη. Στις 9 Μαΐου 1950 ο Γάλλος υπουργός Εξωτερικών Ρομπέρ Σουμάν πρότεινε σχέδιο, που είχε επεξεργαστεί ο Ζαν Μονέ, τη γαλλο-γερμανική συνεργασία στον τομέα άνθρακα και χάλυβα, κοινοπραξία στην οποία προσχώρησαν τελικά άλλα 4 κράτη (Βέλγιο, Ιταλία, Λουξεμβούργο και Ολλανδία). Από εκεί και πέρα οι ενέργειες για διεύρυνση της συνεργασίας πολλαπλασιάστηκαν τόσο στον οικονομικό τομέα (ΕΟΚ και ΕΥΡΑΤΟΜ με τη συνθήκη της Ρώμης του 1957) όσο και στον αμυντικό (Δυτική Ένωση 1948 που μετονομάστηκε σε Δυτικό - Ευρωπαϊκή Ένωση το 1954). ΝΑΤΟ και ΟΟΣΑ συμπληρώνουν την εικόνα με την προσθήκη του Καναδά και των Ην. Πολιτειών, ενώ ο γαλλο - γερμανικός άξονας απο-

δεικνύεται σταθερός και αποδοτικός.

Ο δυναμικότερος από τους δυτικο - ευρωπαϊκούς θεσμούς ήταν αναντίρρητα η ΕΟΚ. Η σταδιακή διεύρυνσή της με την ένταξη άλλων 6 χωρών (Δανία, Βρετανία, Ιρλανδία, Ελλάδα, Ισπανία και Πορτογαλία) στο διάστημα 1973-1986 ενίσχυσε την οικονομική και πολιτική επιρροή της Κοινότητας σ' όλο τον κόσμο, δημιούργησε νέους θεσμούς και κοινές πολιτικές σε πολλούς τομείς.

Στο τέλος της δεκαετίας του '80 η ΕΟΚ είχε ξεκαθαρίσει τους στόχους της, γνώριζε τις αντιθέσεις της και αναγνώριζε τους αντιπάλους της. Η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση παρουσιαζόταν ως η μοναδική διέξοδος στα εσωτερικά προβλήματα που δημιουργούσε η ανισότητα Βορρά - Νότου. Ταυτόχρονα ήταν και η αποτελεσματικότερη λύση απέναντι στο σκληρό οικονομικό ανταγωνισμό από τις ΗΠΑ, την Ιαπωνία και τις νέες βιομηχανικές χώρες της Ασίας και της Λατινικής Αμερικής. Η πραγματοποίησή της προχωρούσε σταθερά, παρά τα προβλήματα που δημιουργούσε κατά καιρούς η Βρετανία με τις πληρωμές, καθώς και ορισμένοι συντηρητικοί κύκλοι του διευθυντηρίου με τις απόψεις τους για τις φτωχές χώρες του νότου.

Ενιαία Ευρώπη

Όμως, η ιστορία έχει και απρόοπτα. Ένα απ' αυτά, το μεγαλύτερο σε έκταση και σπουδαιότητα τις τελευταίες δεκαετίες, ήταν η κατάρρευση σε μια χρονιά όλων, πλην ενός, των δικτατορικών καθεστώ-

**Το κλίμα ευφορίας που
έχει δημιουργηθεί στην
Ευρώπη έχει γεννήσει
την ψευδαίσθηση ότι η
πορεία θα είναι γραμμική
και σίγουρη.**

των της ανατολικής Ευρώπης. Μονομιάς αναδείχτηκε ένας ολόκληρος κόσμος με δυνατότητες, θέληση και φιλοδοξίες, στη θέση της παλιάς κλειστής κοινότητας με τους σταθερούς νόμους λειτουργίας και την έλλειψη προοπτικής, της κοινότητας που η Δύση τη χρησιμοποιούσε για εφειδρεία και ταυτόχρονα για

φόβητρο απέναντι στις δημοκρατικές διεκδικήσεις στο χώρο της.

Οι δυτικοί επιχειρηματίες είδαν στις χώρες αυτές τη μεγάλη ευκαιρία για κέρδος. Οι επαφές με τους υπεύθυνους των νέων καθεστώτων άρχισαν αμέσως, αλλά οι αρχαιωμένες δομές των ανατολικών απέκλειαν την υπογραφή συγκεκριμένων συμφωνιών.

Η διείσδυση που ετοιμάζεται να ξεκινήσει προς τα ανατολικά αποτελεί προέκταση της ενσωμάτωσης των οικονομιών της Δύσης, που είχε αρχίσει πριν καταρρεύσουν οι νεοσταλινικές δικτατορίες. Η διαδικασία αυτή έχει δύο συμπληρωματικές όψεις. Την πλούσια διακίνηση επενδυτικών κεφαλαίων σε περιοχές πολύ ευρύτερες από τα εθνικά όρια και την αθρόα μετακίνηση από χώρα σε χώρα ειδικευμένου εργατικού δυναμικού που στελεχώνει τις μικρές επιχειρήσεις έντασης εργασίας. Η σταδιακή κατάργηση των συνόρων, πέρα από τις πολιτιστικές επιπτώσεις της, δημιουργεί ριζικά νέα δεδομένα στην οικονομία.

ΕΟΚ και Ενιαία Ευρώπη

Σήμερα, η κατάργηση του διαχωρισμού της Ευρώπης σε δύο αντίπαλα κοινωνικά συστήματα έχει δημιουργήσει νεοφανείς καταστάσεις που ενδιαφέρουν άμεσα την ΕΟΚ. Από τα νέα ή διευρυμένα πεδία συγκρούσεων ξεχωρίζουν έξι. Αναλυτικότερα:

α) *Η γερμανική ενοποίηση.* Δεν είχε προλάβει να ανακοινωθεί η πρόθεση των δύο Γερμανιών να προχωρήσουν στην επανασυγκρότηση του παλιού ενιαίου κράτους και ακούστηκαν οι πρώτες φωνές διαμαρτυρίας. Ίσως όχι αδικαιολόγητα. Η πρώτη ένσταση είναι ότι η Αν. Γερμανία θα μπει από το παράθυρο στην ΕΟΚ, η οποία θα κληθεί να σηκώσει το βάρος της ανόρθωσης μιας διαλυμένης οικονομίας, χωρίς να έχει προλάβει να προετοιμαστεί. Η δεύτερη είναι ότι η Δ. Γερμανία έχει πάμπολλα πλεονεκτήματα απέναντι στις άλλες κοινοτικές χώρες όσον αφορά τη δυνατότητα να διεισδύσει στην Αν. Γερμανία κάτι που πετυχαίνει ήδη μέσω της νομισματικής ένωσης. Η τρίτη και ισχυρότερη συνδέεται με τους φόβους της Γαλλίας, της Ιταλίας και της Βρετανίας ότι η ενωμένη Γερμανία θα τεθεί επικεφα-

λής νέου άξονα κρατών που θα περιλαμβάνει την Αυστρία, την Τσεχοσλοβακία, την Ουγγαρία, την Πολωνία, ενδεχομένως τη Δανία και ίσως αργότερα τις ανεξάρτητες βαλτικές χώρες. Η δημιουργία τέτοιου μετώπου με εργαλείο το μάρκο θα ακυρώσει κάθε προσπάθεια ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης όπως την αντιλαμβάνεται σήμερα η ΕΟΚ.

β) Η υποβάθμιση των φτωχών περιοχών της Κοινότητας. Το θέμα που ενδιαφέρει άμεσα και τη χώρα μας. Μέρος των κεφαλαίων που προορίζονταν για ενδοκοινοτικές ανάγκες θα πάρει το δρόμο προς τα ανατολικά, διαφορετικά είναι αδύνατο να ανορθωθούν οι οικονομίες που θέλουν να εγκαταλείψουν τον κεντρικό σχεδιασμό. Η χρηματοδότηση δεν θα περιοριστεί στα πλαίσια της Τράπεζας για την Ανασυγκρότηση της Ανατολικής Ευρώπης, αλλά θα γίνει και από άλλα κονδύλια. Στο εξής, οι φτωχές χώρες της Κοινότητας πρέπει να είναι ευχαριστημένες αν κατορθώσουν απλώς να συγκρατήσουν το μέγεθος των διαφόρων ταμείων περιφερειακής ανάπτυξης, γιατί φαίνεται πολύ δύσκολο να τα διευρύνουν.

γ) Η δημιουργία μικρών οικονομικών ενοτήτων. Η κατάργηση των συνόρων από τη διείσδυση κεφαλαίων έχει αναβαθμίσει το ρόλο επαρχιών

ή ακόμη και πόλεων, που απολαμβάνουν σχετική αυτονομία από τα εθνικά κέντρα. Μια από τις λύσεις που εξετάζει η Λιθουανία προκειμένου να αποφύγει τις επιπτώσεις του εμπορικού αποκλεισμού από τη Μόσχα, είναι να αναπτύξει αυτόνομες εμπορικές σχέσεις με πόλεις της ΕΣΣΔ όπως το Λένινγκραντ και περιοχές όπως ένα τμήμα της Ουκρανίας. Στη δυτική πλευρά της Ευρώπης τέτοιου είδους ανταλλαγές διευρύνονται συνεχώς με αποτέλεσμα να ενισχύεται ο θεσμός της τοπικής αυτοδιοίκησης. Η σμίκρυνση του οικονομικού υποκειμένου οδηγεί αναγκαστικά σε δημοκρατικότερες διαδικασίες αποφάσεων, γιατί ο έλεγχος είναι ευκολότερος και γιατί η εποπτεία του παραγωγού στη διαδικασία διάθεσης του προϊόντος του είναι αμεσότερη. Απ' όλες τις καινούργιες εξελίξεις, αυτή είναι ίσως η θετικότερη.

δ) Ο κίνδυνος πολέμου. Αυτός προέρχεται από την ΕΣΣΔ, που τώρα είναι κοντύτερα στην Ευρώπη απ' όσο ποτέ άλλοτε. Η ΕΣΣΔ δεν απειλεί, απειλείται. Η έξαρση των εθνικιστικών τάσεων κοντεύει να καταργήσει την ίδια την ύπαρξή της. Δυτικοί επίσημοι έχουν τονίσει επανειλημμένα ότι η παράταση της κατάστασης αυτής θέτει σε αμφισβήτηση την ίδια την οικονομική συνεργασία στην Ευρώπη. Εκατοντάδες σχέδια για επεν-

δύσεις δυτικών κεφαλαίων σε διάφορες σοβιετικές δημοκρατίες μένουν σε εκκρεμότητα, επειδή κανείς δεν μπορεί να προβλέψει τι θα συμβεί. Εκτός απ' αυτό όμως, ενδεχόμενο ξέσπασμα εμφύλιου πολέμου στη Σοβιετική Ένωση θα απελευθερώσει χιονοστιβάδα εξελίξεων, που μοιραία θα φτάσουν και στην Ευρώπη.

Ο κίνδυνος ενώνει. Όλοι, χωρίς εξαίρεση, οι δυτικοί ηγέτες συνιστούν συμβιβασμό, ο οποίος όμως θα ευνοήσει τον ισχυρότερο. Μ' άλλα λόγια το Κρεμλίνο βγαίνει κερδισμένο από την αντιπαράθεσή του με τις δημοκρατίες, ανεξάρτητα από το δίκαιο ή όχι των αιτημάτων των εθνικιστών.

ε) Η συνεργασία στα Βαλκάνια. Πρέπει να πούμε ότι ακόμη δεν έχουν γίνει αξιοσημείωτες ενέργειες προς αυτή την κατεύθυνση, αλλά σημασία έχει ότι διανοίγονται νέες δυνατότητες, που προς το παρόν βρίσκουν έκφραση σε κάποια υποτυπώδη συνεργασία για την προστασία των ποταμών της βαλκανικής από τη μόλυνση. Ακόμη, σχεδιάζεται η δημιουργία στην Αθήνα κέντρου οικονομικών μελετών της περιοχής. Ασφαλώς μπορούν να γίνουν περισσότερα. Η ευοίωνη προοπτική συνεργασίας που δημιουργεί η γεωγραφική εγγύτητα, αντισταθμίζεται από την ετοιμότητα που επέδειξαν οι ανεπτυγμένες χώρες στην προσπέλαση στην περιοχή. Ειδικά στη Ρουμανία, η γαλλική παρουσία είναι εντονότατη σε όλους τους τομείς, ενώ υπογράφηκε κιόλας η πρώτη συμφωνία για ειδική μορφωτική συνεργασία με τις ΗΠΑ.

Χωρίς εκδημοκρατισμό και αναβάθμιση των θεσμών της η Ευρωπαϊκή Κοινότητα δεν θα πετύχει τους στόχους της.

Πάντως μακροπρόθεσμα, ελάχιστες σοβαρές προσπάθειες για συλλογική συνεργασία στα Βαλκάνια μπορούν να αποδώσουν, αν δεν λυθεί το εθνικό ζήτημα στη Γιουγκοσλαβία, που σε λίγο θα περιλάβει ακόμη και την ουγγρική μειονότητα στη βόρεια Σερβία.

στ) Η προστασία του περιβάλλοντος. Από τους μεγαλύτερους μύθους που είχαν δη-

μιουργηθεί γύρω από τον «υπαρκτό σοσιαλισμό» ήταν εκείνος που μιλούσε για καθαρό περιβάλλον. Σήμερα είναι πασίγνωστο ότι οι ανατολικο-γερμανικές χώρες χρειάζονται τεράστια κονδύλια για να δημιουργήσουν στοιχειωδώς ανθρώπινες συνθήκες διαβίωσης. Προκύπτει λοιπόν και πάλι το ζήτημα του καταμερισμού, τη στιγμή που αλληπάλληλες μετρήσεις για λογαριασμό του ΟΗΕ κρούουν τον κώδωνα του κινδύνου και για τις μεσογειακές χώρες, οι οποίες χρειάζονται αυτή την περίοδο περισσότερα χρήματα για να καταπολεμήσουν τη ρύπανση.

Από τους μεγαλύτερους μύθους που είχαν δημιουργηθεί γύρω από τον «υπαρκτό σοσιαλισμό» ήταν εκείνος για καθαρό περιβάλλον.

Πάντως η υπόθεση της προστασίας του περιβάλλοντος αφυπνίζει και μάλλον συσπειρώνει, αντί να διαιρεί τους ανθρώπους. Είμαστε άλλωστε, πολύ κοντά ο ένας στον άλλον και τα νέα γνωστοποιούνται αμέσως. Μέχρι πρότινος, την κωμόπολη Κόπσα Μίκα δεν την ήξεραν καλά καλά ούτε στην ίδια τη Ρουμανία. Από τότε που η ευρωπαϊκή τηλεόραση έδειξε το ρεπορτάζ για τους καρκινοπαθείς και τα μαύρα πρόβατα, ως αποτέλεσμα της μόλυνσης από το χημικό εργοστάσιο, οι πάντες συνειδητοποίησαν ότι ο κίνδυνος είναι κοινός.

Αναβάθμιση θεσμών

Εστίες τριβής και πεδία σύμπτωσης συμφερόντων μεταξύ της ΕΟΚ και του ευρύτερου ευρωπαϊκού χώρου σήμερα πολλαπλασιάζονται. Κάθε μέρα γεννιούνται νέα δεδομένα που αναιρούν τα παλιά. Η εποχή είναι δύσκολη για γενικά συμπεράσματα, γιατί αν μη τι άλλο, είναι μεταβατική. Παρόλα αυτά, ίσως είναι καιρός να συνειδητοποιήσουμε ότι αν δεν επιταχυνθεί ο ρυθμός των εσωτερικών αλλαγών και κυρίως, αν δεν υιοθετηθούν δημοκρατικότερες ενδοκοινοτικές σχέσεις —προτάσεις για αναβάθμιση του Ευρωκοινοβουλίου και για ανάπτυξη του καθυστερημένου Νότου έχουν διατυπωθεί πολλές— η ΕΟΚ δεν θα πετύχει την ολοκλήρωσή της όπως τη θέλει.

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ: ΙΣΧΥΕΙ ΤΟ «ΑΡΙΣ

Μετά τις κοσμογονικές αλλαγές που ανέτρεψαν ριζικά το πολιτικό σκηνικό, και τις αναλύσεις για τα αίτια που προκάλεσαν αυτή τη χιονοστιβάδα ανατροπών, προβάλλει το πλέον ακανθώδες ερώτημα, προς τα πού θα βαδίσουν αυτές οι χώρες. Μια άποψη, που φθίνει κάτω από την ολοφάνερη πίεση της πραγματικότητας, θεωρεί ότι οι αλλαγές αυτές δημιουργούν τις προϋποθέσεις για την ανανέωση του σοσιαλιστικού συστήματος, ότι αποτελούν ένα ποιοτικό άλμα στην πορεία για την πραγμάτωσή του. Σημείο αναφοράς της άποψης αυτής είναι η πορεία της περεστρόικα στη Σοβιετική Ένωση. Η εκ διαμέτρου αντίθετη άποψη, κωδικοποιώντας τα μηνύματα της κατάρρευσης, επιχειρεί να αποδείξει ότι η πορεία προς την εγκαθίδρυση ενός καπιταλισμού, έστω περιφερειακού, είναι αναπόφευκτη αλλά και ευκταία.

Δεν θα επιχειρήσω εδώ να αντιπαρεθώ σ' αυτές τις απόψεις κυρίως στη δεύτερη, επειδή η πρώτη είναι εύγλωττα άκαιρη και ιδιαίτερα απολογητική, ενώ παράλληλα η περίπτωση της ΕΣΣΔ αποτελεί μια ιδιόμορφη μέχρι τώρα περίπτωση. Θέλω μόνο να καταδείξω το σχηματικό χαρακτήρα τέτοιων κατατάξεων αλλά και προβλέψεων προσδιορίζοντας την εσφαλμένη μεθοδολογική αφετηρία ανάλυσης των κοινωνιών αυτών. Αυτή η αφετηρία στιγματίζεται από τον κλασικό τρόπο μεταφοράς κατηγοριών, που αποτελούν αφαίρεση του πραγματικού υλικού των δυτικοκαπιταλιστικών κοινωνιών, στο πεδίο ανάλυσης των ανατολικών χωρών.

Ακατάλληλος, προς το παρόν, ο δυτικός διαχωρισμός

Αποτελεί κατά τη γνώμη μου μεθοδολογικό αλλά και πολιτικό ατόπημα η προσπάθεια κατάταξης των διάφορων πολιτικών δυνάμεων που εμφανίσθηκαν στις ανατολικές χώρες, με βάση τα δυτικά σχήματα της αριστεράς και της δεξιάς. Τέτοια κατάταξη, όμως, γίνεται και λειτουργεί εκβιαστικά και πιεστικά στη διαδικασία διαμόρφωσης σχέσεων της ευρωπαϊκής αριστεράς με τα άτυπα και τυπικά πολιτικά μορφώματα της Ανατολικής Ευρώπης. Δεν αρνούμαι, ότι μπορεί να γίνει μια «εκλογολογική» κατάταξη, όπως έγινε στην Ανατ. Γερμανία ή στην Ουγγαρία, απορρίπτω μόνο το σταθερό χαρακτήρα αυτής της κατάταξης. Χαρακτήρας που απισχνάζει την πολιτική ανάλυση, καθώς επικαλύπτει με τη λογική της πολιτικής εκτόνωσης τη λογική των κοινωνικών διεργασιών.

Στη δύση οι πολιτικοί σχηματισμοί διαμορφώθηκαν μετά τις αστικές επαναστάσεις στη βάση της διάσπασης της ανθρωπίνης συμπεριφοράς: η οποία απεγκλωβίστηκε από τις φεουδαλικές συλλογικότητες «προσωπικής εξάρτησης» δημιουργώντας τους όρους ώστε, μέσα στα

«Μέσα στο 1989 η κοινωνία στις Ανατολικές χώρες δεν εκυοφόρησε το κράτος ως φορέα ενιαίας εξουσίας (Δυτ. Ευρώπη), αλλά ανέτρεψε το κράτος - κόμμα. Στην πρώτη περίπτωση, με κλασικό παράδειγμα τη γαλλική επανάσταση, παρουσιάζονται οι κομματικές συσσωματώσεις δεξιάς - κέντρου - αριστεράς. Στη δεύτερη όλοι ανατρέπουν τον ένα».

πλαίσια της ευρύτερης αγοράς, η συμπεριφορά να προσανατολισθεί ατομοκεντρικά. Αυτή η διαδικασία προώθησης του ατόμου διαμόρφωσε τους όρους συγκρότησης της κοινωνίας των πολιτών από τη μια μεριά και του κράτους - διαχειριστή των γενικών συμφερόντων αυτών των

πολιτών, από την άλλη. Ο κατακερματισμός των ανθρωπίνων συμφερόντων και συμπεριφορών διαμόρφωσε τα επιμέρους πολιτικά μορφώματα της αριστεράς - δεξιάς (ιακωβίνοι - γιρονδικοί). Το κράτος εδώ είναι τέτοιο στο βαθμό που τουλάχιστον συμβολικά «διαχειρίζεται» τις υποθέσεις των ατόμων - πολιτών.

Ανατροπή του κράτους-κόμματος

Εντελώς αντίθετη είναι η σχέση κράτους - κοινωνίας στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης. Εδώ τα άτομα ήταν μεν φορείς ταξικών διαχωρισμών και διακρίσεων στην ιδιωτική τους σφαίρα συνύπαρξης με τους άλλους, χωρίς όμως να μεταβάλλονται σε πολίτες στην κρατικό-πολιτική σφαίρα. Αυτό συνέβη, επειδή το κράτος εδώ δεν είναι ο διαχειριστής των ιδιωτικών υποθέσεων που έχουν λάβει γενικευμένο χαρακτήρα, αλλά είναι το κράτος του κόμματος, όπου ο ιδιώτης δεν γίνεται ποτέ πολίτης αλλά είναι εσαεί όργανο.

Οι δικτυώσεις των ιδιωτών ως φορέων ιδιαίτερων ταξικών συμφερόντων στη —δυτικού τρόπου— ορθολογικοποιημένη παραγωγή και αναπαραγωγή της ζωής είναι κάθετες και οριζόντιες, όπου οι επαφές και οι συνδέσεις μεταξύ των διαφορετικών ταξικών κατηγοριών παίρνουν τη μορφή ταξικών και πολυσυλλεκτικών κομμάτων. Η δικτύωση των συμφερόντων στις ανατολικές χώρες ήταν —είναι πυραμιδοειδής, όπου στη βάση, από τη μια μεριά υπάρχουν οι «απλοί υπάλληλοι, μέλη του κόμματος που δεν έχουν εξουσία... από την άλλη μεριά υπάρχουν στελέχη κύρους που διοικούν και διευθύνουν τις επιχειρήσεις, τα ιδρύματα, ολόκληρους οικονομικούς κλάδους, την πολιτική και την κουλτούρα, την καθημερινή ζωή και, τέλος, το κράτος καθώς και το κόμμα, με την καθοδηγητική και οργανωτική δραστηριότητά τους»¹. Σ' αυτή την πυραμιδοειδή σύνδεση εργαζομένων - τεχνοκρατών διαμεσολαβητών - κόμματος, ο ιδιώτης παρέμενε υπάλληλος - υποτελής στο μοναδικό κόμμα. Δεν υπάρχουν λοιπόν σήμερα οι σταθερές και οι παραδοσιακές κοινωνικές προϋποθέσεις για την εμφάνιση αυτόχθονων και αυτοσηματοδοτούμενων πολιτικών ρευμάτων, δεξιών ή αριστερών. Η αντίθεση ήταν εδώ όχι μεταξύ διακριτών πολιτικά, ταξικο-κοινωνικών αντιθέσεων και του κράτους - διαχειριστή, αλλά μεταξύ μιας άμορφης κοινωνίας χωρίς ιδιώτες - πολίτες που συλλήβδην αντιμετωπίζει ένα παμφάγο και ολοκληρωτικό κράτος. Η αντίθεση αυτή όμως δεν εγγράφεται μόνο στο πολιτικό επίπεδο, όπως μάταια προσπαθούν κάποιιοι να μας πείσουν, αλλά κυρίως στο οικονομικό. Όπως σωστά κατέδειξε ο ευρωβουλευτής του Συνασπισμού Μ. Παπαγιαννάκης το λεγόμενο κοινωνικό κράτος και η σοσιαλιστική του βάση ήσαν ιδεολογήματα που εκφράσθηκαν μέσα από τη «στασιμότητα της ανάπτυξης».

ΕΡΑ - ΔΕΞΙΑ»;

του Γιώργου Σιακαντάρη

«συγκεκριμένη υποαπασχόληση και ανοικτή ανεργία νέων, στεγαστική κρίση», «βασικά τρόφιμα με το δελτίο, μείωση του μέσου όρου ζωής, ανυπολόγιστη μόλυνση και ρύπανση του περιβάλλοντος, δημόσια ελλείμματα και τεράστιες πληθωριστικές πιέσεις»².

Μέσα στο 1989, η κοινωνία στις ανατολικές χώρες δεν εκυοφόρησε το κράτος ως φορέα ενιαίας εξουσίας (Δυτ. Ευρώπη), αλλά ανέτρεψε το κράτος - κόμμα. Στην πρώτη περίπτωση με κλασικό παράδειγμα τη γαλλική επανάσταση, παρουσιάζονται οι κομματικές συσσωματώσεις δεξιάς - κέντρου - αριστεράς. Στη δεύτερη όλοι ανατρέπουν τον ένα. Η «Αλληλεγγύη» η ΕΔΔ στη Βουλγαρία, το «Φόρουμ των Πολιτών» στην Τσεχοσλοβακία διαμορφώθηκαν με άξονα την κυρίαρχη αντίθεσή τους απέναντι στο ολοκληρωτικό κράτος αφενός, και στην προσπάθεια για το μετασχηματισμό της κοινωνίας σε κοινωνία των πολιτών αφετέρου. Βεβαίως οι δύο αυτές επιδιώξεις στηρίζονται στις όχι τόσο άτοπες προσδοκίες, ότι οι ιδιωτικοποιήσεις και κυρίως οι ξένες επενδύσεις θα αλλάξουν τη φυσιογνωμία των χωρών αυτών. Τα πολιτικά αυτά κινήματα όσο και να φαίνονται ή να είναι δεξιόστροφα, με βάση τη λογική των δυτικών αντιλήψεων, στην ουσία είναι μεταβατικά πολιτικά μορφώματα, που θα χαρακτηρίσουν την εποχή της μετάβασης προς την ιδιωτικοποίηση, αλλά και προς τη δημιουργία μιας διακριτής κοινωνίας των πολιτών με τις αντιθέσεις της. Η επιστροφή των Πολωνών π.χ. από τις 1.1.90 στα σύμβολα της προπολεμικής Πολωνίας δεν είναι δείγμα αντιδραστικής οπισθοδρόμησης, αλλά δείχνει την αγωνία μιας κοινωνίας να επιστρέψει έστω σε μορφές υποτελούς συλλογικότητας, που αναδεικνύουν όμως ως πρωτεύον ζήτημα την ανεξαρτησία της πολωνικής κοινωνίας. Οι Πολωνοί, οι αριστοκράτες τους, έστω, εξέλεγαν τους βασιλείς τους από το 1572, ενώ τους κομματικούς ηγέτες τους δεν τους εξέλεγαν ούτε καν τα κομματικά μέλη. Γι' αυτό η Rzeczpolita Polska συνέτριψε τη Λαϊκή Δημοκρατία της Πολωνίας.

Πολιτικά δικαιώματα και ακρίβεια...

Αν το κύριο χαρακτηριστικό αυτών των κοσμογονικών αλλαγών είναι η αντιολοκληρωτική επανάσταση, τότε ας μη βιάζονται μερικοί να επιχαιρούν και να ονειροπολούν τους «μεγάλους αδελφούς» Ζίβκοφ, Χόνεκερ, Γιάκες, όταν διαβάζουν ότι στην Πολωνία οι τιμές των ειδών διατροφής, της βενζίνης και της στέγης αυξήθηκαν κατά 100%, η ανεργία έπληξε, και το βιοτικό επίπεδο εμφανίζεται χαμηλότερο κατά 20%³. Γιατί το κύριο εδώ ήταν η ανατροπή του ολοκληρωτισμού και η εμφάνιση ενός κράτους που θα σέβεται στοιχειωδώς τα δικαιώματα των πολιτών μέσα από τον πολυκομματισμό, την ελευθερία του Τύπου, του λό-

γου, του συνέρχεσθαι κτλ. Ας μην βιαστούν κάποιοι. Όλα αυτά τα αλλοιώνει η οικονομική ανισότητα, αλλά έστω και έτσι υπάρχουν, και όταν αυτά τα δικαιώματα υπάρχουν δεν είναι καθόλου μα καθόλου τυπικά.

Όσον αφορά το επίπεδο διαβίωσης αυτών των λαών, πρέπει να γίνει αντιληπτό, ότι οι λαοί αυτών των χωρών έστω με την ξένη «βοήθεια» με πληθωρισμό, ανεργία, ακρίβεια θα αισθανθούν για πρώτη φορά ως παραγωγοί - καταναλωτές και αυτό τους είναι αρκετό για να επιλέξουν. Άλλου είδους αντιθέσεις, θα γεννήσουν, πιθανώς, το νέο εκεί πέρα, όπως η διαμόρφωση νέων συλλογικοτήτων, η διεύρυνση των δημοκρατικών θεσμών, ο δικαιότερος καταμερισμός του πλούτου, η συμμετοχή των πολιτών στα κέντρα των αποφάσεων. Ας μη βιάζονται μερικοί να κλείσουν την κοινωνία σε προκατασκευασμένες συνταγές σκέψης. Συνταγές που, έτσι κι αλλιώς, για 70 χρόνια δεν κατανόησαν και δεν εξήγησαν τίποτα. Ας προσέξουμε τη μαρξιστικότατη ανάλυση του μη μαρξιστή Μπ. Γκέρμεκ, κοινοβουλευτικού εκπροσώπου της «Αλληλεγγύης», ο οποίος θεωρεί ότι «οι Πολωνοί προτιμούν τον καπιταλισμό, χωρίς να τον πιστεύουν. Προτιμούν πολύ απλά την επιτυχία και ο καπιταλισμός έχει γίνει το συνώνυμό της»⁴.

Αν πάλι κάποιοι επιχειρήσαν να θέσουν εκτός νόμου το Ρουμανικό ΚΚ (κατακριτέα πράξη), τότε πού ήταν οι διαμαρτυρόμενοι σήμερα, όταν το ΡΚΚ απαγόρευε επί 40 χρόνια στους Ρουμάνους πολίτες να έχουν τα πολιτικά τους κόμ-

ματα; Όταν κάποιοι εισαγγελείς επιχειρούν να απαγορεύσουν το Τσεχοσλοβακικό ΚΚ πού ήταν πάλι, όταν οι ίδιοι εισαγγελείς χόρευαν στην πλατεία Βεντσεσλάς στο ρυθμό των ρώσικων τανκς; Καταδικάζουμε, βεβαίως εκείνους τους «εισαγγελείς», αλλά είναι οι πρώην ηγέτες αυτών των εισαγγελισκών, που δημιούργησαν τις αντικομμουνιστικές ψυχώσεις σ' αυτούς τους λαούς. Ελπίζουμε να το κατανοήσουν αυτό μερικοί και να συνεχίσουν να σκέπτονται ακόμα, για το τι κατέρρευσε και αν κατέρρευσε κάτι. Επειδή δεν μπορείς συνεχώς να αφήνεις τους «λίγους» να πείσουν τους «πολλούς» ότι «μερικοί» άλλαξαν. Επειδή, σίγουρα, μας συγκινεί η υπόθεση της Αριστεράς, ενδιαφερόμαστε και για την ειλικρίνη και επώδυνη ρήξη των «μερικών» με την προηγούμενη συνειδήσή τους.

Πρέπει θαρρετά να το ομολογήσουμε, ότι η υπόθεση της συγκρότησης της Αριστεράς στην Ευρώπη και στη χώρα μας εξαρτάται από τη δημιουργία προϋποθέσεων για τη ρήξη με τα ιδεολογήματα του ανύπαρκτου σοσιαλισμού. Η ρήξη με τον υπαρκτό καπιταλισμό περνά μέσα από τη ρήξη με τον ανύπαρκτο σοσιαλισμό. Προς το παρόν η ρήξη του Αντί μετά το πραξικόπημα του Γιαρουζέλσκι, ότι «όλοι είμαστε Πολωνοί, γιατί είμαστε σοσιαλιστές», είναι επίκαιρη όσο ποτέ, έστω και αν οι Πολωνοί δεν είναι σοσιαλιστές. □

1. Στέργιος Μπαμπανάσης, εισαγωγή στο «Η εμπειρία του σοσιαλιστικού μετασχηματισμού στη Σοβιετική Ένωση» του Τάσου Ε. Φακιδά. Ίδρυμα Μεσογειακών Μελετών 1989, σελ. 25.
2. Μ. Παπαγιαννάκης «Η Οικονομική κατάρρευση του Υπαρκτού Σοσιαλισμού» ΒΗΜΑ 6-1-1990.
3. ΒΗΜΑ 22-4-90 από «The Sunday Times».
4. Εποχή 4-3-90. Η ομιλία του Μπ. Γκέρμεκ στη διεθνή συνάντηση Ανατολής - Δύσης που έγινε στο Παρίσι το Φεβρουάριο του 1990.

ΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΦΩΤΟΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑΣ

Ε. ΣΑΜΙΟΥ

- Επεξεργασία κειμένου
- DeskTop Publishing (Σελιδοποίηση)
- Προγράμματα Οπτικής Αναγνώρισης Χαρακτήρων (O.C.R.) για κατάργηση της πληκτρολόγησης
- Εκτύπωση σε Φωτοσύνθεση
- Εκτύπωση σε Laser
- Scanners (για μίξη εικόνων στο κείμενο)
- Γλωσσική Επιμέλεια
- Στοιχειοθεσία ακόμα και των πιο εξειδικευμένων Μαθηματικών κειμένων
- Στοιχειοθεσία σε όλες τις Δυτικοευρωπαϊκές γλώσσες
- Μεγάλη ποικιλία γραμματοσειρών
- Ταχύτατη παράδοση
- Εκτύπωση σε films

Είμαστε οι πρώτοι που εφαρμόσαμε την ηλεκτρονική στοιχειοθεσία στην Ελλάδα, γι' αυτό είμαστε και οι πιο ειδικοί.

Θεμιστοκλέους 23-25, 106 77 Αθήνα, 2ος όρ., Τηλ. 3609449, 3640745

ΕΝΑΣ ΓΚΟΡΜΠΑΤΣΩΦ ΔΕΝ ΦΕΡΝ

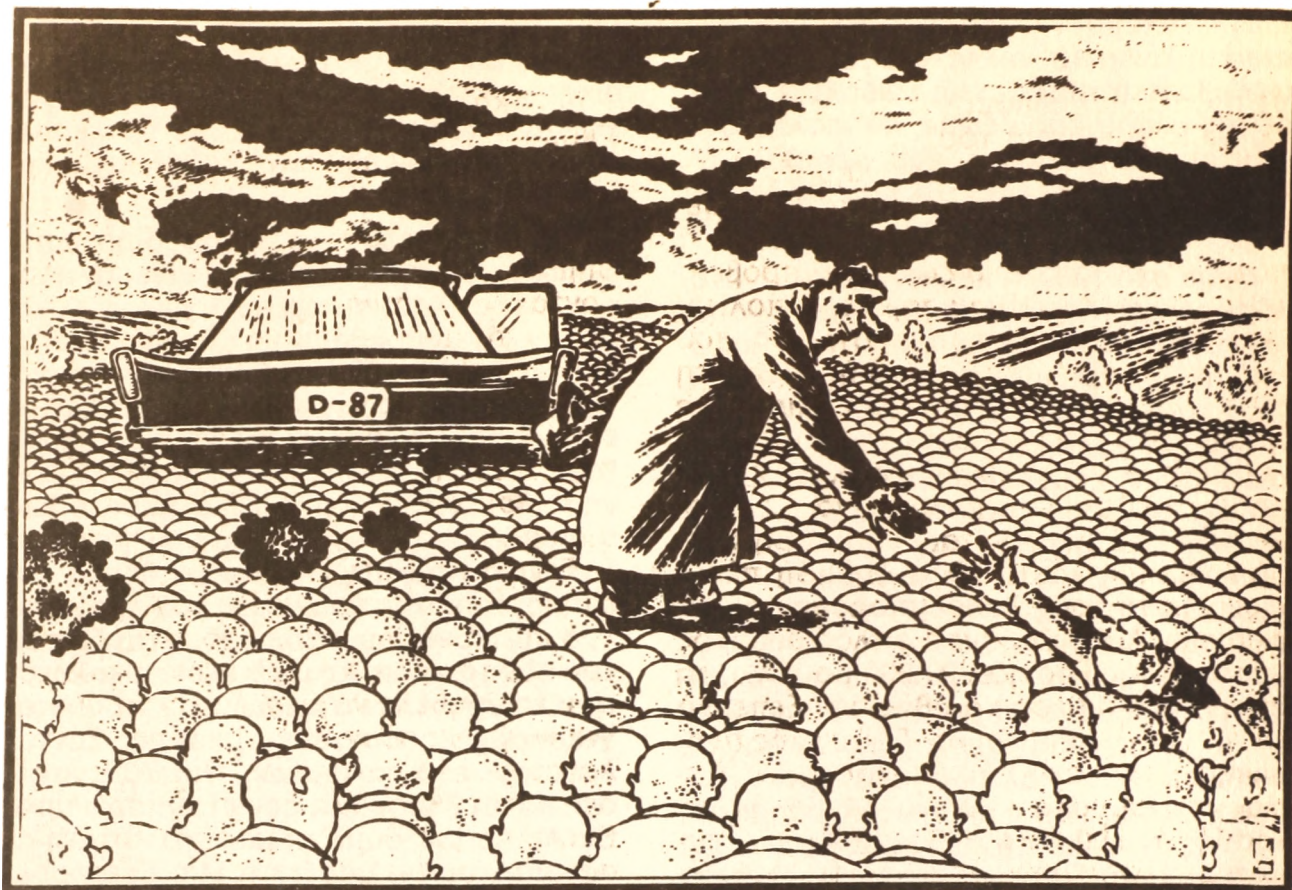
Το 2745053, είναι ο αριθμός στον οποίο οι κάτοικοι του Λένινγκραντ μπορούν να τηλεφωνούν για να καταγγείλουν όσα εγκληματικά περιστατικά πέφτουν στην αντίληψή τους. Η αστυνομία της πόλης αναγκάστηκε να συνεργαστεί με την τοπική τηλεόραση που μεταδίδει συνεχώς τον αριθμό, επειδή η εγκληματικότητα έχει γνωρίσει μια ιλιγγιώδη άνοδο τα τελευταία χρόνια.

Οι εισαγγελείς του Λένινγκραντ, της Μόσχας και των άλλων σοβιετικών μεγαλουπόλεων ανακοινώνουν σχεδόν κάθε εβδομάδα και νέα στοιχεία, σύμφωνα με τα οποία όλων των ειδών τα εγκλήματα αυξάνονται κατά 30% κάθε χρόνο. Ο Τύπος δεν παύει να κρούει τον κώδωνα του κινδύνου. Η «Πράβδα» έγραψε στις αρχές Απριλίου ότι το αεροδρόμιο Σερεμέτιεβο της Μόσχας «μοιάζει με τη Σικελία» αναφέροντας περιστατικά από οργανωμένες ληστείες νεοαφιχθέντων τουριστών: οπλισμένες συμμορίες —συνήθως σε συνεργασία με τους ταξιτζήδες— σταματούν τα ταξί στο δρόμο από το αεροδρόμιο προς την πόλη και με την απειλή των όπλων αφαιρούν από τους επιβάτες τα χρήματα και τα πολυτίμα είδη που κουβαλούν.

Το περιοδικό «Νέοι Καιροί» διαπίστωσε σε μια παλιότερη έρευνά του ότι η εγκληματικότητα στη Μόσχα και το Λένινγκραντ έχει φτάσει στα επίπεδα της Νέας Υόρκης. Ο ταξιτζής που με μετέφερε από το αεροδρόμιο στο κέντρο της «Πετρούπολης» —όπως επέμενε να αποκαλεί το Λένινγκραντ— με πληροφόρησε ότι στα προάστια της πόλης και στις λαϊκές γειτονιές είναι επικίνδυνο να κυκλοφορεί κανείς μετά τις 9 το βράδυ.

Η ατμόσφαιρα που επικρατούσε όταν έφθασα στο «Πριμπαλτίσκαγια», το ακριβότερο και πλέον τουριστικό ξενοδοχείο της πόλης, επιβεβαίωσε απόλυτα τα προηγούμενα. Η είσοδος ελέγχονταν από αστυνομικούς με γκλομπς. Η παραλαβή των κλειδιών του δωματίου, το οποίο είχε κλειστεί μέσω της επίσημης οδού, ισοδυναμούσε με μια χρονοβόρα διαδικασία στη διάρκεια της οποίας αιωρείτο η αναγκαιότητα λαδώματος των υπαλλήλων της ρεσεψιόν. Στο ασανσέρ που οδηγούσε στον 15ο όροφο, ένας νεαρός πουλούσε σοβιετικά ρολόγια της μόδας με τρόπο φορτικό. Στις πόρτες των δωματίων υπήρχαν αλυσίδες ασφαλείας με την ένδειξη: «*παρακαλούμε το βράδυ να ασφαλίσετε με την αλυσίδα*».

Στη Νιέφσκι, την κεντρική λεωφόρο του Λένινγκραντ, ένα μεσόκοπο ζευγάρι κυνηγούσε έναν νεαρό με ξενικά συνθήματα στο τζην παντελόνι του, υποστηρίζοντας ότι είχε κλέψει πράγματα από το σπίτι τους. Οι διαβάτες, οι πολίτες, στρατιώτες και αξιωματικοί παρακολουθούσαν χωρίς να επεμβαίνουν, την πάλη του νεαρού με τον μεσόκοπο, που κατάφερε

κάποια στιγμή να τον στριμώξει σε μια γωνία. Μια παρέα νεαρών που συνόδευαν μια νεαρή γυναίκα βαμμένη έντονα, με ρώτησαν στα ιταλικά αν ήθελα να πάω με μια «ρωσίδα πουτάνα». Η κοπέλα παρακολουθούσε με ανέκφραστο πρόσωπο.

Πλούσιοι και φτωχοί

Νεαροί πουλούσαν στη Νιέφσκι τα πάντα, από σαμπάνιες μέχρι χαβιάρι, ρολόγια και αντικές. Άλλοι ήθελαν να αλλάξουν δολάρια στη μαύρη αγορά. Ένας περισσότερο φορτικός από τους υπόλοιπους, με ακολούθησε μέχρι το εσωτερικό ενός φούρνου. Κάθησε πίσω μου στην ουρά, βγάζοντας από την τσάντα του διάφορα αντικείμενα. Ο μπροστινός γύρισε χαμογελώντας και μου είπε: «*πρέπει να είναι δύσκολη η ζωή ενός τουρίστα στο Λένινγκραντ*». Στο μέσο της διαδρομής προς το ξενοδοχείο, ένας ταξιτζής μου ζήτησε 40 ρούβλια, για μια κούρσα που δεν στοίχιζε περισσότερο από 2. Απειλήσε ότι διαφορετικά θα έπρεπε να κατέβω. Όταν με τη σειρά μου τον απείλησα ότι θα φωνάξω την «μιλίτσια», τη σοβιετική αστυνομία, ξελιγώθηκε στα γέλια λες και του είχα πει το καλύτερο ανέκδοτο της χρονιάς.

Αν η μια αιτία για την άνοδο της εγκληματικότητας στη σημερινή ΕΣΣΔ είναι το ξεπέρασμα του φόβου, η άλλη αφορά τις διαφοροποιήσεις που έχουν συντελεστεί στην κοινωνία. Σε ένα ειδικό αφιέρωμα της τηλεόρασης, που παρουσίασε συμπλοκές μεταξύ αντιπάλων συμμοριών και τρανταχτές υποθέσεις λαθρεμπορίου ναρκωτικών και παλιών θρησκευτικών εικόνων, ένας από τους συλληφθέντες εξήγησε με αποπλυστικό τρόπο: «*παλιότερα δεν είχαμε τι να κλέψουμε,*

γιατί όλοι είμαστε φτωχοί».

Ένας άλλος είπε ότι «*οι κοοπεράτιβες, είναι σήμερα το χρυσόμαλλο δέρας*», επειδή οι ιδιοκτήτες κερδίζουν πολλά χρήματα. Η κυριότερη ίσως από τις οικονομικές καινοτομίες της περестρόικα, έχει γίνει αντικείμενο εκμετάλλευσης από όλες τις πλευρές: η μαφία ζητά χρήματα για προστασία, οι αστυνομικοί για προστασία από τη μαφία, οι κρατικοί υπάλληλοι για να μην επικαλεσθούν μια από τις άπειρες γραφειοκρατικές διατάξεις παρεμποδίζοντας τη λειτουργία της επιχείρησης. Η ίδια εκπομπή της τηλεόρασης, έδειξε έναν κρατικό υπάλληλο που είχε συλληφθεί για δωροδοκία, μετά από καταγγελία του θύματος στις αρχές. Παρουσιάζοντας τους θησαυρούς που είχαν κατασχεθεί από τα τελωνεία ενώ ήταν έτοιμοι να φυγαδευτούν από τη χώρα, ο παρουσιαστής παρατήρησε «*αυτά που έχει υποστεί η χώρα τον 20ό αιώνα, δεν έχουν προηγούμενο στην ιστορία της ανθρωπότητας*».

Η Δυτική Ουτοπία

Η «Τσάικα» είναι το «ιν» μπαρ του Λένινγκραντ, ίσως και όλης της Σοβιετικής Ένωσης. Ανήκει σε μια δυτική επιχείρηση, η οποία σχεδίασε και το μοντέρνο, εφάμιλλο των δυτικοευρωπαϊκών μπαρ, διάκοσμο. Αντίθετα με ότι θα περίμενε κανείς, ανάμεσα στους θαμώνες του μπαρ δεν υπάρχει ούτε μισός Ρώσος διανοούμενος: το μπαρ είναι γεμάτο από δυτικούς πελάτες και εγχώριες πόρνες. Δεν υπάρχει τίποτα το περίεργο σε αυτό: ένα ποτό στην «Τσάικα» κοστίζει γύρω στα 7 δολάρια, δηλαδή 105 ρούβλια στη μαύρη αγορά. Όπως ένας μέσος μισθός κινείται ανάμεσα στα 180 με 200 ρούβλια, κάποιος «κανονικός» σοβιετικός πολίτης

Η ΤΗΝ ΠΕΡΕΣΤΡΟΪΚΑ

του Στέλιου Κούλογλου

θα πρέπει να ξοδέψει για δυο ποτά ολόκληρο το μηνιατικό του.

Φτάνουμε έτσι στη βασική αδυναμία των γκορμπατσωφικών μεταρρυθμίσεων, στον ουτοπικό τους χαρακτήρα. Γιατί ποια είναι τα πρότυπα ζωής που προβάλλονται σήμερα σε έναν σοβιετικό πολίτη; Άμεσα ή έμμεσα, η περεστρόικα του προτείνει, μέσω της στροφής προς τη Δύση, έναν δυτικό τρόπο ζωής, που στις σημερινές συνθήκες είναι ανέφικτος. Τα κομπούτερ επί παραδείγματι, τα οποία απαγορεύονταν μέχρι πρότινος, εξακολουθούν και πωλούνται στη μαύρη αγορά κάνοντας «δυτικούς», δηλαδή πλούσιους, μόνο τους λαθρέμπορους που τα εισάγουν λαθραία: ένας απλός οικιακός υπολογιστής κοστίζει 20.000 ρούβλια, τη στιγμή που ο μέσος μισθός δεν ξεπερνά τα 200 ρούβλια το μήνα. Τα δυτικής απομίμησης και κακής ποιότητας «μοντελάκια» στα μεγάλα κρατικά καταστήματα κοστίζουν 200 έως 300 ρούβλια — δυο φορές τη μέση μηνιαία σύνταξη — ενώ τα προϊόντα των συνεταιρισμών είναι ακόμη ακριβότερα. Το σύστημα μισθών το οποίο έχει επιβληθεί είναι τόσο μη αξιωματικό ώστε οι κατ'εξοχήν εκπρόσωποι της μοντέρνας τεχνολογίας, οι αστροναύτες, κερδίζουν μηνιαίως 300 ρούβλια (= 3.000 δρχ.) το μήνα, όσα δηλαδή κερδίζει κάποιος ταξιτζής σε μερικές ώρες, αν «κάνει την καλή» και βρει ορισμένους τουρίστες που χρειάζονται τις υπηρεσίες του.

Επομένως οι μόνοι που μπορούν να εφαρμόσουν έναν δυτικό τρόπο ζωής, είναι όσοι ασχολούνται με την άνθουσα παραοικονομία ή με παράνομες δραστηριότητες: οι μαυραγορίτες, οι πόρνες, οι έμποροι ναρκωτικών και οι αρχηγοί των πολυπληθών ομάδων μαφίας, οι οποίες προσφέρουν «προστασία» στα συνεταιριστικά εστιατόρια και τις εκδιδόμενες γυναίκες. Όπως λοιπόν το δυτικό ταυτίζεται με την εγκληματικότητα, οι «δυτικόφιλοι» διανοούμενοι αν δεν θέλουν να παρανομήσουν ώστε να κερδίζουν χρήματα, αναγκάζονται να μεταναστεύσουν. Μεταξύ των 250 χιλιάδων Σοβιετικών πολιτών οι οποίοι εγκατέλειψαν τη χώρα μόνο το 1989 (!), περιλαμβάνονται χιλιάδες από τα καλύτερα και πιο σύγχρονα μυαλά της ΕΣΣΔ: πρόκειται για μια πρωτοφανή διαρροή εγκεφάλων προς τη Δύση.

Επειδή το «αντίπαλο δέος» στη δυτική στροφή, δηλαδή η επιστροφή στον σταλινισμό ή την παλιά «Αγία Ρωσία» του 19ου αιώνα, ακούγεται το ίδιο ουτοπικά, οι σοβιετικοί διανοούμενοι, ολόκληρη η σοβιετική κοινωνία βρίσκεται σε μια πρωτοφανή σύγχυση: είναι γι' αυτό ακριβώς το λόγο που αντίθετα με ότι θα περίμενε κανείς, η περεστρόικα δεν συνοδεύθηκε με μια άνθηση των γραμμάτων και των τεχνών.

Φυσικά, ιδίως τα πρώτα χρόνια του Γκορμπατσώφ, η γκλασνόστ άνοιξε τα στόματα, λειτούργησε απελευθερωτικά για την κοινωνία. Όμως, ακόμη και οι πιο εξελελιγμένοι διανοούμενοι δεν έχουν σήμερα τίποτα να προτείνουν: περιορίζονται να καταγγέλλουν τα κακώς κείμενα και το παρελθόν, μια διαδικασία που έχει καταλήξει σε ένα είδος μαζικής, σαδομαζοχιστικής ψυχανάλυσης. Οι σοβιετικοί πολίτες ακούν για τα εγκλήματα που ανέχθηκαν, για όλα αυτά τα τρομερά, «που συνέβησαν στη χώρα τον 20ό αιώνα».

Γενιές που μεγάλωσαν μέσα στο σύστημα, που πίστεψαν στην ανωτερότητα του σοσιαλισμού, στην προπαγάνδα που ταύτιζε τον καπιταλισμό με την κόλαση, που τους ήθελε να υπομένουν τις θυσίες για να βοηθήσουν, στα πλαίσια του «προλεταριακού διεθνισμού», τις λιμοκτονούσες υποτίθεται χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, ανακαλύπτουν ότι σπατάλησαν την ζωή τους σε ένα ψέμα. Πληροφορούνται τώρα ότι στην καπιταλιστική κόλαση περνάνε πολύ καλύτερα, ότι είναι ο ιμπεριαλιστής και φιλοπόλεμος πρόεδρος των ΗΠΑ που υπόσχεται γενναία οικονομική βοήθεια και στηρίζει τον Γκορμπατσώφ, ότι η Ουγγαρία είναι πολύ πιο πλούσια από τη Ρωσία ή ότι στην Τσεχοσλοβακία γκρεμίζουν τα αγάλματα του Λένιν το ένα μετά το άλλο, εξευτελίζουν τα σοβιετικά στρατεύματα και πολιορκούν τη σοβιετική πρεσβεία στην Πράγα.

Συνειδητοποιούν ότι η καλύτερη λογοτεχνία τους ήταν απαγορευμένη ότι η πολιτιστική τους παράδοση έχει υποστεί μια ανεπανόρθωτη ζημιά, ότι το περιβάλλον έχει καταστραφεί στο όνομα μιας βιομηχανικής ανάπτυξης που δεν είχε κανένα αποτέλεσμα. Με δυο λόγια η σοβιετική κοινωνία βρίσκεται σήμερα σε μια πρωτοφανή σύγχυση: δεν ξέρει ποιο είναι ακριβώς το κακό που έκανε και κυρίως δεν γνωρίζει ποιο είναι το καλό και πώς μπορεί να φτάσει σε αυτό.

Η συνήθεια της μιζέριας

Έτσι το μόνο «σταθερό» σημείο αναφοράς, είναι η συνήθεια της μιζέριας: η ασφάλεια πως ό,τι και αν γίνει θα έχουν τη δουλειά τους και ορισμένα ρούβλια τον μήνα για να αγοράσουν λιπαρά λουκάνικα και βότκα. Γι' αυτό ακριβώς ο Γκορμπατσώφ δυσκολεύεται αφάνταστα να επιβάλλει τη μόνη θεραπεία που θα μπορούσε να στρέψει τη χώρα προς τη δύση και να ορθολογικοποιήσει ένα σχιζοφρενικό σύστημα: το πέρασμα στην οικονομία της αγοράς.

Σχεδόν κάθε μέρα στο δελτίο των 9, ο σοβιετικός ηγέτης παραδίδει απλά μαθήματα οικονομίας: γυρίζοντας από εργοστάσιο σε φάμπρικα και από εργατούπολη σε βιομηχανική περιοχή, δίνει έναν

θαρραλέο αγώνα εξηγώντας γιατί ο συναγωνισμός θα βοηθήσει τις επιχειρήσεις, γιατί η αγορά δεν είναι ούτε καπιταλιστική εφεύρεση, ούτε τόσο κακό πράγμα όσο ακούγεται. Διαβεβαιώνει ότι η ανεργία θα είναι προσωρινή, ότι οι αναπόφευκτες αυξήσεις των τιμών θα αντισταθμιστούν από ειδικά μέτρα για την προστασία των οικονομικά ασθενέστερων ομάδων του πληθυσμού. Ο αρχιτέκτονας της περεστρόικα μοιάζει να μιλάει σε κουφούς: κομματικά στελέχη και συνδικαλιστές υπογραμμίζουν με το που παίρνουν το λόγο, την προστασία των ανύπαρκτων «κοινωνικών κατακτήσεων». Υπογραμμίζουν ουσιαστικά ότι δεν μπορούν τη γενική σύγχυση, ότι τουλάχιστον σήμερα μπορούν να δηλώσουν αν ρωτηθούν ποια είναι η ταυτότητά τους: είναι εργάτες, σοβιετικοί εργάτες.

Ούφο και πολιτική

Ο πιο χαρακτηριστικός καθρέφτης μιας ανεπανάληπτης κοινωνικής σύγχυσης, είναι — ποιος άλλος; — η σοβιετική τηλεόραση. Ελεύθερα, πλην των δελτίων ειδήσεων τα οποία ελέγχονται ακόμη προσεκτικά, τόσο τα δυο εθνικά κανάλια, όσο και τα τοπικά, ασχολούνται με δυο δημοφιλή θέματα: την εγκληματικότητα και τα ΟΥΦΟ. Λες και έχει αναλάβει τον ρόλο της τήρησης κάποιας ηθικής τάξης σε μια κοινωνία η οποία καταρρέει, η τηλεόραση δεν σταματάει στα πιο δημοφιλή της προγράμματα να παρουσιάζει ατέλειωτες περιπτώσεις παρανόμων που συλλαμβάνονται θυμίζοντας σε όσους φλερτάρουν με τον μόνο τρόπο να αποκτήσει κανείς χρήματα στη σημερινή ΕΣΣΔ, ότι εκτός από το *έγκλημα* υπάρχει και *τιμωρία*.

Η δεύτερη διέξοδος ενός λαού — ο οποίος είχε πάντα μεταφυσικές ανησυχίες — δεν είναι άλλη από τα ΟΥΦΟ. Αναζητώντας τη σωτηρία στον ουρανό, οι Σοβιετικοί όχι μόνον πιστεύουν ότι τα ΟΥΦΟ υπάρχουν, αλλά στη Μόσχα, άρχισαν τελευταία να παραδίδονται μαθήματα για το ...πώς κανείς θα συμπεριφερθεί αν συναντήσει εξωγήινους στο δρόμο! Την προηγούμενη εβδομάδα κάτοικοι και αστυνομικοί του Γιαροσλάφκι Σοσέ, μιας περιοχής λίγο έξω από τη Μόσχα βεβαιώνουν από τις οθόνες ότι τα «ούφο της γειτονιάς τους» παρουσιάζονταν κάθε βράδυ τους 6 τελευταίους μήνες. Οι τηλεοπτικές κάμερες που στήθηκαν για την περίπτωση για μέρες, δεν μπόρεσαν να καταγράψουν κανένα παράξενο φαινόμενο, προς μεγάλη απογοήτευση των σοβιετικών τηλεθεατών. Καλό είναι να ελπίζει κανείς ότι θα ...επανεμφανισθούν δίνοντας διέξοδο στη βαθύτατη, ηθική κυρίως, κρίση μιας κοινωνίας. Στο κυριότερο δηλαδή πρόβλημα που μετατρέπει σχεδόν σε ουτοπία, την περεστρόικα του Μιχαήλ Γκορμπατσώφ. □

ΓΙΑΤΣΕΚ ΚΟΥΡΟΝ: ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ ΑΛΛΗ ΛΥΣΗ

Κάθε Τρίτη ο υπουργός Εργασίας ενημερώνει τον κόσμο. Από το γραφείο του, στο υπουργείο ο Γιάτσεκ Κουρόν μιλά στην τηλεόραση για την πολιτική «ηλεκτροσόκ» της κυβέρνησης. Στις αρχές του περασμένου Ιανουαρίου υπέστη καρδιακή προσβολή. Ωστόσο, δεν διέκοψε την ανά Τρίτη τηλεοπτική ενημέρωση. Τη συνέχισε από το ...νοσοκομείο.

Με τον Γιάτσεκ Κουρόν δεν πλήττει ποτέ κανείς. Και τούτο συμβαίνει όχι μόνο επειδή έχει χιούμορ. Ο πρώην αντιφρονών και νυν υπουργός έχει ριχθεί με τέτοιο πάθος στη «δουλειά» ώστε κατορθώνει να πείθει ακόμη και τους πλέον σκεπτικιστές.

Οι Πολωνοί τον σέβονται. Δεν ξεχνούν ότι ο ιστορικός Γιάτσεκ Κουρόν ήταν ένας από τους τέσσερις ιδρυτές της ΚΟΡ (Επιτροπή για την Υπεράσπιση των Εργατών). Θυμούνται πως το 1956 έμεινε τρία χρόνια στη φυλακή· το 1968, τριάντισι χρόνια· το 1981, ξανά στη φυλακή, επί δυόμισι χρόνια. Τώρα ο Γιάτσεκ Κουρόν, έχει αναλάβει άχαρο έργο. Εκείνος πρέπει να δώσει στους Πολωνούς το ...χάπι της ανεργίας, η οποία φαίνεται ότι θα είναι μαζική.

ΕΡ.: Ανεργία, μείωση των μισθών. Τα μέτρα Μπαλκέροβιτς¹ είναι πολύ σκληρά και σε εσάς έχει δοθεί ο ρόλος του «κακού».

ΓΙΑΤΣΕΚ ΚΟΥΡΟΝ: Όταν ο Ταντέους Μαζοβιέτσκι μου πρότεινε, πέρσι τον Σεπτέμβριο, να αναλάβω το υπουργείο Εργασίας, τον ρώτησα ποιος θα ήταν ο υπουργός Οικονομικών. Μου ανέφερε τον Μπαλκέροβιτς. Ζήτησα να τον συναντήσω αμέσως. Συζητήσαμε όλη τη νύχτα. Την επομένη το πρωί είπα στον Μαζοβιέτσκι ότι δέχομαι υπό τον όρο ότι θα συμμετείχα στην επεξεργασία του οικονομικού προγράμματος. Έτσι κι έγινε στην αρχή. Μετά όμως δεν προλάβαινα να τα κάνω όλα. Στη συνέχεια ήρθε το καρδιακό επεισόδιο. Εν πάση περιπτώσει μπορώ να πω ότι μέχρι τώρα είχαμε μόνον ορισμένες ασημαντες διαφορές.

ΕΡ.: Από την 1η Ιανουαρίου, μόλις άρχισε η εφαρμογή των οικονομικών μέτρων, οι τιμές εκτοξεύθηκαν στα ύψη. Δεν σας εξέπληξε το γεγονός αυτό; Δεν ανησυχήσατε;

ΑΠ.: Ήμουν βέβαιος πως έτσι ακριβώς θα συνέβαινε. Δεν φοβήθηκα καθόλου. Άλλους φόβους έχω, όχι όμως σχετικούς με τις αυξήσεις των τιμών. Θα με ρωτήσετε «γιατί»; Διότι γνώριζα πως δεν υπήρχε άλλη διέξοδος. Πολύ πριν αναλάβει ο Μαζοβιέτσκι έλεγα ότι πρέπει να κυβερνήσουμε εμείς και να κάνουμε ακριβώς αυτές ακριβώς τις μεταρρυθμίσεις που γίνονται τώρα.

Ο Γιάτσεκ Κουρόν

Όταν ξεσηκώθηκαν οι Τσέχοι φώναζαν: «Ό,τι οι Πολωνοί έκαναν σε δέκα χρόνια, εμείς θα το κάνουμε σε δέκα ημέρες». Πράγματι εγώ, π.χ., είχα δέκα χρόνια² στη διάθεσή μου να σκεφθώ σχετικά με τις οικονομικές μεταρρυθμίσεις. Πιστέψτε με στη φυλακή είχα πολύ ελεύθερο χρόνο!

ΕΡ.: Στο τέλος Ιανουαρίου ξέσπασαν απεργίες στα μεταλλεία της Σιλεσίας. Φοβηθήκατε, μήπως επεκταθούν οι απεργίες και σε άλλες περιοχές της χώρας;

ΑΠ.: Όχι. Είπα στους απεργούς: «Δεν θα έρθω να σας συναντήσω. Θα μιλήσω μαζί σας μόνο αφού σταματήσετε να απειλείτε την κυβέρνηση. Οι απεργίες δεν θα με κάνουν να υποχωρήσω». Το πρόβλημά μας πάντως δεν είναι οι απεργίες, αλλά η οικονομική στασιμότητα. Αυτή είναι η πραγματική απειλή. Εάν δημιουργηθεί κοινωνική αναταραχή, θα προέλθει από τους άνεργους και τους νέους· όχι από τους ενδεχόμενους απεργούς. Φυσικά απεργίες θα συνεχίσουν να γίνονται. Θα είναι, ωστόσο, περιορισμένης κλίμακας.

Πρόσφατα έγινε μια κινητοποίηση των σιδηροδρομικών, οι οποίοι αρχικά ζητούσαν να συμμετέχουν στην επιχείρηση και τα κέρδη. Στο τέλος κατέληξαν να ζητούν, απλώς και μόνο, να παραιτηθεί ο υπουργός Μεταφορών (ένας κομμουνιστής) και ο διευθυντής των Σιδηροδρόμων. Κανείς δεν καταλάβαινε τίποτα. Όλα, τελικά, οφείλονταν σε γκάφα του υπουργού Μεταφορών ο οποίος στην προκειμένη περίπτωση δεν με συμβουλευόταν. Δεν θέλω να πω ότι ήταν... ηθελημένη η γκάφα του (γέλια), όμως τέτοιες καταστάσεις μπορούν να προκαλέ-

σουν προβλήματα· όταν δηλαδή η διοίκηση ή οι επικεφαλής των επιχειρήσεων προκαλούν, έστω άθελά τους, τον κόσμο.

ΕΡ.: Τι μπορεί να κάνει ο υπουργός Εργασίας για όσους θα πλήξει η ανεργία;

ΑΠ.: Πρώτα απ' όλα να σας πω ότι η ανεργία μόλις τώρα αρχίζει. Από τους 266.000 Πολωνούς, που, στα τέλη Μαρτίου, ζητούσαν να λάβουν επίδομα, οι μισοί δεν έχουν ξαναδουλέψει. Όμως εγώ δεν είμαι εργοδότης. Μπορώ να βοηθήσω του άνεργους να βρουν δουλειά δεν μπορώ όμως να τους ...προσλάβω.

Σε γενικές γραμμές το πρόβλημα συνίσταται κυρίως στη νοοτροπία, στη συμπεριφορά των ανθρώπων. Τι θέλω να πω; Έρχονται να ζητήσουν δουλειά από την κυβέρνηση, ενώ οι ίδιοι δεν παίρνουν καμιά πρωτοβουλία. Εμείς φυσικά έχουμε μεγάλο χρέος απέναντί τους, όμως πρέπει κι εκείνοι να κάνουν κάτι. Το γεγονός ότι δεν αναλαμβάνουν τις ευθύνες τους είναι προϊόν του κομμουνιστικού καθεστώτος. Βεβαίως δεν συμπεριφέρονται όλοι οι άνεργοι κατ' αυτόν τον τρόπο.

ΕΡ.: Δεν φοβάστε τον τεράστιο αριθμό «νέων-φτωχών» που πιθανότατα θα δημιουργηθεί από την αναμενόμενη ανεργία;

ΑΠ.: Υπάρχουν άνθρωποι στην Πολωνία που ζουν σε συνθήκες τρομερής φτώχειας. Όμως άλλο πράγμα είναι η φτώχεια κι άλλο η ανεργία. Μέχρι στιγμής η μια κατάσταση δεν συνδέεται με την άλλη. Πρέπει να διαχωρίζουμε τα πράγματα. Ωστόσο εμείς θα προστατεύσουμε όλους όσους θα έχουν ανάγκη.

Η μεγαλύτερη αγωνία μου, σε ό,τι αφορά την ανεργία, είναι οι νέοι. Εφέτος θα τελειώσουν τις σπουδές τους 360.000 νέοι. Πρέπει να μπορέσουν να ενταχθούν επαγγελματικά εκεί όπου θα είναι δυναμικοί. Αυτοί οι νέοι θα αποτελέσουν τον σκληρό πυρήνα της οικονομίας. Αυτοί θα παρασύρουν και τους άλλους. Εάν δεν βρουν τα μέσα να διοχετεύσουν τις δυνατότητές τους, τότε θα φύγουν στο εξωτερικό.

Θέλω να δημιουργήσω, γι' αυτούς τους ανθρώπους, ένα φως στο βάθος του τούνελ. Θέλω να δουν ότι τους δίνονται ευκαιρίες, εδώ στην Πολωνία. □

1. Μπαλκέροβιτς. Το επίθετο του υπουργού Οικονομικών.

2. Από το 1980, τότε που ιδρύθηκε η «Αλληλεγγύη».

Η συνέντευξη του Πολωνού υπουργού Εργασίας Γιάτσεκ Κουρόν δημοσιεύθηκε στον *Nouvel Observateur* (τ. 1328, 19-25 Απριλίου '90).

...Στα 1969, φθινόπωρο, ο Ιάκωβος άφησε το χωριό του και ακολούθησε τον αδελφό του στην Αθήνα, τον είχε φάει ο μεγάλος: «Άσ' τα και έλα, τι κάθεται εκεί κάτω;» του έγραφε ο Ιάκωβος. «Παράτα τα κι έλα πάνω, να δεις άσπρη μέρα». Έτσι ρίζωσαν οι δυό τους στη γειτονιά με τα χαμόσπιτα, στα δόρεια του Παγκρατίου. Πιο κει η Καθολική εκκλησία, το θερινό σινεμά Λάουρα, απέναντι η μάντρα με παλιοσίδερα, σκουριασμένα αυτοκίνητα μέσα σε τσουκνίδες και βάτα, έβρισκαν φωλιά τα ζευγαράκια, το σούρουπο. Ο Ιάκωβος βγήκε στο παράθυρο. Το απόγευμα είχε ένα χρώμα πορφύρας. Στην αυλή δύο τσίγγινα τραπεζάκια, βαρέλια στη σειρά με κρασί Μεσογείων, λίγα δέντρα, τριγύρω τριανταφυλιές, μαργαρίτες. Δύο γέροι έφταναν τ' απογεύματα, κάθονταν στις ψάθινες καρέκλες κουτσοπίνοντας. «Κρασοκανάτες», είπε μέσα του, «σαν τον πατέρα του». Κι αμέσως βρέθηκε αλλού...

Η ΣΚΙΑ ΤΟΥ ΛΕΠΕΝ ΠΑΝ

Η βεβήλωση των 35 τάφων στο εβραϊκό κοιμητήριο της πόλης Καρπαντρά συγκλόνισε την προηγούμενη εβδομάδα τη Γαλλία. Δράστες αυτής της αποτρόπαιας πράξης φέρονται οπαδοί του Εθνικού Μετώπου ενώ ο αρχηγός τους δήλωσε θρασύτατα ότι δεν αισθάνεται την παραμικρή ενοχή.

«Αγαπώ την πόλη μου, ντρέπομαι για το δήμαρχό της» έγραφε το σύνθημα με κόκκινο σπρέι στους τοίχους της πρωτεύουσας του γαλλικού Νότου, τη Νίκαια, όπου στις 30 Μαρτίου συνήλθε το 8ο Συνέδριο του Εθνικού Μετώπου, του κόμματος του νεοφασίστα Λεπέν. Ο δήμαρχος της πόλης, ο Jacques Médecin, που είχε εκλεγεί με τη σημαία του κόμματος του Σιράκ (RPR) υποδέχτηκε τους «υψηλούς» επισκέπτες του Συνεδρίου, τον ίδιο τον Λεπέν και τον Franz Shoenber πρώην SS και νυν ηγέτη του νεο-ναζιστικού δυτικογερμανικού κόμματος των «Ρεπουμπλικάνων». Ο δήμαρχος της Νίκαιας έκανε δημόσιες δηλώσεις εναντίον της πολυπληθούς κοινότητας των Εβραίων της πόλης, πράγμα που ξεσήκωσε θύελλα στον πολιτικό κόσμο και τον Τύπο της Γαλλίας.

Στη Νίκαια, όπου το Εθνικό Μέτωπο έχει την υποστήριξη του 25% του εκλογικού σώματος, «Η Γαλλία στην Εξουσία», ήταν το κύριο σύνθημα του Συνεδρίου. Το θλιβερό είναι ότι η επιρροή του κόμματος αυξάνεται στη γαλλική πολιτική και κοινωνία. Στις πρόσφατες περιφερειακές και δημοτικές εκλογές οι Λεπενιστές σημείωσαν άνοδο μέχρι και 10% σε ορισμένες πόλεις (π.χ. Mulhouse, Dreux, Strasburg, κλπ.). Οι αναλυτές του οργανισμού δημοσκοπήσεων και ερευνών SOFRES επισημαίνουν ανησυχητικά φαινόμενα. Συγκριτικά στοιχεία με την εκλογική επιρροή του Εθνικού Μετώπου στις βουλευτικές εκλογές του 1986 και τις προεδρικές του 1988 δείχνουν ότι το κόμμα του Λεπέν σημειώνει κατακόρυφη ανοδική πορεία:

- στις ομάδες ηλικιών 18-24 και 25-34·
- στις δυναμικότερες επαγγελματικές και κοινωνικές ομάδες, όπως τα μεσαία και ανώτερα στελέχη των επιχειρήσεων στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι το Εθνικό Μέτωπο παραμένει ένας πολιτικός αγώγος για την έκφραση της διαμαρτυρίας των εκλογέων. Ωστόσο σταθερά αναδεικνύεται τρίτη πολιτική δύναμη στη Γαλλία με ενδεχόμενο σοβαρό ρυθμιστικό ρόλο, διαψεύδοντας όλες τις προβλέψεις και αναλύσεις στις αρχές της προηγούμενης δεκαετίας που το θεωρούσαν εφήμερο, περιθωριακό και παροδικό φαινόμενο.

Τα στοιχεία με βάση τα οποία μπορεί να σταθμιστεί η μονιμότερη άνοδος της επιρροής του μπορούν να συνοψισθούν στα εξής:

- Αποκτά ομοιόμορφη πανεθνική ανάπτυξη μειώνοντας τις τοπικές δυσαναλογίες που το χαρακτήριζαν στο παρελθόν.
- Παγώνει, επιβεβαιώνει και αναπτύσσει τους πολιτικούς του δεσμούς με εκείνα τα κοινωνικά στρώματα και τις ομάδες από τα οποία άντλησε την πολιτική του δύναμη τα πέντε χρόνια που μεσολάβησαν από το ιδρυτικό του συνέδριο.

- Αναπτύσσει ένα πολύπλοκο δίκτυο πολιτικής επικοινωνίας με άλλες κοινωνικές ομάδες. Οι άνθρωποι του Εθνικού Μετώπου βρίσκονται παντού.

- Απολαμβάνει πλέον το καθεστώς ενός κοινωνικά και πολιτικά νομιμοποιημένου πολιτικού σχηματισμού.

Ακτινογραφία του Εθνικού Μετώπου

Ο σκληρός πυρήνας της οργανωτικής δομής του Εθνικού μετώπου τροφοδοτείται από τα παραδοσιακά θερμοκήπια της γαλλικής άκρας Δεξιάς. Στην αστυνομία, στο στρατό, στην εκκλησία, στο Πανεπιστήμιο το Εθνικό μέτωπο διατηρεί δίκτυα και πολλές εφεδρείες.

ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ: Ελέγχει την ηγεσία της FRIIP (Ανεξάρτητη Επαγγελματική Ομοσπονδία Αστυνομικών) η οποία στις τελευταίες εκλογές του χώρου κέρδισε 15% των ψήφων.

Οι απόψεις του κόμματος κυκλοφορούν νόμιμα στα αστυνομικά τμήματα μέσα από τις στήλες του μηνιαίου Περιοδικού της FRIIP, «Αστυνομία και ασφάλεια».

Στις 2 Μαΐου η γαλλική Εθνοσυνέλευση με ψήφο των Σοσιαλιστών και Κομμουνιστών βουλευτών υιοθέτησε νόμο για την πάταξη των ρατσιστικών ή αντισημιτικών πράξεων, καθώς επίσης και των πράξεων που καλλιεργούν κλίμα ξενοφοβίας. Ο νόμος αυτός επιτρέπει, μεταξύ άλλων, στη δικαστική εξουσία να στερήσει για 5 χρόνια το δικαίωμα άσκησης δημόσιου λειτουργήματος και το δικαίωμα εκλογιμότητας οποιουδήποτε ατόμου λάβει μέρος ή υποκινήσει σε εκδήλωση ρατσιστικής συμπεριφοράς. Πολλοί κατηγορούν τη γαλλική Αριστερά ότι με το νόμο αυτό ενισχύει το Εθνικό Μέτωπο μετατρέποντας τον Λεπέν σε «θύμα» πολιτικών διώξεων. Ο καιρός θα δείξει.

Ο Λεπέν με ανθρακωρύχους: ποιος μιλάει για «ταξικούς αγώνες»;

ΕΚΚΛΗΣΙΑ. Οι καθολικοί του Εθνικού Μετώπου ελέγχουν τα 4 στα 6 μεγαλύτερης κυκλοφορίας εκκλησιαστικά έντυπα της Γαλλίας. Οι Λεπενιστές Bernard Anthony και Romain Mavie έχουν ιδρύσει και διευθύνουν δυο κέντρα καθολικής κουλτούρας: το Κέντρο Charlier και το Ινστιτούτο «Χριστιανισμός - Αλληλεγγύη».

Το Κέντρο Charlier, αυτοχαρακτηρίζεται σαν «κέντρο προβληματισμού για τις πνευματικές και ηθικές αρετές του γαλλικού πολιτισμού». Διοργανώνει καλοκαιρινό ανοιχτό πανεπιστήμιο στην Chartres όπου το περασμένο έτος συνέρρευσαν 50 χιλιάδες νεαροί Γάλλοι.

Το Ινστιτούτο «Χριστιανισμός-Αλληλεγγύη» οργώνει με τα 2 χιλιάδες μάχιμα στελέχη του τη γαλλική ύπαιθρο, απευθυνόμενο σε 100 χιλιάδες Γάλλους κάθε χρόνο μέσω «σεμιναρίων, συναντήσεων, ομιλιών και συνεστιάσεων».

ΣΤΡΑΤΟΣ. Ο Pierre Dabezis πρόεδρος του Ιδρύματος Ερευνών για την Εθνική Ασφάλεια δηλώνει στο περιοδικό L'Enferment: «Ευτυχώς δεν είναι όλοι οι αξιωματικοί του στρατού φασίστες. Δυστυχώς, όσοι δεν είναι, αναγκάζονται να ακολουθήσουν παθητικά τους υπόλοιπους». Το Εθνικό Μέτωπο λοιπόν έχει ισχυρή επιρροή στους αξιωματικούς του γαλλικού στρατού.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ. Εδώ η παρέμβαση γίνεται μετά το 1988. Στις εκλογές για τα Πανεπιστημιακά συμβούλια το 1989 και το 1990 οι ακροδεξιοί σχηματισμοί αιφνιδιάζουν. Τα ψηφοδέλτια τα οποία πατρώνει με επιστολές του ο ίδιος ο Λεπέν επιγράφονται: «Για έναν νέο φοιτητή». Σε Προπύργια του Εθνικού Μετώπου έχουν μεταβληθή γνωστά Γαλλικά Πανεπιστή-

2 ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΑ

της Ιωάννας Παπαδημητροπούλου

μία όπως το Montpellier, το Aix Marseille III ή αλλιώς «Πανεπιστήμιο Πινοσέτ» το Paris IV, το Paris II, το Lyon III. Από την άλλη μεριά τα Λύκεια αποτελούν τεράστιο χώρο στρατολόγησης.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ - ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ: Ο εκκεντρικά φιλελεύθερος πολιτικός του λόγος όταν αναφέρεται στην οικονομική θεματολογία και οι χοντροκομμένες αντισυνδικαλιστικές θέσεις του δεν του επέτρεψαν την ανάπτυξη του στους εργασιακούς χώρους. Ωστόσο, το Εθνικό Μέτωπο έχει οργανώσει ισχυρούς «κύκλους» ανά τμήματα ειδικοτήτων στους εργαζομένους του Σιδηροδρόμου των αεροπορικών μεταφορών, των Τραπεζών και του τομέα της Υγείας.

Οι μέθοδοι παρέμβασης που χρησιμοποιήθηκαν στις περιπτώσεις αυτές είναι οι παραδοσιακές της γαλλικής άκρας Δεξιάς: εισοδισμός στα συνδικαλιστικά σωματεία, οργάνωση συναντήσεων με επιθετική θεματολογία, όπως η λήψη μέτρων ασφαλείας στους χώρους δουλειάς. Σήμερα το Εθνικό Μέτωπο επεξεργάζεται ένα νέο τύπο ανάπτυξης σχέσεων με τις επιχειρήσεις. Άνθρωπος κλειδί σε αυτή την προσπάθεια ο Jean Marie Dubois διευθυντής μεγάλης επιχείρησης και πρώην στέλεχος του RPR. Βασικές αρχές του νέου τύπου παρέμβασης είναι: όχι στον υπερβολικό οικονομικό φιλελευθερισμό, ανίχνευση των νέων ανταγωνισμών που κυοφορεί η σύγχρονη κοινωνία όπως η οικολογική καταστροφή, η αποξένωση, η φρενίηρης ανάπτυξη και ο συγκεντρωτισμός του κεφαλαίου, η γνωστή δηλαδή «αντι-καπιταλιστική» αιχμή των φασιστικών κινημάτων.

Ιδεολογικά ρεύματα

Το Εθνικό Μέτωπο δεν είναι ένα άδειο οργανωτικό σχήμα. Αποτελεί την πολιτική έκφραση ενός ρεύματος σκέψης. Η «Εθνική Εβδομαδιαία», η εφημερίδα του Εθνικού Μετώπου, μέσα από τις πυκνότητες στήλης της δίνει την ευκαιρία να αποτυπωθούν τα στοιχεία της πολιτικής αυτής σκέψης.

Ας ρίξουμε μια ματιά σε ένα κείμενο του Λεπέν το οποίο αποτελεί κεντρικό σημείο της ομιλίας του στο Συνέδριο της Νίκαιας: Αντικείμενο της ανάλυσης του ακροδεξιού ηγέτη είναι το «πώς θα αναδιαρθρώσουμε τη χώρα». Μερικά αποσπάσματα είναι ενδεικτικά.

«Πρέπει να αλλάξουμε τις μεθόδους εκπαίδευσης προκειμένου να συντριβεί η ιδεολογική και πολιτική τρομοκρατία. Σήμερα τα θέματα του πολιτισμού μονοπωλούνται από την Αριστερά, η οποία είναι κοσμοπολιτική και όχι ξενόφιλη αλλά ξеноμανής»...

«Οι "κουλτουριάρηδες" επιχειρώντας να διαμορφώσουν, αποδιαρθρώνουν το δημόσιο πνεύμα μέσω μιας πραγματικής δικτατορίας η οποία ασκείται όχι μόνο στην εκπαίδευση αλλά και τα μέσα ενημέρωσης»...

...«Πρέπει να διαμορφώσουμε και να βάλουμε σε κίνηση για τους νέους στόχους μας ένα σώμα διανοουμένων που θα έχει καθήκον να αποσταθεροποιήσει το οικοδόμημα και να καταγγείλλει τις παρακμάζουσες elites».

...«Να κηρύξουν τον πόλεμο εναντίον των προνομιούχων που ζουν μέσα στα σύνορα της "γαλλικής Γαλλίας", των παρασίτων και αποικιοκρατών που κρύβονται πίσω από την ψευδοθρησκεία των δικαιωμάτων του ανθρώπου».

Το Εθνικό Μέτωπο είναι ένας ετερογενής ιδεολογικός χώρος ο οποίος κατοικείται από διακρινόμενες και συχνά εχθρικές ομάδες οι οποίες ενοποιούνται κάτω από το σκήπτρο του Λεπέν.

Τρεις είναι οι βασικές θεωρητικές ιδεολογικές ομάδες του.

Οι Εθνικιστές Λαϊκιστές. Εκπροσωπούνται από τους αντι-φιλελεύθερους εθνικιστές του διευθυντή της «Εθνικής Εβδομαδιαίας» (35.000 φύλλα εβδομαδιαίως) Roland Gaucher. Υπερασπιστές ενός σκληρού εθνικισμού και ορκισμένοι αντίπαλοι του οικονομικού φιλελευθερισμού και της φιλελεύθερης δημοκρατίας.

Οι καθολικοί εθνικιστές: Αυτο-αποκαλούνται «παραδοσιακοί» αλλά οι αντίπαλοί τους τους αποδίδουν το χαρακτηρισμό «αδιάλλακτοι». Είναι «αντεπαναστάτες» και προκαλεί εντύπωση το γιατί συσπειρώνονται γύρω από τον υπερασπιστή της «πραγματικής δημοκρατίας» Λεπέν. Είναι σπεσιαλίστες στην καταγγελία των διάφορων «Lobbies» και της εξουσίας που ασκούν οι «κοσμοπολιτικές» οργανώσεις. Στο θεωρητικό αυτό ρεύμα ανήκουν η επιθεώρηση «Το Παρόν» (10 χιλιάδες αντίτυπα) και η εφημερίδα «Στιγμή».

Η τρίτη ιδεολογική οικογένεια του Εθνικού Μετώπου διατηρείται με συνεχείς μεταγγίσεις δυναμικού από το χώρο της γαλλικής «Νέας Δεξιάς». Αποτελείται από τις ομάδες: GRECE (Συνάθροιση για την Έρευνα και Μελέτη του Ευρωπαϊκού Πολιτισμού) η οποία ιδρύθηκε το 1968.

● Το κλαμπ Horloge, το οποίο εμφανίζεται το 1974, και τις

● Επιτροπές Δημοκρατικής Δράσης (1981).

Η «Νέα Δεξιά» συγκροτείται σε δυο πόλους. Ο ένας πόλος αποτελείται από τις εθνικές-φιλελεύθερες δυνάμεις των

1984: Ευρωεκλογές	10,98%
1986: Εθνικές Κοινοβουλευτικές	9,65%
1988: Εθνικές Κοινοβουλευτικές	9,65%
1988: Προεδρικές - Λεπέν	14,37%
1989: Ευρωεκλογές	11,65%

ΣΗΜ.: Τα εκλογικά ποσοστά του Εθνικού Μετώπου στις εθνικές κοινοβουλευτικές και ευρωεκλογές 1984-1989.

Το Εθνικό Μέτωπο εμφανίστηκε στις εκλογικές αναμετρήσεις το 1984.

υπερασπιστών του ακραίου οικονομικού φιλελευθερισμού και ο άλλος από τους εθνικιστές - ευρωπαϊστές και ριζοσπάστες αντιφιλελεύθερους.

Κύριος Χάιντ και Δόκτωρ Τζέκυλ

Το Εθνικό Μέτωπο εκσυγχρονίζεται και μάλιστα με αξιοζηλευτούς για την φυσιολογία του ρυθμούς. Το πρόσφατο Συνέδριό του στη Νίκαια, ήταν το μεγάλο βήμα προς το μέλλον και χαρακτηρίστηκε «Συνέδριο για την κατάκτηση της εξουσίας». Στο επίκεντρο των συνεδριακών εργασιών βρέθηκαν δυο θέματα.

● Η προεκλογική πλατφόρμα του κόμματος για τις κοινοβουλευτικές και προεδρικές εκλογές.

● Ο επαναπροσδιορισμός της πολιτικής του κόμματος στη βάση δυο θεμάτων: του κοινωνικού και του οικολογικού.

Η Οικολογία και η Κοινωνία θα αποτελέσουν τον άξονα επαναπροσδιορισμού και ανάπτυξης του κόμματος.

Οι 1605 σύνεδροι υπερψήφισαν το ντοκουμέντο για τις προεκλογικές θέσεις του Εθνικού Μετώπου, το οποίο περιέχει δυο εκλογικούς στόχους.

— 30% το Εθνικό Μέτωπο για τις κοινοβουλευτικές.

— Ο Λεπέν στο δεύτερο γύρο των προεδρικών εκλογών.

Το Εθνικό Μέτωπο αναπτύχθηκε και εξακολουθεί να αναπτύσσεται μέσα σε μια κοινωνία που τη χαρακτηρίζει η απογοήτευση και που σπαράσσεται από εντάσεις, διαμάχες, βία, ακρότητες, συγκρούσεις εθνικών ομάδων. Μια κοινωνία που δεν φαίνεται ικανή να αντιληφθεί και να διαχειριστεί τις σχέσεις που αναπτύσσονται στη μετα-αποικιακή της εποχή, που δεν είναι σε θέση να διευθύνει πολιτικά τους νέους κοινωνικούς ανταγωνισμούς, το θρυμματισμό της κοινωνικής ζωής και να οικοδομήσει δημοκρατικές μορφές εκπροσώπησης των νέων κοινωνικών ταυτοτήτων.

Το Εθνικό Μέτωπο είναι αγωγός αυταρχικής εκπροσώπησης των νέων κοινωνικών ανταγωνισμών και συγκρούσεων και αναπτύσσεται ακριβώς στα κενά που αφήνουν πίσω τους οι δημοκρατικοί πολιτικοί σχηματισμοί.

Υπάρχουν ενδείξεις ότι κυβέρνηση και αντιπολίτευση αρχίζουν να ψάχνουν με μεγαλύτερη σοβαρότητα τα προβλήματα των μεταναστών και του ρατσισμού που τροφοδοτούν την άνοδο επιρροής του Λεπενισμού και κινδυνεύουν να τινάξουν στον αέρα το γαλλικό κοινωνικό οικοδόμημα, τα 55 εκ. των αυτόχθονων και τα 4,5 εκ. των ξένων μεταναστών-εργατών.

Μέσα σε αυτές τις συνθήκες απλώνεται η σκιά του νεο-φασισμού του Λεπέν και η φωνή του «Η Γαλλία στους Γάλλους», μολονότι ηχεί παράξενα και αναχρονιστικά σε συνθήκες κατάργησης των εθνικών συνόρων και της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, εν τούτοις βρίσκει σήμερα πολλά «ευήκοα ώτα».

Αυτοί που τελευταίοι ύψωσαν την σημαία του εθνικισμού στα Βαλκάνια μετά την διάλυση της οθωμανικής αυτοκρατορίας και την ίδρυση εθνικών κρατών από τους Έλληνες, τους Βούλγαρους, τους Σέρβους και τους λοιπούς λαούς ήταν οι Τούρκοι. Στην υπόθεση αυτή της εθνικής συνειδητοποίησης των Τούρκων συνέβαλε αποφασιστικά το Γενικό Επιτελείο Στρατού του Γερμανού Κάιζερ που επιθυμούσε να χρησιμοποιήσει τον «διάδρομο» των εδαφών που κατελάμβαναν οι τουρκόφωνοι λαοί και που εκτεινόταν από τα Βαλκάνια έως και τις Ινδίες, προκειμένου να επιτεθεί από τα νότια στον Τσάρο και να πλήξει τα συμφέροντα των Βρετανών στις Ινδίες.

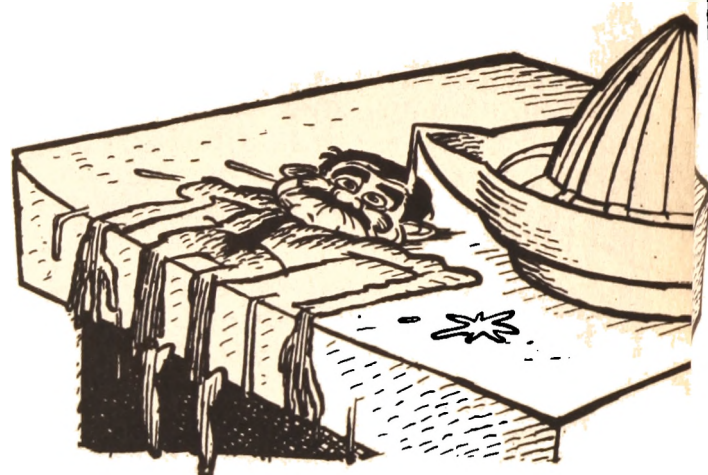
Εκτός όμως από την εξωτερική αυτή ώθηση από πλευράς Γερμανίας, θερμοί προπαγανδιστές της ιδέας του τουρκικού εθνικισμού υπήρξαν οι γόνοι εκείνοι των τουρκικών πληθυσμών της τσαρικής επικράτειας που σπούδαζαν στα ρωσικά πανεπιστήμια και αγωνίζονταν κατά της τσαρικής κηδεμονίας. Το ρεύμα αυτό που αναπτύχθηκε στην τσαρική Ρωσία σε ιδεολογικό κυρίως επίπεδο διογκώθηκε μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα και πάντως πριν από την επανάσταση του 1908.

Αναπτύχθηκαν μάλιστα στενότερες σχέσεις με Τούρκους αντιπάλους του Οθωμανού Σουλτάνου Αμπντούλ Χαμίντ του Β' (1876-1908) που ζούσαν εξόριστοι στην Ευρώπη. Με την κατάληψη το 1908 της εξουσίας από Οθωμανούς αξιωματικούς εκπαιδευμένους κατά τα Πρωσικά πρότυπα, τη διοίκηση του οθωμανικού στρατού αναλαμβάνουν ουσιαστικά Γερμανοί επιτελείς (μεταξύ αυτών και ο περίφημος Moltke) που επιδιώκουν μια ταχεία ανασυγκρότηση της οθωμανικής οντότητας προσαρμοσμένης στις νεώτερες επιταγές του γερμανο-βρετανικού ανταγωνισμού συμφερόντων. Οι Οθωμανοί βρέθηκαν προ τετελεσμένων γεγονότων και εξαναγκάστηκαν να μπουν στον πόλεμο. Το φθινόπωρο του 1914 ο 33χρονος Γενικός Επιτελάρχης των Νεοτούρκων Ενβέρ Πασά εκστρατεύει προς τις Ινδίες μέσω Καυκάσου επικεφαλής ενός επίλεκτου σώματος 200.000 ανδρών. Σύμφωνα με μυστικές εκθέσεις του Γερμανικού Γενικού Επιτελείου οι τουρκόφωνοι πληθυσμοί από την Κασπία μέχρι και τις Ινδίες βρίσκονταν σε αναβρασμό και επιδίωκαν να εκτοπίσουν τους Ρώσους και τους Άγγλους από την περιοχή που θα ετίθετο έτσι εκ νέου υπό την αιγίδα του Χαλιφάτου. Σπεύδοντας να εκμεταλλευθεί την ευκαιρία αυτή και να καρπωθεί έναν τέτοιο θρίαμβο, ο Ενβέρ Πασά ξεκίνησε βιαστικά για τον Καύκασο χωρίς να έχει κατάλληλα προετοιμασθεί. Φθάνοντας μάλιστα στην ορεινή περιοχή στα σύνορα της Τουρκίας με τη Ρωσία αντί για ενθουσιώδεις τουρκόφωνους πληθυσμούς συνάντησε ρωσικό και αρμενικό στρατό. Χωρίς να ρίξει ούτε μια τουφεκιά, το επίλεκτο σώμα πήρε το

δρόμο της επιστροφής. Ο βαρύς χειμώνας στέρησε τη ζωή των περισσότερων από τους άνδρες και μόνον μερικές εκατοντάδες κατάφεραν να επιστρέψουν. Με το τέλος του πολέμου και φυσικά και της αυτοκρατορίας, ο Ενβέρ Πασά δραπέτευσε στην Ινδία για να ηγηθεί «επαναστατημένων μουσουλμανικών πληθυσμών». Σκοτώθηκε λίγους μήνες αργότερα. Οι παντουρανιστές* και παντουρκιστές ομοϊδεάτες του Ενβέρ Πασά που είχαν δράσει στη Ρωσία μετά την επανάσταση του 1917 και την εγκαθίδρυση του σοβιετικού καθεστώτος πήγαν στην Τουρκία.

Ο κεμαλικός παντουρκισμός διακρινόταν στο πολιτικό μόνον επίπεδο από τον παντουρανισμό, ενώ μετά τη χάραξη των συνόρων της Νέας Τουρκίας, οι παντουρανιστές κατόρθωσαν να νομιμοποιηθούν καταλαμβάνοντας θέσεις στα πανεπιστήμια και το κοινοβούλιο. Ο συγγραφέας των στίχων «η πατρίδα των Τούρκων, ούτε η Τουρκία είναι ούτε το Τουρκιστάν, μια χώρα είναι απέραντη: το Τουράν» και εξέχων παντουρανιστής Ζιγιά Γκιουκάλπ προσαρμόζει την παντουρανική ιδεολογία στο ιδεολογικό πλαίσιο του κεμαλισμού. Από τους παντουρανιστές της Ρωσίας ο Γιουσούφ Ακτσουράογλου και ο πανεπιστημιακός Ζεκί Βελιντί Τογκάν προσπάθησαν να διαπλάσουν μια νέα γενιά παντουρανιστών και να επανακτήσουν επαφή με τους παλιούς συναγωνιστές τους στη Σοβιετική Ένωση. Εντωμεταξύ, ο Αχμέτ Αγάογλου συνεχίζει να επηρεάζει τα πολιτικά πράγματα ως βουλευτής στο κεμαλικό κοινοβούλιο.

Έως και τις παραμονές του Β' παγκοσμίου πολέμου οι παντουρανιστές δεν εκδηλώνονται φανερά. Εκδίδουν ωστόσο κάποια περιοδικά και καλλιεργούν τις διασυνδέσεις τους προς διάφορες κατευθύνσεις. Στη συζήτηση που ακολούθησε μετά την έκρηξη του πολέμου, σχετικά με τη στάση που θα έπρεπε να τηρήσει η χώρα τους, οι παντουρκιστές τάχθηκαν υπέρ της εισόδου της Τουρκίας στον πόλεμο στο πλευρό των Γερμανών επιθυμώντας να εκδικηθούν για την ήττα του Α' Παγκοσμίου Πολέμου. Οι Τούρκοι αριστεροί αντίθετα προέκριναν τη λύση της ουδετερότητας ενώ παρασκηνιακά επιδίωκαν την υποστήριξη του αντιναζιστικού στρατοπέδου. Διώκονταν μάλιστα από την κυβέρνηση Ινονού που συστηματικά απέφευγε να εμπλακεί με τους εμπόλεμους. Ο Ναζίμ Χικμέτ καταδικάστηκε σε 18 χρόνια φυλάκιση με την κατηγο-

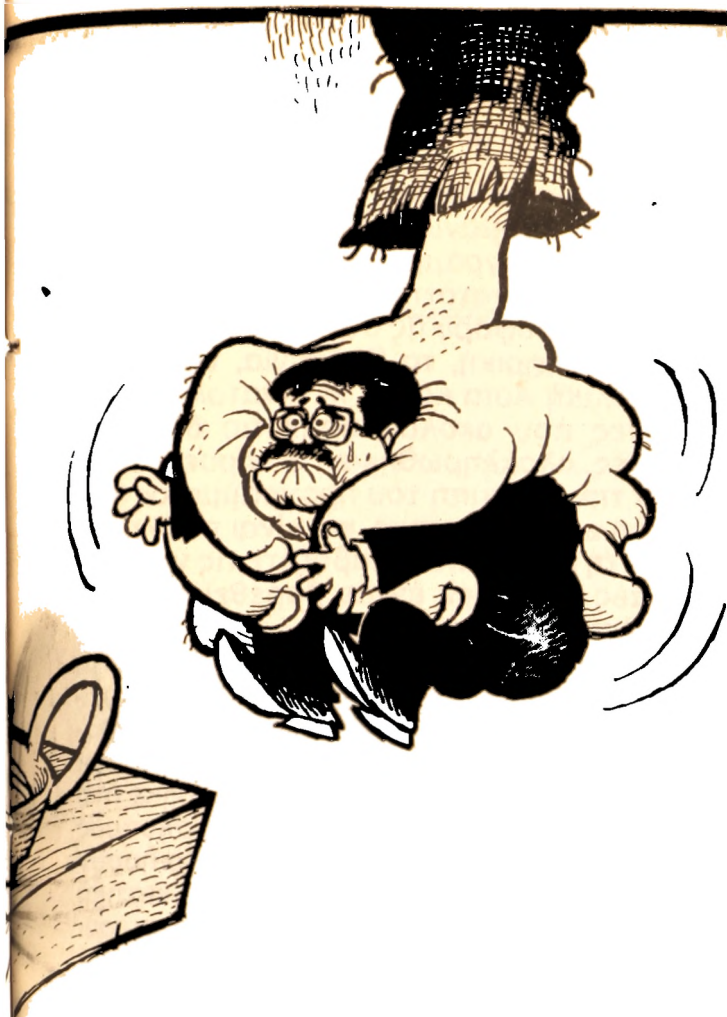
ρία ότι προκαλεί αναταραχή στο στρατεύμα και πολλοί άλλοι επιφανείς αριστεροί σύρθηκαν στις φυλακές και τις εξορίες.

Οι παντουρανιστές δεν υπέστησαν καμιά απολύτως δίωξη. Συνέχιζαν μάλιστα κατά τη διάρκεια του πολέμου την έκδοση των περιοδικών τους υποστηρίζοντας ανοικτά τη γερμανική υπόθεση. Μόνον το 1944, όταν πια άρχισε να διαφαίνεται η ήττα της Γερμανίας, οι παντουρκιστές αντιμετώπισαν δικαστικές διώξεις. Μεταξύ αυτών ο καθηγητής Ζεκί Βελιντί Τογκάν· ο μαθητής του, Νιχάλ Ατσιζ με τα βιβλία του οποίου ανατράφηκε η νεώτερη γενιά των Τούρκων φασιστών και παντουρανιστών· ο Αλπασλάν Τουρκές, που τότε ήταν ακόμη ένας απλός υπολογαγός (τα επόμενα χρόνια θα ηγηθεί του τουρκικού φασιστικού κινήματος, θα συμμετάσχει επανειλημμένα σε κυβερνήσεις που σχηματίστηκαν μετά το 1974 και θα γίνει αρχηγός του φασιστικού κόμματος «Milliyetçi Hareket Partisi / Εθνικιστικό Κίνημα». Σήμερα είναι πρόεδρος του «Κόμματος Εθνικής Δράσης / Milliyetçi Galisma Partisi»). Ο νομικός Ρεχά Ογούζ Τουρκιάν, στα χρόνια που ακολουθούν θα αφιερωθεί στη διαπαιδαγώγηση της νέας γενιάς παντουρανιστών με τη συγγραφική και δημοσιογραφική του δραστηριότητα και από τη θέση του πανεπιστημιακού καθηγητή.

Τα πενήντα περίπου άτομα που δικάστηκαν το 1944 μαζί με τους ομοϊδεάτες

ΤΟΥΡΚΙΑ: Η ΔΙΕΛΚΥΣΤΙΝ

τους που διέφυγαν τη δικαστική δίωξη αυξάνουν την επιρροή τους στα πολιτικά πράγματα της Τουρκίας στη δεκαετία 1960-1970. Κατά τις επόμενες δύο δεκαετίες δίνουν τον τόνο στην πολιτική ζωή της χώρας και σήμερα κατέχουν στην ουσία το μονοπώλιο της εξουσίας. Τα ιδεώδη του τουρκοϊσλαμικού πολιτισμού, προϊόν συγκρητισμού των παντουρκιστικών και πανισλαμιστικών τάσεων και ιδεολογικό στήριγμα της χούντας του Εβρέν, εκτοπίζουν σιγά σιγά τον κεμαλισμό και τείνουν να εξελιχθούν σε κυρίαρχη ιδεολογία.

Η εκτενής αυτή εισαγωγή διευκολύνει την κατανόηση των θέσεων της σημερινής παντουρκιστικής - πανισλαμιστικής πολιτικής της Τουρκίας όπως αυτή διαμορφώνεται μετά τις πρόσφατες διεθνείς εξελίξεις.

Πιο συγκεκριμένα τη στιγμή που φάνηκε πως η εποχή του Ενβέρ Πασά έχει οριστικά παρέλθει, ξεσπούν τα γεγονότα στο Αζερμπαϊτζάν. Σύμφωνα με εκθέσεις των τουρκικών μυστικών υπηρεσιών, που έχουν διαρρεύσει ή έχουν διοχετευθεί στον Τύπο, μεγάλη μερίδα των Αζέρων επιθυμεί την ένωση με την Τουρκία. Εκτός όμως από τους Αζέρους παρόμοιες διαθέσεις εκδηλώνουν την ίδια εποχή περίπου και τα άλλα τουρκικά φύλλα της περιοχής. Και φυσικά τα γεγονότα του 1989 είναι μόνον η αρχή. Η προσωρινή ηρεμία που επικρατεί δεν θα πρέπει να ξεγελά κανέναν. Χαρακτηριστικό από την άποψη

αυτή είναι το σχόλιο του Ιλχάν Σελτσούκ, γνωστού επιφυλλιδογράφου της Τζουμχουριέτ σχετικά με το σύνθημα «ο στρατός στο Αζερμπαϊτζάν» που κυριαρχούσε στις διαδηλώσεις των εθνικιστών τις μέρες εκείνες: «Δεν χρειάζεται να πάει ο στρατός στο Αζερμπαϊτζάν. Μόνον λίγη υπομονή χρειάζεται... Θα δείτε που στο τέλος θα καταφθάσει το Αζερμπαϊτζάν από μόνο του». Οι τακτικοί αναγνώστες μας θα θυμούνται άλλωστε μια σχετική φωτογραφία στο εξώφυλλο του ΑΝΤΙ (τχ.427): Αζέροι διαδηλωτές στο Μπακού με τουρκικές σημαίες και φωτογραφίες του Κεμάλ Ατατούρκ.

Είναι όμως η Τουρκία τη στιγμή αυτή σε θέση να ανταποκριθεί στις προσδοκίες των τουρκικών φύλων του εξωτερικού; Βυθισμένη στη μιζέρια και την οικονομική καθυστέρηση (πληθωρισμός 70%) και έχοντας να αντιμετωπίσει το κουρδικό και το Κυπριακό ζήτημα θα μπορέσει να βαστάξει ένα επιπλέον βάρος; Κατά τους Αμερικανούς που τηλεκατευθύνουν την τουρκική πολιτική, η απάντηση είναι θετική. Σύμφωνα με καλά πληροφορημένες πηγές Αμερικανοί και Σοβιετικοί συζητούν ακόμη το θέμα αυτό του νέου ρόλου που καλείται να παίξει η Τουρκία στην ευρύτερη περιοχή της Νοτιοδυτικής Ασίας. Φαίνεται μάλιστα ότι οι Αμερικανοί έχουν καταλήξει σε συμφωνία με την τουρκική κυβέρνηση —τουλάχιστον, εάν όχι ακόμη και με τους στρατιωτικούς— σε ό,τι αφορά το θέμα των σχέσεων της Τουρκίας με τους τουρκόφωνους της Σοβιετικής Ένωσης. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι Αμερικανοί είχαν προσπαθήσει και στο παρελθόν, κατά τη διάρκεια του πολέμου Ιράν - Ιράκ, να εξωθήσουν την Τουρκία στη διεκδίκηση ηγετικού ρόλου στον ισλαμικό κόσμο. Αποπειράθηκαν να εμπλέξουν την Τουρκία στον πόλεμο Ιράν - Ιράκ, συνάντησαν όμως την αντίδραση των «δυτικόφρονων» κεμαλικών αξιωματικών. Αντιπροσωπευτικό δείγμα της σχετικής αρθρογραφίας στον τουρκικό Τύπο είναι και το παρακάτω απόσπασμα, γραμμένο από τον **Μαχίρ Καημάκ**, καθηγητή του πανεπιστημίου στην Πόλη, που δημοσιεύτηκε στο δεξιό περιοδικό «Πάνελ».

«Οι παγκόσμιες ισορροπίες ζητούν από μας άλλους ρόλους... Η Τουρκία θα καταστεί μια χώρα στη Μέση Ανατολή, που θα ενδιαφέρεται για το τι συμβαίνει γύρω της που θα μπορεί να γίνει το κέντρο και ο ηγέτης της ισλαμικής κοινότητας. Στο εξής θα ενδιαφέρεται και για τους Τούρκους του εξωτερικού. Αυτό συ-

νέβη εξάλλου, και μάλιστα χωρίς τη δική μας θέληση. Το επέβαλαν οι διεθνείς συνθήκες. Συγκεκριμένα τη στιγμή αυτή δημοσιεύονται σε διάφορα έντυπα άρθρα με θέμα την ανάληψη της ηγεσίας της κοινότητας του Ισλάμ από την Τουρκία, και άλλα ακόμη που την προτρέπουν να ενδιαφερθεί για το Αζερμπαϊτζάν και τους Τούρκους του εξωτερικού. Υπάρχουν και κάποιοι που προχωρούν ακόμη πιο πέρα και σχεδιάζουν νέους χάρτες της Τουρκίας. Μπορεί κανείς να συμπεράνει ότι οι ΗΠΑ και η Σοβιετική Ένωση δεν θα έχουν αντίρρηση για την ανάληψη ενός τέτοιου ρόλου εκ μέρους της Τουρκίας. Η Τουρκία δεν θα μπορέσει να συνεχίσει την παλαιότερη πολιτική της».

Κατά τους Αμερικανούς το ζήτημα τώρα πια συνίσταται στην ανάγκη διατήρησης του status quo και των εύθραυστων ισορροπιών στη Μ. Ανατολή και τη Νοτιοδυτική Ασία. Γιατί αν οι Αμερικανοί, επωφελούμενοι από τη σημερινή αδυναμία των Σοβιετικών, επιχειρήσουν να επεκτείνουν την επιρροή τους στην περιοχή πυροδοτώντας και ενθαρρύνοντας εθνικιστικά απελευθερωτικά κινήματα, θα οδηγηθούν σε μια περιπέτεια με απρόβλεπτες συνέπειες. Τη στιγμή άλλωστε που οι Σοβιετικοί τόσο οικονομικά όσο και ιδεολογικά παραδίδονται στη Δύση εκλείπουν οι λόγοι υπονόμεισής τους.

Το ερώτημα δεν είναι πλέον, πως οι Σοβιετικοί θα βγουν από τη μέση, αλλά πώς θα οδηγηθούν ομαλά στον καπιταλισμό. Η Τουρκία θα πρέπει επομένως να καθοδηγεί να ελέγχει και να χαλιναγωγεί εν ανάγκη τους τουρκόφωνους λαούς της περιοχής αποτρέποντας τυχόν εξεγέρσεις.

Κατά πόσον όμως θα ανταποκριθεί στην αποστολή της με επιτυχία και κατά πόσον ο Πανισλαμισμός και ο Παντουρανισμός θα τηρηθούν υπό έλεγχο; Προκειμένου να εκπληρώσει την αποστολή αυτή θα πρέπει η Τουρκία να επιλύσει με τον ένα ή τον άλλο τρόπο το Κουρδικό. Πολλοί —αρκετά τολμηροί— Τούρκοι θεωρούν ότι η χώρα τους οφείλει να αποστρέψει την προσοχή της από το Κουρδικό και να αφοσιωθεί στο ζήτημα των τουρκικών πληθυσμών του εξωτερικού. Πιθανόν μάλιστα να κατακρίνουν την πολιτική συμμαχίας με τους Κούρδους, όπως αυτή χαράχθηκε στη Λωζάνη. Δεν αποκλείουν όμως και το ενδεχόμενο να επιλυθεί το όλο πρόβλημα με παραχώρηση ημιαυτονομίας στους Κούρδους και ανάκληση των τουρκικών στρατευμάτων από την Κύπρο, υπολογίζοντας στις θετι-

* «Τουράν» είναι μια παλιά περσική λέξη που χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά το 1839 από Ούγγρους πανεπιστημιακούς για να δηλώσει την περιοχή όπου ζούσαν λαοί που μιλούσαν την τουρκική και τις συγγενείς της γλώσσες.

Α ΤΟΥ ΠΑΝΤΟΥΡΑΝΙΣΜΟΥ

κές αντιδράσεις της διεθνούς κοινότητας για το ξεπέραςμα της οικονομικής κρίσης.

Ιδίως μετά την τελευταία του επίσκεψη στις ΗΠΑ ο Οζάλ φαίνεται διατεθειμένος να δεχθεί τις αμερικανικές προτάσεις σχετικά με το Κυπριακό και τους Τούρκους της Σοβιετικής Ένωσης.

Την τύχη του Ντενκτάς θα κρίνουν οι προεδρικές εκλογές της 22ας Απριλίου και οι κατοπινές βουλευτικές εκλογές. Είναι όμως ήδη γνωστό ότι το ισλαμικό, λιστικό δεξιό κόμμα που ιδρύθηκε στην κατεχόμενη Κύπρο από την Άγκυρα προκειμένου να υποστηρίξει τον Ντενκτάς κατέληξε σε συμφωνία με τους κομμουνιστές συγκροτώντας μέτωπο κατά του Ντενκτάς.

Την απόφαση όμως για το Κουρδικό θα την πάρει, όχι πια ο Οζάλ, αλλά ο Στρατός. Διότι μπορεί μεν οι στρατιωτικοί να συμφώνησαν με τον Οζάλ σχετικά με το Κυπριακό, για το Κουρδικό όμως προτιμούν μια λύση «αρμενικού τύπου». Και φυσικά ούτε λόγος να γίνεται για αυτονομία. Σύμφωνα μάλιστα με πολύ πρόσφατες πληροφορίες μας, ετοιμάζουν για τους καλοκαιρινούς μήνες μεγάλη επίθεση στο Κουρδιστάν. Προς το παρόν οι στρατιωτικοί δεν έχουν ασχοληθεί με

το θέμα των Μουσουλμάνων της Σοβιετικής Ένωσης αφήνοντας ελεύθερο το πεδίο στον Οζάλ και τους Αμερικάνους φίλους του, που όπως θα δούμε στη συνέχεια προέβησαν ήδη σε ποικίλες ενέργειες:

Σε συνέντευξη Τύπου που έδωσε ο Οζάλ μετά τη συνάντησή του με τον πρόεδρο Μπους δήλωσε ότι θα επιτραπεί σύντομα και στην Τουρκία η λειτουργία ιδιωτικών τηλεοπτικών καναλιών. Η δήλωση αυτή προκάλεσε μεγάλη αίσθηση μια και την ίδια ακριβώς εβδομάδα είχαν κατασχεθεί στην Τουρκία δυο περιοδικά και μια εφημερίδα επειδή δημοσίευσαν συνέντευξη ενός αντιρρησία συνειδησης (το περιοδικό «Σοκάκ» και η εφημερίδα «Σαμπάχ») και ένα «ανορθόδοξο» άρθρο για το Κουρδικό («Προς το 2000»). Δικαιολογημένα λοιπόν πολλοί αναρωτήθηκαν μήπως «πρόκειται πάλι για μια από τις συνηθισμένες σαχλαμάρες του Οζάλ». Την επομένη όμως της συνέντευξης Οζάλ, ο **Τουντζά Τσούκ**, έμπιστος άνθρωπος του και πρώην διευθυντής της κρατικής τουρκικής τηλεόρασης έδωσε στην Άγκυρα νέα συνέντευξη Τύπου κατά τη διάρκεια της οποίας ανακοίνωσε την ίδρυση στη Δυτική Γερμανία μιας τουρκικής εταιρείας που ακούει στο όνομα «Ma-

gis Box» με σκοπό την παραγωγή στη Δυτική Γερμανία τουρκόφωνου τηλεοπτικού προγράμματος, το οποίο θα έχουν τη δυνατότητα να παρακολουθούν μέσω δορυφορικής συνδέσεως 30 χώρες στη Β. Αφρική, τα Βαλκάνια, τη Νοτιοανατολική Ασία και τη Μ. Ανατολή. Στους μήνες που ακολούθησαν τις δηλώσεις αυτές ολοκληρώθηκαν οι προεργασίες για την εκπομπή του προγράμματος Star 1, όπως ονομάστηκε, και είναι πολύ πιθανόν τη στιγμή που διαβάσετε τις γραμμές αυτές —αν δεν έχετε βαρεθεί ακόμη— να λειτουργεί κανονικά.

Μετά από όσα ειπώθηκαν δεν είναι πλέον σκόπιμο να εξηγήσουμε αναλυτικότερα το ρόλο που θα παίξει η τηλεόραση στις παρούσες συνθήκες, καθώς και το γιατί η «Magic Box» δεν ιδρύθηκε στο εσωτερικό της Τουρκίας ή τους σκοπούς για τους οποίους θα χρησιμοποιήσουν την πανισλαμιστική και παντουρκιστική προπαγάνδα οι κατά πολύ ευφυέστεροι του Κάιζερ Αμερικανοί και ο κατά πολύ λιγότερο ρομαντικός από τον Ενβέρ Πασά, Οζάλ και οι διάδοχοί του. Αυτά αφήνουμε τους ευφυείς και ευφάνταστους αναγνώστες του «ΑΝΤΙ» να τα καταλάβουν από μόνοι τους. Θα επανέλθουμε όμως στο θέμα της «Magic Box».

ΕΚΔΟΣΕΙΣ Ο ΠΟΛΙΤΗΣ

Κέκροπος 2 'Αθήνα 105 58 τηλ. 3228791

ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΗΛΙΟΥ

ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΕΣ ΧΡΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΚΟΡΑΪΣΜΟΥ ΣΤΟΝ 20ο ΑΙΩΝΑ

ΑΘΗΝΑ 1989

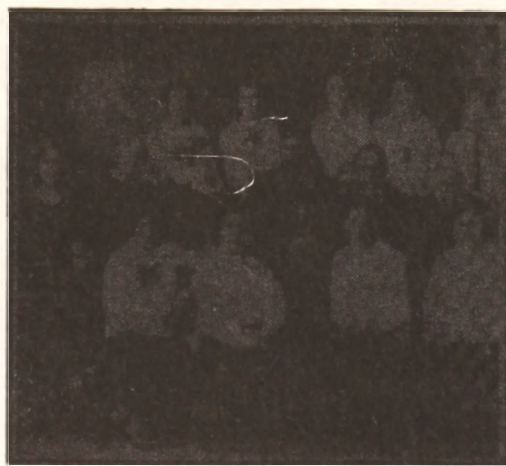
ο πολιτης

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΝΟΥΤΣΟΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ

όψεις του Μεσοπολέμου

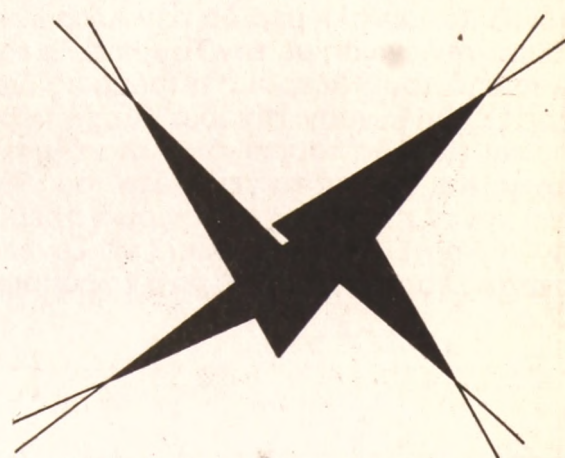
ο πολιτης

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ ΜΠΑΛΤΑΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΛΟΓΙΚΑ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΜΙΑΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

Μιά εισαγωγή στην Επιστημολογία
του Λουί Αλτουσέρ

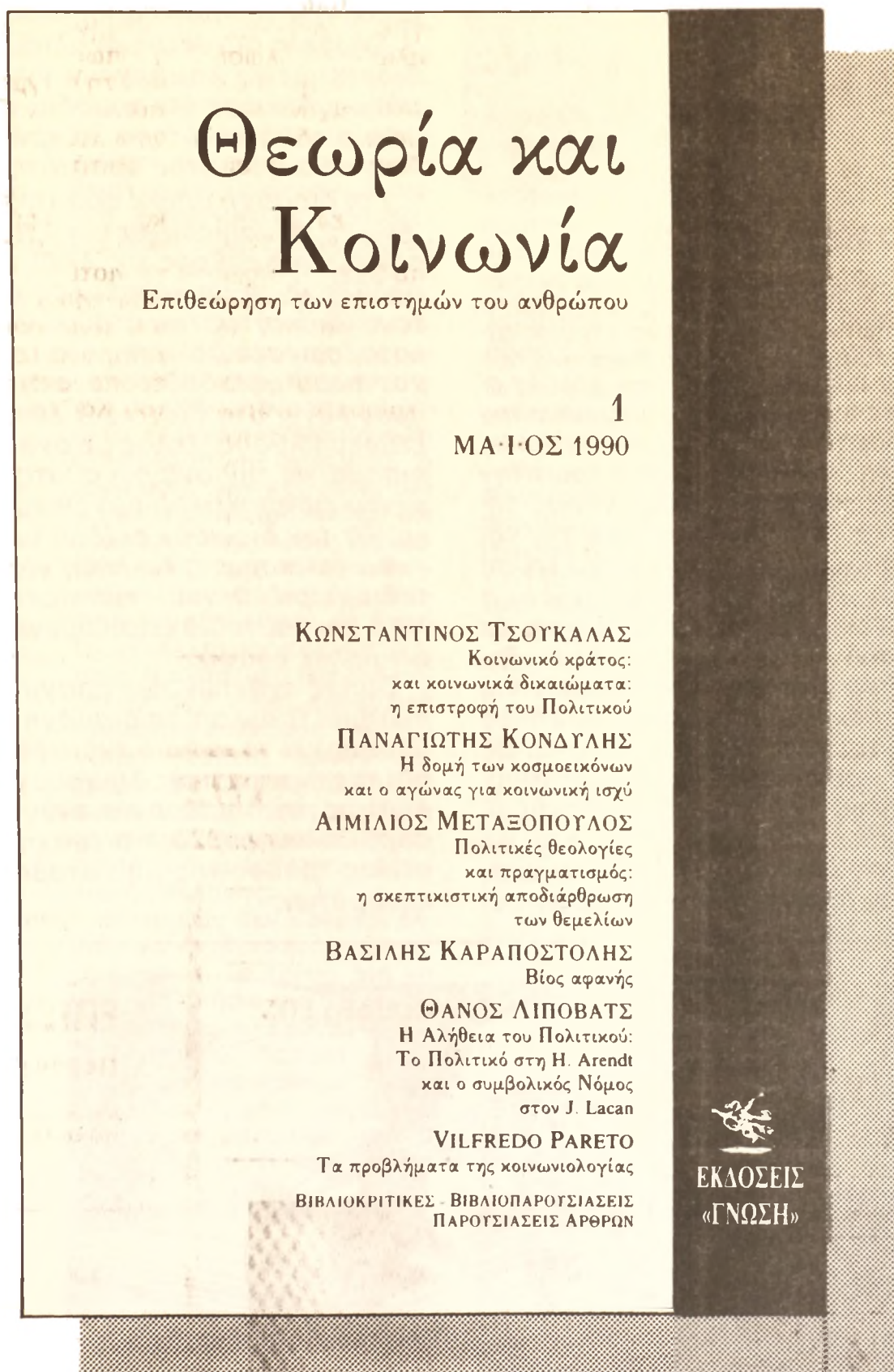
ο πολιτης

ΑΘΗΝΑ 1990

ΓΙΑ ΝΑ ΕΧΟΥΝ «ΓΝΩΣΗ» ΟΙ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ

ΣΥΝΤΟΜΑ ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

εκδόσεις

«γνώση»

Ιπποκράτους 31, 106 80 Αθήνα, τηλ. 36 20 941 - 36 21 194 • Γρηγ. Αυξεντίου 26, 157 71 Ιλίσια, Αθήνα, τηλ. 77 86 441

Επισημαίνουμε

Διακηρύξεις, ναι. Διαφάνεια όμως;

Το πρόβλημα είναι υπαρκτό και συγκεκριμένο. Η ιδιωτική τηλεόραση και η ελεύθερη ραδιοφωνία δεν καταβάλλουν στους πνευματικούς δημιουργούς τα νόμιμα ποσοστά από την εκτέλεση των έργων τους. Πάνω λοιπόν σ' αυτό το πρόβλημα στήθηκε ο καυγάς, πριν ένα μήνα περίπου, ανάμεσα στον εκδότη της «Ελευθεροτυπίας» κ. Χρ. Τεγόπουλο και την ΑΕΠΙ. Με σημειώματά του στην «Ε» ο κ. Τεγόπουλος, ως εκπρόσωπος του ιδιωτικού τηλεοπτικού καναλιού «Μέγκα Τσάνελ» κατηγορεί την «αμαρτωλή» ΑΕΠΙ για αδιαφάνεια και για εκμετάλλευση των πνευματικών δημιουργών. Γράφει συγκεκριμένα η «Ε» στις 5/5: «Το Μέγκα δεν αρνείται να πληρώσει τα πνευματικά δικαιώματα των Ελλήνων και ξένων δημιουργών. Αρνείται όμως να διαπραγματευθεί με τους "νονούς" της ΑΕΠΙ, που αποκρύπτουν τις πραγματικές εισπράξεις, εκμεταλλεύονται τους δημιουργούς και με διάφορους τρόπους τους καθιστούν συνενόχους τους, εκμεταλλευόμενοι την άγνοια των πνευματικών ανθρώπων περί τα φορολογικά και εμπορικά θέματα». Και, με σημειώμά του στις 7/5, προτείνει: «Δημιουργοί και χρήστες της πνευματικής ιδιοκτησίας πρέπει να συνεργα-

σθούμε το συντομότερο για να διαμορφώσουμε τα κατάλληλα όργανα, μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα —για την είσπραξη και διανομή των πνευματικών δικαιωμάτων, όπως συμβαίνει σε όλες τις πολιτισμένες χώρες».

Απ' την πλευρά της τώρα η ΑΕΠΙ δεν μένει με σταυρωμένα τα χέρια. Αποστέλλει έγγραφη διαμαρτυρία προς τη Διεθνή Ομοσπονδία (ISAG) που την κοινοποιεί μάλιστα στο υπουργείο Πολιτισμού και σε άλλους αρμόδιους φορείς. Επίσης δηλώνει δημόσια ότι αρνείται να κοινοποιεί στους ιδιοκτήτες των σταθμών τη διανομή των δικαιωμάτων των συνθετών και των στιχουργών. Κάτι απόλυτα θεμιτό, αφού είναι δικαίωμα του κάθε δημιουργού να κρατά απόρρητες τις εισπράξεις του.

Γνωστός συνθέτης σχολιάζοντας την απαίτηση των ιδιοκτητών να λαμβάνουν γνώση διανομής των δικαιωμάτων, δήλωσε ότι αρμόδια όργανα γι' αυτό είναι η Εφορία και γενικότερα το κράτος και όχι ο κ. Τεγόπουλος, «ο αυτόκλητος προστάτης του έργου μου».

Στη διαμάχη μπήκε από την περασμένη Δευτέρα και η Ένωση Μουσικοσυνθετών Στιχουργών Ελλάδας (ΕΜΣΕ), ορκισμένος εχθρός της ΑΕΠΙ, που μπροστά στο υπαρκτό πρόβλημα τη μη καταβολής των ποσοστών, ζήτησε απ' τους ιδιοκτήτες των σταθμών να δώσουν μια μικρή προκαταβολή στα μέλη της για τα τραγούδια που έχουν μέχρι τώρα μεταδοθεί και στη συνέχεια δήλωσε ότι θα προσφύγει στη διαιτησία ξένου δικαστηρίου για την εξεύρεση λύσης. Τέλος με αναφορά της προς το ΥΠΠΟ επισημαίνει την ανάγκη σύστασης ενός αυτοδιαχειριζόμενου εισπρακτικού οργανισμού που θα τον αποτελούν και θα τον διοικούν οι ίδιοι οι δημιουργοί.

Φαίνεται πως η έκκληση για τη δημιουργία ενός «αυτοδιαχειριζόμενου - εισπρακτικού Οργανισμού» (παρολίγο και «αυτοδιαχειριζόμενες εφημερίδες» να βλέπαμε) βρήκε έδαφος.

Ούτως εχόντων των πραγμάτων εύλογα τίθεται το ερώτημα: Πίσω απ' τη διαμάχη των ιδιοκτητών με την ΑΕΠΙ υπάρχει το γνήσιο ενδιαφέρον τους για την προστασία της πνευματικής δημιουργίας απ' τους «νονούς» της ΑΕΠΙ με τη δημιουργία ενός αυτοδιαχειριζόμενου εισπρακτικού φορέα ή ο εύσχημος και καθαρά ποπουλιστικός τρόπος της μη καταβολής των πνευματικών δικαιωμάτων;

Ελληνικές βιβλιοθήκες: στους ιστούς της αράχνης

Ίσως να μην υπάρχει άλλος τομέας της κοινωνικής ζωής όπου η ελληνική πολιτεία να έδειξε, επί τόσο μεγάλο διάστημα, τέτοια παγερή αδιαφορία και τόση παχυλή άγνοια όση στον τομέα της δημιουργίας και της σωστής λειτουργίας των βιβλιοθηκών. Το κράτος (δηλαδή οι κομματικοί μηχανισμοί που κατά καιρούς κατέλαβαν την εξουσία) αποποιούμενο το θεμελιώδη και αναντικατάστοτο ρόλο του στο ζήτημα της ανάπτυξης των βιβλιοθηκών, ουσιαστικά αδιαφόρησε για την ανάπτυξη της παιδείας, της επιστήμης, της έρευνας, της πληροφόρησης και εμπόδισε την άνοδο του πολιτιστικού επιπέδου.

Δεν είναι υπερβολή να πούμε ότι οι περισσότερες από

τις αξιόλογες βιβλιοθήκες που υπάρχουν στον ελληνικό χώρο οφείλονται σε δωρητές και ευεργέτες που με περισσότερη ευαισθησία προσπάθησαν να καλύψουν το κενό που άφηνε η ανύπαρκτη κρατική πολιτική. Σήμερα όμως λίγο πριν από το τέλος του 20ου αιώνα σε ποιο σημείο βρισκόμαστε; Δυστυχώς ενώ στον υπόλοιπο κόσμο έχει ήδη αρχίσει μια καινούργια εποχή, αφού η χρήση της νέας τεχνο-

λογίας αύξησε τις δυνατότητες και τη χρησιμότητα των βιβλιοθηκών, εδώ φαίνεται να υπάρχει σύγχυση σχετικά με το τι σημαίνει ο όρος βιβλιοθήκη. Οι συχνές εκκλήσεις διαφόρων συλλόγων, σχολείων, κοινοτήτων κτλ. να τους σταλούν βιβλία για την κατάρτιση βιβλιοθηκών, φέρνουν στην επιφάνεια μια αξιοθρήνητη κατάσταση. Στη θέση μιας υπεύθυνα σχεδιασμένης πολιτικής δεν υπάρχει

παρά μόνο μια ερασιτεχνική προσπάθεια καταδικασμένη να αποτύχει. Χωρίς αντικειμενικές συνθήκες (πρόγραμμα, πόρους, υλικοτεχνική υποδομή, ειδικευμένο προσωπικό) δεν είναι δυνατό να δημιουργηθούν βιβλιοθήκες που να μπορούν να ανταποκριθούν στην αποστολή τους, βιβλιοθήκες που να είναι κέντρα κατανάλωσης και όχι αποθήκευσης βιβλίων.

Όσα ήδη αναφέρθηκαν και όσα ακολουθούν δεν στοχεύουν να μηδενίσουν όσες αξιόλογες προσπάθειες γίνονται, αλλά να δώσουν τη γενική εικόνα. Αναμφισβήτητα σοβαρή δουλειά γίνεται σε ορισμένες δημοτικές και ειδικές βιβλιοθήκες, στις παιδικές που οργανώθηκαν με την οικονομική ενίσχυση της Γαλλίδας Ανέτ Σλουμπερζέ, στις μεγάλες ιδιωτικές βιβλιοθήκες που συγκέντρωσαν πολύτιμο και δυσεύρετο υλικό. Όλα αυτά όμως δεν μπορούν να υπο-

καταστήσουν μια συνολική πολιτική, η οποία θα αντιμετωπίζει την ανάπτυξη των βιβλιοθηκών ως κοινωνικό αγαθό που το κράτος οφείλει να προσφέρει στους πολίτες του, αλλά και ως επένδυση για το μέλλον της χώρας.

Στην Ελλάδα λοιπόν πέρα από ένα μικρό αριθμό βιβλιοθηκών που αναπτύχθηκαν κάτω από κάποιες ευτυχείς συγκυρίες, υπάρχει ένα απέραντο κενό. Βιβλιοθήκες μόνο κατ' όνομα, διασπαρμένες στη χώρα αντιορθολογικά, χωρίς επαρκείς πόρους, ειδικευμένο προσωπικό και κατάλληλα κτίρια, με κακή οργάνωση και λειτουργία, απροσπέλαστες στο κοινό, άρα άχρηστες. Είναι χαρακτηριστικό ότι καμιά ελληνική βιβλιοθήκη δεν λειτουργεί σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα της ΕΟΚ. Αλλά και πέρα από τις ευρωπαϊκές χώρες κάθε σύγκριση με την κατάσταση που επικρατεί στις γειτονικές βαλκανικές χώρες (και της Τουρκίας συμπεριλαμβανομένης) ή ακόμη και σε πολλές από τις χώρες που ονομάζουμε «υποανάπτυκτες», θα ήταν συντριπτική σε βάρος μας.

Ίσως να είναι περιττή ή επί μακρόν διεκτραγώδηση της κατάστασης των ελληνικών βιβλιοθηκών. Ο τρόπος λειτουργίας της Εθνικής Βιβλιοθήκης δίνει το μέτρο του προβλήματος. Από τον καιρό του Ροϊδη έως σήμερα η «Εθνική» συγκεντρώνει τα πυρά αυτών που τη χρησιμοποιούν ή προσπαθούν να τη χρησιμοποιήσουν. Η αδυναμία της να ανταποκριθεί σε μια από τις θεμελιώδεις υποχρεώσεις κάθε εθνικής βιβλιοθήκης, στην κατάρτιση δηλαδή εθνικής βιβλιογραφίας αποτελεί παγκόσμια πρωτοτυπία.

Χαρακτηριστική εξάλλου είναι και η νοοτροπία που επικρατεί σε ένα άλλο κορυφαίο πνευματικό ίδρυμα. Το Πανεπιστήμιο Αθηνών λοιπόν —που δεν διαθέτει κεντρική βιβλιοθήκη (άλλη διεθνής πρωτοτυπία) και ετοιμάζεται (;) να οργανώσει μεταπτυχιακές σπουδές— αποφάσισε πρόσφατα να στελεχωσει τις βιβλιοθήκες των σπουδαστηρίων του. Στην προκήρυξη όμως των θέσεων, αγνοείται η ανώτερη σχολή βιβλιοθηκονομίας και ως κύριο τυπικό προσόν των υποψηφίων αναφέρεται το απολυτήριο λυκείου.

Η απελπιστική κατάσταση στην οποία βρίσκονται οι ελληνικές βιβλιοθήκες δεν είναι δυστυχώς το χειρότερο. Το χειρότερο είναι ότι δεν γίνεται καμία προσπάθεια να βελ-

τιωθεί η κατάσταση. Το «Εθνικό Δίκτυο Βιβλιοθηκών» που εξαγγέλθηκε το 1984 έμεινε κενό γράμμα. Τα κονδύλια που διαθέτονται για τις βιβλιοθήκες είναι αστεία. Το νομικό πλαίσιο που διέπει τη λειτουργία τους απαρχαιωμένο. Η νέα τεχνολογία παραμένει σχεδόν άγνωστη. Η βιβλιοθηκονομική εκπαίδευση εξακολουθεί να είναι παραμελημένη. Το επάγγελμα του βιβλιοθηκάρου δεν έχει ακόμα νομικά κατοχυρωθεί. Η απόστασή μας από τα άλλα πολιτισμένα κράτη διαρκώς μεγαλώνει, αλλά τίποτα δεν φαίνεται να διαταράσσει τη μακαριότητα των κατά καιρούς κυβερνώντων. Γι' αυτούς οι σωστά οργανωμένες βιβλιοθήκες (κάθε είδους) δεν παίζουν κανένα ρόλο στην επιτυχία των στόχων που οι ίδιοι διατείνονται ότι επιδιώκουν όπως π.χ.: η διαφύλαξη της πολιτιστικής μας ιδιαιτερότητας, η προστασία της γλώσσας, η αποτελεσματικότερη εκπαίδευση, η ανάπτυξη, η μόρφωση. Δεν εξηγείται αλλιώς η παράλειψη ακόμα και αναφοράς της λέξης βιβλιοθήκη από τις ποικίλες διακηρύξεις τους. Φυσικά όλα μπορούν να εξηγηθούν με βάση τη νεοελληνική πραγματικότητα. Η ανάπτυξη των βιβλιοθηκών δεν είναι αποδοτική κομματική επένδυση, αφού απαιτεί δουλειά, χρόνο και χρήμα. Και το χειρότερο δεν απαντά στην πίεση κάποιας οργανωμένης ομάδας ή κάποιας αδιαμόρφωτης έστω λαϊκής θέλησης.

Δυστυχώς δεν υπάρχει ελπίδα να κερδίσουμε το χαμένο έδαφος. Το τρένο, για να χρησιμοποιήσω μια έκφραση του συρμού, το έχουμε χάσει προ πολλού. Κάποτε όμως πρέπει να ξεκινήσουμε. Κάποτε πρέπει να γίνει μια αρχή, που θα μας επιτρέψει κάποια αισιοδοξία για το μέλλον.

Γιώργος Α. Γιαννακόπουλος

● Συνέδριο αφιερωμένο στη μνήμη και στο έργο του Ν. Σβορώνου διοργανώνει το Πάντειο Πανεπιστήμιο, από την Τετάρτη 23 Μαΐου, ως το Σάββατο 26 Μαΐου, στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Λευκάδας.

Το Συνέδριο θα είναι χωρισμένο σε δύο ενότητες:
α) ερμηνευτικές προσεγγίσεις του έργου του Ν. Σβορώνου (23/5 και 24/5) και
β) Ελληνική Κοινωνία-Ελληνικό Κράτος (25/5 και 26/5).

GLITTERHOUSE

Τρόμος στα σαλόνια της ποπ

Αρχέτυπες ορμές. Δαιμονικό σασπένς. Προεφηβικές φοβίες. Ξώφαλτσες εξηλεκτρισμένες προφητείες. Κακοαναθρεμμένες χίμαιρες, που παίρνουν σάρκα και οστά, καταδιώκοντας τις Μούσες υπό το ματωμένο σεληνόφως... 'Η μήπως συμβαίνει (κάποτε) και το αντίστροφο;

Κυρίες. Κύριοι... Καλώς ήρθατε στον πυρετώδη, αυτοπυρπολημένο κόσμο της Glitterhouse!

«Υπό-Ποπ», πρωτοπλασματικά ηλεκτρικά μανιφέστα, «Αμφιταμινικό - Ροκ», παραισθησιακές γκαραζοψυχεδελικές ανακυκλώσεις, καλειδοσκοπικά ντεκόρ, ασπρόμαυρες παραλλαγές και εκτυφλωτικές «παρεμβάσεις». Ίδου το αισθητικό (τρόπος του λέγειν) λεξιλόγιο της Glitterhouse. Γιατί αυτή, πάνω κάτω, την εμπόλεμη διάσταση του σάουντρακ της πόλης, διαλέγει να χαράξει —εν ήδη παγανιστικού εξορκισμού— στα βινυλιακά αυλάκια της, αυτή η εκ Δυτικής Γερμανίας, άρτι αφιχθείσα και στη χώρα μας, «ανεξάρτητη» δισκογραφική εταιρεία.

Δύο είναι —κυρίως— τα αβαντάζ της. «Sub Pop Recor-

ds», το πρώτο. «Amphetamine Reptile Records», το δεύτερο. Δύο, κάτι παραπάνω από γνωστές, εταιρείες δίσκων, που μας παραπέμπουν ευθέως στις «υψηλού κινδύνου» —και ήδη μυθικές— παρασπονδίες της σύγχρονης αμερικάνικης ανεξάρτητης ροκ σκηνής. «Παρασπονδίες», που διαπομπεύουν εξίσου τις φιλοδοξίες της τρέχουσας ραδιοφωνικής αισθητικής και τις ματαιότητες της άχαρης επιβίωσης. Δεν πρόκειται όμως εδώ για δογματικό κοινωνικό ακτιβισμό. Μάλλον σε κάποιο είδος εξευμενισμού προσφέρονται, αυτοί οι τόνοι αδρεναλίνης, ιδρώτα, ονειρώξεων και ελευθεριάζουσας —κάποτε καταχθόνιας— βουλημίας...

Οι Sonic Youth, οι Tad, οι Bastards, οι Halo of Flies, οι Fluid, οι Loveslug, οι Mudhoney, ο Helios Creed (βλέπε: Chrome), οι Miracle Workers, οι Submentals, οι God, οι Cows, οι Screaming Trees, οι Dogs Hog, οι Low Max, οι First Thing First, και τόσοι άλλοι, που είτε τους ξεχνάμε αυτή τη στιγμή, είτε ενδέχεται λίαν συντόμως να μας προκύψουν στην «οικογένεια» της Glitterhouse, δεν διασταυρώνουν τα ηχητικά πυρά τους και τόσο άσκοπα. Ούτε σκαλίζουν δα και τόσο άδικα παλιές πληγές της γκαραζοψυχεδελικής και χέβυ-ροκ αισθησης και μυθολογίας.

Όλοι αυτοί οι ορκισμένοι δια-ταραξίες (συμπεριλαμβανομένων και των πιο «ονειροπόλων» εξ αυτών: Vanilla Chainsaws, Boy From Nowhere, κτλ.), οπότε εγκαταλείπουν στα χέρια των γεννημένων επιδιξιομανών το αγοραίο παιχνίδι των εντυπώσεων και ρίχνουν ηρωικά τις αισθήσεις τους στη... φωτιά, κερδίζουν το λυτρωτικό πρόνομο να εξορκίζουν. Να εξορκίζουν τις φοβίες τους

Cows: Οι αισθήσεις στη φωτιά

Ο ΣΤΡΑΤΟΣ

Γνήσιος λαϊκός τραγουδιστής, που δοκίμαζε το μέταλλο της φωνής του κάθε βράδυ στην πίστα απ' τα 17 του χρόνια, ο Στράτος Διονυσίου έφυγε ξαφνικά στα 55 χρόνια του το μεσημέρι της Παρασκευής. Φωνή βαριά, ώριμη, με όγκο, ευέλικτη και χαρακτηριστική φωνή που «σπάει» τότε τότε συγκινημένη, —κυρίως— τον έρωτα, στη διάσταση που του επέβαλε η εποχή μας: ενοχές, πάθη ανεύρετα, παρανομίες, εγωπάθειες, προδοσίες, πόνος, πόνος. Ο Γιώργος Κοντογιάννης (περ. «Ντέφι», Οκτώβριος '82) θεωρούσε ότι

ο Στράτος Διονυσίου, τραγούδησε απaráμιλλα το «συναισθηματισμό της σύγχρονης, μεγάλης —και βουβής επίσης— μικροαστικής επανάστασης».

Εξηγώντας αυτή την επιτυχία του, πάλι ο Γ. Κοντογιάννης, σημείωνε στην «Πρώτη» της 12ης Μαΐου: «Έγκειται κυρίως στο ότι μπόρεσε να είναι γνήσιος, αυθεντικός και εκφραστικός, ζώντας μέσα στην εποχή του και —ας το πούμε γιατί όχι— στην αθλιότητα της μουσικής ζωής του καιρού μας. Εξάλλου είχαν παίξει σίγουρα ρόλο η σύντομη θητεία του στη βυζαντινή εκκλησιαστική μουσι-

κή, αλλά και η εξαιρετικά σοβαρή παρουσία του μέσα σε έναν κόσμο που κατακλύζεται από "ψώνια" τραγουδιστές με "καβαλημένο καλάμι" και αριβίστες χωρίς κανένα καλλιτεχνικό, μέτρο».

Αλλά τι να πούμε, για όσα συνέβησαν στην κηδεία του τα μαλλιοτραβήγματα, τις βλαστήμιες του γιου του Άγγελου μέσα στην εκκλησία, την πτώση των μανουαλιών στο πλήθος ή τα στεφάνια σε σχήμα αλογοκεφαλής... Μια ζωή στη νύχτα ήταν ο Διονυσίου και στα κέντρα της υπηρέτησε το λαϊκό τραγούδι. Φυσικό δεν ήταν μετά την «αναχώρηση» του

η εκκλησία να θυμίζει κάτι από αυτούς τους χώρους;

M.B.

πρώτα απ' όλα, τις ανασφάλειές τους και τον κυκλωτικό μηδενισμό της σύγχρονης ζωής. Να εξευμενίζουν με φλεγόμενες ηλεκτρικές δεήσεις «θεούς και δαίμονες»... Από αυτούς τους «θεούς» και από αυτούς τους «δαίμονες» που λυμαίνονται τα ημίφωτα σοκάκια και τους νυχτερινούς λαβύρινθους της πόλης, στοιχειώνοντας τις κατακόμβες της σύγχρονης ψυχής.

Ιεροτελεστίες μιας μεταβιομηχανικής ζούγκλας, σε μια «διαταραγμένη» εποχή... Αυτό προτείνει εν ολίγοις η δισκογραφική ετικέτα «Glitterhouse», πλην φυσικά του αναμφισβήτητου διαχρονικού και διαταξικού «Jun». Του οποίου το ελξίριο, σαφώς και διαδίδει. Ειδικά τώρα. Τώρα που, λίγο ως πολύ, όλα έχουν ειπωθεί. Που οι πλειοψηφίες —δίκαια ίσως— αποζητούν τη γνώριμη ζάλη των ήπιων τόνων. Τώρα, που τα σεληνιασμένα εφηβικά «τριπ» με το απελευθερωτικό πανδαιμόνιο, αρχίζουν να ζαρώνουν στη γωνιά τους και να εξαυλώνονται. Ή, να εξαργυρώνονται—. Το ίδιο κάνει!... Τώρα που τα όνειρα της πίστας και του βραδινού «ξεσηκωμού», μετακομίζουν —μοιραία;— στη

βάνουσα ισοπεδωτική οθόνη της τηλεόρασης. Τώρα που οι «συναθροίσεις» αραιώνουν επικίνδυνα. Τώρα που κρούεται ο κώδων του κινδύνου... και τα αποκηρυγμένα «ζόμπι» εφορμούν...

Λέτε τελικά να το κερδίσουν τούτο το παιχνίδι με τις δριμύτερες όσο ποτέ άλλοτε «συστολές» και τη βιασμένη, λοβοτομημένη φαντασία μας, οι ξαναμμένες αισθήσεις;... Η Glitterhouse, λέει: ΝΑΙ!

Όμως τέτοιου είδους παταγώδεις διαβεβαιώσεις, σπέρνουν πάντα και το σπόρο της αμφιβολίας...

Ας είναι! Η Glitterhouse πάντως, θα αφηγείται για αρκετό καιρό ακόμη παράξενες ιστοριούλες (;) για... οικιακές συναναστροφές ατίθασων παιδιών, με ιδιωτικές χίμαιρες και κοινωνικούς εφιάλτες. Άφθονες δε, οι παρενέργειες αυτών των «συναναστροφών»... Και ευλογημένα τα λυτρωτικά ντεσιμπέλ τους!

Χάρης Ξανθουδάκης: Το μεταμοντέρνο είναι εδώ;

Η απάντηση είναι: ναι ήταν. Είχε κι αυτό το μεριδίό του, στη συναυλία που έδωσε στο «Παλλάς», στις 10 Μαΐου, η Συμφωνική Ορχήστρα της ΕΡΑ, υπό τη διεύθυνση του Ελευθέριου Χαλκιαδάκη και με «μικτό», ιδιαίτερα ενδιαφέρον ρεπερτόριο. Οι «ιστορικές» σελίδες μουσικής, δεν ήταν άλλες από τη «Συμφωνία αρ. 7 σε Ρε ελάσσονα έργο 70», του Άντονιν Ντβόρζακ και το «Κοντσέρτο για βιολί και Ορχήστρα σε Ρε μείζονα» (1931), του Ιγκόρ Στραβίνσκυ.

Οι «ιστοριολογικές - μεταμοντέρνες» σελίδες μουσικής

ξεδιπλώθηκαν εκ προοιμίου. Κατέγραφαν το έργο «Terra Dove» του διεθνώς αναγνωρισμένου Έλληνα συνθέτη «Σύγχρονης Μουσικής» Χάρη Ξανθουδάκη. Το έργο «Terra Dove» που είχε την τιμητική του εκείνο το βράδυ (α' εκτέλεση) περιγράφεται από τον ίδιο το δημιουργό του σαν «το πιο πρόσφατο (1989-1990) μιας σειράς ενόργανων συνθέσεων, στην οποία επιστρατεύονται συστηματικά μερικές πρωτότυπες υπερσειραϊκές τεχνικές, που επιδιώκουν να εξασφαλίσουν τη λειτουργική οργάνωση του μουσικού χρόνου— τη βασικότερη, δηλαδή, αισθητική και αισθητηριακή λειτουργία της κλασικής τονικότητας... Η τεχνική που κυριαρχεί εδώ μπορεί να ονομαστεί τεχνική της ρωσικής κούκλας...».

Αν τώρα όλα αυτά σας φαίνονται ιδιαίτερα ομιχλώδη και «διανοουμενίστικα», θα πρέπει να έχετε υπόψη σας, κάτι πολύ βασικό σχετικά με τη μεταμοντέρνα συνθετική νοοτροπία. Συνήθως «παραγράφει» ή «σχολιάζει» απολαυστικά τους πάσης φύσεως θεωρητικούς και πρακτικούς δογματισμούς, καθώς και τη σκληροπυρηνική μονομανία του ενός ή του άλλου αισθητικού γκέττο. Αυτό κυρίως σημαίνει, πως ανασύρει στο προσκήνιο την πιο παραμελημένη «δεοντολογία»: αυτή που δικαιώνει και που εξασφαλίζει την πρωτοκαθεδρία της ΑΙΣΘΗΣΗΣ, μέσα στη σύγχρονη αισθητική δίνη της απομίμησης, της κριτικής, του παιχνιδιού και της ειρωνείας...

Μια ειδικότερη παρατήρηση: το έργο «Terra Dove», ίσως να μην εναρμονίζει τους δύο άσπονδους πόλους της

«μοντέρνας» κοσμογονίας, το «γενικό» και το «ειδικό», το «προσωπικό» και το «κοινωνικοποιημένο», όμως τουλάχιστον υπενθυμίζει και εκμεταλλεύεται αισθησιακά (!) την ύπαρξη «στρατηγικών» κινήσεων ροής και συνοχής ανάμεσα στο «ολικό» και στο «επιμέρους». Ή, αν προτιμάτε: ανάμεσα στο χρονικά συμπαγές (αναλογεί στη ρουτίνα της επιβίωσης;) και στο χωρικά διατεταγμένο (αναλογεί στους πολεοδομικούς σηματοδότες της «δέουσας συμπεριφοράς», στα πλαίσια της κατασταλτικής «κοινωνικής εποπτείας;»).

Όμως, έτσι κι αλλιώς, κάθε δημιουργία, που κερδίζει με το «έτσι θέλω» την αυτόνομη αισθητηριακή της διάσταση (όπως το πετυχαίνει, ως ένα βαθμό, το έργο «Terra Dove») συνιστά αναπόφευκτα κοινωνική καταγγελία, ενοραματικό παιχνίδι, ή... δαιμονική φυγή. Που επίσης «ερμηνεύεται» ως καταγγελία / υπέρβαση / μυθική διαδρομή...

Χρήστος Τσανάκας

2ο Φεστιβάλ ελληνικού ανεξάρτητου ροκ

Πριν τρία ακριβώς χρόνια, το Μάιο του '87, ο χώρος της Γεωπονικής Σχολής είχε φιλοξενήσει την αθηναϊκή ανεξάρτητη μουσική σκηνή, με τα σημαντικότερα συγκροτήματά της, σε έναν ιδιαίτερα πετυχημένο και «θερμό» συναυλιακό μααραθώνιο... Στις 19 του μηνός, ο μααραθώνιος αυτός επαναλαμβάνεται. Από τις 7 το απόγευμα ως αργά το βράδυ, θα παρελάσουν από το χώρο της Γεωπονικής σημαντικά ελληνικά συγκροτή-

Tad: To... βαρύ πυροβολικό

ματα (πολλά από αυτά με διεθνή αναγνώριση και ήδη καταξιωμένη δισκογραφία) σαν τους Last Drive, South of no North, Villa 21, Panx Romana, Slow Motion, In trance 95, Deus ex Machina. Όσοι πιστοί προσέλθετε...

Πλην Λακεδαιμονίων

Πριν λίγες μόνο βδομάδες είδαμε στην τηλεόραση, την περίφημη διεθνή επιτροπή για το Μουσείο Ακρόπολης, διαβάσαμε για όσα έλαβαν χώρα στη συνέντευξη τύπου, και έμμεσα συμμετείχαμε στις εικασίες και τους ψιθύρους για τα ονόματα των ομάδων που προκρίθηκαν για να συνεχίσουν μέχρι τον Οκτώβρη. Όπως επιβεβαιώθηκε από τα ίδια τα πράγματα (τεράστια απήχηση στο εξωτερικό, ενδιαφέρον συμμετοχών), ο διαγωνισμός πρόσφερε στους αρχιτεκτονές μας τη σπάνια, για τα ελληνικά δεδομένα, ευκαιρία να συναγωνιστούν με ξένους συναδέλφους τους πάνω σε ένα τόσο σημαντικό έργο.

Φυσικά τίποτε δεν προεξοφλεί ακόμα την επιτυχία του διαγωνισμού και υπάρχουν αρκετά οργανωτικά προβλήματα που δεν ξέρουμε πώς θα τα αντιμετωπίσει η επιτροπή κρίσης σε συνέχεια (π.χ. το δεύτερο στάδιο θα υποβληθεί χωρίς καινούρια στοιχεία ή οδηγίες). Για να μην πούμε τίποτα για τη χρηματοδότηση ενός τόσο φιλόδοξου έργου σε εποχές σκελετωμένων αγγελάδων. Αλλά τουλάχιστον κάτι ξεκίνησε να γίνει, ενώ τόσα χρόνια (για μετρείστε από τότε «κυοφορείται» η υπόθεση!) τίποτα δεν κουνιόταν, παρ' όλη την επιδείνωση των προβλημάτων της Ακρόπολης.

Τι πιο λογικό λοιπόν από την ενεργό συμμετοχή του ΣΑΔΑΣ, δηλαδή του Συλλόγου Ελλήνων Αρχιτεκτόνων, στα τεκτονόμενα. Τι πιο ενδιαφέρον από ένα σύλλογο τόσο κοντά στην ουσία των προβλημάτων που περιέχονταν στο διαγωνισμό, σε επίπεδο

επιλογών, σε επίπεδο οργανωτικό, σε επίπεδο συνεχούς παρακολούθησης του τι συμβαίνει και πώς εξελίσσεται η κατάσταση. Αντί γι' αυτό, ο ΣΑΔΑΣ αποφάσισε να μη στείλει εκπρόσωπο στην επιτροπή κρίσης του διαγωνισμού και ως το τέλος (ακόμα και αφού είχε δημοσιευθεί η προκήρυξη!), έβγαζε ανακοινώσεις που τον καταδίκασε, ζητώντας από το ΥΠΠΟ να αποσύρει την προκήρυξη.

Σε τι βοήθησε αυτή η ηθελημένη απομόνωση; Ακόμα και αν «αποτύχει» ο διαγωνισμός, τι θα κερδίσει ο ΣΑΔΑΣ έχοντας επιβεβαιώσει τις σκοτεινές προβλέψεις του; Και τι θα κάνει αύριο το πρωί αν τελικά προχωρήσει η υπόθεση και χρειαστούν νέες επιπλέον διαδικασίες (τόσο γνώριμες από άλλους διαγωνισμούς) για να διασφαλιστεί το κύρος των βραβείων και να οδηγηθεί η υπόθεση στην πραγματοποίηση του έργου; Θα συνεχίσει άραγε να αρνείται οποιαδήποτε εμπλοκή στο όνομα κάποιων θέσεων που ακούστηκαν πριν τρία χρόνια; Νομίζω πως αυτές οι απορίες γυρίζουν στο μυαλό κάθε αρχιτέκτονα σήμερα, και όχι μόνο εκείνων (που δεν ήταν και τόσοι λίγοι) που έλαβαν μέρος στο διαγωνισμό...

Δημήτρης Φιλίππιδης

Ο ελληνοϊνδικός θίασος Βόλου - Σοπανάμ κατά την πρώτη φάση των εκδηλώσεων τον Απρίλιο.

Ιλιάδα - Ραμαγιάνα στο Πήλιο

Ένα «θεατρικό παιχνίδι» που άρχισε στις Ινδίες τον περασμένο Απρίλιο θα συνεχιστεί το καλοκαίρι στο Χόρτο του Πηλίου, με πρωτοβουλία του «Πολιτιστικού Ιδρύματος Γ. Αγγελίνης». Πρόκειται για τη θεατρική παραγωγή *Ιλιάδα / Ραμαγιάνα* στην οποία συμμετέχουν το Θέατρο του Βόλου και ο ινδικός θίασος Σοπανάμ.

Στα τείχη της ομηρικής Τροίας, αλλά και στην Ινδική Λάνγκα της Ραμαγιάνα, μια γυναίκα - ψευδαίσθηση σπέρνει τον όλεθρο. Πότε τη λένε Ελένη και πότε Μάγια-Σίτα, όπως ονομάζεται η ηρωίδα του ινδικού έπους, το οποίο θα συνδεθεί θεατρικά με το αντίστοιχο ομηρικό κείμενο. Θα υπάρχουν, από ινδική και ελληνική πλευρά, δυο σκηνοθέτες, δυο δραματουργοί, δυο μουσικοί, δυο κινησιολόγοι, δυο υπεύθυνοι για το εικαστικό - ενδυματολογικό. «Δυο έργα;», αναρωτιέται ο Διευθυντής του Θεάτρου Βόλου Σπ. Βραχωρίτης. Μάλλον όχι: «Θα προσπαθήσουμε να αποδείξουμε πως ίσως ένα συν ένα ίσον ένα. Οι διαφορές των δυο πολιτισμών τις οποίες υποψιάζομαι περισσότερες από τις ομοιότητες "συγγενεύουν" κατά τρόπο σκανδαλώδη», απαντά ο ίδιος.

Από ελληνικής πλευράς συμμετέχουν επίσης στη διοργάνωση οι Γ. Ανδρεάδης, Γ. Παπαδάκης, Π. Ρηγοπούλου, Κ. Καρεκλά, Ντ. Αδαμάκη και ο θεατρικός πυρήνας της Λέσχης Βόλου: Ι. Τράντας, Π. Σταυρινός, Γ. Σφυρίδης, Ν. Λιάσκος, Μ. Παπαθανασίου, Χρ. Καραμανίδου.

Το θεατρικό αυτό εγχείρημα-πρόκληση παρουσιάζει και μια ακόμη «δυσκολία»: οι αναγνώσεις των δυο έργων θα γίνουν στα αρχαία ελληνικά και στα σανσκριτικά, αντίστοιχα.

Νέοι και πρωτοπορίες

● Ο ζωγράφος Αλέκος Φασσιανός, μας έστειλε το σημείωμα που ακολουθεί, σε αντίκρουση της προβληματικής της συνεργατικότητας μας, Ε. Τρισόν-Μιλσανή:

Διαβάζοντας την κριτική της Ε. Τρισόν για την έκθεση, των νέων Ελλήνων, που διοργάνωσε η Μ. Λαμπράκη-Πλάκα στη Βιλ Ζουίφ στο Παρίσι, σκέφτηκα να απαντήσω γιατί άδικα τα βάζει με τα νέα παιδιά που στο κάτω κάτω τώρα αρχίζουν. Τι περίμενε να δει στην έκθεση. Πρωτοτυπίες; Καλύτερα ο νέος να είναι συγκρατημένος παρά να παριστάνει τον δεξιότηχτη και τον πρωτοποριακό. Η ελευθερία είναι πρώτα γνώση και μ' αυτά που γράφει η Ευριδίκη είναι σαν να προτρέπει τους νέους να μιμούνται τα σύγχρονα κινήματα της Δύσης και να επανέρχονται στην Ελλάδα μ' αυτό. Αφού ακόμη λέει ότι η γενιά του '30 διέπραξε το ίδιο λάθος μην παίρνοντας τα μηνύματα της εποχής εκείνης.

Αλλά καλύτερα δεν είναι ο καλλιτέχνης να έχει δικά του;

Α. Φασσιανός

● «Ο Σκοινοβάτης» και ο «Μέσα χώρος» είναι οι τίτλοι της καινούριας δουλειάς της Μαριγώς Κάσση που παρουσιάζεται στην γκαλερί «Νέες Μορφές» (Βαλαωρίτου 9). Και οι δυο ενότητες εκφράζουν με συμπληρωματικό τρόπο τους προβληματισμούς της ζωγράφου στην έκφραση του χώρου. Η έκθεση θα διαρκέσει ως τις 2 Ιουνίου.

ΔΕΤΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ

Η περιπέτεια των χλωροφθορανθράκων (CFC) και το 'Οζον της γήινης ατμόσφαιρας

Η εκπομπή χλωροφθορανθράκων από την ανθρώπινη δραστηριότητα στην ατμόσφαιρα είναι υπεύθυνη για την καταστροφή του όζοντος στα ψηλότερα στρώματα. Τα κράτη - παραγωγοί τέτοιων ουσιών καλούνται συνεχώς να προσαρμόζουν την πολιτική τους στη νέα πραγματικότητα, υποσχόμενα να τις καταργήσουν σταδιακά. Ταυτόχρονα όμως, εξαπολύονται σε έναν αγώνα εξεύρεσης υποκαταστάτων που αποδεικνύεται πολύ δύσκολος αφού κανένα από αυτά δεν παρουσιάζει μηδενικό συντελεστή επιβάρυνσης της ατμόσφαιρας.

Η νέα πολιτική που εγκαινιάστηκε τα τελευταία χρόνια από πολλές χώρες στην παραγωγή γλωροφθορανθράκων (CFC's) σαν προωθητικά αέρια στα αεροζόλ, ψυκτικά υγρά στη βιομηχανία πλαστικών, σαν αφρίζοντα διογκωτικά κτλ., είχε άμεση σχέση με το σοβαρό πρόβλημα του όζοντος που εμφανίστηκε στην ατμόσφαιρα του πλανήτη μας. Οι επικίνδυνες αυτές χημικές ενώσεις, αφού ανέβουν στα ψηλότερα στρώματα της ατμόσφαιρας, διασπούν το όζον που μας προστατεύει από την υπεριώδη ακτινοβολία του ήλιου. Η πρόσφατη επιβεβαίωση όμως για την ύπαρξη της τρύπας του όζοντος στην Ανταρκτική ήταν αυτή που έφερε την ανθρωπότητα αντιμέτωπη με το ενδεχόμενο μιας καταστροφής ευρύτατης κλίμακας. Οι ίδιες ενώσεις είναι επίσης γνωστές και για τη συνεισφορά τους στο φαινόμενο του θερμοκηπίου.

Έτσι, το 1987, 27 κράτη υπέγραψαν τη Συνθήκη του Μοντρεάλ για την προστασία του στρώματος του όζοντος και συμφώνησαν σε μια σειρά μέτρων για τον περιορισμό, κατά το ήμισυ, της παραγωγής 5 ενώσεων CFC μέχρι το έτος 1998. Μάλιστα, χώρες όπως η Βρετανία, ΗΠΑ και Γερ-

μανία, έχουν αποφασίσει από μόνες τους ένα πιο προωθημένο πρόγραμμα που προβλέπει 85% περικοπή της παραγωγής. Αντίθετα, πρόβλημα υπάρχει με την Κίνα, την Ινδία και το Μεξικό (19% της παγκόσμιας παραγωγής CFC), των οποίων οι υποχρεώσεις είναι χαλαρές. Η υπογραφή της συνθήκης αυτής όμως, ήταν απλώς η αρχή. Πράγματι, την άνοιξη του 1989, και αφού έγινε γνωστή η ύπαρξη παρόμοιας τρύπας όζοντος στην Αρκτική, μια νέα συνάντηση στο Ελσίνκι χαρακτήρισε ανεπαρκή την πρώτη μείωση και 88 κράτη, διατέθηκαν κατ' αρχήν να περικόψουν το CFC μέχρι το 2000 και όρισαν μια νέα συνάντηση που θα γίνει στο Λονδίνο τον προσεχή Ιούνιο. Ήδη στη Γενεύη, τη δεύτερη εβδομάδα του Μαρτίου έγινε η προετοιμασία της συνάντησης του Λονδίνου και προκαταρκτικά αποφασίστηκε η σταδιακή κατάργηση 10 ακόμη πλήρως χλωριωμένων CFC μέχρι το 2000. Η κατάργηση περιλαμβάνει επίσης και μια σειρά βρωμιούχων ενώσεων που χρησιμοποιούνται σαν συμπιεστικά αέρια, καθώς και του τετραχλωράνθρακα, ευρείας χρήσεως διαλύτη.

Πώς θα αντιπαρέλθει όμως η βιομηχανία την περικοπή αυτή των CFC; Σε απάντηση του ερωτήματος, εργαστήρια

σε όλα τα πλάτη έχουν εξαπολυθεί σε έναν αγώνα δρόμου προς διάφορες κατευθύνσεις, για εξεύρεση υποκαταστάτων που θα είναι λιγότερο ή καθόλου βλαβερά. Μια κατεύθυνση αφορά την αντικατάσταση των υπαρχόντων CFC απλώς με άλλα CFC, που θα προκαλούν μικρότερη βλάβη στο στρώμα του όζοντος. Η λύση αυτή έχει πρόσκαιρο χαρακτήρα αφού αποσκοπεί μόνο σε επιβράδυνση της καταστροφής του όζοντος. Το πιο γνωστό CFC από αυτά που χρησιμοποιούνται μέχρι τώρα είναι το CFC 11 (και CFC 12) και το κυριότερο πρόβλημα είναι η μεγάλη παραμονή του (65 χρόνια) στην ατμόσφαιρα, παραμονή κατά την οποία ανέρχεται αργά στη στρατόσφαιρα. Κατά δεύτερο λόγο δε, αποσυντίθεται παράγοντας ριζες χλωρίου που με τη βοήθεια της υπερυψωδούς ακτινοβολίας του ήλιου προσβάλλουν το όζον.

Ο Ronald Prinn, ερευνητής του MIT, μελέτησε πρόσφατα ένα νέο CFC 123 (1,1 διχλωρο-2,2,2 - τριφθοροαιθάνιο) σαν ένα προσωρινό υποκατάστατο. Χρησιμοποιώντας ένα τρισδιάστατο μοντέλο, διεπίστωσε ότι, όχι μόνο το νέο CFC έχει σχετικά μικρό χρόνο ζωής (18 μήνες) αλλά και ότι η άνοδος του στη στρατόσφαιρα είναι τόσο αργή ώστε διασπάται ενώ βρίσκεται ακόμη στα κατώτερα στρώματα της ατμόσφαιρας, αφήνοντας το όζον ανεπηρέαστο. Η διαφορά στη συμπεριφορά μεταξύ CFC 123 και CFC 11, έγκειται στη φύση των χημικών αντιδράσεων στις οποίες υπεισέρχονται. Το πρώτο προσβάλλεται από τις ριζες υδροξυλίου της τροπόσφαιρας, ενώ το δεύτερο περνά την τροπόσφαιρα ανεπηρέαστο.

Ένα μικρό μόνο ποσοστό του CFC 123 κατορθώνει να φθάσει στη στρατόσφαιρα.

Ένας τρόπος για να κατα-

νοήσουμε το μέτρο της καταστροφής του όζοντος από το CFC είναι η μέτρηση της ταχύτητας με την οποία αυτό διασπάται στη στρατόσφαιρα, σχηματίζοντας ριζες χλωρίου. Ο Prinn υπολόγισε ότι η ταχύτητα διάσπασης του CFC 123 είναι μόλις 7% αυτής του CFC 11. Η δε συνεισφορά του στο φαινόμενο θερμοκηπίου βρέθηκε 2%.

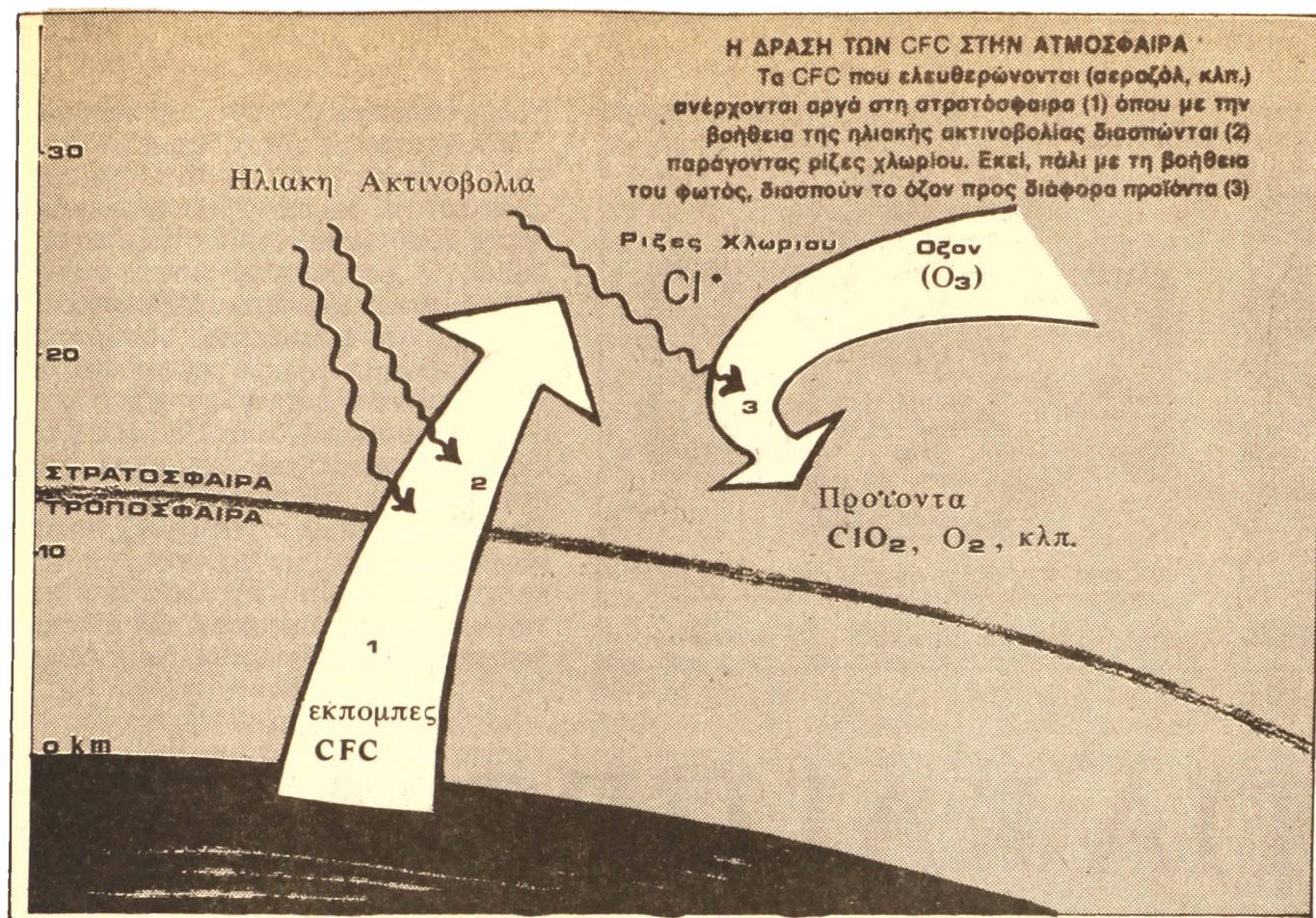
Μια από τις μεγαλύτερες εταιρείες παραγωγής CFC, η Du Pont, προγραμματίζει την παραγωγή του CFC 123 σε ένα νέο εργοστάσιο που κτίζει στο Οντάριο. Όμως, άλλες εταιρείες όπως η βρετανική ICI, δεν περιλαμβάνουν το CFC 123 στα προγράμματα που καταρτίζουν για να αντικαταστήσουν τα παλιά CFC. Πράγματι, η λύση αναζητείται και προς άλλες κατευθύνσεις, όπως στις ενώσεις που δεν περιέχουν καθόλου χλώριο και που συνεπώς δεν καταστρέφουν το όζον (όπως τα HFC) ή ενώσεις που έχουν μερικά υποκαταστήσει το χλώριο με υδρογόνο, όπως τα HCFC (οι υδροχλωροφθοράνθρακες). Η στρατηγική που ακολουθείται στη σχεδίαση των ενώσεων αυτών είναι να υπάρχει μια «Αχίλλειος πτέρνα» στο μόριο που να επιτρέπει την πολύ γρήγορη διάσπασή του, προτού αυτό ανέλθει στη στρατόσφαιρα. Έτσι, τα κυριότερα προϊόντα που μελετώνται είναι τα HFC 134a και το HCFC 123. Πράγματι, οι ενώσεις αυτές έχουν ικανότητα καταστροφής του όζοντος μόλις 2% αυτής του CFC 11, η δε συνεισφορά τους στο φαινόμενο του θερμοκηπίου είναι σημαντικά χαμηλότερη. Παρόλα αυτά, τα καινούργια «φιλικά προς το όζον» προϊόντα, φαίνεται ότι δεν έχουν μελετηθεί όσο προσεκτικά πρέπει πριν εισέλθουν στην ατμόσφαιρα.

Ο Eric Banks, καθηγητής στο Πανεπιστήμιο του Manchester, στην Αγγλία, υπο-

Συνεισφορά των CFC στην επιβάρυνση της ατμόσφαιρας με ριζες χλωρίου

Προϊόν CFC	Μέση ζωή (έτη)	Συνεισφορά σε χλώριο
CFC-11 (CFCL ₃)	60	22%
CFC-12 (CF ₂ CL ₂)	120	25%
CFC-113 (C ₂ F ₃ CL ₃)	90	3%
CFC-114 (C ₂ F ₄ CL ₂)	200	1%
CFC-115 (C ₂ F ₅ CL)	400	1%
HCFC-22 (CHF ₂ CL)	15	3%
HCFC-123 (CHCL ₂ CF ₃)	1.5	30%
τετραχλωράνθρακας (CCL ₄)	50	13%

στηρίζει ότι δεν υπάρχουν πειστικά στοιχεία για την ατμοσφαιρική διάσπαση των HFC και HCFC. Ο ίδιος, από την εποχή που συμμετείχε στην επιτροπή εμπειρογνομώνων του περιβαλλοντικού προγράμματος των ΗΠΑ (U.S. EPA), το 1986, είχε προτείνει μια σειρά αντιδράσεων διάσπασης των HCFC 123 και HFC 134a που αποδίδουν επικίνδυνα προϊόντα για την ατμόσφαιρα, όπως τριφθοροξικό οξύ υδροφθόριο (HF) και υδροχλώριο (HCL).

«Όξινη βροχή που περιέχει HF και HCL είναι κάτι άσχημο αλλά γνωστό. Όταν όμως περιέχει ένα νέο και οργανικό οξύ όπως το τριφθοροξικό, τότε πρέπει να περιμένουμε καλά θεμελιωμένες διαβεβαιώσεις», δηλώνει ο Banks. Ο ίδιος πιστεύει ότι οι εταιρείες παραγωγής έχουν διαλέξει λάθος ισομερές στο HFC 134a (1,1,1,2 -τετραφθοροαιθάνιο) και ότι το (σωστό) HFC 134 (1,1,1,2,2 -τετραφθορολιθάνιο) δεν θα έχει τα ίδια προβλήματα. Η μόνη οδός που διαφαίνεται είναι περισσότερη έρευνα πάνω στην τοξικότητα των παραπάνω προϊόντων. Υπάρχει και ο αντίλογος από την ICI που παράγει τα προϊόντα αυτά. «Τη στιγμή που διαλέχτηκε το HFC 134a, φάνηκε σαν το πλησιέστερο υποκατάστατο στο CFC 12 που μπορούσε να χρησιμοποιηθεί σε ένα λογικό χρόνο. Οι διαφορές του από το HFC 134 δεν είναι δραματικές: η βασικότερη είναι διαφορά μερικών βαθμών στο

σημείο βρασμού. Ο βαθμός ασφάλειας και οι οικονομικοί παράγοντες που πρέπει να ληφθούν υπόψη είναι τεράστιοι και ο Banks συγκεντρώνει την προσοχή του σε έναν».

Το ζητούμενο είναι ο συνυπολογισμός όλων των δυνατών παραμέτρων στο πρόβλημα με απώτερο σκοπό την ελαχιστοποίηση των απωλειών. Είναι πολύ εύκολο όμως μερικοί παράγοντες να «βαρύνουν» περισσότερο από άλλους, ειδικά όταν οι εταιρείες έχουν ήδη σπεύσει να στήσουν ολόκληρες μονάδες παραγωγής υποκατάστατων των CFC που και αυτά βρίσκονται ακόμα υπό εξέταση. Έτσι η περιπέτεια είναι πιθανό να συνεχιστεί. Για πόσο όμως; Μπορούμε να πάρουμε μια ιδέα με εκτιμήσεις που γίνονται λαμβάνοντας υπόψη τις ιδανικότερες των συνθηκών. Ο Robert Watson, επικεφαλής του ατμοσφαιρικού προγράμματος της NASA, πέρσι είχε δηλώσει ότι «η απίστευτη διαταραχή που διαπιστώθηκε στην ατμόσφαιρα υπεράνω της Αρκτικής είναι ένα ισχυρό μήνυμα στους νομοθέτες. Ακόμη και αν είμαστε έτοιμοι να σταματήσουμε την παραγωγή των CFC αύριο, η τρύπα του όζοντος

Η πρόοδος των θετικών επιστημών σημείωσε αλματώδη ανάπτυξη τα τελευταία χρόνια και η έρευνα προωθήθηκε σε νέα πεδία. Η καθιέρωση από το τεύχος αυτό μιας νέας μόνιμης στήλης σκοπεύει στην έγκυρη ενημέρωση των αναγνωστών μας με έναν τρόπο αναλυτικό και κατανοητό ακόμη και για κείνους που δεν διαθέτουν ειδικές γνώσεις. Την ευθύνη της στήλης έχει ο συνεργάτης μας Άκης Μπογιατζής.

στην Ανταρκτική θα υπάρχει για δεκαετίες ή και αιώνες. Ακόμη κι αν τηρηθεί η συνθήκη του Μοντρεάλ, η ποσότητα του χλωρίου και βρωμίου θα διπλασιαστεί τις επόμενες δεκαετίες». Οι παραπάνω ισχυρισμοί στηρίζονται σε αποτελέσματα ερευνών πάνω σε θεωρητικά μοντέλα, που δημοσιεύτηκαν και που υπολόγισαν την ποσότητα του χλωρίου και βρωμίου στην ατμόσφαιρα του μέλλοντος, κάτω από διαφορετικά σενάρια.

Περισσότεροι επίσημοι φορείς έρχονται να συμβάλουν στην πίεση προς τις κυβερνήσεις για μείωση της παραγωγής CFC. Η NASA προστίθεται επίσημα σε αυτούς και προτείνει την ταχύτερη μείωση των μακρόβιων CFC: τετραχλωράνθρακα, μεθυλχλωροφθορίου και των υποκαταστάτων των CFC που εξακολουθούν να περιέχουν χλώριο.

Άκης Μπογιατζής

ΠΗΓΕΣ

Newscientist, 24 Μαρτίου 1990, σελ. 22 και 28.
 Nature, 19 Απριλίου 1990, σελ. 729-734.
 Nature, 1 Μαρτίου 1990, σελ. 47-48
 Chemistry in Britain, Μάρτιος 1990, σελ. 217
 Newscientist, 25 Φεβρουαρίου 1989, σελ. 32-33.

Για όσους δεν θυμούνται

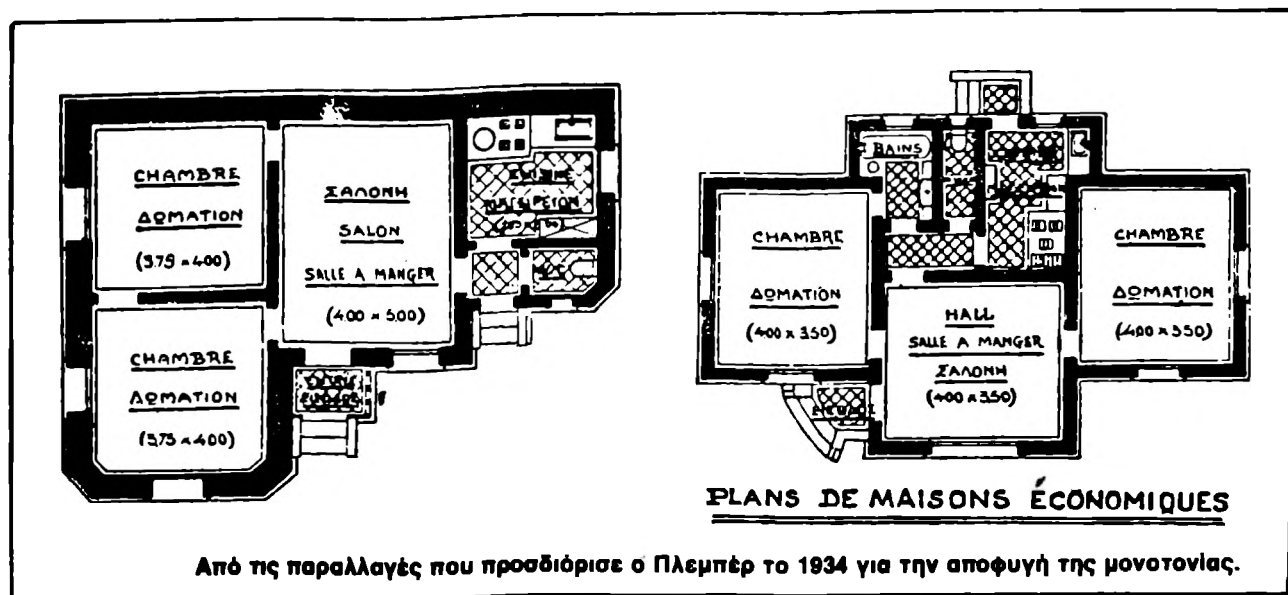
Ρίζες είναι συμπλέγματα ατόμων (ή και απλώς ένα άτομο) που φέρουν ένα ή περισσότερα *μονήρη* ηλεκτρόνια. Επειδή τα σταθερά μόρια στη φύση χαρακτηρίζονται από την ύπαρξη ζευγών ηλεκτρονίων, οι ρίζες είναι από τη φύση τους ασταθείς και τείνουν να προσβάλουν άλλα (σταθερά) μόρια της γειτονίας τους. Μία ελεύθερη ρίζα χλωρίου στην προκειμένη περίπτωση ταυτίζεται με ένα ελεύθερο άτομο χλωρίου εξαιρετικά δραστικό και ικανό για τέτοια προσβολή με μόριο - θύμα το μόριο του όζοντος της στρατόσφαιρας.

Όζον (O_3) είναι μια αλλοτροπική μορφή του οξυγόνου που όταν βρίσκεται στα χαμηλά στρώματα της ατμόσφαιρας είναι εξαιρετικά βλαβερό για τους ζωντανούς οργανισμούς λόγω της ψηλής οξειδωτικής του ικανότητας. Η ανθρώπινη δραστηριότητα σε συνδυασμό με τις κλιματικές συνθήκες δημιουργεί όζον στα χαμηλά στρώματα της ατμόσφαιρας. Όταν όμως τούτο σχηματίζεται κατά τις ηλεκτρικές εκκενώσεις (αστραπές) στη στρατόσφαιρα, τότε εκεί σχηματίζει ένα στρώμα που εμποδίζει τις καρκινογόνες υπεριώδεις ακτίνες του ήλιου να φθάσουν στη γη.

Στρατόσφαιρα είναι το στρώμα εκείνο της ατμόσφαιρας που εκτείνεται από τα 10 έως 40 χιλιόμετρα πάνω από την επιφάνεια της γης. Χαμηλότερα βρίσκεται η *τροπόσφαιρα* πάχους 5 χιλιομέτρων στους πόλους και 12 χιλιομέτρων στον ισημερινό.

Το φαινόμενο *θερμοκηπίου* προέρχεται από την ανθρώπινη δραστηριότητα και σχετίζεται με την έκλυση τεραστίων ποσοτήτων αερίων κυρίως διοξειδίου του άνθρακα (CO_2) στην ατμόσφαιρα. Όπως τα γυάλινα τοιχώματα ενός θερμοκηπίου έτσι και το διοξείδιο αφήνει την ηλιακή ακτινοβολία να το διαπεράσει αλλά εμποδίζει αυτή που επανεκπέμπεται από το έδαφος και τις θάλασσες να διαφύγει στα ψηλότερα στρώματα με αποτέλεσμα την αύξηση της θερμοκρασίας κοντά στην επιφάνεια της γης.

ΠΡΟΑΣΤΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟ-ΑΣΤΟΙ

του Πέτρου Μαρτινίδη

Δυσφορίες της
Μητέρας Πόλης
(Συνέχεια)

«... Βρίσκομαι εδώ όπως μ' αφήσατε, ούτε πιο χαρούμενος ούτε πιο λυπημένος, ούτε πιο πλούσιος ούτε πιο φτωχός, απολαμβάνοντας μια τέλεια υγεία, διαθέτοντας ό,τι καθιστά τη ζωή ευχάριστη, χωρίς έρωτες, χωρίς φιλαργυρία, χωρίς φιλοδοξίες, χωρίς φθόνο· κι όσο θα διαρκεί αυτό θα χαρακτηρίζα με παρρησία τον εαυτό μου έναν ευτυχισμένο άνθρωπο...».

Voltaire, Œuvres Complètes (t. VI σελ. 33, éd. Molant).

προμετωπίδας.

Κρίνοντας με βάση τις τοποθετήσεις της πλειονότητας, από τα τερψικάρδια άσματα ή τα δοκίμια περί αισθητικής και περί ευδαιμονίας, ένας αταξίδευτος ορεσίβιος λ.χ. θα περίμενε, φθάνοντας στους πρώτους πολυάνθρωπους οικισμούς, να συναντήσει ανθοστόλιστα κομψουργήματα, γαλήνιες εστίες, απέρατα απομονωτήρια, ή «σπιτάκια φτωχικά στην αμμουδιά»! Το ότι μια τόσο εύλογη εικασία διαψεύδεται οικτρά σε κάθε περίπτωση, και σε ορισμένες οικτρότερα, δεν σημαίνει πως οι άνθρωποι αποσυνδέουν τις μορφές, τις ποιότητες και τις πυκνότητες των σπιτιών τους, από τα πρότυπά τους περί ευτυχίας και τις διακηρύξεις τους περί ιδεώδους ζωής. Σημαίνει,

απλώς, ότι οι αποκλίσεις ανάμεσα στη θεωρία και την πράξη στον τομέα του κατοικείν (καθώς σε τόσους άλλους) γίνονται πολύ συχνά δραματικές.

Πριν από 125 χρόνια κυκλοφορούσε στη Μ. Βρετανία το βιβλίο κάποιου Ρόμπερτ Κερ, με τίτλο: «Το Σπίτι του Άγγλου Νοικοκύρη». Επρόκειτο για έναν «πρακτικό οδηγό» με εξαιρετικά λεπτομερείς πληροφορίες για το τι λογής σπίτι μπορεί να αποκτήσει κανείς με 1.250 λίρες αγγλίας, 2.500 λίρες, 5.000 κ.ο.κ. μέχρι τις 40.000 λίρες. Περιείχε επίσης κρίσιμες παρατηρήσεις για το πώς πρέπει να σχεδιάζονται τα διάφορα σπίτια ώστε να «μη διασταυρώνονται οι κινήσεις των μελών της οικογένειας με εκείνες των υπηρετών», να «μη συνωθούνται στην είσοδο επισκέπτες και προμηθευτές», και να «διαχωρίζεται αυστηρά το δωμάτιο του αρχιυπηρέτη από της οικονόμου»! Τις συστηματικές αυτές προδιαγραφές του Ρ. Κερ έκλεινε μια έξοχη προβληματική για τον προσδιορισμό της συνολικής μορφής της κατοικίας:

«... Σε τι αρχιτεκτονικό στιλ προτιμάτε να κτισθεί το σπίτι σας; Κατά κανόνα, αυτή είναι η ερώτηση που ο αρχιτέκτων θέτει στον πελάτη του με την έναρξη της συναλλαγής τους· και αν ο πελάτης είναι αμαθής σ' αυτά, θα μείνει κατάπληκτος διαπιστώνοντας τι ακριβώς του ζητούν: Να επιλέξει κατ' ευθείαν ένα από μισή δωδεκάδα προεξάρχοντα στιλ, λίγο πολύ ανταγωνιστικά μεταξύ τους. Ο παραζαλισμένος πελάτης τολμά ίσως να παρατηρήσει πως θέλει μόνον ένα απλό, άνετο σπίτι, σε κανένα άλλο εκτός από το στιλ του βολικού, εάν υπάρχει κάτι τέτοιο. Ο αρχιτέκτων προφανώς συμφωνεί· αλλ' υπάρχουν τόσα στιλ που είναι βολικά —όλα τους είναι. Είστε εκείνος που πληρώνει, αγαπητέ μου, και άρα οφείλετε να γίνετε εκείνος που διαλέγει. Θα διαλέξετε το στιλ του σπιτιού σας ακριβώς όπως διαλέγετε το κόψιμο του καπέλου σας. Μπορείτε να έχετε κλασικό, με στήλες ή χωρίς στήλες, αψιδωτό ή με δοκούς, αγροτικό ή αστικό, ή

Η αποφυγή της μονοτονίας στα 1990: Ένας φρούδικός ανταγωνισμός για το ποιος θα το σηκώσει ψηλότερα.

Στις ονειροπολήσεις περί μιας ιδεώδους ζωής και όστις προσδοκίες της ευτυχίας, οι καθημερινές όσο κι οι λόγιες περιγραφές αρκούνται, συνήθως, σε κάποιους σεμνούς μέσους όρους. Τα οράματα του φανατικού, που βλέπει τον κόσμο σαν κάτεργο και τους ανθρώπους σαν μελλοθάνατους εγκληματίες, ή τις φαντασιώσεις του συβαρίτη, που αντι-

λαμβάνεται το σύμπαν ως τόπο ηδονών και τη ζωή ως διαρκή απομύζηση απολαύσεων, ακόμα κι όσοι τα συμμερίζονται δε τ' ομολογούν. Η παρρησία της πλειονότητας προσδιορίζει κυρίως φυτικές μακαριότητες, και μιαν ευφορία χωρίς κίνητρα και χωρίς σκοπούς· από τον ανώνυμο ποιητή του «την αγάπην σου και μίαν καλύβην» ως τον Βολταίρο της

και κυριολεκτικά ανακτορικό. Μπορείτε επίσης να έχετε Ελισαβετιανό στις ίδιες παραλλαγές: ομοίως Αναγεννησιακό· ή ακόμη (απ' τα προεξάρχοντα στιλ πάντα) Μεσαιωνικό, με το Γοτθικό ειδικά στον παροξυσμό αυτού του συρμού, Μεσαιωνικό του ενδεκάτου αιώνας, του δωδεκάτου αιώνας, του δεκάτου τρίτου αιώνας, του δεκάτου τετάρτου, κι οποιασδήποτε, εντέλει, απ' τις πολυποίκιλες παραλλαγές του: φεουδαλιστικό, μοναστικό, σχολαστικό, εκκλησιαστικό, αρχαιολογικό, κ.ο.κ. Μα την αλήθεια προτιμώ καλύτερα να μη διαλέξω κανένα. Θέλω ένα κοινό και λιτό, γερό, άνετο Σπίτι Νοικοκύρη («a plain, substantial, comfortable Gentleman's House»): και, παρακαλώ επιτρέψτε μου να το επαναλάβω, δεν μου χρειάζεται κανένα απολύτως στιλ. Όντως δεν μου χρειάζεται κανένα· και τολμώ να πω ότι θα μου κοστίσει ένα σωρό χρήματα, ενώ πολύ πιθανώς δεν θα μου αρέσει. Κοιτάξτε με, είμαι ένας άνδρας με πολύ συνηθισμένες προτιμήσεις («of very plain taste»): δεν είμαι ούτε κλασικός, ούτε ελισαβετιανός, όπως πιστεύω ότι δεν είμαι αναγεννησιακός και ούτε, σίγουρα, μεσαιωνικός. Λυπάμαι, μα παρακαλώ αντιμετωπίστε με όπως ακριβώς είμαι και κτίστε μου ένα σπίτι στο δικό μου στιλ...» (R. Kerr, 1865: 355-6).

Την εξαιρετική αυτή σύνθεση του μέσου πελάτη απέναντι στη φαντασμαγορία των αρχιτεκτονικών προτάσεων, συμπλήρωναν, πριν από έναν αιώνα, οι ταπεινόφρονες παραινήσεις του διάσημου σκαπανέα του μοντερνισμού, Γ. Μόρις. Σ' ένα άρθρο του με τίτλο: «Η αναβίωση της αρχιτεκτονικής» (W. Morris, 1888), πρότεινε συγκεκριμένα:

«... Ας είμαστε ταπεινοί, κι ας προσπαθήσουμε ν' αναζητήσουμε ένα στιλ για γερά κατασκευασμένα και με σωστές αναλογίες τούβλινα σπίτια, που αντέχουν στην καπνιά του Λονδίνου και δείχνουν όλο θαλπωρή και άνεση στην άκρη ενός χωριού ή ανάμεσα στα πράσινα δέντρα ενός κτήματος. Εξάλλου οι ανάγκες μας ως αρχιτεκτόνων δεν είναι ιδιαίτερα μεγάλες: δεν θέλουμε πια να κτίζουμε εκκλησίες: οι ευγενείς διαθέτουν ήδη τα παλάτια τους στην πόλη όσο και στην ύπαιθρο (και τους εύχομαι να χαίρονται κάποιο απ' όλα!)· οι εργάτες δεν διαθέτουν τα μέσα να πληρώσουν για τίποτα απ' όσα ένας αρχιτέκτονας θα μπορούσε να τους σχεδιάσει. Μετρίου μεγέθους κουνελοφωλιές για τους πλούσιους της μεσαίας τάξης, και μικρότερες ακόμη για τις ομάδες των παρασίτων όπου ανήκουμε κι εμείς, είναι ό,τι μας απομένει ν' αντιμετωπίζουμε, και πιθανώς κάτι σαν τεχνοτροπία ("style") ν' αρχίσει να αναθρώσκει, συν τω χρόνω, από τα ήπια αυτά ξεκινήματα».

Αν σε κάποια φάση οι πελάτες άκουσαν τον Κερ κι οι αρχιτέκτονες τον Μόρις, η όποια απήχηση δεν μοιάζει να διήρκεσε για πολύ. Τα όσα σαρκάζει ο Ουμπέρτο Έκο (βλ. Eco 1985: 26-34) στις επαύλεις της διαβόητης «Δυτικής Ακτής» —με την αιγυπτιακή διακόσμηση σε αίθουσες ιδιωτικών κινηματογραφικών προβολών, τις γοτθικές βιβλιοθήκες με

ρωμαϊκά αγάλματα, τις κλειστές πισίνες τις εμπνευσμένες ταυτόχρονα από την Αλάμπρα κι από το Παρισινό μετρό, τα μωσαϊκά δαπέδων εν είδη Πομπηίας, τα έπιπλα στιλ "empire", και τις ακριβές μιμήσεις φλαμανδικής ταπητουργίας να κρέμονται στους τοίχους, σ' ένα σύνολο που, μεταξύ άλλων, μοιάζει με «νυφική κατακόμβη για τη Λίζα Μιννέλι, σχεδιασμένη από τον Πιατσεντίνι μετά από ισχυρή δόση L.S.D.»— δεν αφορούν μόνο Αμερικανούς εκατομμυριούχους ή βελτιωμένους κι αβέλτερους συνεχιστές των Χαναδου ενός Πολίτη Καίην. Κάθε άνθρωπος που «κάνει» λεφτά είναι φυσικό ίσως, να θέλει να διατυμπανίσει και να «εδραιώσει» την επιτυχία του. Αν τα λεφτά δεν είναι τόσο πολλά, απλώς το κάθε «Ξαναντού» έχει να γειτονεύει σε απόσταση αναπνοής από το διπλανό του· αλλοίμονο, όμως, αν ο διατυμπανισμός δεν είναι πάντα εκκωφαντικός.

Εκείνο που, συνακόλουθα, καταλήγει να διαμορφώνει τις κατοικίες (και τις μονοκατοικίες των ακριβών προαστίων ακόμη εμφανέστερα, απ' ό,τι τις δεσμευμένες σε γενικές οικοδομικές διατάξεις μαζικές συνοικίες του κέντρου) δεν είναι ούτε τα διανοητικά ή καλλιτεχνικά ρεύματα κάθε περιόδου, ούτε οι παροτρύνσεις των θεωρητικών ή τα ευρήματα των κατασκευαστών, κι ούτε καν η μορφολογία του εδάφους, τα δεδομένα του συγκεκριμένου οικοπέδου, οι ιστορικές

συνέχειες και ασυνέχειες, ή τ' ανυπέρβατα όρια ενός περιορισμένου εισοδήματος. Τα σπίτια ορθώνονται ανάλογα με φαντασιώσεις κι ελπίδες, συμβολικές επιθυμίες κι οικονομικές ευκαιρίες, κρυφούς πόθους του ασυνειδήτου και φανερές καταπατήσεις του Γ.Ο.Κ. (τα ελληνικά σπίτια, τουλάχιστον).

Τα σπίτια των Θεσσαλονικέων, ακόμη πιο ειδικά, φαίνεται να υπακούουν εσχάτως εντονότερα στους νόμους της παρόρμησης, της φαντασμαγορίας και της αλλοπρόσαλλης επιλογής, απ' όσο σε κάποιους νόμους ευρυθμίας και συνοχής μεταξύ έργου και δεδομένου πλαισίου.

Οι πολυκατοικίες, αφού πρωταγωνίστησαν μεταπολεμικά στη γρήγορη μαζική στέγαση των μεσαιών στρωμάτων, κι αφού κάλυψαν ασφυκτικά όλο το παραδοσιακό κέντρο με τα κοντινά προάστια (βλ. προηγούμενο ΑΝΤΙ: «Πόσο καλή μπορεί να είναι μια πολυκατοικία»), απέδειξαν να υποβάλουν την αμοιβαία αντιπάθεια καλύτερα απ' ό,τι την αρμονική συμβίωση και την αγαστή οικειότητα. Κατοικημένες κατά πλειονότητα, στις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες, από ανθρώπους που μόλις άφηναν τις δυσπραγίες της επαρχίας και, γενικά, των σπιτιών χωρίς παροχές νερού, ηλεκτρικού κτλ. ανέσεων, οι πολυκατοικίες δεν απέβησαν εκείνοι οι τόποι «μαθητείας» μιας ζωής «εν κοινωνία» όπως, ίσως, οραματιζόνταν οι

Δεν είναι τράπεζα, κι ούτε έδρα αποικιοκράτη σε γη πρωτογόνων. Τυπικό δείγμα αρχιτεκτονικής ακριβού προαστείου είναι.

Ακόμη κι η επιδίωξη της απλότητας γίνεται τόσο εμφαντική που μόνο για απλότητα δεν πρόκειται εν τέλει.

πρώτοι σχεδιαστές τους.

Η παροχή της υλικής ευκολίας δεν δίδαξε εντέλει, όπως αλλού κι όπως εδώ έδειξε σε μίαν αρχική φάση, τον αμοιβαίο σεβασμό, την ευταξία και την ευπρέπεια που συμβαδίζουν με την αποδέσμευση, λόγου χάριν: από το κουβάλημα του νερού απ' την κοινοτική κρήνη, από τις σκοτούρες της θέρμανσης με καυσόξυλα, ή τις ταλαιπωρίες του αποχωρητηρίου στην αυλή. Η υπέρβαση των δυσκολιών της κοινοτικής ζωής δεν οδήγησε στην εκκόλαψη της «αστικότητας». Η αλληλεγγύη της δυσπραγίας αντιστράφηκε, κατά τον πιο απλοϊκό τρόπο, στην αμοιβαία απέχθεια της σχετικής ευμάρειας.

Προ-παρασκευαζόμενοι αστοί, οι διαρκώς νεοαφικνούμενοι αγοραστές διαμερισμάτων, πρόλαβαν, μέσα σε μια γενιά, να «μπουχτίσουν» τις όποιες ανέσεις της μέσης πολυκατοικίας, προτού ολοκληρώσουν κάποια θητεία στην αστική κοινωνία. Κι άρχισαν, μέσα στην τελευταία δεκαετία να στρέφονται στην ιδιυλλιακότητα της μονοκατοικίας και του «σπιτιού με προσωπικότητα» σε εξοχικά προάστια, έχοντας κακοχωνέψει τα κηρύγματα της μεταμοντερνιστικής «πολυσθενίας» κι ανάκτησης της παράδοσης, χωρίς ποτέ να χωνέψουν για καλά τα μοντερνιστικά ιδεώδη της λειτουργικότητας και της αποδέσμευσης από ιδιοτυπίες και κοινοτικά έθιμα. Παραμένοντας το ίδιο «προ-αστοί» κατά τη μαζική έξοδο τους στα προάστια όπως και κατά τη μαζική άνοδό τους στις πολυκατοικίες.

Ό,τι συνεχίζει, έτσι, να διαμορφώνει τα συγκροτήματα μονοκατοικιών και τις επαυλοειδείς κατασκευές των νεώτερων ακριβών προαστίων όπως ο «Οικισμός 751», είναι, κατά κανόνα, η αδημονία της αυτεπιβεβαίωσης και της ατομικής εξασφάλισης, ανεξάρτητα από κάθε ένταξη σε σύνολο· η απληστία της προβολής, και η κουλτούρα της τηλεόρασης. Τα περισσότερα νεόκτιστα αυτών των περιοχών διαψεύδουν αποφασιστικά την αισιοδοξία των νεωτεριστών στις αρχές του αιώνα, για μια ανθρώπινη συνείδηση ικανή να παραλάβει ως «*tabula rasa*» κάθε οικουμενική αξία περί ομορφιάς και αλήθειας. Όχι όμως επειδή η απόλυτα τακτοποιημένη κι ορθολογικά εξυπηρετούμενη ζωή στις αστικές πολυκατοικίες πρόλαβε να επιφέρει τον κορεσμό και την πλήξη απέναντι στην αλλοτριωτική ανωνυμία των παροχών της οργανωμένης πόλης. Κι αυτή η υπερπήδηση της ενδιάμεσης φάσης αποδεικνύεται εντελώς κρίσιμη για τη σημερινή τροπή ανάπτυξης των προαστίων.

Όταν, στα 1934, ο Ζ. Πλεμπέρ έγραφε για «*Το πρόβλημα της κατοικίας στη Θεσσαλονίκη και την ύπαιθρο*», προτεινόντας, ειδικότερα, μικροπαραλλαγές σε διάφορους τύπους μονοκατοικιών ώστε να αποφευχθεί η πληκτική επανάληψη μιας κοινής μορφολογίας, ασφαλώς δεν θα φανταζόταν κάτι σαν αυτό που άρχισε να ανθεί μισόν αιώνα αργότερα. Κι όσο, μεταξύ 1950-80, διάφοροι αρχιτέκτονες (από τον Πικιώνη ως τον Α. Κωνσταντινίδη) μιλούσαν για έργα που, χωρίς αφέλεις παλινωδίες, διατηρούν την «ελληνικότητα» τους είτε με επεξεργασμένες

Οι διαρκείς ανεγέρσεις πολυκατοικιών οδήγησαν στον αφανισμό της πόλης. Η πλημμύρα των μονοκατοικιών αφανίζει, τώρα τα προάστειά της.

Εξάγωνο χωλ και χωλαίνοντες εξώστες.

παραπομπές σε γνώριμες μορφές της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής, είτε με μίαν ακόμη πιο αφαιρετική αναζήτηση της οργανικής προσαρμογής κάθε κτισματος στο ελληνικό τοπίο (πρβλ. Σ. Κονταράτος, 1986: 97-103), ούτε κι αυτοί, ασφαλώς, φαντάζονταν μια τέτοια κατάχρηση αετωμάτων και χαγιατιών, περιστευλίων κι αιθρίων, λευκού μαρμάρου και ξερολιθιάς.

Στα κομψά γαλλικά του, ο Πλεμπέρ προέτρεπε τους Θεσσαλονικείς να αποφεύγουν το τετριμμένο και το μονότονο, και ν' ακολουθούν «την ιδιαιτερότητα των αναγκών και του προσωπικού τους γούστου», χωρίς να αντιγράφουν το σπίτι του γείτονα ή να καταλήγουν σε μίαν «αφόρητη χυδαιότητα» (βλ. J. Pleyber, 1934: 21-3). Οι αγοραστές ακριβών προαστιακών μονοκατοικιών κατάφεραν, πράγματι, να μην αντιγράφουν ο καθένας το σπίτι του άλλου· την «*assomante vulgarité*» που αποσυμβούλευε ο Πλεμπέρ, όμως, δεν την απέφυγαν.

Η γενιά που, μέσα στην εχθρότητα της πολυκατοικίας και τη μοναξιά της τηλεόρασης, σπούδασε την κοινωνικότητα και τα βαθιά αισθήματα, αποζητά στα προνόμια της μονοκατοικίας, ό,τι άστραψε σε τηλεοπτικά προγράμματα, εφημερίδες

και περιοδικά ποικίλης ύλης ως «παραδοσιακό» ή «κοσμοπολίτικο», ως «πηγαίο» ή «του συρμού», ως έμβλημα δόξας, δύναμης, ελευθερίας κι αθανασίας. Θα 'λεγε κανείς, μετά από μια πρόχειρη βόλτα στον «751» ή στην Καλαμαριά, στο Πανόραμα ή στις επεκτάσεις της «πάνω - πόλης», πως οι περισσότεροι Θεσσαλονικείς αυτών των περιοχών αντιμετώπισαν το τρέχον αρχιτεκτονικό δείγματολόγιο κι αντί ν' ακολουθήσουν τη στάση του πελάτη που περιέγραφε ο Ρ. Κερ πριν 125 χρόνια, προτίμησαν να διαλέξουν ο καθένας κι από κάποιο από τα προεξάρχοντα στίλ, με τις «πολυποικίλες παραλλαγές» τους: Μακεδονίτικο και γενικά Βορειοελλαδίτικο, ασφαλώς· Αθηναϊκό, με ή χωρίς αετώματα· μεταμοντερνιστικό του 1928, του 1935, του 1950 είτε του 1960· Ελβετικό, με εγκατάσταση ηλιακού θερμοσίφωνος στην έντονη κλίση της στέγης· ομοίως Ανακτορικό, κατά τις διακοσμήσεις της καγκελόπορτας, τη διαμόρφωση του εξωτερικού κλιμακοστασίου, ή το μαύρο λυκόσκυλο του κήπου, και σε όλο το φάσμα των παραλλαγών του: νεο-κλασικό, νεο-αγροτικό, νεο-βυζαντινό, νεο-εκλεκτικιστικό, κ.ο.κ.

Κι όπως οι πολυκατοικίες, αμέσως μετά τον πόλεμο, πέτυχαν τη μαζική κάλυψη στεγαστικών αναγκών αφανίζοντας την πόλη, οι προαστιακές μονοκατοικίες πετυχαίνουν την πολυτελή κάλυψη του «άνετου σπιτικού» για πολυάριθμα κοινωνικά στρώματα αφανίζοντας, πλέον, την έννοια του προαστίου. Γιατί, σε τέτοια πυκνότητα και χωρίς οργανωμένη υποδομή ή κάποιες κεντρικές εξυπηρετήσεις, κάθε οικογένεια βρίσκεται στο ακριβό σπιτικό της σαν μέσα στην ερημιά του δάσους. Μόνο που, αντί για δέντρα, η εγγύς πυκνότητα αφορά ανάλογα οικήματα.

Ίσως μια ερμηνεία των αισθητικών προτιμήσεων, που καταλήγουν στην έγερση των συγκεκριμένων κτισμάτων, να μπορεί να βασιστεί σε αυτό ακριβώς: Ότι πελάτες κι αρχιτέκτονες, στη σύμπνοια της συναλλαγής τους, φαντασιώ-

νουν όλα τα γύρω κτίσματα σαν δέντρα ενός δάσους· οπότε κάθε μεγαλόσχημη διαμόρφωση δικαιώνεται ως θριαμβολογία της κυριάρχησης του πολιτισμού πάνω στην ατίθαση βλάστηση. Άλλωστε όλη η αρχιτεκτονική των προαστίων, για τον ευρωπαϊκό χώρο τουλάχιστον, ξεκίνησε στη βάση μιας τέτοιας σχέσης «αντιπαλότητας και λατρείας» προς τη φύση.

Αμέσως μετά τον Ζαν-Ζακ Ρουσώ, κατά την οριστικοποίηση της δύναμης και της συνοχής των αστικών μεσοστρωμάτων (γύρω στα 1820 για τη Γαλλία, κι ως τα 1890 για τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες —βλ. M. J. Bertrand, 1980: 109-16), η αναπότρεπτη επέκταση των πόλεων κι η επιθυμητή επαφή με τη φύση έδωσαν τη λύση της εξοχικής μονοκατοικίας. Προϊόν ανάγκης όσο και φλύαρων συσχετισμών με «παραδείσιες» κηπουπόλεις, οι μεσοαστικές μονοκατοικίες των προαστίων αποτέλεσαν επίσης μιαν ελαφρώς πτωχευμένη εκδοχή του αριστοκρατικού «*maison de plaisance*» —του προς ψυχαγωγία και περισυλλογή αγροτικού ενδιαφέροντος που, από πολύ παλιότερα, φρόντιζαν να διαθέτουν ως δεύτερη κατοικία οι αριστοκράτες κι οι μεγαλοαστοί. Σήμερα ακόμη η προτίμηση στις προαστικές μονοκατοικίες ερμηνεύεται από τους ψυχοκοινωνιολόγους (πρβλ. Fr. Lugassy 1970) ως βαθύτερη επιθυμία ισορροπίας μεταξύ πολιτισμικών δεσμεύσεων και «φυσικών» ροπών, αυτοκυριαρχίας και παρορμήσεων. Η εξοχική μονοκατοικία θεωρείται έτσι σαν παγείωση του μεταίχιμου στο οποίο διαρκώς ταλανίζονται οι άνθρωποι: «Μέσα» και ταυτόχρονα «έξω» από τη φύση.

Στη Θεσσαλονίκη του 19ου αιώνα, επίσης, είχαν κάνει την εμφάνισή τους ανάλογα «αυτοτελή κτίσματα με περιμετρική αυλή και εκλεκτικό αρχιτεκτονικό χαρακτήρα» (βλ. N. Καλογήρου, 1985: 559), στα «καλά» ανατολικά προάστια και κατά μήκος της σημερινής λεωφόρου Βασιλίσσης Όλγας. Οι σύγχρονες, μακρυνότερες εκδοχές τους, χωρίς περιμετρικούς

κήπους, χωρίς άλλες ευκαιρίες αντίστιξης μ' ένα πέριξ «φυσικό» τοπίο, και χωρίς άλλη, πέραν της οικονομικής, απόσπαση των ιδιοκτητών τους από τη μικροαστική κουλτούρα, επιμένουν στον «εκλεκτικό αρχιτεκτονικό χαρακτήρα», χωρίς να φτάνουν σε κανένα πραγματικά εκλεκτό αποτέλεσμα. Μόνη άγρια βλάστηση είναι οι τσουκνίδες των προς το παρόν άκτιστων οικοπέδων· και μόνο αυθεντικό αίσθημα η μελαγχολία κάποιων παιδιών με ποδήλατα, που τριγυρνούν σε αναζήτηση παρέας και κεντρικής πλατείας, όσο δεν νοιάζονται ακόμη για το ποιος έχει καλύτερη μάρκα ποδηλάτου.

Όλα τ' άλλα, εμφατικά τζάκια κι «*art-deco*» παράθυρα, γοθικίζουσες είσοδοι κι αετωματικές απολήξεις των κλιμακωσίων, ημιστεγασμένοι εξώστες κι υπερστεγασμένα γκαράζ, κινούνται μεταξύ ελαφράς δυσφορίας και βαθιάς καταθλιψεως για ό,τι οι άδελφοι πόροι των αγοραστών και η δεδηλωμένη ανικανότητα των αρχιτεκτόνων παρέχουν ως τελικό αποτέλεσμα. Προπετή προπετάσματα για όποιους, θέλοντας να υπογραμμίσουν τα άγχη του επιχειρηματία ή τις υπευθυνότητες του επιστήμονος, υπογραμμίζουν πρωτίστως την ανάγκη του για την ανάπαυλα της σπιτικής γαλήνης. Σκηνογραφίες μιας ζωής που δείχνει να εξαργυρώνεται μακριά από κάθε βαθύτερη συγκίνηση και βαθύτερη συνείδηση· σκηνογραφίες ενός θεάτρου «σκίων», με κάθε «προ-αστό» να παίζει τον *Κάρινγκτον* καθημερινά στο σαλόνι και τον *Μπαρμπα-Γιώργο* με φούτερ φόρμα στην κυριακάτικη φροντίδα των λαχανικών του περιορισμένου κήπου του.

Εύλογα μπορεί να υποθέσει κανείς ότι ανάλογες προτιμήσεις θα επιλαμβάνονταν της εσωτερικής διακοσμήσεως αυτών των κτισμάτων, μ' ό,τι τερατώδεις και πανάκριβες διασταυρώσεις νεωτερικότητας και παράδοσης, τεχνολογίας και νόστου, προτείνουν οι προθήκες των βιομηχανιών επίπλου ή οι βιομηχανίες ειδών υγιεινής, καθώς και με τα αντίστοιχα υβρίδια εισαγωγής. Ακριβά υλικά κι ακρι-

βά σκεύη που πολύ μέτρια θ' αντισταθμίζουν τις φτηνές ιδέες της σύνθεσης· όπως ακριβά στερεοφωνικά κι ακριβά βίντεο, προοριζόμενα ν' αναπαράγουν με εξαιρετική πιστότητα φτηνές μουσικές κι ακόμη φτηνότερο θέαμα, έστω κι αν σπάνια οι ιδιοκτήτες τους θ' αφοσιώνονται σ' αυτά. Την παθητική κατανάλωση φαντασιώσεων τη διήνυσαν ως κάτοικοι διαμερισμάτων· τώρα θα χαίρονται την εμπράγματο κατοχή όσων ονειρεύτηκαν, συζητώντας και σχεδιάζοντας τακτικές και μεθοδεύματα μέσω των οποίων θ' αναρριχηθούν ακόμη περισσότερο στην κοινωνική επιτυχία, για να διεκδικήσουν ακόμη πιο ακριβά, κι ασφαλώς ακόμη πιο κακόγουστα, ενδιαιτήματα.

Από δεκαετίες, τουλάχιστον, ιστορικοί ή πολεοδόμοι και αρχιτέκτονες αρέσκονται να σφυγμομετρούν την «καρδιά» της κάθε πόλης, να υπολογίζουν τη ροή των «αρτηριών» της, να προσδιορίζουν τη συνδεσμολογία των «αθρώσεων» της... (Πρβλ. M. J. Bertrand, ό.π. σελ. 7). Τείνουν έτσι οι πόλεις να προσωποποιούνται· να αποκτούν μιαν ανατομία που περιέρχεται στις μελέτες των επιστημόνων, και κάποια μυστηριώδη «σπλάχνα» όπου κινούν τα μπαρόκ τέρατά τους οι λογοτέχνες, κι οι ποιητές τις αλληγορίες τους.

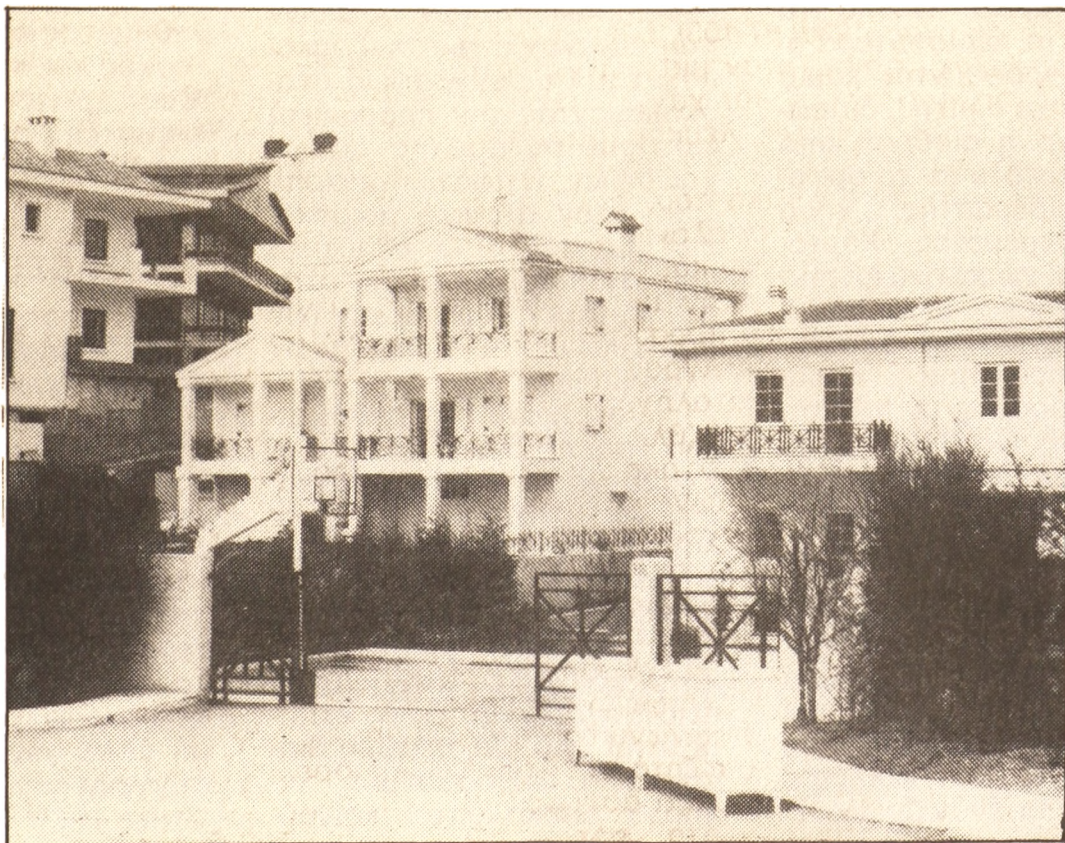
Είτε ως αυτόνομο ον, πάντως, είτε ως κατ' εξοχήν «τέχνημα», κάθε πόλη διακρίνεται ανάλογα προς την αγάπη των κατοίκων της. Η πόλη - αφετηρία, ετυμολογική όσο και υλική, του Πολιτισμού και των αγαθών του, δεν θα 'κανε να ανθεί τίποτα εντός της χωρίς τόν έρωτα και την ολοκλήρωση του ανθρώπου μέσα στα γεννήματα του κόπου του. «Οργανική» κι αυτόνομη, η πόλη ασχημαίνει, όπως και κάθε άτομο, όταν δεν αγαπιέται πλέον. «Απρόσωπη», τεχνηέν κατασκευάσμα, αναπτύσσεται μέσα σε μιαν ιδιοτελή κι αμοιβαία αδιαφορία: ασχημαίνοντας αυτούς που την ασχημαίνουν.

Όπως κι αν δει κανείς την περίπτωση της Θεσσαλονίκης, ως ουδέτερο «περιέχον» ή ως «ζωντανή» μήτρα, καταλήγει να 'ναι η αγάπη, κι όχι οι μέριμνες των πολεοδόμων, το «φάρμακον» —νόσος και μαζί θεραπεία— για τις δυσφορίες που προκαλεί.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ:

- Bertrand M. J. (1980): *Architecture de l'habitat urbain*, éd. Dunod, Paris.
Eco Umb. (1985): *La guerre du faux*, éd. Grasset, Paris, για τη γαλλική μετάφραση.
Καλογήρου N. (1985): «*Τα συστατικά στοιχεία του αστικού τοπίου στη Θεσσαλονίκη*» στον 1ο τόμο του περιοδικού «*Η Θεσσαλονίκη*», εκδ. Δήμου και του Κέντρου Ιστορίας Θεσσαλονίκης.
Kerr R. (1864): *The English Gentleman's House*, S. H. Library, London.
Κονταράτος Σ. (1986): *Αρχιτεκτονική και Παράδοση*, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα.
Lugassy Fr. (1970): *La relation Habitat-Foret: Significations et fonctions des espaces boisés. Contribution à une psychosociologie de l'espace urbain*, éd. du Ministère de l'Équipement et du Logement, Publications de Recherches Urbaines, Paris.
Morris W. (1888): «*The Revival of Architecture*», *Fortnightly Review* May.
Pleyber J. (1934): *Le problème de l'habitation à Salonique et à la campagne*, Salonique.

Από τους προορισμούς του Παλλάντιο για την εξοχική κατοικία Γαληνότατων Υψηλοτήτων, ως εδώ διατηρείται μόνο η ιδέα της απομακρύνσεως από την πόλη.

Από τα θραύσματα του εμφυλίου στους ήχους του «χαρντ ροκ»

**Η Μάρη Θεοδοσοπούλου
γράφει για δυο βιβλία:
«Τα χρόνια του δράκου»
της Άννας Δομηνίκου,
εκδ. Ρόπτρον, Αθήνα
1989 και «Η γειτονιά των
καλών κλεφτών». της
Ελιάνας Χουρμουζιάδου,
εκδ. Κέδρος, Αθήνα 1989.**

Τέλος της δεκαετίας του '80 και δυο νέες παρουσίες καταγράφονται στο χώρο της γυναικείας λογοτεχνίας: Άννα Δομηνίκου, Ελιάννα Χουρμουζιάδου. Η πρώτη χωρίς βιογραφικά στοιχεία, η δεύτερη νεαρότατη (γ. 1965), αποφεύγουν και οι δυο να χαρακτηρίσουν τα πεζογραφήματά τους: σύντομο μυθιστόρημα, εκτεταμένη νουβέλα ή αφήγηση ενδεχομένως αυτοβιογραφικού χαρακτήρα: η κρίση επαφίεται στον αναγνώστη.

Ο τίτλος, «Τα χρόνια του δράκου» της Α. Δομηνίκου δίνει το προβάδισμα στη συνιστώσα του χρόνου, για άλλη μια φορά η δεκαετία του '50 με αναφορές στην κατοχή και τις θλιβερές καταβολές του Εμφυλίου. Καλαίσθητο το εξώφυλλο —η φωτογραφία εκείνης της εποχής, μια παιδούλα με τα φιογκάκια και την κούκλα της— προξενεύει την ανάγνωση. Σε αντίθεση, η Ε. Χουρμουζιάδου ορίζει το χώρο της με μια ποιητική αναφορά στον Μπλαιζ Σαντράρ, «Η γειτονιά των καλών κλεφτών»: το Κολωνάκι με τα πολυάριθμα στέκια του, πόλος έλξης της νυχτερινής «ντόλ-τσε βίτα». Όλα γένους θηλυκού, από την εικονογράφηση των εξωφύλλων και τις συγγραφείς μέχρι τις ηρωίδες και τον κόσμο τους. Υπάρχουν ανδρικά πρόσωπα αλλά αποτελούν τον εξωτερικό περίγυρο, άλλοτε απειλητικό και άλλοτε ασημαντό. Οι δυο ιστορίες, έρχονται να επιβεβαιώσουν την άποψη ότι η πρό-

σφατη γυναικεία λογοτεχνία κινείται σχεδόν κατά αποκλειστικότητα στο χώρο του στενού ιδιωτικού βιώματος από όπου απουσιάζει μια ευρύτερη κοινωνική ή πολιτική προβληματική.

Στα «χρόνια του δράκου», η ηρωίδα καταγράφει τις παιδικές της εμπειρίες σε μια λαϊκή συνοικία της Αθήνας σχεδόν μισό αιώνα πίσω. Οι χώροι και οι άνθρωποι, φέρουν βαρύ το συναισθηματικό τους φορτίο και τις ποικίλες ενόχες τους συμβιώνοντας με τους ευκατάστατους αστούς εκείνων των χρόνων. Ακριβώς αυτοί οι βολεμένοι —καλοί ή επιτήδριοι «κλέφτες»— ανέθρεψαν τη νεαρά που περιφέρει την πλήξη της στη «Γειτονιά των καλών κλεφτών». Αν και ο χρόνος παραμένει απροσδιόριστος, η άφθονη χρήση πάσης φύσεως ναρκωτικής ουσίας, τα «χαρντ ροκ» ακούσματα και οι πανκ εμφανίσεις, τοποθετούν την ιστορία στα τέλη της δεκαετίας του '70 μέχρι τις ημέρες μας.

Πολλές γυναίκες πεζογράφοι δεν αρκούνται σε μια ηρωίδα, επινοούν δυο αλληλεξαρτώμενους χαρακτήρες που συχνά συνυφαίνουν την αφήγηση. Ο σχετικά ισχυρότερος σύρει την έκβαση της μοίρας του άλλου που συνήθως παθητικότερος εικονίζεται ως φέρελπις συγγραφέας. Η Α. Δομηνίκου επιλέγει τη μητέρα και την κόρη. Η Ε. Χουρμουζιάδου, την αφηγήτρια και την μούσα της. Η πρώτη, σε μια μάλλον ανεπιτυχή προσπάθεια να πρωτοτυπήσει αφηγηματικά, εναλλάσσει οπτικές γωνίες. Τα περιστατικά παρατίθενται με χρονικά πηδήματα για να συνδεθούν μεταξύ τους, οι ιστορίες συνειρμικά. Πολλά τα πρόσωπα, τα περισσότερα απλώς σκιαγραφούνται, καμιά φορά χάνεται ο μίτος, διασώζονται μόνο η αίσθηση από κάποια στερεότυπα: το ορφανό και ο παιδεραστής, η χήρα και ο παντρεμένος. Χαρτογραφούνται χώροι οικείοι από άλλες διηγήσεις, αλλά απουσιάζει η συνήθης τρυφερότητα που χαρακτηρίζει παρόμοιες αναδρομές. Στη θέση της, παρεμβαίνει βουβός, συχνά βίαιος, ερωτισμός που ηθελημένα ασεβεί απέναντι στην υποτιθέμενη παιδική αθωότητα.

Η Ε. Χουρμουζιάδου υιοθετώντας στρωτή πρωτοπρόσωπη αφήγηση, ίσως με κάποια κατάχρηση σε μεταφορές και παρομοιώσεις, αγωνίζεται να δημιουργήσει έναν εκκεντρικό χαρακτήρα, έναν θηλυκό ε-

ξεζητημένο «κλσάρ». Το αποτέλεσμα: μια πόρνη πολυτελείας σαγηνεύει την ηρωίδα ή τους περί αυτήν ζωγράφους, γκαλερίστες και διάφορους ξενομανείς μπαρόβιους, παραμένει όμως ένας μάλλον ατροφικός θεματικός άξονας.

Σε αντίθεση η ηρωίδα, παρά τη βεβιασμένη σχέση της με τη μυθική γυναίκα, το ελάχιστο πειστικό οιδιπόδειο και τη συχνά ανακόλουθη συμπεριφορά, σηματοδοτεί με επάρκεια την επαναστατημένη αλλά ταυτόχρονα ανεμμάτιστη αστή της πρώτης μεταδικτατορικής γενιάς. Η σχέση των δυο γυναικών όπως ανθεί στη νυχτερινή Αθήνα, παραπέμπει στο «Τέλος του χρυσού φεγγαριού» της Α. Δελγιώργη, μόνο που εκεί υπήρχε ο διάλογος με τις φιλοσοφικές του παρεκβάσεις. Εδώ, μια γενιά αργότερα, εύστοχα η συνομιλία εξαντλείται σε ξενόφερτους εντυπωσιασμούς και ευφυολογήματα. Βρισκόμαστε στη «μεταφemminιστική» εποχή της αφηγήτριας όπου γυναίκα ίσον κάλλος και λαγνεία, άνδρας αξεσουάρ μεταβλητής αναγκαιότητας, ζωή ένα κενό που μετεωρίζεται ανάμεσα στην απόλαυση και την εύκολη αποχώρηση. Καθήκον, καθημερινός μόχθος, μητρότητα, είναι αξίες που ανήκουν στη μυθολογία ενός παρωχημένου κόσμου.

Στα δυο πεζογραφήματα, παρά το διαφορετικό χώρο και χρόνο που διαδραματίζονται, η πολιτική φτάνει σαν απόηχος —κάποια οδόσημα που χάραξαν τη μνήμη ή το μέσο προς επίτευξη προσωπικών φιλοδοξιών— ο κοινωνικός περίγυρος συρρικνώνεται στον ιδιωτικό χώρο, σκοπός η περιχαράκωση των ηρωίδων που ανενόχλητες ενδοσκοπούνται. Οι συγγραφείς ανασκαλεύοντας την προσωπική εμπειρία εκ πρώτης όψεως χαώδη και αντιφατική, εντοπίζουν στον ατομικό μικρόκοσμο μια πολλαπλή αιτιότητα που αντιπαράσσεται στην αιτιοκρατική νομοτέλεια των πολιτικών και κοινωνικών συμβάντων.

Τα στοιχεία της ανθρωπίνης δράσης δεν είναι ούτε απρόσμενα ούτε πρωτόφαντα, η συνδυαστική στη συναρμολόγηση της πλοκής είναι αυτή που ποικίλλει μέσα από τη μοναδικότητα της ευαισθησίας του δέκτη. Παρά τις όποιες αδυναμίες της, η γυναικεία λογοτεχνία, όπως εκπορεύεται από μια τελείως διαφορετική ψυχοσύσταση, σίγουρα αποκαλύπτει καινού-

ριες αποχρώσεις σε γνώριμα τοπία.

Μάρη Θεοδοσοπούλου

ΜΕΛΕΤΕΣ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΙΩ. ΤΟΓΙΑΣ
Το μάθημα των Νέων Ελληνικών
στη Μέση Εκπαίδευση.
Ιστορική θεώρηση (1833-1967)
Β' τόμος
Εκδ. Ινστιτούτου Νεοελληνικών
Σπουδών, Θεσσαλονίκη 1989

Κεντρικός άξονας της πολύ ενδιαφέρουσας μελέτης, για το μάθημα των Νέων Ελληνικών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι: οι γενικές θεσμικές μεταβολές, η κίνηση γύρω από το μάθημα των Νέων Ελληνικών στο πλαίσιο της κρατικής και της εξωκρατικής δραστηριότητας, τα Προγράμματα (περιεχόμενο, αξίες, συσχετίσεις με άλλα Προγράμματα, σχέση με το πνευματικό επίπεδο των μαθητών, προσανατολισμός, πνεύμα, επιδράσεις, αξιολόγηση), τα Νεοελληνικά Αναγνώσματα (συγγραφείς και κείμενα, μορφωτικά αγαθά, ιδεολογικό περιεχόμενο, γλώσσα, ανταπόκριση με το πνευματικό επίπεδο και τα ενδιαφέροντα των μαθητών, συσχετίσεις, τάσεις), η διδακτική των νεοελληνικών κειμένων και των εκθέσεων, η εμφάνιση, εξέλιξη και αντιμετώπιση σχετικών προβλημάτων και τέλος οι προσπάθειες και οι αγώνες για την καθιέρωση, την οργάνωση και την κατάρτιση, του μαθήματος, καθώς και τα εμπόδια και οι αντιδράσεις που παρουσιάστηκαν.

Ο δεύτερος τόμος καλύπτει την περίοδο 1929-1967 και εξιστορεί με ζηλευτή επιμέλεια και κριτική διάθεση τα καθέκαστα της διδασκαλίας του μαθήματος κατά τις διάφορες εποχές και συνάμα αξιολογεί τους πρωτοπόρους και εμπνευστές της διδασκαλίας των Νέων Ελληνικών.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΝΤΑΣΙΕΛ ΧΑΜΕΤ
Κόκκινος θερισμός
Εκδ. «Σύγχρονη Εποχή», Αθήνα
1990

Ο Ντάσιελ Χάμετ εισήγαγε τον κριτικό ρεαλισμό στο αστυνομικό μυθιστόρημα και τοποθέτησε τη δράση μέσα στην κοινωνία. Ο «Κόκκινος θερισμός» είναι το πρώτο από τα τέσσερα μυθιστορήματα που έγραψε ο Ν.Χ. στη σύντομη αλλά γόνιμη περίοδο της συγγραφικής του δραστηριότητας (1927-1930). Η αφήγη-

ματική του τεχνική επικεντρώνεται στην ανάδειξη των λεπτομερειών εκείνων που είναι άγνωστες σε όσους δεν ανήκουν στο «σινάφι» και απελάσσει το αστυνομικό μυθιστόρημα από το κλισέ του «υπεράνθρωπου ήρωα».

ΒΑΣΙΛΗΣ ΑΡΦΑΝΗΣ

Το νεκρό παιδί

Εκδ.: Αχαϊκές, Πάτρα 1990

«ΔΗΛΩΣΗ: Δεν έχω σχέση με τον εργολάβο Αρφάνη. / Ξέρω πως στο Πανελλήνιο αυτός είναι γνωστός. / Αλλά εγώ γράφω ποιήματα από το 1973 / που εξέδωσα τον «Γιάννη και την Μαρία» / μετά εκδόθηκε το «Ραντεβού» μετά το «Βράδυ στο σπίτι» / και τώρα «Το Νεκρό Παιδί» / που όμως ποτέ του δεν έχει γεννηθεί. / Όχι δεν θ' αλλάξω το όνομά μου / ας το αλλάξει ο συνώνυμός μου / υπάρχουν άλλα ψευδώνυμα σοσιαλιστικά / του Τσοχατζόπουλου ας πούμε / του Λαλιώτη ή του Γεννηματά».

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΛΥΚΙΑΡΔΟΠΟΥΛΟΣ

Μύθος και ποιητική του «ταξιδιού»

Ν. Καββαδίας κ.ά.

Εκδ.: Έρασμος, Αθήνα 1990

Μια πολύ ενδιαφέρουσα ενότητα δοκιμίων: 1. Βίωμα και φιλολογία του «ταξιδιού» (Σημειώσεις για τη Βάρδια του Νίκου Καββαδία), 2. Οι «άγνωστες» λέξεις του Νίκου Καββαδία, 3. Μια ποίηση από ψηλά (σχόλιο για τις *Ινδίες* του Δ. Ι. Αντωνίου), 4. Μύθος και Ποιητική του «ταξιδιού» (Λούλης, Καββαδίας, Αντωνίου), καθώς και ένα επίμετρο για τον Ν. Καββαδία. Διεισδυτικός στις παρατηρήσεις του ο κριτικός Γεράσιμος Λυκιαρδόπουλος μας παραδίδει αυτή τη συναγωγή δοκιμίων όπου το κείμενο / απόδειξη είναι και η σημαντικότερη προσφορά του.

Το βιβλίο αυτό προσφέρει πλέον μια σταθερή αναφορά για τη μελέτη του σύνθετου θέματος του Μύθου και της Ποιητικής του «ταξιδιού».

ΤΖΙΝΑ ΛΑΓΚΟΡΙΟ

Με αρνητική προσέγγιση

Εκδ. Θεμέλιο, Αθήνα 1989

Η συγγραφέας, αντλώντας από την προσωπική της εμπειρία (την καταδικαστική διάγνωση και τον αργό και βασανιστικό θάνατο του άντρα της) διαμορφώνει ένα λόγο «του άλλου»: ο μελλοθάνατος μιλά για τη ζωή και τη σταδιακή του απομάκρυνση από το παρόν. Μέσα από τη διαδικασία της αναίρεσης απομένει μόνο, ως ζωντανό στοιχείο ύπαρξης το ερωτικό ένστικτο.

Όταν και αυτό υποχωρήσει τότε πια είναι φανερό πως υ-

ποχωρεί και η επιθυμία για ζωή.

Μια ψυχογραφία την οποία η συγγραφέας πραγματεύεται με αξιοθαύμαστη δεξιότητα· η Μπέττυ Βακαλοπούλου μεταφράζει με αντίστοιχη αίσθηση λόγου και ευαισθησία.

Π. Σ. ΔΕΛΤΑ

Πρώτες Ενθυμήσεις

Επιμ.: Π. Α. Ζάννας

Εκδ. Ερμής, Αθήνα 1989

Οι Πρώτες Ενθυμήσεις της Π. Σ. Δέλτα είναι ένα κείμενο αυτοβιογραφικό. Ενώ όμως, στον περίπου σύγχρονο *Τρελαντώνη* (1932) ορισμένες παιδικές αναμνήσεις συνθέτουν ένα διασκεδαστικό βιβλίο για παιδιά, στις *Πρώτες Ενθυμήσεις* η Πηνελόπη Δέλτα θυμάται αλλά και σχολιάζει τα παιδικά της χρόνια και την σκληρή ανατροφή της. Ταυτόχρονα καταγράφει την ιστορία των προγόνων της και ορισμένα ιστορικά γεγονότα που εσημάδεψαν την παιδική της ηλικία.

Στις αυτοβιογραφικές Πρώτες Ενθυμήσεις —που καλύπτουν τα δεκαπέντε πρώτα χρόνια της ζωής της Πηνελόπης, κόρης του Εμμανουήλ και της Βιργινίας Μπενάκη— μας δίνεται η περιγραφή μιας εποχής και μιας ανερχόμενης αστικής οικογένειας στην ελληνική παροικία της Αλεξάνδρειας. Μας αποκαλύπτεται ακόμη, πως τα τραύματα της παιδικής ηλικίας σημάδεψαν τη ζωή και το έργο της Πηνελόπης Δέλτα, και προσδιόρισαν τη στάση της απέναντι στο παιδί και τη διαπαιδαγώγησή του. Σημαντικές ωστόσο είναι και οι καθαρά λογοτεχνικές αρετές στο κείμενο αυτό, όπου η αμεσότητα της αυθόρμητης και ανεπεξέργαστης γραφής υπηρετεί με ζωντάνια, με κέφι, με πίκρα, με αληθινή συγκίνηση και στοχαστική σκέψη το ποικιλόμορφο και πολυδιάστατο αυτό αφήγημα.

Ο αξέχαστος Παύλος Ζάννας, που είχε τη φροντίδα της έκδοσης, επιμελήθηκε με κριτική ευαισθησία την παρουσίαση του κειμένου της Π. Σ. Δέλτα, χωρίς τη συχνή διορθωτική μανία των «φιλόλογων». Με τα κατατοπιστικά «Προλεγόμενα», πλούσια σε παρατηρήσεις και σχόλια, και τους χρονολογικούς πίνακες που εισάγουν κατά τον καλύτερο τρόπο στη ζωή και το έργο της Πηνελόπης Δέλτα, αποκτούμε μια αίσθηση πληρότητας ως προς των κατανόηση του έργου.

□

Η Φιλοσοφία της Ιστορίας

Κ. ΡΑΠΠΟΠΟΡ

**ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΓΚΟΒΟΣΤΗ**

στην ίδια σειρά

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

Υπερρεαλισμός

ΦΑΓΚΕ

Σύντομος ιστορία της φιλοσοφίας

ΤΑΙΝ

Φιλοσοφία της τέχνης

ΡΙΚΑΡΝΤΟ

Αρχαί πολιτικής οικονομίας

ΜΙΛΤΩΝ

Ο χαμένος παράδεισος

ΚΑΝΤ

Η Θρησκεία

ΛΑΛΟ

Αισθητική

Ζωοδόχου Πηγής 21 - Τηλ. 36.15.433

ΓΙΑ ΤΗ ΔΕΗ

● Σε απάντηση σχολίου του προηγούμενου τεύχους μας, ο πρόεδρος του Δ.Σ. της ΔΕΗ καθηγητής κ. Γ. Γκρος απαντά αναλυτικά με την επιστολή που ακολουθεί:

Αγαπητέ κύριε Διευθυντά,
Για το σχόλιο «Ηλεκτρο-τυπικά κυκλώματα» στο τεύχος σας της 4.5.90 σας ευχαριστώ, διότι μου παρέχει τη δυνατότητα να διαλύσω μία αχλύ ανακριβών πληροφοριών, του τύπου «λέγεται ότι», οι οποίες είδαν τελευταίως, όχι βεβαίως τυχαία, το φως της δημοσιότητας.

Αναφέρεται ότι «οι άμεσες επιθέσεις κάνουν λόγο για το τριδύμο Γκρος - Καραγεωρ-

γίου - Αλαφούζου με την κατηγορία ότι στήνει "χοντρές δουλειές" στη ΔΕΗ».

Ορθό θα ήταν να αναφέρει ο σχολιαστής *μία έστω δουλειά, χοντρή ή λεπτή, που "έστησε" ή "στήνει" ο Πρόεδρος του ΔΣ*. Και βεβαίως τέτοια δεν υπάρχει.

Εντελώς επικουρικά πρέπει να αναφερθεί ότι κατά το ισχύον Π.Δ. 57/85 που διέπει τον τρόπο διοικήσεως της ΔΕΗ Άρθρο 10 παραγρ. 1 και 6. «Το Διοικητικό Συμβούλιο συγκαλείται από τον πρόεδρο του και συνεδριάζει στην έδρα της Επιχείρησης ή και εκτός έδρας. Εισηγητής των θεμάτων της ημερήσιας διάταξης στο Διοικητικό Συμβούλιο είναι ο γενικός Διευθυντής».

Οι αποφάσεις λαμβάνονται με απόλυτη πλειοψηφία των παρόντων».

Ο πρόεδρος του Δ.Σ. διαθέτει επομένως μία ψήφο στο εννεαμελές Δ.Σ. Απόδειξη τούτου είναι ότι παρόλο ότι μειοψήφισα σε όλες τις απευθείας αναθέσεις και προγραμματικές συμφωνίες, διότι εθεώρησα ότι δεν είναι συμφέρουσες για τη ΔΕΗ, το Δ.Σ. απεδέχθη την εισήγηση και αποφάσισε το αντίθετο.

«Λέγεται ότι υπάρχουν στενοί δεσμοί μεταξύ του κ. Αλα-

φούζου και του κ. Γκρος, όταν ο πρώτος ήταν Εργολάβος έργων της ΛΙΠΤΟΛ στην Πτολεμαίδα και ο δεύτερος εργοδότης του αρχιμηχανικός».

Στη ΛΙΠΤΟΛ ήμουν αρχιμηχανικός το 1956-59 υπεύθυνος για τη διάνοιξη και εκμετάλλευση των μέγιστων λιγνιτωρυχείων, από τα οποία παράγεται σήμερα συνολικά το 80% της ηλεκτρικής ενέργειας της χώρας.

Η ΛΙΠΤΟΛ ήταν τότε *ιδιωτική εταιρεία*, ανήκουσα κατά 100% στο συγκρότημα Μποδοσάκη, ο οποίος ήταν εργοδότης και δικός μου και των εργολάβων, που ο ίδιος, ως είχε δικαίωμα, επέλεγε.

Λέγεται ότι «ο κ. Γκρος... διατηρεί τεχνικό γραφείο στο οποίο συνεργάτης είναι ο κ. Καραγεωργίου...».

Με τον κ. Καραγεωργίου και άλλους δύο συναδέλφους διατηρούμε Γραφείο Μελετών Έργων Πολιτικού Μηχανικού επί 32 χρόνια. Σε ποιο κόμμα ανήκει ο καθένας δεν με αφορά. Είμαι όμως υποχρεωμένος να δηλώσω, ακόμα μία φορά, ότι το τεχνικό γραφείο *ουδέποτε ανέλαβε οιαδήποτε είδους μελέτη ή εργασία από τη ΔΕΗ*.

«Περίοδος 1981-1985 (της ΔΕΗ)... ο κ. Γκρος ορίζεται Ειδικός Σύμβουλος της ΔΕΗ και

με την ιδιότητα αυτή προεδρεύει όλων των σημαντικών επιτροπών αναθέσεως μεγάλων έργων».

«Υπάρχουν ήδη αντιδράσεις... εναντίον των μεροληπτικών ενεργειών του κ. Γκρος».

Μετά την εκλογή μου ως Καθηγητού του Ε. Μ. Πολυτεχνείου το 1969 παρέμεινα στη ΛΙΠΤΟΛ και, με την ενσωμάτωσή της, στη ΔΕΗ, ως Τεχνικός Σύμβουλος. Εκεί με βρήκε το ΠΑΣΟΚ το 1981 και με απέλυσε το 1985. Ως Τεχνικός Σύμβουλος υπήρξα πρόεδρος *δύο μόνον επιτροπών*, η μία αφορούσε τον εξοπλισμό του μεγάλου υδροηλεκτρικού έργου Στράτου και η άλλη την αξιολόγηση της προσφοράς της ΠΥΡΚΑΛ για τους ταινιόδρομους αγόνων Αμυνταίου στο πλαίσιο προγραμματικής συμφωνίας. Και στις δύο περιπτώσεις ήμουν ο μόνος που μειοψήφισα.

Το Δ.Σ. ακολούθησε την άποψη της πλειοψηφίας και ανέθεσε τα δύο έργα κατά την εισήγησή της.

Αποτελεί για μένα σήμερα πικρή ικανοποίηση ότι οι διατυπωθείσες τότε γνώμες μου επαληθεύθηκαν πανηγυρικά και η ΔΕΗ υπέστη σημαντικές ζημιές από τις τότε αναθέσεις.

C E S A R E P A V E S E

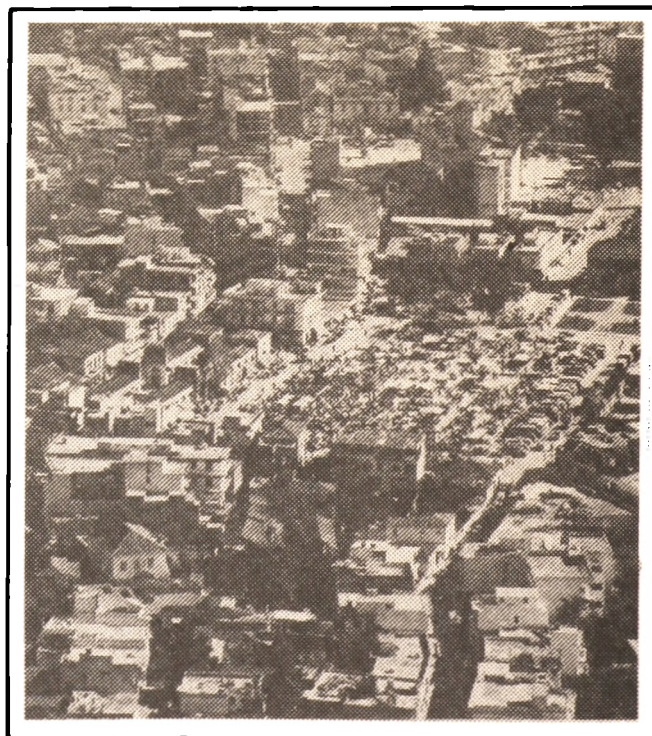

ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΛΙΑ

Μετάφραση:
Γιώργος Κεντρωτής

ΡΟΠΤΡΟΝ

ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΘΕΜΕΛΙΟ
Μόλις κυκλοφόρησε

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ
για την ελληνική πόλη
μεταπολεμική πορεία και
μελλοντικές προοπτικές

ΕΚΔΟΣΗ 12 ΘΕΜΕΛΙΟ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΘΕΜΕΛΙΟ - ΛΕΣΧΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ
Σόλωνος 84 - τηλ.: 3608180

Όστε στα τέσσερα αυτά χρόνια που ήμουν στη ΔΕΗ υπήρξα πρόεδρος 2 μόνον επιτροπών, στις εισηγήσεις των οποίων εμειοψήφισα, άρα ούτε για δήθεν «μεροληπτικές ενέργειες» μπορώ να κατηγορηθώ.

«Περίοδος 1985-1989».

«Με την ευκαιρία της αλλαγής στη διοίκηση της ΔΕΗ (αποχώρηση Μαυράκη) προτείνεται στον Α. Παπανδρέου να αναλάβει Πρόεδρος του Δ.Σ. ο κ. Γκρος...».

Απελύθη από τη ΔΕΗ δέκα μήνες προ της αποχώρησής του κ. Μαυράκη. Την 13.4.1986 δημοσίευσα στο «ΒΗΜΑ» ολοσέλιδο εντονώτα επικριτικό άρθρο κατά της τότε Διοικήσεως της ΔΕΗ, όπου απεκάλυπτα τις μεθόδους που εφήρμοζε σε βάρος του προσωπικού και τον ανορθόδοξο τρόπο εκμεταλλεύσεως των λιγνιτωρυχείων.

Η εξίσου εκτεταμένη και επιτιμητική απάντηση της Διοικήσεως της ΔΕΗ δημοσιεύθηκε στις 27.4.86.

Η ανταπάντησή μου σαφής και κατηγορηματική για τις ευθύνες της τότε Διοικήσεως δημοσιεύθηκε στο «ΒΗΜΑ» της 11.5.86.

Μετά την τόσο έντονη και αποκαλυπτική αντιπαράθεσή

μου με τη Διοίκηση που είχε διορίσει το ΠΑΣΟΚ, όταν τα άρθρα μου είχαν γίνει συνθήματα στην Πτολεμαίδα ήταν δυνατό και το ισχυρίστηκε ποτέ κανείς ότι μου έγινε πρόταση να αναλάβω πρόεδρος του Δ.Σ. της ΔΕΗ;

Είναι λοιπόν αναληθέστατος και αυτός ο ισχυρισμός.

Η μόνη αλήθεια είναι ότι κατά το τελευταίο δίμηνο αντιτάχθηκα σθεναρά στην απ' ευθείας ανάθεση έργων χωρίς διαγωνισμό.

Έκτοτε υφίσταμαι σειρά ενορχηστρωμένων επιθέσεων με σαφέστατο στόχο να απαυδήσω και να εγκαταλείψω τη θέση μου.

Η ορθότητα των απόψεών μου αποδεικνύεται και εκ του ότι τα επιχειρήματα, τα οποία προβάλλονται εναντίον μου, είναι διαμετρικά αντίθετα και ασυμβίβαστα μεταξύ τους.

Οι μεν υποστηρίζουν ότι «στήνω δουλειές» οι δε ότι «δεν ρισκάρω ψηφίζω πάντα εκ του ασφαλούς, αφού πρώτα δω τι θα ψηφίσουν οι άλλοι και επομένως αφού διαπιστώσω προς τα πού γέρνει η πλάστιγγα».

Στα 40 χρόνια υπάρξεως της ΔΕΗ είμαι ο μόνος πρόεδρος του Δ.Σ. που προέρχεται από την ίδια, γνωρίζω τα προβλήματά της και έχω συντελέ-

σει, πιστεύω, με τη διάνοιξη του μέγιστου λιγνιτωρυχείου της χώρας, που το παρακολουθώ πάντα με μεγάλο ενδιαφέρον, να έχει εξασφαλισθεί εγγώριο καύσιμο, με το οποίο κυριώτατα παράγεται η ηλεκτρική ενέργεια.

Ασκώ ήδη επί δεκάμηνο τα καθήκοντά μου και θα ήμουν υποχρεωμένος σε όποιον μου υπεδείκνυε, ανάμεσα στο μέγα πλήθος των αποφάσεων που έλαβε το Δ.Σ. μία από την οποία να προκύπτει, ότι εψήφισα για να ευνοήσω οποιονδήποτε προμηθευτή ή εργολάβο.

Τέλος, πιστεύω ότι η επιτυχία των προσπαθειών μας, που άλλωστε είναι το μόνο κίνητρο που πρέπει να μας διέπει, θα κριθεί από τα έργα και όχι από τα λόγια μας, όταν κάποτε γίνει ο απολογισμός.

Με ιδιαίτερη εκτίμηση

Γεώργιος Ρ. Γκρος

καθηγητής Ε.Μ.Π.

— πρόεδρος Δ.Σ. ΔΕΗ

Αθήνα 11 Μαΐου 1990

ΑΔΗΛΟΙ ΠΟΡΟΙ

● Για τη συνεισφορά των Ελλήνων μεταναστών στην οικονομία της χώρας, αλλά και για τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν, μας γράφει ο Λ. Καραγιάννης:

Με λίγη υπερβολή και κάποια απλοποίηση (έχοντας υπόψη ότι οι Έλληνες του εξωτερικού είναι περίπου πέντε εκατομμύρια) μπορούμε να πούμε ότι η ελληνική οικονομία δεν είναι τίποτε άλλο παρά «άδελφοι πόροι». Θα επιμεινουμε μάλιστα σ' αυτό, παρ' όλη την αντίθετη γνώμη με ένα σωρό επουσιώδη στοιχεία που θα μας παρουσιάσουν οι γραφειοκράτες, βουλευτές, συνδικαλιστές, για να αποδείξουν ότι η χώρα μας είναι κι αυτή μια χώρα με συνηθισμένη οικονομία και ότι οι ίδιοι είναι οι στυλοβάτες και η κινητήρια δύναμη της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας.

Μετά από αυτή τη διαπίστωση και παραδοχή δεν εκπλησσόμεθα.

Γιατί η δραχμή είναι συνεχώς υπερτιμημένη σε σχέση με το δολάριο και το μάρκο. Διερωτάται κανείς πώς μπορεί να είναι ανταγωνιστικά τα προϊόντα μας στο εξωτερικό με τη χαμηλή παραγωγικότητα, τη μη ανταγωνίσιμη ποιότητα και την πλέον υπερτιμη-

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Γ. Γενναδίου 3 – Τηλ. 36.02.007

ΕΥΓΕΝΙΑ ΦΑΚΙΝΟΥ

Γάτα με πέταλα

Ένας χυδαίος τίτλος σ' ένα βιβλίο που περιγράφει τη χυδαιότητα και την ηθική κατάπτωση. Τρεις παράλληλες και αλληλοεμπλεκόμενες ιστορίες. Μιας ανεπιθύμητης εγκυμοσύνης, μιας καταπάτησης οικοπέδων και μιας τρίτης, πολιτικής ιστορίας, που δεν περιγράφεται, αλλά εννοείται.

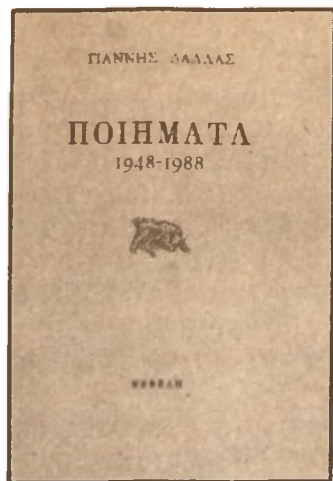
Γάτα με πέταλα είναι ο Αφρέδος, πρώην βοηθός επιστάτη του κτήματος – που ο ίδιος καταπατά –, πατέρας της εγκυμονούσας και αρχηγός των δολοπλόκων και απατεώνων. Καταφέρνει να τους κάνει όλους – αυτουργούς, ηθικούς αυτουργούς και απλούς γνώστες ή θεατές – να αισθάνονται συνένοχοι και συνυπεύθυνοι στις κομπίνες και στο κουκούλωμά τους.

κυκλοφορεί

Γιάννης Δάλλας
ΠΟΙΗΜΑΤΑ
1948-1988

Όλοκληρο τό ποιητικό έργο του Γιάννη Δάλλα, από τό 1948 μέχρι τό 1988, γιά πρώτη φορά σ' ένα συγκεντρωτικό τόμο.

Τό δημιουργικό ταλέντο του γνωστού δοκιμιογράφου καί μεταφραστή αρχαίων λυρικών ποιητών, αποκαλύπτεται σ' αυτή τή συλλογή χαμηλόφωνα αλλά καί συγκλονιστικά.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

μένη δραχμή. Η απάντησή μας είναι ότι τους γραφειοκράτες ούτε καν τους απασχολεί αυτό. Κύριο μέλημα αυτών είναι πώς να εξαργυρώσουν φθηνά το δολάριο και το μάρκο. Αλλά αυτή η απάνθρωπη εκμετάλλευση των μεταναστών από τους γραφειοκράτες και από συντεχνίες των ΔΕΚΟ κ.λπ. και τους κρατικούς λειτουργούς δεν σταματάει εδώ, αλλά συνεχίζεται με καταπληκτική κλεπτοαρπακτική ευφυΐα.

Π.χ. α) Ένα μεγάλο μέρος των διαμερισμάτων ανήκει στους μετανάστες (γέφυρα με την πατρίδα). Ελέγχουμε λοιπόν αγορανομικά τα ενοίκια.

β) Ενώ οι μετανάστες εργάζονται σκληρά στο εξωτερικό εμείς που είμαστε εδώ αρπάζουμε κομμάτια κρατικής γης, τα ιδιοποιούμεθα και τα χρυσοπουλούμε ως οικόπεδα στους μετανάστες... (οι δημόσιοι υπάλληλοι, έχουν πάρει δώρο όλοι από το κράτος ένα τουλάχιστον οικόπεδο-οικοδομικοί συνεταιρισμοί κ.λπ.. Όλοι έχουν πάρει χαμηλότοκα και πολλές φορές αγύριστα δάνεια για κατοικία ή έχουν δώσει τα δωρεάν οικόπεδα αντιπαροχή).

Αλλά κι αυτά τα ίδια διαμερίσματα αγοράστηκαν πάλι υπερτιμημένα από τους μετανάστες.

Είναι λοιπόν εύκολο να καταλάβουμε γιατί αυτή η οικονομία είναι οικοδομή και πάλι οικοδομή.

Αν παρατηρήσουμε και τις εξαγωγές θα διαπιστώσουμε ότι ένα μεγάλο μέρος από αυτές κατευθύνονται στους μετανάστες π.χ. ούζο, κρασιά, φέτα, ελιές, λάδι, μηχανήματα που παρাসκευάζουν σουβλάκια κι ένα σωρό κλασικά ελληνικά προϊόντα.

Αλλά και οι τουρίστες κυρίως από τις ΗΠΑ δεν είναι βαςικά Ελληνοαμερικανοί;

Πώς αλλιώς μπορεί να εξηγηθεί ότι σε αυτή τη χώρα οι κόρες των δημοσίων υπαλλήλων μπορούν να παίρνουν τη σύνταξη του πατέρα εφ' όρου ζωής, να υπάρχει πληθωρισμός από συνταξιούχους και μάλιστα σε ηλικία 40-45 ετών, μυριάδες άεργοι κρατικών επιχειρήσεων με παχυλούς μισθούς, σύνταξη στα 40 και εφάπαξ. Πώς λοιπόν αυτή η Οικονομία δεν τινάχθηκε ακόμα στον αέρα;

Για μας δεν τινάχθηκε ακόμα στον αέρα, γιατί εδώ και πολλά χρόνια σε αυτή τη χώρα μπαίνει έτοιμο χρήμα σε συνάλλαγμα. Χρήμα παραπλησίον για το οποίο δεν χρειάστηκε ούτε ένα ντόπιος να

εργασθεί για να αποκτηθεί.

Κι εδώ ακριβώς είναι η μεγάλη προδοσία. Διότι με τέτοια εισροή συναλλάγματος και μάλιστα έτοιμο, αδούλευτο, τζάμπα, η χώρα μας αν δεν κυβερνούταν από γραφειοκράτες όχι απλώς το στάδιο της υποανάπτυξης θα είχε ξεπεράσει προ πολλού, αλλά θα μπορούσε να είναι μια δεύτερη Ελβετία.

Λεωτέρης Καραγιάννης

Υ.Γ. Επειδή όσα γράφονται μπορεί να θεωρηθούν αντιδραστικά και εναντίον των «εργαζομένων» ένα μόνο θέλω να τονίσω. Εδώ και λίγα χρόνια επαναπατριζονται Έλληνες μετανάστες από τη Γερμανία ως συνταξιούχοι πλέον. Αλλά το όνειρο μιας καλής σύνταξης στα γεράματα με την επιστροφή τους στην Ελλάδα, αυτή η σύνταξη που τους κράτησε τόσα χρόνια στην ξενιτιά, απεδείχθη όνειρο απατηλό.

Διαπιστώνουν λοιπόν ότι, παρ' όλο ότι εργάστηκαν πάνω από 25ετία στη Γερμανία με τουλάχιστον διπλάσιο έως τριπλάσιο μεροκάματο άρα και ανάλογες κρατήσεις σε σύγκριση με τους εν Ελλάδι εργαζόμενους, η σύνταξή τους σε ελληνικές δραχμές μόλις που πλησιάζει την κατώτατη σύνταξη του ΙΚΑ. Φτωχοί φύγανε από την Ελλάδα και μετά από τόσα χρόνια ξενιτιάς πάλι φτωχοί είναι και στα γεράματά τους.

Λ.Κ.

ΑΝΤΙΚΡΟΥΣΗ

● Με αρκετή καθυστέρηση επανέρχεται ο κ. Πέτρος Κίττος:

Αγαπητό Αντί

Στο τχ. 425 (29/12/89) και στη στήλη «ΔΙΑΛΟΓΟΣ» δημοσιεύσατε επιστολή του κ. Ριζά γύρω από το θέμα του Κέντρου Σπουδών VIDEO του Δήμου Νέας Σμύρνης. Επειδή ο κ. Ριζάς στο κείμενο που αναφέρεται και στο όνομά μου, και σε γεγονότα που έχουν σχέση με το έργο που ανέλαβα στο πρόγραμμα, θα ήθελα να εκθέσω κάποια στοιχεία που δεν αναφέρει:

1. Η πρόσληψή μου στην ομάδα στήριξης του προγράμματος έγινε μετά από πρόταση της κ. Θ. Κίττου προς τον κ. Ριζά όπου αυτός και ο δήμαρχος κ. Μπεχλιβανίδης την αποδέχθηκαν και με προσέλαβαν.

2. Το έργο που ανέλαβα ήταν, σύμφωνα και με τη σύμβασή μου: «η ευθύνη για τον τελικό

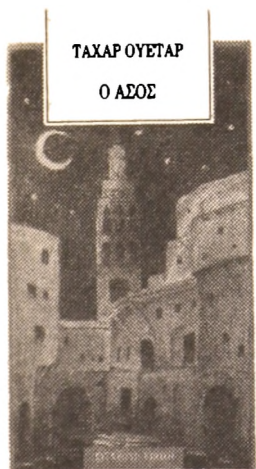
ΣΕ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

από τη

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

Μερικά καινούργια αριστουργήματα από την ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Ταχάρ Ουετάρ: Ο ΑΣΟΣ
Ζοζέ Σαραμάγκου: ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΟΥ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ
Ντάσιελ Χάμετ: Ο ΚΟΚΚΙΝΟΣ ΘΕΡΙΣΜΟΣ
Βάσκο Πρατολίνι: ΤΑ ΚΟΡΙΤΣΙΑ ΤΟΥ ΣΑΝΦΡΕΝΤΙΑΝΟ

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΚΕΨΗΣ

Γκέοργκ Λούκατς: Η ΣΚΕΨΗ ΤΟΥ ΛΕΝΙΝ

Β. Ι. Ντομπρενκόφ: ΟΙ ΝΕΟΦΡΟΪΔΙΣΤΕΣ

σε αναζήτηση της «αλήθειας»

ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ

Μπέρτολτ Μπρεχτ: ΓΙΑ ΤΟ ΡΕΑΛΙΣΜΟ

Κεντρική Διάθεση: Ζαλόγγου 11, Τηλ.: 3640713, Αθήνα

σχεδιασμό του τεχνικού εξοπλισμού». Ουδέποτε σε εκείνη τη φάση ούτε και μετά μου ανατέθηκε μελέτη για δημοσιο-μειοδοτικό διαγωνισμό. Μάλιστα, επί μήνες ο κ. δήμαρχος ισχυρίζεται ότι δεν χρειάζεται διαγωνισμός.

Ο σχεδιασμός του τεχνικού εξοπλισμού μου ανατέθηκε τέλος Ιανουαρίου, και εγώ τον παρέδωσα μετά από ένα μήνα. Αποτελείτο από 48 σελίδες, περιελάμβανε διαμόρφωση των χώρων που θα στεγαζόταν το Κέντρο και ονομαστική συγκρότηση του εξοπλισμού με μηχανήματα από πέντε (5) εταιρείες τουλάχιστον (δύο εταιρείες για τα μηχανήματα VIDEO της SONY και της JVC— και τρεις εταιρείες για τα κινηματογραφικά). Πρώτη λοιπόν ανακρίβεια του κ. Ριζά, που ισχυρίζεται ότι τα μηχανήματα ήταν μιας μόνον εταιρείας. Επίσης ο σχεδιασμός περιελάμβανε και εισηγητική έκθεση η οποία ζητεί εντός 15 ημερών την αποδοχή ή απόρριψή της από το Δήμο. Από την παράδοση αυτής της μελέτης, καμία παρατήρηση δεν έγινε, αντίθετα προσλήφθηκα και τυπικά με σύμβαση που υπογράφηκε μετά από τέσσερις μήνες, εργαζόμενος όλο αυτό το διάστημα με βάση αυτή τη μελέτη και χωρίς σύμβαση.

Από την παράδοση της μελέτης και μετά, στις συνεδριάσεις που είχαμε εξέθετα τις ανησυχίες μου ως προς το χρόνο αλλά και τον τρόπο προμήθειας των μηχανημάτων. Από ένα σημείο δε και μετά, η κ. Κίττου αφού ενημερώθηκε για κάποια ανάλογη δραστηριότητα του Δήμου Καλαμάτας, μίλησε για την ανάγκη διεξαγωγής διαγωνισμού. Ο δήμαρχος κ. Μπεχλιβανίδης ήταν κατηγορηματικός: «Δεν χρειάζεται διαγωνισμός».

Και ξαφνικά, τον Ιούνιο, ανακαλύπτουν ότι χρειάζεται μειοδοτικός διαγωνισμός. Μου ζητάνε τις προδιαγραφές των μηχανημάτων για δημοσίευση διαγωνισμού. Τις παραδίδω σε 10 μέρες —πολυσέλιδη μελέτη προδιαγραφών— στον κ. Δήμαρχο παρουσία όλης της ομάδας. Δεύτερη ανακρίβεια τον κ. Ριζά, που αναφέρει ότι δεν υπήρχαν προδιαγραφές των μηχανημάτων.

Από την παράδοση της μελέτης προδιαγραφών και επειδή την υπόθεση είχε αναλάβει ο υπεύθυνος προμηθειών του Δήμου κ. Μπουλακάκης, ανακαλύπτεται και πάλι ότι χρειάζεται υπογραφή από μηχανικό του Δημοσίου.

Γι' αυτό καταφεύγουμε στο υπουργείο Εσωτερικών όπου υπάγονται οι Δήμοι και όχι στο υπουργείο Εμπορίου όπως αναφέρει ο κ. Ριζάς.

Ο τεχνικός του υπουργείου Εσωτερικών μας ανακοινώνει ότι δεν γνωρίζει αυτά τα μηχανήματα και έτσι το υπουργείο δεν μπορεί να μας βοηθήσει.

Αφού ήταν ήδη Οκτώβριος και φτάσαμε σε αδιέξοδο ο κ. Αντωνόπουλος προτείνει έναν τεχνικό της ΕΡΤ για την υπογραφή της μελέτης. Μου αποκρύπτεται το όνομά του. Όταν έμαθα ποιος είναι τον συναντώ και μου δηλώνει πως αγνοεί την ύπαρξη δικής μου μελέτης και ότι του ανέθεσαν από την αρχή νέα μελέτη.

Μετά την αναταραχή που είχε γίνει στη σχολή από τη συνέλευση των σπουδαστών, και ενώ η κ. Κίττου είχε ήδη αποχωρήσει από το πρόγραμμα διαφωνώντας με την όλη προχειρότητα, στις 2 Νοεμβρίου, μαζί με τους σπουδαστές που εκδιώχθηκαν, μου ανακοινώνεται η απόλυσή μου.

Τέλος μία συναρπαστική είδηση: Τον Ιανουάριο οι υπεύθυνοι του προγράμματος παρουσιάζουν μία εκ τριών (3) σελίδων μελέτη του τεχνικού της ΕΡΤ και ζητούν από το Δημοτικό Συμβούλιο αγορά μηχανημάτων χωρίς διαγωνισμό. Δηλαδή εμένα με απέλυσαν γιατί «η μελέτη που συνέταξα δεν ήταν η κατάλληλη για διαγωνισμό» (επιστολή κ. Ριζά στον δήμαρχο 25/10/89) παρόλο που δεν είχα την ευθύνη για σύνταξη τέτοιας μελέτης, και προσέλαβαν ειδικό της ΕΡΤ γι' αυτό το σκοπό, και τρεις μήνες μετά επιδιώκουν αγορά μηχανημάτων χωρίς διαγωνισμό.

Το φινάλε αυτής της διασκεδαστικής όσο και τραγικής ιστορίας δεν ήταν τόσο αίσιο όσο το παρουσιάζει ο κ. Ριζάς, λέγοντας πως η Σχολή πηγαίνει μια χαρά. Αντίθετα, η Σχολή έκλεισε από τις 15/1/90.

Τέλος, όσον αφορά τις επαφές που είχα με τους αντιπροσώπους των εταιρειών, αυτές ήταν καθαρότατες και διαφανείς. Επειδή όμως το μυαλό του Νεοέλληνα σήμερα μεταφράζει τα πάντα σε κομπίνα και εύκολο κέρδος, εγώ δεν θα απαντήσω στον κ. Ριζά στο επίπεδο που αυτός αφήνει υπόνοιες περί προμηθειών από τις εταιρείες. Αντίθετα, τον καλώ όσα στοιχεία έχει να τα αποκαλύψει.

Σας ευχαριστώ πολύ για τη φιλοξενία

Πέτρος Κίττος

ΟΔΟΣ ΠΑΝΟΣ

Έργοτάξιο Έξαιρετικών Αισθημάτων - Έξη φορές τό χρόνο

Αφιέρωμα στον Αντρέι Ταρκόφσκι, Άπριλιος 1990, Τεύχος 48, 900 δρχ.

Αφιέρωμα στον Αντρέι Ταρκόφσκι

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

Κυκλοφόρησε

Β. Ι. Ντομπρενκόφ ΟΙ ΝΕΟΦΡΟΪΔΙΣΤΕΣ
σε αναζήτηση
της «αλήθειας»

Β. Ι. ΝΤΟΜΠΡΕΝΚΟΦ

Οι νεοφροϊδιστές
σε αναζήτηση της «αλήθειας»

Μια εμπειριστατωμένη
κριτική ανάλυση των
αντιλήψεων του Έριχ
Φρομ και του νεοφροϊ-
δικού κινήματος

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ Ζαλόγγου 11 Τηλ. 3640713, 3615617

... Δύο μηνών τον είχαν βρει πίσω από μία πόρτα, έκτοτε ζούσε πίσω από πόρτες. Ορφα-νοτροφεία, σωφρονιστήρια, φυλακές, είχε δη-λαδή όλα τα εφόδια για να μην έχει τίποτα. Η μυστική κάθοδος του Μήτσου στη ζωή, δεν αναστάτωσε κανέναν, επρόκειτο για απλή συ-νωμοσία και της φύσης και της κοινωνίας. Ή-τανε τόσο μόνος που έτσι και λάχαινε να πεθά-νει θα έπρεπε να αναλάβει την κηδεία του ο ίδιος. Όπως πάντα έτσι και σήμερα, δεν είχε που την κεφαλή κλείναι, γι' αυτό τον κλείσανε μέσα. Επί αλητεία, είπε ο εισαγγελέας και τα όργανα, κανείς δεν είπε, επί μοναξιά. Στη φυ-λακή τον ρίξαν μόνο του, σ' ένα στενό κελί που δε χώραγε τον πόνο του. Σε πρώτο πλάνο των ποινικών το σπέρμα, ημέρες χαραγμένες με το νύχι στο σοβά, σε μια γωνιά ξερές σταγόνες αίμα, και ένα πλήθος κοριτσιών που ποζάρανε γυμνά. Χαρμάνια δεσμοφύλακες και κάποιοι τύποι διεστραμμένοι, σαν έπεσε ο Μήτσος ανάμεσά τους, έπαθαν ανάφλεξη τα γεννητικά τους. Αρχισαν την πολιορκία να του απο-σπάσουνε τη φιλία, και καθώς το σκάρτο βλέμμα τους διαπερνούσε τη σάρκα, και όλα είχαν φτάσει σε απόσταση αναπνοής, ο Μή-τσος που δεν είχε λυγίσει ποτέ του, είπε στον προσωπικό χαφιά του. Άκου βρωμόπουστα, έτσι και τολμήσεις να μ' αγγίξεις, θα ξέρω ότι θες να αυτοκτονήσεις...

ΜΕΣΟ ΣΤΗΝ ΕΝΗΜΕ ΡΩΣΗ

● Η νέα εφημερίδα που πρόκειται να εκδοθεί με την επιμέλεια του **Αλέκου Φιλιππούλου** θα χρηματοδοτείται, ως λέγεται, από όμιλο εμπόρων όπλων. Πρόκειται για το γνωστό στους αναγνώστες μας κ. **Τσάτσο**. Η είδηση έχει ήδη αναφερθεί στον Τύπο, αν και συγκεκαλυμμένα, γεγονός που επιβεβαιώνει τη νέα μάχη για τις προσβάσεις των οικονομικών παραγόντων στην εξουσία. Έτσι μετά τον **Θ. Λιακουνάκο** της ΑΧΧΟΝ άλλος ένας επιτυχημένος επιχειρηματίας του είδους, θα αποδυθεί σε... ειρηνικές μάχες.

● Δεν έχουν το Θεό τους. Οι άνθρωποι δεν μπορούν να ζήσουν χωρίς απάτη. Για τους **Κουρήδες** του Ταύρου πρόκειται. Παρατηρείστε τις δημοσιευόμενες φωτοτυπίες:

Είναι καθόλα όμοιες. Με μια μικρή διαφορά. Ιδού και η διαφορά:

Τι συμβαίνει; Το πρώτο «δείγμα» είναι το φύλλο που κυκλοφορεί στην Αθήνα. Το δεύτερο είναι εκείνο που τυπώνεται, διανέμεται και κυκλοφορεί στη Γερμανία. Η «τεχνολογία Κουρή» τυπώνει μεν το φύλλο στη Γερμανία αλλά με μια ημέρα καθυστέρηση. Ως εδώ όλα καλά. Αλλά

για να φαίνεται «φρέσκια» αλάζουν στη φυλλάδα τους την ημερομηνία. Και όλοι είναι ευχαριστημένοι. Ακόμα και οι άτυχοι μετανάστες που έχουν την εντύπωση ότι αγοράζουν «φρέσκα ψάρια» ενώ είναι από την απόψυξη της προηγούμενης... Το θέμα είναι διασκεδαστικό γιατί εκτός από την «ενημέρωση» στην ημερομηνία, όλα είναι πανομοιότυπα: Τα φαρμακεία, τα σινεμά, τα ραδιοφωνικά προγράμματα. Και κάπου στη δεύτερη σελίδα θα διαβάσετε, λ.χ. «*Έλεγχος του νου με τη μέθοδο Σίβα, είναι ο τίτλος της διάλεξης που θα δώσει ο καθηγητής Π. Μεταξάτος απόψε στις 7.30 μ.μ. στο ξενοδοχείο Τιτάνια... κτλ.*». Αυτό το «*απόψε*» είναι της Δευτέρας ή της Τρίτης; Έτσι κι αλλιώς ποιος μετανάστης θα έρθει στην Ελλάδα για να προλάβει τη διάλεξη. Και άντε τώρα να κάνεις έλεγχο του νου των Κουρήδων... Τέτοιους αεριτζήδες μόνον η φαιδρά πορτοκαλέα έχει αναδείξει. Γι' αυτό φαίνεται πως τους θαυμάζει και ο πρόεδρος του κινήματος ως «*πρότυπα ελευθεροτυπίας*» και μην πείτε ότι ντρέπεται γι' αυτό ή ότι εμείς γράφουμε κακίες...

● Πρωτιά στην **Πρώτη**. Ο πολύ γνωστός μαχητής της Αλλαγής, χαφιάς του Καραμανλή, υπερόπτης και ψευδόμενος κυβερνητικός εκπρόσωπος του Ανδρέα, μυστικοσύμβουλος και αποδέκτης εμβασμάτων του «δόκτωρα» της Παλλήνης, **Γιάννης Ρουμπάτης** προσέφερε στην απογευματινή της Αριστεράς την αποκλειστική επιτυχία να τον συμπεριλάβει στους αρθρογράφους και αναλυτές της κατά τη νέα φάση ανανέωσης της εφημερίδας. Πολύ τον ψάχνετε παιδιά;

● Όμως ο αξιαγάπητος κύριος τώως πήρε και το «δικό του τημ» μαζί, το τρίο που μετέφερε από το υπουργείο στο ΑΠΕ και από κει στην Παλλήνη. Έτσι, για να αισθάνεται πιο σίγουρος. Αλλά έχει και άλλα ατού, ο **Γιάννης Ρουμπάτης**. Ανέλαβε διευθυντής στον **ROCK FM** πρώην ιδιοκτησίας **Καλογρίτσα** που και αυτός ελέγχεται από το ΚΚΕ. Γιατί, λοιπόν, αμφισβήτησε ο κάποτε λαύρος **Μίμης Ανδρουλάκης** ότι «*η Αριστερά δεν θα μεταβληθεί σε πλυντήριο ουδενός*»;

● Εμείς πάντως στο **ANTI** προθυμοποιηθήκαμε να βοηθήσουμε την «**Πρώτη**». Με FAX ζητήσαμε τη μεταγραφή

του κ. **Ρουμπάτη** στο **ANTI** προκειμένου να αναλάβει την προγραμματιζόμενη μόνιμη στήλη «*Μιλούν οι βετεράνοι*». Ο κ. **Ρουμπάτης** είναι ο ιδανικός συντάκτης για το είδος. Πρόθεσή μας είναι να δώσουμε **βήμα** σε ανθρώπους που θα μπορέσουν να αφηγηθούν με αυθεντικό τρόπο τις έντονες ιδεολογικές αντιπαραθέσεις στο ΠΑΣΟΚ, όπως λ.χ. **Λαλιώτης** κόντρα **Κωστόπουλο**, **Ρουμπάτης** κόντρα **Κούρτη** κλπ. κλπ. Αναμένουμε. Αριθμός δικού μας FAX: 72.26.107.

● Το «**Ποντίκι**» διακρίνεται ως γνωστόν για την ευθιξία του περί την... δεοντολογία. Δεν αφήνει σε χλωρό κλαδί κανέναν —όποιον δηλαδή την παραβιάζει χωρίς να αναφέρει τις πηγές του. Την περασμένη εβδομάδα όμως, αναφέρθηκε στην υπόθεση **Νόρσταντ-Καραμανλή** που διεξοδικά και με νεώτερα στοιχεία είχαμε παρουσιάσει (πρόσφατη δήλωση Σουλτομπέργκερ προς το περιοδικό κ.ά.) χωρίς να θυμηθεί ότι είχε κάτι διαβάσει στο **ANTI**. Όμως όταν ανακαλύπτεις ότι πολέμησες το ΠΑΣΟΚ από το... 1981 τότε όλα μπορεί να συμβούν.

● Σε λίγες μέρες το Εθνικό Ραδιοτηλεοπτικό Συμβούλιο θα αποφασίσει για τη χορήγηση αδειών σε ραδιοσταθμούς, που υπέβαλαν αίτηση. Η «**Κοκκινοσκουφίτσα**» συμπλήρωσε φέτος δύο χρόνια παρουσίας στα ερτζιανά. Είναι ένας σταθμός που δημιουργήσε το 1988 μια παρέα νέων με στόχο να εκφραστούν ελεύθερα και να παρέμβουν κοινωνικά. Είναι ένας μη κερδοσκοπικός σταθμός που στηρίζεται στην εθελοντική προσφορά των εκατό μελών του. Η αίτηση της «**Κοκκινοσκουφίτσας**» έχει κατά το ήμισυ εγκριθεί, αλλά σκοντάφτει στη δήθεν έλλειψη συχνотήτων στην μπάντα των FM. Διαπιστώνοντας καθημερινά την αδυναμία της «ελεύθερης ραδιοφωνίας» να απελευθερωθεί και ελπίζοντας ακόμη στα μικρά μεγέθη, θεωρούμε αυτονόητο το δικαίωμα της «**Κοκκινοσκουφίτσας**» να εκπέμπει.

● Το κράτος που σταθερά χάνει σε ακροατικότητα στα μέσα ενημέρωσης που ελέγχει κάνει το παν για να στραγγαλίσει την ελεύθερη ραδιοφωνία. Έτσι σκέφθηκε να αυξήσει το κόστος της διαφήμισης στη ραδιοφωνία. Το μέτρο αυτό θα πρέπει να ανακληθεί.

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713 — 72.49.300
72.32.819 — 72.48.240
FAX: 72.26.107
TELEX: 214179 ANTI

- Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα
- Διαφημίσεις:
ΑΛΕΚΑ ΣΗΜΑΝΤΗΡΑ
- Γραμματεία-Λογιστήριο:
ΤΑΣΙΑ ΡΟΥΜΠΟΥ
- Σελιδοποίηση, Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ
ΜΑΡΙΑ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ
- Φωτοστοιχειοθεσία —
Αναπαραγωγή φιλμς:
«**ΠΟΛΥΤΥΠΟ**»
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.49.300
- Εκτύπωση:
«**ΕΜΕΣ ΠΡΕΣ ΕΠΕ**»
ΝΙΚΟΣ ΣΜΥΡΝΗΣ
ΔΡΑΚΟΝΤΟΣ 88
Τηλ. 51.48.983-51.23.290
- Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει τις απόψεις του συγγραφέα του.
- Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Εξαμ. 2.200 δρχ. -
Ετήσια 4.400
Ετήσια Οργανισμών,
Τραπεζών, κτλ.: 15.000 δρχ.
Φοιτητική ετήσια: 3.800

Εξωτερικού

Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη: ..... δολ. 25
ετήσια: ..... δολ. 50
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία -
Αυστραλία - Ωκεανία:
εξάμηνη: ..... δολ. 28
ετήσια: ..... δολ. 56

- Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 200
ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 300

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

- Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας:
Περιοδικό «**ANTI**»
Δημοχάρους 60
τηλ.: 72.32.713 - 72.48.240
- Για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας:
Κέντρο του βιβλίου.
Α. Πουλουκτσή και Σια Ε.Ε.
Λασσάνη 9,
Τηλ. (031) 285.857
54 622 Θεσσαλονίκη

Ο καθαρός ήχος

Αὐτή τήν ἄνοιξη, μόλις ξύπνησα
ἀπό τήν χειμερία νάρκη μου, ἔχω
κάτι σοβαρό νά κάνω. Στήν ὁδό
Διδότου 39, 106 80 Ἀθήνα,
Τηλ.: 36.16.782, ἄνοιξε τό βιβλιο-
πωλεῖο τοῦ περιοδικοῦ «Ὁδός
Πανός» καί πρέπει νά πάω.

Εκδόσεις «ΕΞΑΝΤΑΣ»

Τζαβέλα 1

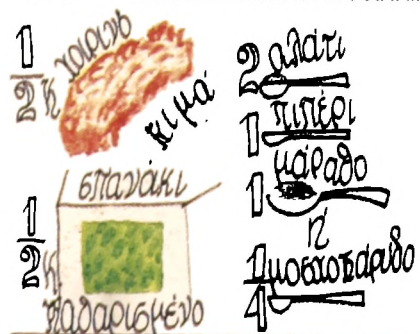
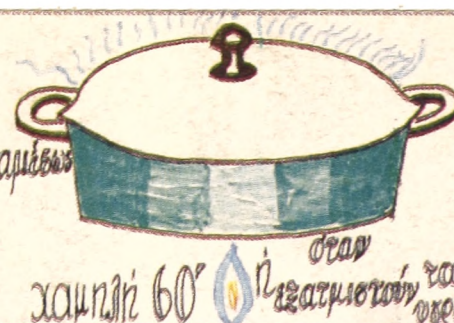
Τηλ. 36.13.065 και 36.04.855

Μια από τις «100 και... Χειμωνιάτικες εναλλακτικές συνταγές» με παραστατικά σχέδια του Στέλιου Αναστασιάδη στον πιο πρωτότυπο οδηγό Μαγειρικής που κυκλοφόρησε ως τώρα.

Απολαύστε γεύσεις. Μετά την απόλαυση της ανάγνωσης...

2

1

